

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ДЕМЧЕНКО ІРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 343.137.5:343.123.1

**КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ Й ТАКТИКИ
ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЙ
(ПАНДЕМІЙ)**

08 – Право

081 – Право

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **І. О. Демченко**

Науковий керівник: **Плетенець Віктор Миколайович,**
доктор юридичних наук, професор

Дніпро – 2024

АНОТАЦІЯ

Демченко І. О. Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2024.

У дисертації визначено стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій).

Із використанням сукупності загальних і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання: логіко-семантичного, структурно-функціонального, абстрагування, формально-логічного, порівняльно-правового, теоретико-прогностичного, аналізу й синтезу, індуктивного та дедуктивного, статистичного та інших окреслено методологію дослідження.

Висвітлено розвиток криміналістичної науки, як закономірний, з урахуванням потреб практики, що визначає необхідність формування того інструментарію, з використанням якого досягаються цілі кримінального провадження, де існуючі методичного, організаційного, тактичного характеру рекомендації покладено в основу формування нових теоретичних розробок, що зосереджують увагу на особливостях діяльності в умовах епідемії (пандемії).

Висвітлено багатоаспектність проблематики забезпечення умов діяльності людей під час епідемії (пандемії) взагалі та проведення слідчих (розшукових) дій зокрема із пошуком шляхів її розв'язання в контексті завдань профільних відомств Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України та інших. Комплексний розгляд проблеми, що досліджується, реалізовано з урахуванням сучасних досягнень науково-технічного прогресу та існуючих наукових здобутків в галузі епідеміології, вірусології, психології, безпеки життєдіяльності, медицини та ін. як вітчизняних, так і закордонних дослідників.

Наведено найбільш небезпечні інфекційні захворювання, що набули поширення в світі та нашій державі, з аналізом статистичних даних, способів розповсюдження, основних синдромів захворювань та заходів, спрямованих на забезпечення від інфікування. Обґрунтовано значення відстеження симптомів захворювань, явна відсутність яких не визначає безпеку контактування із відповідними суб'єктами, бо може бути характерно для інкубаційного періоду розвитку інфекційних захворювань, що визначає необхідність сприйняття всіх учасників слідчих (розшукових) дій, сторонніх осіб, об'єктів, з якими доводиться стикатись, наприклад, під час огляду, обшуку і т. ін., як потенційних їх носіїв.

Запропоновано систему типізації осіб (правопорушників та постраждалих від кримінальних правопорушень), здійсненої на підставі простеженої динаміки статистичної звітності за статево-віковою характеристикою суб'єктів, з якими уповноваженим особам доводиться проводити слідчі (розшукові) дії в сучасних умовах, зокрема й викликаних пандемією COVID-19, як основи для рішень організаційного, тактичного та іншого характеру.

Сформовано сукупність чинників у визначенні засад організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії), із виділенням складових такого з них, як збройна агресія РФ проти України, котрі збільшують ризик інфікування особливо небезпечними інфекціями, що дозволяють побудувати загальні уявлення щодо процесів та явищ, які формують відповідні умови реалізації уповноваженими особами завдань кримінального провадження.

Стверджено, що комунікативний процес, на якому ґрунтується більшість отриманої в рамках кримінального провадження інформації, в умовах епідемії (пандемії), висвітлено через зайняту відповідним учасником позицію (сумлінну, нейтральну та несумлінну), де тема поширеності соціально-небезпечних інфекцій в зазначеній дії може виступати нейтральною або ключовою. Наголошено на доцільності використання нейтрального підходу до теми інфекційних захворювань шляхом визначення зв'язку між ступенем їх

поширення, ставленням соціуму до застосування засобів індивідуального захисту і ін.

Криміналістично значиму інформацію розглянуто з позиції фактичних даних, які перебувають у причинно-наслідковому зв'язку із вчиненим кримінальним правопорушенням, або як отримані уповноваженою особою відомості, спрямовані на реалізацію завдань кримінального провадження. Наголошено на значенні в зборі інформації за місцем кримінального правопорушення, використанні сучасних науково-технічних засобів (дронів, 3-D сканерів та інших), з мінімізацією витрат часу на формування моделі цілісної картини місця події, а також забезпеченні безпеки учасників.

Опрацьовано організаційно-тактичні можливості підвищення ефективності проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема й огляду місця події, шляхом збільшення кількості його учасників, де не мають допускатись дублювання їх задач, а у разі зменшення – залишитись поза увагою будь-які обставини, реалізація чого здійснена чітким розподілом завдань кожному учаснику даної процесуальної дії, а також посиленням керівної функції уповноваженої особи з контролем за змістом їх виконання.

Ефективність проведення таких подальших слідчих (розшукових) дій, як освідування, пред'явлення для впізнання, обшук та інших визначено даними, що отримані під час першочергових процесуальних дій, а також їх належною підготовкою, з урахуванням умов епідемії (пандемії).

Обґрунтовано необхідність врахування можливості використання умов епідемії (пандемії), які ускладнюють/унеможливають реалізацію завдань кримінального провадження, під час підготовки до проведення обшуку та інших процесуальних дій, із визначенням заходів й засобів їх реалізації, забезпечення безпеки учасників, попередження можливості здійснення протидії з боку незацікавлених в розслідуванні осіб.

Проаналізовано положення нормативно-правових актів державних та міжнародних інституцій, спрямованих на подолання загроз, викликаних поширенням особливо небезпечних інфекційних захворювань рівня епідемії

(пандемії), збройною агресією РФ проти України та іншими, що формують умови надзвичайних правових режимів діяльності. Акцентовано увагу на організації слідчих (розшукових) дій з дотримання нормативно-правових актів, що визначають специфіку їх проведення, обумовлену умовами епідемії (пандемії), без порушення гарантованих Конституцією України прав людини в реалізації завдань кримінального провадження.

Охарактеризовано можливості використання міжнародного досвіду правоохоронними органами нашої держави, в умовах недостатнього рівня знань та навичок, у формуванні власної практики реалізації покладених на них функцій. Обґрунтовано доцільність розгляду із запровадженням ієрархії засобів контролю, до якого включені: вилучення (ізоляція), інженерний, адміністративний, індивідуального захисту, як основного методу захисту працівників від професійних ризиків, застосування яких обумовлено сформованим ступенем ризику. Для низького та середнього рівня ризику інфікування визначено за доцільне використання індивідуальних засобів захисту, а для високого та дуже високого ще й – інженерного, адміністративного, індивідуального захисту. Висвітлено можливість застосування засобів індивідуального захисту як окремо, так і в сукупності із заходами інженерного адміністративного контролю.

Окреслено зміст забезпечення безпеки учасників кримінального провадження як передумову, що визначає обсяг й доказове значення отримуваної інформації, а також кількість витрачених уповноваженими особами на це часу, сил та засобів, реалізація чого має здійснюватись із дотриманням положень, визначених Конституцією та іншими нормативно-правовими актами України, з мінімізацією можливості впливу з боку незацікавлених у розслідуванні осіб.

Ключові слова: епідемія (пандемія), особливо небезпечні інфекційні захворювання, збройна агресія РФ проти України, надзвичайний правовий режим, криміналістичне забезпечення, нормативно-правове забезпечення, кримінальне провадження, умови й ефективність діяльності уповноваженої

особи, організація слідчих (розшукових) дій, тактичні прийоми, учасники кримінального провадження, комунікативний процес, психологічний контакт, криміналістично значуща інформація, режим відеоконференції, заходи й засоби забезпечення безпеки, інфекційний контроль, ризик інфікування, залучення спеціалістів, техніко-криміналістичні засоби, протидія кримінальному судочинству, закордонний досвід.

SUMMARY

Demchenko I. O. Forensic support of organization and tactics of conducting investigative (search) actions in conditions of epidemics (pandemics). - Qualifying scientific work as a manuscript.. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 - Law. - Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro, 2024.

The dissertation defines the state of scientific development of forensic support for the organization and tactics of conducting investigative (search) actions in the conditions of epidemics (pandemics).. With the use of a set of general and special methods and techniques of scientific cognition:: logical-semantic, structural-functional, abstraction, formal-logical, comparative-legal, theoretical-prognostic, analysis and synthesis, inductive and deductive, statistical and other outlined research methodology.

The development of forensic science is covered as a natural, taking into account the needs of practice, which determines the need to form the toolkit with the use of which the goals of criminal proceedings are achieved, where the existing methodological, organizational, tactical, nature of recommendations is the basis for the formation of new theoretical developments that focus on the peculiarities of activity in an epidemic (pandemic).

The multifaceted problems of ensuring the conditions of people's activities during the epidemic (pandemic) in general and conducting investigative (search) actions in particular with the search for ways to solve it in the context of the tasks of the relevant departments of the Ministry of Health of Ukraine, Labor and Social

Policy of Ukraine, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and others. A comprehensive review of the problem under study is implemented taking into account the modern achievements of scientific and technological progress and existing scientific achievements in the field of epidemiology, virology, psychology, life safety, medicine, etc., both domestic and foreign researchers.

The most dangerous infectious diseases that have become widespread in the world and our country are given, with the analysis of statistical data, methods of distribution, the main syndromes of diseases and measures aimed at protecting against infection. The value of tracking the symptoms of diseases, the obvious absence of which does not determine the safety of contact with the relevant subjects, because it can be characteristic of the incubation period of the development of infectious diseases, which determines the need to perceive all participants of investigative (search) actions, unauthorized persons, objects with which they have to face, for example, during inspection, search, etc., as potential carriers of them.

The system of typing of persons (offenders and victims of criminal offenses) carried out on the basis of the traced dynamics of statistical reporting on the sex-age characteristics of subjects with whom authorized persons have to conduct investigative (search) actions in modern conditions, including those caused by the COVID-19 pandemic, as the basis for decisions of organizational, tactical and other nature, has been proposed.

A set of factors has been formed in determining the principles of organizing and conducting investigative (investigative) actions during an epidemic (pandemic), with the allocation of components of such of them as the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, which increase the risk of infection with especially dangerous infections, allowing to build general ideas about the processes and phenomena that form the appropriate conditions for the implementation of the tasks of criminal proceedings by authorized persons.

It is argued that the communicative process on which most of the information received in the framework of criminal proceedings is based, in the context of an epidemic (pandemic), is covered through the position taken by the relevant

participant (conscientious, neutral and unscrupulous), where the topic of the prevalence of socially dangerous infections, in this action, may be neutral or key. The expediency of using a neutral approach to the topic of infectious diseases by determining the connection between the degree of their spread, the attitude of society to the use of personal protective equipment and .in.

Criminalistically significant information is considered from the point of view of actual data that are in a causal relationship with the committed criminal offense, or as information received by an authorized person aimed at implementing the tasks of criminal proceedings. The importance of collecting information at the place of a criminal offense, the use of modern scientific and technical means (drones, 3-D scanners and others), with minimization of time spent on the formation of a model of a holistic picture of the scene, as well as ensuring the safety of participants, is emphasized.

Organizational and tactical possibilities of improving the efficiency of investigative (search) actions, including the inspection of the scene, have been worked out. by increasing the number of its participants, where duplication of their tasks should not be allowed, and in case of reduction - stay out of sight of any circumstances, the implementation of which is carried out by a clear distribution of tasks to each participant in this procedural action, as well as strengthening the leadership function of the authorized person, with control over the content of their implementation.

The effectiveness of such further investigative (search) actions as examination, presentation for identification, search and others is determined by the data obtained during the priority procedural actions, as well as their proper preparation, taking into account the conditions of the epidemic (pandemic).

The necessity of taking into account the possibility of using the conditions of the epidemic (pandemic), which complicate/make impossible the implementation of the tasks of criminal proceedings, in preparation for the search and other procedural actions, with the definition of measures and means of their implementation, ensuring the safety of participants, prevention of the possibility of counteraction by persons

not interested in the investigation.

The provisions of normative legal acts of state and international institutions aimed at overcoming the threats caused by the spread of especially dangerous infectious diseases of the epidemic (pandemic) level, the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine and others that form the conditions of emergency legal regimes of activity are analyzed. Attention is focused on the organization of investigative (search) actions to comply with regulatory legal acts that determine the specifics of their conduct, due to the conditions of the epidemic (pandemic), without violating human rights guaranteed by the Constitution of Ukraine in the implementation of criminal proceedings.

The possibilities of using international experience by law enforcement agencies of our state, in conditions of insufficient level of knowledge and skills, in the formation of their own practice of implementing the functions assigned to them are characterized. The expediency of consideration with the introduction of a hierarchy of controls, which includes: withdrawal (isolation), engineering, administrative, individual protection, as the main method of protecting workers from occupational risks, the use of which is due to the degree of risk. For a low and medium level of risk of infection, the use of individual protective equipment is determined as appropriate, and for a high and very high level of engineering, administrative, and individual protection. The possibility of using personal protective equipment both separately and in conjunction with engineering administrative control measures is highlighted.

The content of ensuring the safety of participants in criminal proceedings is outlined as a prerequisite that determines the volume and evidentiary value of the information received, as well as the amount of time, forces and means expended by authorized persons for this, the implementation of which should be carried out in compliance with the provisions defined by the Constitution and other normative legal acts of Ukraine, minimizing the possibility of influence from persons not interested in the investigation.

Keywords: epidemic (pandemic), forensic support, investigative (investigative) actions, organization and tactics of activity, tactical techniques,

participants of criminal proceedings, authorized person, communicative process, psychological contact, socially dangerous infectious diseases, emergency legal regimes, criminalistically significant information, video conference mode, regulatory and legal support, measures and means of security, infectious control, involvement of specialists, counteraction to criminal proceedings, foreign experience.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Демченко І. О. Адаптивна поведінка як фактор ефективної діяльності уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2021. №4. С.217-226.

2. Демченко І. О. Загальна характеристика чинників, що впливають на процес організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2021. №4. С.269-274.

3. Demchenko I.O. Security as a condition for organizing and conducting investigative (search) actions during an epidemic (pandemic) (Демченко І.О. Безпека як умова організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* (Спец випуск 2021. №1) С.152-156.

4. Демченко І. О. Особливості встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2022. №1. С.318-323.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав з юридичного напрямку:

5. Демченко І.О. Особливості планування проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий журнал Visegrad Journal on Human Rights* 2021. № 6. С.29-33.

Тези доповідей, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Демченко І.О. «Поняття криміналістичного забезпечення під час розслідування злочинів в умовах пандемії»: *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу: матеріали Міжн. науково-практ. конф. (м. Дніпро 27 лист. 2020 р.)*. Дніпро: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 67-68.

7. Демченко І.О. «Проблеми законодавчого забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій в умовах пандемії та шляхи їх вирішення»: *«Актуальні проблеми криміналістики та судової експертизи»: регіональний семінар* (м. Дніпро 28 травня 2021 р.). Дніпро: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2021, С.123-125;

8. Демченко І.О. «Стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)»: *Modern science: concepts, theories and methods of basic and applied research» матеріали Міжн. науково-практ. конф.* (м.Вінниця 25 червня 2021 р.). UKR - Відень, AUT). С.78-79;

9. Демченко І. О. Особливості формування комунікативних навичок слідчого. *«Юридическая наука и практика», посвященная дню таджикской науки: материалы Программы – приглашения 1-ой международной научно-практической конференции*, (г. Душанбе 29 апреля 2022 г.). С.121-123;

10. Демченко І. О. Безпека учасників слідчих (розшукових) дій як умова їх проведення під час епідемії (пандемії). *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення): матер. Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 2 груд. 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 380 с. С.351-353.

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	15
 ВСТУП.....	 16
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ Й ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЙ (ПАНДЕМІЙ)	
	28
1.1. Стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій)...	28
1.2. Чинники, що обумовлюють проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій).....	51
Висновки до розділу 1.....	70
 РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЙ (ПАНДЕМІЙ)	
	72
2.1. Можливості отримання криміналістично значущої інформації під час епідемій (пандемій).....	72
2.2. Організація і тактика проведення початкових слідчих (розшукових) дій...	92
2.3. Організаційно-тактичні особливості проведення подальших слідчих (розшукових) дій.....	115
Висновки до розділу 2.....	134

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ	136
3.1. Проблеми законодавчого забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій)	136
3.2. Можливості запровадження міжнародного досвіду в організації й проведенні слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій).....	153
3.3. Механізм забезпечення безпеки учасників при проведенні слідчих (розшукових) дій під час надзвичайних ситуацій	173
Висновки до розділу 3.....	191
ВИСНОВКИ.....	194
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	200
ДОДАТКИ.....	228

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

COVID-19(від англ. Corona Virus Disease) – гостра респіраторна хвороба, яку спричинює коронавірус SARS-CoV-2

ВІЛ – вірус імунодефіциту людини

ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я

ГРЗ – гострі респіраторні захворювання

ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань

КК – Кримінальний кодекс

КПК – Кримінально-процесуальний (Кримінальний процесуальний) кодекс

м. – місто

МВС – Міністерство внутрішніх справ

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ПЛР – полімеразна ланцюгова реакція

СНІД – синдром набутого імунодефіциту людини

СОГ – слідчо-оперативна група

СРД – слідча (розшукова) дія

СРД – слідчі (розшукові) дії

ст. – стаття

США – Сполучені Штати Америки

т.п. – тому подібне

ТБ - туберкульоз

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. За останні два тисячоліття людство пережило не одну пандемію. Кожна з них поставала викликом, який врешті-решт, завдяки намаганням побороти невидимого ворога стимулював прогрес. Так, протягом XX-XXI століття всього було нараховано п'ять пандемій, причиною яких були вірусні інфекції, а саме грип. Так, у 1918–1919 рр. під час розповсюдження іспанського грипу H1N1 за різними підрахунками заразилося від 20% до 40% населення світу, померло – понад 40–50 млн, серед яких переважно молоді люди. У 1957–1958 рр. – азіатський грип H2N2 забрав життя від 1 до 2 млн хворих, серед яких переважно старші люди і немовлята. У 1968–1969 рр. – гонконзький грип H3N2, померло 700 тисяч, також переважно старші люди і новонароджені. У 2009 р. – H1N1 «свинячий» грип», померло від 151 до 575 тисяч, переважно діти і люди працездатного віку. Період з 2019 року по теперішній час відзначається поширенням COVID-19, спричиненого вірусною інфекцією SARS-CoV-2. За даними офіційної сторінки Всесвітньої організації охорони здоров'я, станом на травень 2023 року (день скасування COVID-19 статусу пандемії BOO3), у світі зафіксовано понад 765 мільйонів фактів захворювання на коронавірус, серед яких підтверджено більш ніж 6,9 млн летальних випадків.

Міністерство фінансів України наводить поточну статистику по COVID-19 на січень 2024 р., згідно з якою за кількістю населення в 41130 тис. осіб інфікованими визначаються 5557995 (13.5%) осіб, зі смертельними наслідками – 112418 (2.0%) осіб, одужали – 544557 (98%), зроблено тестів – 32603805 [101].

Водночас на січень 2024 року загальна кількість інфікованих на COVID-19 з початку пандемії склала 4154 працівники поліції, з яких одужали – 3705, померло від ускладнень – 11 осіб [201]. Наведені дані демонструють з одного боку динаміку до збільшення кількості інфікування взагалі та летальними наслідками зокрема.

Також потрібно зазначити, що у зв'язку з останніми подіями, а саме

збройного вторгнення РФ на територію нашої держави обумовили формування негативних наслідків, адже війна сама по собі схожа на епідемію й несе смерть і страждання. Проте війна та епідемія пов'язані не тільки метафорично. Воєнні дії завжди збільшують ризики спалахів інфекційних хвороб, такі, як холера, дифтерія, грип, які можуть загрожувати українцям через російську воєнну агресію. Саме тому сьогодні збільшився ризик захворіти на холеру, дифтерію, черевний тиф, гепатит, туберкульоз та інші соціально небезпечні захворювання.

Наведене демонструє те, що епідемії (пандемії), які були до коронавірусу, недооцінювались державою. Вказане призводило до інфікування поліцейських, які нехтували правилами та нормами особистого інфекційного захисту (не користувалися відповідними захисними засобами індивідуального характеру), наражали на небезпеку учасників досудового розслідування та сторонніх осіб.

Заслужують на увагу й відомості статистичної звітності, Офісу Генерального прокурора України [97], згідно з якими у період з 2016 по 2019 роки обліковано 2047678 кримінальних правопорушень, з яких вручено повідомлення про підозру за 721504, що складає 35 %. Заслужує на увагу те, що в період пандемії «COVID-19» з 2020 по 2023 роки загальна кількість облікованих кримінальних правопорушень склала 1520296 фактів. З них вручено повідомлення про підозру за 661302 правопорушеннями, що склало 43 %. Підвищення кількості проваджень, за якими вручено підозру, може бути пояснено суттєвим скороченням кількості реєстрованих кримінальних проваджень на 527382 фактів, що склало 25 %. Проте з урахуванням кількості населення, яке виїхало за кордон з початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, а це понад 8 млн (20 %), наведені відомості на душу населення демонструють приблизно ті ж показники кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень та оголошення підозри.

Окрім цього, латентність кримінальних правопорушень обумовлена несвоєчасним виявленням фактів протиправних діянь постраждалими у зв'язку з їх перебуванням на стаціонарному лікуванні, виїздом за межі свого мешкання, небажанням звертатись до правоохоронних органів, усвідомлюючи підвищений

ризик інфікування тощо.

Слід зазначити, що серед причин, котрі впливали на розповсюдження захворювань взагалі та серед працівників поліції зокрема, є недостатня наукова розробленість цієї проблематики. Так, відсутність ефективних рекомендацій з організації й проведення слідчих (розшукових) дій за участю потенційно інфікованих епідемічними хворобами осіб з одного боку може ускладнити отримання позитивних результатів, а з іншого – стати причиною розповсюдження особливо небезпечних захворювань.

Це питання потребує не тільки наукового вирішення, а й практичного втілення з використанням новітніх та вдосконаленням існуючих засобів і методів як забезпечення безпеки, так і отримання необхідної й достатньої кількості відомостей для реалізації завдань кримінального провадження в умовах, що розглядаються.

Розробці питань криміналістичного забезпечення розслідування, а також тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій в різні роки, присвячена увага таких провідних вітчизняних учених, як В. П. Бахіна, В. Д. Берназа, В. К. Весельського, А. Ф. Волобуєва, В. І. Галагана, І. В. Гори, М. В. Даньшина, М. М. Єфімова, В. А. Журавля, А. В. Іщенко, Н. С. Карпова, Н. І. Клименко, І. І. Когутича, О. Н. Колесніченка, В. О. Коновалової, М. В. Костицького, І. І. Котюка, І. П. Красюка, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, В. К. Лисиченка, Л. М. Лобойка, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'янчикова, В. О. Малярвою, О. В. Одерія, І. В. Пирога, В. М. Плетенця, М. А. Погорецького, О. С. Саїнчина, О. В. Сачка, М. В. Салтевського, М. Я. Сегая, Д. Б. Сергєєвої, О. П. Снігерьова, С. М. Стахівського, Р. Л. Степанюка, В. М. Тертишника, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалової, Ж. В. Удовенко, В. Г. Хахановського, П. В. Цимбала, К. О. Чаплинського, С. С. Чернявського, В. Ю. Шепітька, М. Є. Шумила, М. Г. Щербаковського та багато інших.

Окремої уваги організації й тактиці проведення слідчих (розшукових) дій в умовах ризику інфікування віл-інфекцією або туберкульозом приділено

Є.С. Почтовою. Авторкою закладено основи у визначенні напрямів діяльності уповноважених осіб з організації й проведенні ряду слідчих (розшукових) дій в розглядуваних умовах. Проте поза увагою залишились інші соціально-небезпечні хвороби та умови організації й проведення слідчих (розшукових) дій, коли ступінь поширення особливо небезпечних інфекцій набуває рівня пандемії та ін.

Вищезазначені вчені внесли вагомий внесок у розвиток криміналістики, кримінального процесуального права та вивчення епідемічних захворювань, проте досліджень, спрямованих на забезпечення рекомендаціями, спрямованими на проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії), не проводилося. При цьому правоохоронці досить часто постають перед вибором: проводити слідчу (розшукову) дію повноцінно з ризиком інфікування для себе, учасників та сторонніх осіб, здійснити це формально або відмовитися від неї. У результаті цього ускладнюється процес встановлення всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення, затягуються його строки, винуватці уникають відповідальності, вчинюють більш тяжкі та зухвалі протиправні діяння, що обумовлює формування неналежного рівня криміногенної обстановки в державі.

Сукупність зазначених умов, що склались, демонструють існуючу ситуацію як проблемну, що потребує скорішого вирішення. Наявність чітких та науково вивірених й апробованих практикою рекомендацій з організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) полегшило б досягнення позитивних результатів в діяльності уповноважених осіб, що неодмінно позитивно відобразиться не тільки на зниженні рівня захворювання учасників розслідування та правоохоронців, а й криміногенній обстановці в нашій державі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії розвитку національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи

(Указ Президента України від 12.01.2011, № 24/2011); тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454); плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р); планів науково-дослідницьких робіт Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ та у межах загальноуніверситетської наукової теми «Криміналістичне забезпечення досудового розслідування» (реєстраційний номер 0123U105007).

Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради ДДУВС 29 жовтня 2020 року (протокол № 2).

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка наукових і практичних пропозицій щодо криміналістичного забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій).

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі завдання:

- вивчити стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії);
- систематизувати чинники, що обумовлюють проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій);
- визначити можливості отримання криміналістично значущої інформації під час епідемій (пандемій);
- розкрити специфіку організації і тактики проведення початкових слідчих (розшукових) дій;
- розкрити організаційно-тактичні особливості проведення подальших слідчих (розшукових) дій;
- означити стан законодавчого забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій);

– запровадити передовий міжнародний досвід в організації й проведенні слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій);

– розробити механізм забезпечення безпеки учасників при проведенні слідчих (розшукових) дій під час збройної агресії РФ проти України дій в умовах епідемії (пандемії).

Об'єктом дослідження є суспільні відносини під час організації й проведення слідчих (розшукових) дій в кримінальних провадженнях в умовах епідемій (пандемій).

Предметом дослідження є криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій).

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дослідження є сукупність загальних і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання.

Зокрема, за допомогою діалектичного методу здійснено наукову дискусію між вченими, що мають різні точки зору (підрозділи 1.1-1.2, 2.1-2.3, 3.3). *Логіко-семантичний* метод сприяв поглибленню понятійного апарату (підрозділи 1.1, 1.2). З використанням *структурно-функціонального* методу визначено сутність та особливості кримінально-процесуальних відносин в умовах ризику інфікування епідемічними захворюваннями (підрозділи 1.2, 3.2). Метод *абстрагування* сприяв зосередженню на важливих напрямках кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки учасників кримінального провадження (підрозділи 3.1, 3.3). *Формально-логічний* метод використано під час визначення заходів з організації слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). *Порівняльно-правовий* метод застосовано під час аналізу правових засад забезпечення безпеки діяльності уповноважених осіб (підрозділ 3.1). *Теоретико-прогностичний* метод використано для надання пропозицій щодо оптимізації роботи слідчого в умовах епідемії (пандемії) (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3). За допомогою методу *аналізу* були з'ясовані ознаки компонентів досліджуваних категорій та проведено їх вивчення (підрозділи 1.1, 3.1-3.3). З використанням методу *синтезу* розкрито зміст понять, що складають предмет дослідження, а

також сформульовано окремі й загальні висновки та пропозиції в роботі (підрозділи 1.1-1.2, 2.1-2.3, 3.1). Із застосуванням *індуктивного та дедуктивного методів* здійснено умовиводи щодо сутності правових явищ, зокрема практики діяльності уповноважених осіб в умовах епідемії (пандемії) (підрозділи 2.1-2.3, 3.3).

Крім того, у роботі із використанням спеціальних методів наукових досліджень, зокрема методу *юридичної герменевтики*, протлумачено зміст нормативних актів, що регулюють відносини у сфері кримінально-процесуального законодавства (підрозділи 1.1, 3.1), *логіко-семантичного* методу здійснено розгляд наукових категорій та класифікацій (підрозділи 1.1, 1.2, 3.3) та *статистичного* методу використано в розгляді соціологічних аспектів діяльності уповноважених осіб в умовах епідемії (пандемії) (підрозділи 1.1, 2.1, 3.3).

Науково-теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження стали наукові праці українських і зарубіжних учених, фахівців у галузях загальної теорії держави та права, конституційного права, медицини, психології, кримінального й кримінально-процесуального права, криміналістики та ін.

Нормативною основою дисертації виступають Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, чинні законодавчі й підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють кримінальні процесуальні відносини в нашій державі.. У дисертаційному дослідженні враховано досвід фахівців у галузі безпеки життєдіяльності, медицини та ін. щодо поширення й профілактики інфікування соціально небезпечними захворюваннями та забезпеченні діяльності людей в цих умовах тощо.

Інформаційну й емпіричну базу дослідження становлять матеріали правозастосовної практики, статистичні дані про основні показники епідемічних захворювань у світі та Україні, довідкові видання, статистичні та аналітичні матеріали роботи Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора України, вивчення 217-и матеріалів кримінальних проваджень, результати анкетування 211-и уповноважених осіб.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційне дослідження є першим в Україні монографічним дослідженням теоретичних і практичних аспектів криміналістичного забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій).

У дисертаційному дослідженні сформульовано низку положень, котрі мають вагоме значення для науки криміналістики та практичної діяльності органів досудового розслідування, зокрема:

вперше:

- запропоновано перелік чинників, що визначають засади організації і проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії), серед яких виділено змістовні компоненти збройної агресії РФ проти України, що збільшують ризик інфікування особливо-небезпечними інфекціями;

- здійснено градацію ризику (середнього, високого та дуже високого ступеня ймовірності) інфікування й розповсюдження особливо-небезпечних інфекційних хвороб учасників провадження залежно від виду здійснюваних слідчих (розшукових) дій, відповідно до чого запропоновано пропорційне та комплексне застосування засобів та заходів (вилучення (ізоляція), інженерний, адміністративний, індивідуального захисту) контролю;

- розкрито специфіку встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії), що висвітлено через зайняту відповідним учасником позицію (сумлінну, нейтральну та несумлінну) з можливістю використання для цього, як другорядного, так і ключового значення тематики епідемії (пандемії), результат обговорення якої визначатиме ступінь готовності (налаштованості) відповідного суб'єкта до участі в слідчих (розшукових) діях в розглядуваних умовах;

- розроблено рекомендації щодо можливості мінімізації інфікування соціально небезпечними хворобами під час процесуальних дій шляхом коригування: кількості учасників; часу контакту з імовірним джерелом небезпеки; дотримання заходів перебування у відповідному місці; застосування засобів захисту, зокрема й індивідуального;

удосконалено:

- процес отримання криміналістично-значущої інформації про подію від осіб, які нею володіють, з урахуванням їх стану (фізичного, психологічного та ін.), можливостей доступу до засобів передачі даних, готовності до її висвітлення, а уповноважених осіб – до її сприйняття з урахуванням відповідної сукупності критеріїв, що обумовлюють цей процес й визначають його;

- систему типізації правопорушників та постраждалих від кримінальних правопорушень осіб, що здійснена на підставі простеженої динаміки статистичної звітності за статево-віковою характеристикою суб'єктів, з якими уповноваженим особам доводиться проводити слідчі (розшукові) дії в сучасних умовах, зокрема й викликаних пандемією COVID-19, як основи для рішень організаційного, тактичного та іншого характеру;

- практику організації та планування діяльності уповноважених осіб із забезпечення безпеки учасників слідчих (розшукових) дій та сторонніх осіб під час збройної агресії РФ проти України дій в умовах епідемії (пандемії), як системного критерію, що обумовлює обсяг й доказове значення отримуваної про обставини кримінального правопорушення інформації, а також кількість витрачених уповноваженими особами на це часу, сил та засобів;

- методи використання технічних засобів (3-D-сканерів, FPV-дронів та ін.), обумовлених необхідністю пошуку шляхів збору інформації про обставини кримінального правопорушення із забезпеченням безпеки учасників, з урахуванням особливостей місця та часу;

дістали подальшого розвитку:

- положення правового забезпечення діяльності уповноважених осіб в організації й проведенні процесуальних дій, з урахуванням можливостей запровадження зарубіжного та вітчизняного досвіду з протидії розповсюдженню особливо небезпечних інфекційних захворювань та формування умов життєдіяльності людей;

- комплекс організаційно-тактичних заходів, спрямованих на зміну

ставлення до процесу проведення процесуальних дій в умовах епідемії (пандемії), побудований на кореляційній залежності між зайнятою відповідними учасниками кримінального провадження та своєчасним її діагностуванням із застосуванням систематизованої сукупності заходів й засобів її розв'язання уповноваженими особами;

- положення, що визначають залежність між причиною (організацією та плануванням проведення слідчих (розшукових) дій і наслідками (прогнозованим та отриманим результатом проведення процесуальних дій), взаємозв'язок яких обумовлений ступенем плановості й системності діяльності уповноважених осіб із врахування й забезпечення умов безпеки учасників розслідування та сторонніх осіб;

- рекомендації з виявлення уповноваженою особою наявних в учасника слідчої (розшукової) дії інфекційного захворювання з необхідністю сприйняття як потенційних їх носіїв всіх учасників кримінального провадження та сторонніх осіб задля виваженого підходу до оцінки ризику інфікування й прийняття організаційних, тактичних та інших рішень.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у дисертації положення, висновки і рекомендації становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, зокрема:

– *в освітньому процесі* – під час підготовки та проведення занять для здобувачів вищої освіти з навчальних дисциплін: «Криміналістика», «Основи криміналістики», «Тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій», «Методика розслідування кримінальних правопорушень», розробки навчально-методичних та дидактичних матеріалів, спрямованих на самостійне опрацювання матеріалу здобувачами вищої освіти (акт впровадження ДДУВС від 27.12.2023 року; НАВС від 27 грудня 2023 року);

– *науково-дослідній діяльності* – під час здійснення загальнотеоретичних і галузевих досліджень з питань криміналістичного забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій) (акти впровадження ДДУВС від 26 грудня 2023

року та ХНУВС від 4 березня 2024 року);

– у *практичній діяльності* – для вдосконалення діяльності уповноважених осіб в умовах епідемії (пандемії) (акт впровадження в діяльність Дніпропетровського НДЕКЦ МВС від 11 березня 2024 року, УСР в Дніпропетровській області ДСР НП України від 15 березня 2024 року)..

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та засіданнях круглих столів, серед яких:

Міжнародна науково-практична конференція *«Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу»* (м. Дніпро, 27 лист. 2020 р.); Регіональний семінар *«Актуальні проблеми криміналістики та судової експертизи»*: (м. Дніпро, 28 травня 2021 р.); Міжнародна науково-практична конференція *«Modern science: concepts, theories and methods of basic and applied research»* (Вінниця, UKR - Відень, AUT, 25 червня 2021 р.); I-ой міжнародной научно-практической конференции *«Юридическая наука и практика», посвященной дню таджикской науки»* (г. Душанбе, 29 апреля 2022 г.); Міжнародна науково-практична конференція *«Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення)»* (м. Дніпро, 2 груд. 2023 р.).

Публікації. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та засіданнях круглих столів, серед яких: 4 статті – у виданнях, що включені Міністерством освіти і науки України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 стаття – у міжнародному науковому виданні, а також 5-ти тезах доповідей, що опубліковані в збірниках науково-практичних конференцій та засіданнях круглих столів.

Структура й обсяг дисертації зумовлена метою і завданнями

дослідження, логікою наукового пізнання та вимогами МОН України і композиційно складаються зі вступу, трьох розділів, що налічуватимуть вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 255 сторінок, з яких 199 сторінок основного тексту, список використаних джерел налічує 257 найменувань і займають 28 сторінок, 5 додатків розміщено на 28-и сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ Й ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЙ (ПАНДЕМІЙ)

1.1. Стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій)

В умовах трансформації всіх сфер життя та діяльності людей можемо спостерігати суттєві зміни й у суспільних відносинах. Свою роль у цьому відіграють процеси євроінтеграції, де людина визначається найвищою цінністю, а забезпечення основних її потреб – пріоритетом держави. Це знаходить своє відображення в багатьох сферах життя й діяльності людини, серед значної кількості видів якої вагоме місце займають здійснювані уповноваженими особами слідчі (розшукові) дії. Від змісту організаційно-підготовчих заходів значною мірою залежить можливість встановлення всіх обставин кримінального правопорушення та реалізації, таким чином, завдань кримінального провадження.

Варто відзначити, що згідно з даними Офісу Генерального прокурора України [97], статистичні дані демонструють динамічність процесів, що полягають як у скороченні (2019-2022 рр.) так і збільшенні (2023 р.), кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень у відповідних роках. Водночас зменшення навантаження на органи досудового розслідування не обумовило покращення рівня встановлення винуватців. Так, кількість викритих правопорушників у 2019 році склала 39 %, а в 2022 році лише 36 %.

Водночас нинішнє надмірне навантаження на слідчих є проблемою не процесуального характеру, а організаційного, що має призвести до збільшення штатного розпису слідчих у кожному підрозділі органу досудового розслідування [43, с. 269].

Не меншого значення набувають й результати вивчення кримінальних проваджень, відповідно до яких підозра оголошувалась протягом 3 діб з моменту початку кримінального провадження у 14 % випадків, протягом 10 діб – 25 %, протягом 2 місяців – 50 %, більше ніж через 2 місяці – 11 %.

Причиною зазначеного можуть бути труднощі, які відчувають уповноважені особи в організації розслідування кримінальних правопорушень, що, на нашу думку, є проблемою комплексною, котра потребує відповідної уваги.

Варто відзначити, що криміналістичному забезпеченню організації й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій було приділено значної уваги такими вченими, роботи яких в тій чи іншій мірі спрямовані на формування, розвиток, вдосконалення криміналістичного забезпечення як наукової категорії, так і практичної діяльності суб'єктів розслідування.

Потреба забезпечення потреб кримінального процесу можна оцінити як умову формування криміналістичної науки. Варто відзначити позицію Г. Гроса, який підкреслював, що криміналістика за своєю природою починається лише там, де припиняє свою роботу: матеріальне кримінальне право, що має своїм предметом вивчення злочинного діяння та покарання, формальне кримінальне право (процес) містить в собі правила застосування матеріального кримінального права. При цьому з'ясування способів вчинення кримінальних правопорушень, мотивів вчинення, цілей та ін. дослідником визначаються предметом криміналістики [224].

Суттєвий внесок вчених в криміналістичну науку, зосереджений на загальних положеннях організації й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій, не розкриває специфіки цієї діяльності в умовах епідемії (пандемії). Водночас діяльність як під час організації й проведення слідчих (розшукових) дій, так і після їх здійснення може характеризуватись суттєвою кількістю контактів, що у разі недотримання необхідних заходів безпеки пропорційно збільшує ризик неконтрольованого поширення соціально небезпечних хвороб. Таким чином, з одного боку ставляться під сумнів

гарантовані Конституцією України найвищі цінності життя та здоров'я людей, з іншого – недотримання відповідних заходів обумовлюватиме прогресуюче збільшення кількості фактів інфікування. Стрімке погіршення епідеміологічної ситуації посилює навантаження на медичні установи та ускладнює надання ними необхідного рівня послуг, що, у свою чергу, може призвести до погіршення стану здоров'я пацієнтів, більш тривалого та менш ефективного їх лікування з високою вірогідністю летальних випадків.

Потребує уваги те, що у разі недотримання заходів й недостатньому (неналежному) застосуванні засобів й заходів захисту уповноважені особи можуть інфікуватись, перебувати на лікарняних, тривалий час відновлюватись після захворювання. Вимушена передача проваджень іншим уповноваженим особам суттєво збільшуватиме їх навантаження з необхідністю витрат часу на ознайомлення з прийнятими провадженнями, коригування власних планів (календарних та підготовки й проведення процесуальних дій та ін.). При цьому те, що не потрапляє в зміст протоколів слідчих (розшукових) дій та планів, наприклад, ступінь сформованого психологічного контакту з кожним окремим учасником з високою вірогідністю доведеться формувати спочатку, наявний рівень внутрішнього переконання про причетність відповідних осіб до вчиненого кримінального правопорушення, його обставини, наявність прихованої протидії розслідуванню і т. ін. Таким чином, формуються несприятливі умови, що ускладнюють процес отримання необхідної і достатньої для встановлення всіх обставин кримінального правопорушення кількості даних [110, с. 497].

Зазначені заходи переважно компенсуються за рахунок зменшення часу на підготовку й проведення процесуальних дій, що може ускладнити формування відповідного рівня поінформованості про обставини вчиненого кримінального правопорушення, оцінку сформованої слідчої ситуації та ситуації протидії із визначенням напрямів їх розв'язання як за цим, так і за іншими провадженнями. Крім того, формально проведені первинні слідчі (розшукові) дії визначатимуть необхідність виправлення допущених

недоліків шляхом здійснення їх повторно чи додатково з витратами ресурсів (часу, сил та засобів).

Водночас діяльність правоохоронних органів, що характеризується підвищеним ризиком інфікування, не може бути відтермінована у часі до моменту зникнення фактору небезпеки, терміни якої складно прогнозовані. Стаття 280 КПК України визначає, що досудове розслідування може бути зупинене після повідомлення особі про підозру у разі, якщо підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком [74]. Підстав для зупинення досудового розслідування у зв'язку зі складною епідемічною ситуацією в країні, що ставить під загрозу визначені ст. 3 Конституції України найвищі соціальні цінності, а саме життя та здоров'я учасників провадження та сторонніх осіб, чинним КПК України не передбачено. Практикою напрацьовано вихід із зазначеної ситуації шляхом продовження строків розслідування.

Вивченням матеріалів кримінальних проваджень з'ясовано, що строки розслідування продовжувались від 2 до 3 місяців у 17% випадків, від 3 до 6 місяців – у 2 %.

При цьому причиною зазначеного виступала не складність кримінального провадження, а неможливість проведення слідчих (розшукових) дій з відповідними учасниками через їх хворобу, перебування на самоізоляції тощо. Тобто неможливість явки зазначених осіб для проведення процесуальних дій з їх участю не передбачається КПК України підставою для зупинення провадження.

За змістом діяльність суб'єктів розслідування може бути віднесена до категорії «люди-люди», в якій комунікативна складова є домінуючою, що визначає необхідність орієнтації в складній поведінці під час спілкування. Це дозволяє виділити позитивні та негативні якості учасників, здійснити їх диференціацію за знайнятою ними позицією на сумлінних та несумлінних, психологічним станом й готовності до спілкування, можливістю формування

конфліктних ситуацій, окреслити засоби побудови спілкування, спрямованого на найбільш повне отримання інформації про обставини кримінального правопорушення.

Водночас здійснення виїзду на виклики в складі СОГ, проведення слідчих (розшукових) дій, пов'язаних із контактуванням з різного роду об'єктами, що можуть бути носіями інфекцій й визначають ризик інфікування як учасників відповідних дій, так і сторонніх осіб, обумовлює необхідність здійснення діяльності уповноважених осіб із дотриманням заходів убезпечення себе та інших осіб від можливості інфікування. Водночас реалізація зазначеного визначається наявністю знань та досвіду відповідної уповноваженої особи. Варто відзначити, що останні, здебільшого, характеризуються середнім віком (30-35 років), з хорошим фізичним розвитком, станом здоров'я, емоційною стабільністю (рівновагою). Проте діяльність осіб, що розглядаються, характеризується значною кількістю стресів, викликаних, зокрема, й конфліктними ситуаціями, ненормованим робочим днем, значною кількістю контактів з особами із антисоціальною поведінкою і т.ін., що в умовах епідемії (пандемії) ускладнює використання потенціалу комунікативних навичок, підвищує емоційне виснаження та збільшує ризик інфікування. Крім того, недооцінка чи легковажне ставлення до проявів захворювання, у разі його легкого перебігу, що, у першу чергу, притаманне для осіб чоловічої статі, обумовлює нехтування заходами й засобами захисту й своєчасного лікування. Це з досить високою вірогідністю може мати летальні наслідки, ускладнення лікування, погіршення стану здоров'я з тривалим відновлювальним процесом фізичної та розумової діяльності тощо. Зазначені особи, що не мають у розпорядженні розробок за результатами предметно-галузевих досліджень, можуть наражати на небезпеку інфікування себе, учасників та сторонніх осіб, які стають носіями й розповсюджувачами інфекційних захворювань, що ще більше ускладнює не тільки епідеміологічну ситуацію в державі, а й реалізацію покладених на правоохоронні органи функцій.

Крім того, існуючі відомості щодо кількості інфекційних захворювань [190] не відображають дані щодо інфікування ними учасників розслідування, уповноважених чи сторонніх осіб під час проведення слідчих (розшукових) дій, що не дозволяє визначити масштаби існуючої проблеми в контексті діяльності, що розглядається. Таким чином, визначення причинно-наслідкового зв'язку між проведенням слідчих (розшукових) дій в аналізуючих умовах та фактом інфікування може носити, у першу чергу, вірогідний характер.

Не меншої уваги потребує й те, що організація й проведення слідчих (розшукових) дій кожною окремою уповноваженою особою реалізується на підставі їх знань, досвіду, переконань, що обумовлює складність отримання належних та очікуваних результатів за кримінальним провадженням в цілому. Івність діяльності суб'єктів розслідування в цих умовах може бути оцінена як епізодична, складно прогнозована, та рідко з повноцінним аналізом отриманих як позитивних, так і негативних результатів. Це ускладнює (унеможлиблює) опрацювання наявного досвіду для розробки на його основі рекомендацій з організації діяльності уповноважених осіб в умовах, які аналізуються.

Застосування існуючих рекомендацій без урахування обставин, які досліджуються, може з досить високою вірогідністю обумовити інфікування із ризиком для життя й здоров'я учасників слідчих (розшукових) дій та сторонніх осіб, ставлячи під загрозу визначені Конституцією України найвищі цінності, ускладнити (унеможливити) реалізацію визначених ст. 2 КПК України завдань кримінального провадження.

Багатоаспектність проблеми, яка аналізується, потребує її комплексного розгляду з урахуванням сучасних досягнень науково-технічного прогресу та існуючих наукових здобутків у даному напрямку, що не має обмежуватися лише знаннями юридичного профілю. Формування цілісного характеру досліджень з організації й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) нам вбачається неможливим без пізнань в галузі

епідеміології, вірусології, психології, безпеки життєдіяльності, медицини та ін., здійснених як вітчизняними, так і закордонними дослідниками.

У зазначеній тематиці є такі дослідження: О. Г. Гук «Розслідування фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів» (м. Київ, 2019), Є. В. Ковалевської «Використання спеціальних медичних знань під час розслідування злочинів» (м. Київ, 2018), А. М. Таранова «Використання спеціальних знань при розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником» (м. Київ, 2020), В. А. Бідняк «Використання спецзнань при розслідуванні злочинів, пов'язаних з державним фінансуванням галузі охорони здоров'я» та ін.

Окремого значення набуває монографічне дослідження Г. К. Тетерятник «Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимах: теоретико-методологічні та праксеологічні основи» (м. Одеса, 2021).

Не менш вагомою складовою в оцінці нашої проблематики є наявність наукових робіт. Так, проведене Є. С. Почтовою дисертаційне дослідження за темою «Організація й тактика проведення слідчих (розшукових) дій в умовах ризику інфікування ВІЛ-інфекцією або туберкульозом» (м. Дніпро, 2021) [120], продемонструвало існуючу проблему й започаткувало її вирішення. Її реалізація здійснювалась в контексті дослідження таких питань: - впливу поінформованості працівників поліції щодо захворювання на заразний туберкульоз та/або ВІЛ/СНІД учасника кримінального провадження на характер діяльності з організації розслідування; - класифікації слідчих (розшукових) дій за ступенем імовірності зараження ВІЛ-інфекцією або туберкульозом при їх проведенні; - організаційно-тактичними особливостями проведення вербальних та невербальних слідчих (розшукових) дій та ін.

Незважаючи на вагомий внесок в розробку особливостей проведення слідчих (розшукових) дій із ризиком інфікування соціально-небезпечних інфекцій, поза належною увагою залишились питання, які б зосереджувались на висвітленні чинників, які обумовлюють діяльність в умовах, що розглядаються, серед яких можуть бути названі такі, як: ставлення громадян до ризику

інфікування взагалі та під час проведення слідчих (розшукових) дій, збройна агресія РФ проти України та багато інших; - особливості організації й тактики проведення початкових й подальших слідчих (розшукових) дій; - напрями вдосконалення практики уповноважених осіб, заснованих на міжнародному досвіді діяльності взагалі та в умовах епідемії (пандемії) зокрема, а також механізмі забезпечення безпеки учасників слідчих (розшукових) дій та сторонніх осіб і т.ін.

Наведене демонструє умови, що ускладнюють та /або унеможливають процес проведення окремих слідчих (розшукових) дій. Ризик інфікування особливо небезпечними інфекційними захворюваннями та засоби забезпечення безпеки власної, учасників та сторонніх осіб постають тими складовими, які потребують вирішення під час організації й проведення слідчих (розшукових) дій. Здійснення зазначеного обумовлює необхідність забезпечення діяльності уповноважених осіб дієвим інструментарієм в реалізації ними завдань кримінального провадження в аналізуючих умовах. Завдання, що постають перед криміналістичною наукою в забезпеченні діяльності уповноважених осіб з організації їх діяльності, не є новим. Так, категорію «криміналістичне забезпечення» І. І. Дановська сприймає як результат розвитку криміналістичної науки, цільову діяльність уповноважених згідно із законом на її здійснення органів та посадових осіб, котра полягає у всебічному вивченні потреб практики і розробці на основі одержаних результатів ефективних та допустимих засобів, методів їх вирішення та реалізації заходів по їх впровадженню у практику розслідування злочинів [35, с.42]. Таким чином, зазначене тлумачення авторкою наповнює змістом наукову категорію криміналістичне забезпечення, де ефективність його засобів оцінюється через призму розвитку науки криміналістики та діяльність відповідних суб'єктів.

Здійснений В. М. Плетенцем ґрунтовний аналіз позиції видатних науковців, які зосереджували увагу на криміналістичному забезпеченні, дозволив виділити ключові підходи до даної наукової категорії, що розглядаються ними, як:

- компоненти в статистиці – як сукупність засобів, інструментів, що слугують вирішенню певних завдань, а також умов, що сприяють процесу їх вирішення, і в динаміці – як процес створення і подання зазначених вище засобів і умов;
- основні напрями, що включають: розробку новітньої криміналістичної техніки й науково-технічних засобів та їх випробування в діяльності слідчих та оперативних працівників; розробку та випробування сучасних інформаційних технологій; розробку та забезпечення правоохоронних органів тактичними засобами; розробку окремих криміналістичних та експертних методик;
- певна система, яка складається з елементів: блок криміналістичних рекомендацій (організаційного, тактичного, методичного характеру); блок підготовки відповідних кадрів (спеціальної криміналістичної освіти); блок технічного та інформаційного забезпечення процесу виявлення, розслідування та попередження злочинів [81, с.11; 13, с.22-24; 79 с.11; 113, с.28-29].

Проте, наведені науковцями позиції щодо криміналістичного забезпечення потребують належної уваги. Так, запропонований поділ завдань, що вирішують в статистиці та динаміці, на наш погляд, є умовним, оскільки спрямованість зазначеного зосереджена на застосуванні, у випадку наявності відповідних засобів й інструментів, чи їх розробку, у разі їх відсутності, або таких, що вже не задовольняють потреби практики в реалізації поставлених перед нею задач. Крім того, криміналістичне забезпечення варто розглядати як сукупність взаємопов'язаних елементів, що утворюють систему, вміле використання якої може оцінюватись тим інструментарієм, що забезпечить діяльність відповідних суб'єктів змістовним наповненням.

Зазначене повною мірою стосується й наявності досліджень щодо загальних та окремих аспектів криміналістичного забезпечення діяльності уповноважених осіб під час проведення слідчих (розшукових) дій. Водночас відсутність відповідних рекомендацій, що враховували б такі специфічні умови, як епідемія (пандемія), обумовлює необхідність зосередження уваги у даному напрямку наукових пошуків.

Наведені нами позиції науковців дозволяють ствердити, що закономірний

розвиток криміналістичної науки з урахуванням потреб практики обумовлює необхідність формування того інструментарію, з використанням якого будуть досягатись цілі кримінального провадження. При цьому існуючі методичного, організаційного, тактичного, характеру рекомендації можуть бути покладені в основу формування нових теоретичних розробок, що зосереджуватимуть увагу на особливостях діяльності в умовах епідемії (пандемії).

Комплексність підходу до сприйняття відповідних умов, оцінка їх як проблеми забезпечать пошук можливостей її подолання, зокрема, й шляхом формування рекомендацій із застосування відповідних методів, заходів, засобів. При цьому апробація практикою виступатиме основним критерієм ґрунтовності теоретичних досліджень з організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в таких надзвичайних умовах, як поширення інфекційних захворювань рівня епідемії або пандемії.

Варто наголосити, що епідемія – це масове поширення якої-небудь інфекційної хвороби [19, с.353]. У разі прогресуючого характеру ураження населення та поширення на значні території захворювання епідемії можуть переростати в пандемії. У свою чергу пандемія – це найвищий ступінь розвитку епідемії, що поширилась на більшість населення однієї чи кількох країн [19, с.880].

Водночас виникнення захворювання обумовлене наявністю збудника з відповідною патогенністю та вірулентністю. Патогенність – видова полідетермінантна ознака збудника, що позначає його потенційну здатність викликати інфекційний (інвазійний) процес у «хазяїна», тобто проникати в організм хазяїна, розмножуватися в ньому та уражувати його [186].

Не меншої уваги потребує й те, які інфекційні захворювання, що раніше вже набували рівня поширення епідемії та пандемії як в світі, так, зокрема, й в Україні. Так, в 2009 році було зареєстровано приблизно 5,6 мільйона випадків захворювання на грип та гострі респіраторні вірусні інфекції (ГРВІ), з госпіталізацією 345 тисяч хворих, з яких від ускладнень померло 1125 осіб [146].

Переважно інфікування відбувається повітряно-крапельним шляхом при безпосередньому контакті з хворим, який чхає або кашляє. До груп високого ризику захворювання або смерті від грипу можуть бути віднесені дуже молоді та люди похилого віку, вагітні жінки, медичні працівники та люди з серйозними захворюваннями. Основні симптоми грипу проявляються у раптовому підвищенні температури, кашлі (зазвичай сухому), головному болі, болі у м'язах і суглобах, сильним нездужанням (поганим самопочуттям), болі у горлі та нежиттю [153].

Потребує уваги й таке захворювання, як лихоманка Ебола. Хвороба, спричинена вірусом Ебола, – гостре інфекційне захворювання з вираженим геморагічним синдромом у тяжкій формі, що часто має летальні наслідки. Зараження відбувається парентеральним і контактно-побутовим шляхами при тісному і тривалому контакті з хворими (наприклад, при догляді) через потрапляння рідин з організму хворого на ушкоджену шкіру чи слизові оболонки [188]. Основними симптомами захворювання можуть бути названі такі: раптова поява лихоманки, біль у м'язах, горлі, головний біль, блювання, діарея, висипання, порушення функцій нирок та печінки і, в деяких випадках, як внутрішні, так і зовнішні кровотечі (наприклад, виділення крові з ясен, кров у калі) та ін. При цьому кількість летальних наслідків складає 60-90 %.

Слід зазначити, що за показниками такого небезпечного вірусного захворювання як кір Україна перебуває на одному з перших місць в Європі за кількістю інфікованих осіб. Це підтверджується результатами повідомлення ЮНІСЕФ, згідно з якими у 2018 році кількість людей, що захворіли на кір в Україні, є найбільшою у світі та склала 35 120 випадків [214].

Так, кір – це небезпечне вірусне захворювання, що вражає як дітей, так і дорослих, які не мають імунітету проти нього. Сприйнятливість до кору дуже висока – це одне з найбільш заразних захворювань [64]. Інфікування вірусом кору відбувається повітряно-крапельним шляхом при тісному контакті з хворим. Основними симптомами можуть бути: млявість людини, проблеми зі сном, зниження апетиту, нежить та кашель, збільшення лімфовузлів,

виникнення запалення слизової оболонки очей з гнійними виділеннями. Рожеві крапкові висипання з'являються на 2-3 день. Їх можна помітити на слизовій оболонці ясен, щік та губ ще до появи висипів на тілі [63].

Не меншої уваги потребує й таке захворювання як сифіліс, який є одним з найпоширенішим венеричним захворюванням у багатьох країнах світу. За даними ВООЗ, у світі щорічно хворіє 12 – 15 мільйонів людей [23]. Дане захворювання у 1993-1996 роках мало рівень епідемії. Воно здатне вражати всі органи людини, кістки, нервову систему, слизову оболонку і шкіру. Зараження може відбуватись через слину, побутові предмети, проникаючи через шкіру або слизові оболонки, під час переливання крові або трансплацентарно – від матері до дитини в утробі, статевим шляхом. Симптомами цього захворювання є висипи, які з'являються на четвертий тиждень після зараження, з локалізацією в піхву, на слизових оболонках, навколо ануса. плями бурого кольору на долонях і стопах. підвищенням температури, головними болями, слабкістю і болем в м'язах, збільшенням лімфатичних вузлів, запалення слизових оболонок очей, хрипота в голосі і розвиток ангіни специфічного характеру [246].

Окремої уваги потребує й гепатит, який є захворюванням печінки запального характеру, як правило, вірусного походження. За оціночними даними, в Україні проживає 1 300 000 осіб із вірусним гепатитом С, що становить 3,6 % загального населення, та 559 341 з вірусним гепатитом В, тобто близько 1,5% загального населення [190]. Наведені відомості демонструють те, що близько 5 % населення держави інфікована даною інфекційною хворобою.

Водночас, за даними ВООЗ, у 2015 р. вірусний гепатит став причиною смерті 1,34 млн людей. Шляхи передавання вірусу гепатиту залежать від його типу. Так, шлях передавання вірусів гепатиту А та Е – фекально-оральний, коли неінфікована людина вживає продукти або воду, що забруднені фекаліями інфікованої людини [199].

Не менш поширено ця хвороба трапляється через контакт із предметами, продуктами харчування забрудненими руками. Інфікування вірусами гепатиту В, С та D відбувається в результаті контакту через пошкоджену шкіру або

слизові оболонки з інфікованими рідинами організму (переважно кров), зокрема, через: - переливання інфікованої крові або її компонентів; - вживання наркотиків ін'єкційно та інтраназально; - інвазивні медичні та немедичні маніпуляції із використанням забрудненого інструментарію (хірургічні втручання, стоматологічні процедури, гемодіаліз, татуювання, пірсинг, манікюр тощо); - вертикальне передавання від матері до дитини (стосується більше вірусного гепатиту В); - побутовим шляхом (унаслідок спільного використання зубних щіток, лез для гоління тощо та інших індивідуальних засобів гігієни, що можуть містити сліди крові); - статевим шляхом під час незахищених статевих контактів [21].

Серед різних категорій осіб, які мають найбільшу вірогідність заразитись, окрім медичних працівників, діяльність яких передбачає здійснення процедур із ризиком інфікування (хірурги, травматологи, акушери-гінекологи, лаборанти, маніпуляційні медсестри тощо, а також працівники служб надзвичайних ситуацій, виділяються й співробітники правоохоронних органів у разі поранення гострими інструментами чи потрапляння на слизові оболонки крові, що потенційно може містити вірус) [199].

Поширеним симптомом є жовтяниця, яка наростає поступово. Спочатку жовтіють склери і слизові оболонки твердого піднебіння, під'язикової ділянки, потім шкіра обличчя, тулуба, пізніше – кінцівок. При гепатиті А жовтяниця наростає швидко, протягом 1-2 дні. Тривалість жовтяниці – 7-14 днів. Потребують врахування й такі симптоми з боку центральної нервової системи, як: головний біль, порушення сну, апатія, втома, які більш виражені при тяжкому перебігу захворювання [31].

Не меншого значення набуває й розгляд такого інфекційного захворювання, як чума. У період з 2010 по 2015 рік у світі було зареєстровано 3248 випадків. Щорічно більшість випадків захворювання людей реєструється в Африці, а Мадагаскар визначається країною з найгіршою епідемічною обстановкою. Зараження призводить до різноманітних класичних синдромів. Головний – клінічні форми чумної інфекції, бубонна, легенева і рідше може

виникнути септицемічна чума та рідко менінгеальна та фарингітальна чума, і повідомлялося про атипові та неспецифічні прояви інфекції. Чума може поширюватися від людини до людини в медичних установах, головним чином через заражені краплі, прямий контакт з пацієнтом або інфікованими рідинами організму та непрямий контакт із забрудненими поверхнями. Інкубаційний період зазвичай становить 2-6 днів (верхня межа 8 днів), але може бути дуже коротким (навіть години) після вдихання інфікованих крапель. Висока летальність. Нелікована бубонна чума має летальність від 50% до 60%, яка знижується до 10% – 20% при ранньому лікуванні антибіотиками. Легенева чума, що не лікується, повсюдно смертельна [242, с.6-7].

Не меншої уваги потребує й ВІЛ/СНІД, епідемія якого в Україні почалася в 1995 році. При цьому понад 70 % нових випадків ВІЛ-інфекції виявляється серед осіб, які споживають ін'єкційні наркотичні засоби. Шляхами інфікування ВІЛ є: вертикальний (від матері до дитини); трансплантація органів і тканин; статевий контакт із пенетрацією [57]. Основними симптомами даного захворювання є: безперервний сильний головний біль; порушення пам'яті; розлад травлення – тривала діарея, нудота, блювання; стрімка втрата ваги.

Особливості статево-вікової структури людей, котрі живуть із ВІЛ-інфекцією, які перебувають на диспансерному обліку у ЗОЗ: - більшість становлять чоловіки (54,7%); -найбільша вікова група 25-49 років (78,7%); 77,7% є мешканцями міст [20, с. 34]. Відповідно участь зазначених осіб в слідчих (розшукових) діях має оцінюватись із позиції ймовірності бути носіями соціально-небезпечних захворювань, зокрема й ВІЛ.

Станом на січень 2022 року під медичним наглядом у закладах охорони здоров'я перебувало 150 005 ВІЛ-інфікованих громадян України та 262 іноземці. Це означає, що приблизно чверть від оціночної кількості людей, які живуть із ВІЛ-інфекцією, або не знають свій ВІЛ-статус, або не звертаються за медичною допомогою [20, с. 34].

За даними епідеміологічного моніторингу поширення ВІЛ-інфекції

(СЕМ), за дев'ять місяців 2023 року обсяг послуг із тестування на ВІЛ (ПТВ) збільшився з 1 109 149 до 1 561 754 ($T_{np} + 40,8\%$) порівняно з аналогічним періодом 2022 року [158, с. 34]. Наведені дані обумовлені процесами, що погіршують можливості реалізації епідеміологічного нагляду взагалі та за інфекційним захворюванням, що розглядається, зокрема.

Варто відзначити, що частина зазначених осіб можуть приховувати, наприклад, ВІЛ-статус, емітувати наявність особливо небезпечного захворювання, наприклад, туберкульозу. При цьому у разі недостатньої поінформованості учасників слідчих (розшукових) дій про способи інфікування, застосовані заходи мінімізації інфікування, то зазначене сприйматиметься як тиск, що ускладнюватиме їх проведення.

Окрім зазначеного, характеристика осіб, що аналізується, може бути доповнена й іншими відомостями. Так, за результатами дослідження, за яким загальна вибірка становила 1513 померлих, з них на момент смерті 95% проживали у м. Київ, 55% серед яких складала жінки; 65% – особи віком ≥ 65 років, 29% – мали підтверджений COVID-19. За результатами тестування на ВІЛ, 39 (2,6%) померлих мали ВІЛ-позитивний статус, з них 54% – чоловіки, половина осіб були у вікових групах 40-44 та 45-49 років (22% і 29% відповідно) [20, с. 39].

Водночас заслуговують на увагу й результати проведених в Сингапурі досліджень, відповідно до яких серед перших 100 підтверджених випадків COVID-19 середній вік пацієнта становив 42,5 року, більшість (72%) пацієнтів були у віці 30–59 років, а 60% пацієнтів були чоловічої статі [236].

Таким чином, найбільш активні вікові групи можуть бути охарактеризовані як з позиції можливості вчинення кримінальних правопорушень з одного боку, так і бути носіями найбільш соціально небезпечних хвороб, зокрема й ВІЛ/СНІД, COVID-19, туберкульоз тощо – з іншого. Це необхідно враховувати в діяльності уповноважених осіб під час організації й проведення слідчих (розшукових) дій.

Не меншої уваги потребує й таке інфекційне захворювання, як

туберкульоз. збудником якого є мікобактерія туберкульозу. Так, щороку в середньому фіксується близько 30 тис. фактів захворювань туберкульозу, з яких близько 2 тис. з летальними наслідками [174]. Епідемія даного захворювання оголошена з 1995 року і до сьогоднішнього дня невпинно прогресує.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), щорічно на туберкульоз хворіють 10 мільйонів людей. Незважаючи на те, що туберкульоз є запобіжним та виліковним захворюванням, щорічно від нього помирає 1,5 мільйона людей, що робить його другим найбільш смертельним інфекційним захворюванням у світі після COVID-19. Наша країна відноситься до однієї із найбільш постраждалих від туберкульозу держав: захворюваність займає четверте місце у європейському регіоні та п'яте місце у світі за кількістю підтверджених випадків з широкою лікарською стійкістю [223].

Передача, здебільшого, відбувається повітряно-крапельним шляхом від хворої людини до здорової. Туберкульоз у більшості випадків уражає легені, але захворювання може ушкодити будь-який орган, наприклад: нирки, хребет, мозок, лімфатичні вузли, кишківник, шкірні покриви, статеві органи тощо [40]. Симптомами туберкульозу легенів є: хронічний кашель з кровохарканням, гарячкою, нічною пітливістю і втратою ваги та ін.

Не меншої уваги потребує й таке захворювання, як COVID-19, поширення якого сягнуло рівня пандемії. Варто відзначити, що COVID-19 відноситься до групи гострих респіраторних захворювань, де можуть бути названі такі, як: грип, пташиний грип, парагрип, аденовірусні захворювання, риновірусна інфекція, РС-інфекція, реовірусна інфекція, коронавірусна інфекція, SARS, ентеровірусна інфекція.

Коронавіруси вперше були виявлені в середині 1960-х років. Назва «коронавірус» відноситься до зовнішнього вигляду вірусу під мікроскопом, який нагадує корону або вінок (латинське слово *corona* – корона). Новий коронавірус описується як «новий», оскільки він відноситься до нового вірусу сімейства коронавірусів, який вперше був ідентифікований у грудні 2019

року. З 11 лютого 2020 року цей вірус, який тимчасово називався 2019-nCoV, отримав назву SARS-CoV-2. Аббревіатура SARS в назві розшифровується як «важкий гострий респіраторний синдром». Хвороба, спричинена SARS-CoV-2, називається COVID-19 (коронавірусна хвороба 2019 року) [205].

Коронавірус також може передаватися через аерозолі – зважені в повітрі ядра крапель розміром менше 5 мікрметрів. Коли людина говорить, і особливо коли вона голосно сміється або співає, вони можуть бути викинуті і залишатися підвішеними в повітрі протягом відносно тривалого часу. Тому приміщення, в яких проживає кілька людей, необхідно регулярно провітрювати. «Маска спільноти» може запропонувати додатковий захист. Як правило, не є винятком передача інфекції через мазок, через контакт рук зі слизовою оболонкою рота, носа або кон'юнктивою очей. Також не можна виключити передачу через поверхні, особливо в безпосередньому оточенні інфікованих людей [205].

Сьогодні не вирішено більшість принципів питань щодо боротьби з респіраторними інфекціями в науковому, методичному та практичному плані. Основні причини цього – поліетіологічність і різноманітність клінічних форм гострих респіраторних захворювань (ГРЗ), наявність великої кількості серологічних варіантів і штамових різновидів збудників, їхня часта зміна, нерівномірність розповсюдження в різних кліматичних та географічних зонах, а також серотипоспецифічність імунітету [107].

Слід наголосити, що важливим методом діагностики ГРЗ є метод полімеразної ланцюгової реакції. Результат відповідного тесту визначався першочерговою умовою допуску до громадських місць на початку пандемії COVID-19. Водночас основними синдромами захворювань є: слабкість, кашель, першіння та дертя у горлі, закладеність носа, дихальна недостатність (задишка), утруднене дихання, набряк та гіперемія обличчя, блискучі очі, ін'єкція судин, кон'юнктиви, надмірна носова секреція, нежить та чхання, головний біль, біль у м'язах, виражена загальна слабкість, нудота і т.ін.

Результати проведених досліджень у заразливості під час інфекцій COVID-19 вказують на більш високу частку досимптомної передачі, ніж

вважалося раніше. Так, до появи симптомів інфікування відбувається у 65 % випадків інфекційних контактів, кількість яких за 2 дні до появи ознак захворювання збільшується до 84% [226].

Таким чином, відстежування симптомів захворювань хоч і має вагомe значення, проте їх явну відсутність не варто сприймати як безпеку контактування із відповідними суб'єктами.

На мінімізацію кількості контактів спрямоване прийняте державою рішення, згідно з яким навесні 2020 року через пандемію COVID-19 понад 40 тис. дітей повернули з інтернатів у їхні родини. В цій ситуації Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ), Міністерство соціальної політики України та Українська мережа за права дитини ініціювали проєкт підтримки цих родин та оцінки умов проживання дітей [88].

Таким чином, всі контакти під час організації й проведення слідчих (розшукових) дій варто сприймати з позиції ризику інфікування інфекційними хворобами.

Слід відзначити, що в Сінгапурі застосовувалось обчислення 7-денного ковзного середнього інтервалу від появи симптомів до ізоляції в лікарні або карантину. Ця міра забезпечує вказівку часу, витраченого в межах спільноти, коли людина з COVID-19 потенційно заразна [236].

Тестом ПЛР (полімеразної ланцюгової реакції) підтверджено 99% випадків, один випадок підтверджено тестом мікронейтралізації вірусу. При цьому 24 випадки були завезені, а решта (76) стали результатом місцевої передачі [236].

За цим захворюванням окремої уваги потребують дані, що відображають епідемічну ситуацію в країні. Так, за весь час пандемії (на 06.05.2023 р.) в Україні було виявлено понад 5,5 млн випадків захворювання, зокрема, майже 416 тисяч – серед дітей. Внаслідок цієї хвороби померло 112 268 українців (із них 89 – діти, 1256 – медичні працівники) [154].

Проте кількість інфікованих осіб на момент закінчення пандемії для формування колективного імунітету від COVID-19 має бути більш ніж у 80 %

населення держави.

Незважаючи на твердження деяких ЗМІ [26] про закінчення пандемії COVID-19, звіт 15 засідання Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) [247] містить дані про відміну глобальної надзвичайної ситуації в галузі охорони здоров'я у зв'язку з пандемією COVID-19 та визначено рекомендацію про перехід до довгострокового її лікування. Таким чином рішення про зниження рівня тривоги не означає необхідності відмови від здійснення заходів убезпечення від інфікування. Епідеміологічна ситуація має враховуватись всіма державними інституціями для розробки дієвого механізму протидії вказаним явищам з одного боку та здійсненню діяльності в цих умовах – з іншого. Наведене підтверджується й даними, відповідно до яких за період епідемічного зростання в Україні на COVID-19 захворіло вже 1,3 мільйона громадян [176].

Водночас варто наголосити на тому, що соціально-небезпечні інфекції сучасна медицина не подолала, тому можемо прогнозувати подальше посилення впливу вірусних збудників на формування епідемічної ситуації. Це в умовах глобалізації міграції населення світу, перенаселення планети та ін. обумовлює швидкі темпи розповсюдження інфекційних захворювань із визнання їх епідеміями (пандеміями). Наведене ґрунтується на тому, що з моменту офіційного сповіщення Китаєм про епідемію факти захворювання на COVID-19 за декілька тижнів вже фіксувалися в усіх частинах світу, зокрема й в нашій державі. За цих обставин зусилля держави спрямовувались на мінімізацію формування хвиль (піків) інфікування населення, що ускладнило б (унеможливило) діяльність медичних установ із надання повноцінної допомоги хворим.

На щорічній зустрічі Всесвітнього економічного форуму (м. Давос, Швейцарія, січень 2024 р.) прийнято сесію під назвою «Підготовка до хвороби X». Глобальна готовність щодо необхідності міжнародної співпраці та розподілу ресурсів до пандемії від відомих та невідомих патогенів, включно з тими, які перебувають у списку пріоритетів ВООЗ з окресленням мети випередження хвороби X, наголошувалася на важливості дослідження відомих

сімейств вірусів і створення глобального сховища знань для боротьби з майбутньою пандемією хвороби X протягом 100 днів [203].

Таким чином, необхідність посилення готовності до епідемії (пандемії) має розглядатись як одна з ключових умов діяльності державних інституцій, зокрема й правоохоронних органів.

Окреслений нами перелік суспільно небезпечних захворювань, що викликали епідемії (пандемії) в Україні, не є вичерпним, проте дозволяє сформулювати ту сукупність уявлень, достатню для усвідомлення потреби розробки рекомендацій з організації й проведення слідчих (розшукових) дій в умовах, що досліджуються. Наведені нами відомості дозволяють стверджувати, що в Україні одночасно з епідеміями туберкульозу й ВІЛ/СНІД з 1995 року фіксувались епідемії (пандемії) інших інфекційних захворювань, зокрема: грип та гострі респіраторні вірусні інфекції (ГРВІ) (2009 р.); кір (2018 р.), COVID-19 (2019 р.) та ін. Факт накладення одних епідемій (пандемій) на інші може, на нашу думку, пояснювати найгіршу епідемічну ситуацію в Україні у порівнянні з іншими країнами Європи.

Варто відзначити, що основними шляхами поширення інфекційних захворювань є такі, як: повітряно-крапельний, повітряно-пиловий, фекально-оральний, контактено-побутовий, статевий, через кров та інші. Зважаючи на вказані й інші способи інфікування, необхідно вживати заходи, спрямовані на мінімізацію зараження під час проведення слідчих (розшукових) дій учасників їх проведення та сторонніх осіб.

Не меншого значення набувають й фактори, що збільшують ризик інфікування, серед яких можуть бути названі такі: фіброзні ураження на рентгенографії грудної клітки; цукровий діабет; туберкульоз в анамнезі; хронічне захворювання легень; куріння; розлади, пов'язані із вживанням алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин; недоїдання; вагітність; імунодефіцитні стани (трансплантація органів, ниркова недостатність, діаліз); контакти працівників охорони здоров'я з хворими [175, с. 34-36].

Незважаючи на те, що зазначений перелік спрямований на визначення

серед людей, які звертаються за медичною допомогою, пріоритетності скринінгу на туберкульоз, він може бути використаний як такий, що збільшує ймовірність інфікування інфекційними хворобами, зокрема й COVID-19.

Заслужують на увагу й можливість виявлення уповноваженою особою ознак, які вказують на наявність в учасника слідчої (розшукової) дії інфекційного захворювання за такими симптомами: кашель, нежить, ускладнене дихання, запалення слизової оболонки очей, лихоманка, нездужання (погане самопочуття), виражена загальна слабкість, скарги на біль головний (у горлі, м'язах), апатія, втома, порушення пам'яті, складність зосередження уваги на обставинах, що потребують висвітлення, та ін.

Наведений нами перелік може бути характерним для більшості інфекційних захворювань. Виявлення зазначених чи інших ознак суспільно небезпечного захворювання потребує виваженого підходу до оцінки ризику інфікування учасників слідчих (розшукових) дій чи інших осіб й прийняття відповідних рішень.

Водночас відсутність характерних для інкубаційного періоду розвитку ознак інфекційних хвороб обумовлює необхідність сприйняття всіх учасників слідчих (розшукових) дій, сторонніх осіб, об'єкти, з якими доводиться стикатись, наприклад, під час огляду, обшуку і т. ін., як потенційних їх носіїв.

Крім того, в більшості наукових джерел найбільш уразливими до інфікування визначаються лікарі. Водночас забезпечення безпеки оточуючих від інфікування, зокрема й перевіркою дотримання самоізоляції, здійснення контролю за переміщенням, маскового режиму, проведення розслідування, що характеризується значною кількістю контактів у відповідних умовах, обумовлює необхідність оцінки діяльності правоохоронців з позиції підвищеного ризику інфікування соціально небезпечними захворюваннями під час епідемій (пандемій).

Вирішення проблематики, що розглядається, обумовлює необхідність врахування і значної кількості перемінних, які, на нашу думку, доцільно сприймати в контексті завдань профільних відомств, зокрема таких, як: МОЗ

України, діяльність якого спрямована на забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, санітарного та епідемічного благополуччя населення [122]; Міністарство праці та соціальної політики України – щодо ...соціально-трудоких відносин та здійснення нагляду за додержанням законодавства про працю, нормування та стимулювання праці, професійної класифікації робіт і професій, умов праці,...[123]; МВС України, зосереджених на захисті прав і свобод людини та громадянина, охорону громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, захисті об'єктів права власності, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань... і т. ін. [121]. Оцінка окреслених завдань зазначених державних інституцій демонструє потребу сприйняття й забезпечення умов діяльності людей під час епідемії (пандемії) взагалі та проведення слідчих (розшукових) дій зокрема.

Залежність між отриманим результатом та застосованими заходами, засобами, методами, знаннями й досвідом може мати прямо пропорційну залежність. Відповідно відсутність розроблених рекомендацій щодо організації й проведення розслідування в умовах епідемії (пандемії) негативно відображається на результатах діяльності уповноважених осіб.

Так, проанкетовані уповноважені особи (81 %) зазначили, що відчують труднощі в організації й проведенні слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії), пояснивши це труднощами (87 %) або неможливістю (13 %) отримання очікуваного результату без врахування зазначених умов.

Таким чином, це визначає необхідність уповноваженими особами діяти у відповідності до сформованих умов, без чого складно, а іноді неможливо отримати очікувані результати діяльності.

Причиною вказаного суб'єкти розслідування пояснили відсутністю досвіду діяльності в подібних умовах (100 %), відсутністю рекомендацій (100 %); недостатністю усвідомлення учасниками змісту проведення слідчих (розшукових) дій (79 %), перебільшенням сприйняття ризику інфікування (67 %). Це, на думку проанкетованих уповноважених осіб, проявлялось в емоційному хвилюванні: власному (23 %), учасників слідчих

(розшукових) дій (31 %).

Тобто умови проведення слідчих (розшукових) дій, які досліджуються, знаходили своє відображення в підвищеному емоційному навантаженні, що визначало необхідність врахування сукупності умов, котрі впливають на їх формування та ускладнюють концентрацію уваги на змісті проведення слідчих (розшукових) дій.

Водночас зміщення фокусу уваги з організації діяльності й тактики проведення слідчих (розшукових) дій на заходи і засоби забезпечення безпеки власної, учасників слідчих (розшукових) дій та сторонніх осіб ускладнює, а у ряді випадків унеможлиблює отримання очікуваного результату. Це обумовлено тим, що до моменту набуття досвіду застосування заходів забезпечення безпеки рівня автоматизму, що не вимагатиме необхідності зосередження значної кількості уваги, проведення слідчих (розшукових) дій характеризуватиметься складністю в реалізації потенціалу криміналістичної тактики.

Навички у даному випадку напрацьовуються багаторазовим повторенням використання відповідних знань. Водночас останні можуть бути отримані з інтерпретацією вже наявних або з проведених за відповідним напрямом діяльності наукових розробок. Це з одного боку мінімізуватиме витрати ресурсів (часу, сил та засобів) на пошук найбільш раціональних способів дій у відповідних умовах, а з іншого забезпечить отримання очікуваних результатів діяльності уповноважених осіб.

Таким чином, не викликає сумнівів необхідність наукової розробки рекомендацій, в яких сформована специфічна обстановка діяльності, викликана епідемією (пандемією), виступала б вагомою умовою в реалізації завдань кримінального провадження. Досягнення зазначеного можливе шляхом розробки програми дій уповноважених осіб з організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії), яка б враховувала з одного боку потреби практики, з іншого – забезпечувала б безпеку учасників та сторонніх осіб.

1.2 Чинники, що обумовлюють проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій).

Умови епідемій (пандемій) впливають на значну кількість процесів в державі, змінюють суспільні, кримінальні процесуальні та інші відносини, які складаються в діяльності органів досудового розслідування під час організації й проведення слідчих (розшукових) дій в кримінальних провадженнях. Формування нових умов діяльності державних інституцій взагалі та органів досудового розслідування зокрема, визначають необхідність їх адаптації до потреб обстановки, що обумовлює активний процес пошуку шляхів проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) [36, с. 219].

Водночас, без врахування чинників, що обумовлюють трансформацію умов, застосування належного інструментарію у вигляді криміналістичних рекомендацій, діяльність уповноважених осіб з підготовки та проведення слідчих (розшукових) дій може бути ускладненою (унеможливленою).

Слід відзначити, що вагомий внесок у розробку організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій здійснено значною кількістю вчених, проте поза належною їх увагою залишились питання організаційно-тактичних особливостей проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій).

Таким чином, потребують формування рекомендації, які з одного боку забезпечували б учасників кримінального провадження від ризику інфікування інфекційними захворюваннями, з іншого – не зменшували б використання уповноваженими особами можливостей криміналістичної тактики. Отже, в аналізованих умовах відсутній комплекс порад щодо діяльності, які, з одного боку, забезпечили б учасників кримінального провадження від ризику інфікування інфекційними захворюваннями, з іншого – не зменшували б використання уповноваженими особами можливостей криміналістичної тактики. Виділення й структуризація найбільш вагомих чинників є ваговою умовою пізнання відповідних явищ, процесів у діяльності уповноваженої

особи. Так, один з важливих показників діяльності органів досудового розслідування знаходить своє відображення в даних статистичної звітності, зокрема й Офісу Генерального прокурора України, згідно з якими в 2019 році було зареєстровано 444130 кримінальних правопорушень; в 2020 році – 360622; в 2021 році – 321443; в 2022 році – 362636, в 2023 році – 475595.

Потребує уваги й кількість проваджень, за якими встановлено винуватців. Так, у 2019 році вручено повідомлення про підозру за 171691 правопорушення; в 2020 році – 167098; в 2021 році – 172494; в 2022 році – 132418; в 2023 році – 189292.

Водночас зазначені дані не відображають кількості притягнутих до відповідальності осіб, оскільки ряд кримінальних правопорушень вчиняється в групах, особами, які не є суб'єктами, або по відношенню до них застосовані заходи медичного чи виховного характеру тощо. Так, у 2019 році вручено повідомлення про підозру 119229 правопорушникам, в 2020 році – 111420; в 2021 році – 106929; у 2022 році – 85285, у 2023 році – 108271. У порівнянні з 2020 роком в більш пізні роки наведені відомості демонструють щорічне збільшення кількості осіб, яким оголошено підозру.

Викликають інтерес й відомості щодо проваджень, зупинених у зв'язку із захворюванням підозрюваного, їх кількість у 2019 р. склала 41 особу, у 2020 – 47, у 2021 – 33; у 2022 – 31, у 2023 – 9. Ці дані демонструють щорічний спад кількості прийняття рішень за фактами хвороби підозрюваних, проте вони знаходяться у кореляційній залежності від кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень та роком (2020 р.) оголошення пандемії COVID-19.

Заслуговує на увагу й така характеристика осіб, котрі вчинили кримінальні правопорушення, як їх стать. Так, повідомлень про підозру в 2019 році вручено 13785 особам жіночої статі; в 2020 році – 23754; в 2021 році – 25570; в 2022 році – 17099, у 2023 році – 24849.

Вивчені відомості щодо співвідношення між притягнутими до відповідальності осіб різної статі дозволили зафіксувати оголошення кожної

десятої підозри жінкам. Проте в 2023 році участь жінок у вчинених кримінальних правопорушеннях збільшилась до 13 % випадків. Зазначені дані демонструють можливість коливань участі, проте в цілому не змінюють існуючого співвідношення учасників кримінальних правопорушень із поділом за статевою приналежністю.

Потребує уваги й вік осіб на момент вчинення кримінального правопорушення. Так, в 2019 році у віці до 14 років правопорушення були вчинені 8 особами ; 14-15 років – 61; 16-17 років – 180; 18-28 років – 3461; 29-39 років – 4716; 40-54 роки – 2845; 55-59 років – 398; 60 років і більше – 299.

У 2020 році у віці до 14 років правопорушення були вчинені 18 особами ; 14-15 років – 74; 16-17 років – 158; 18-28 років – 2907; 29-39 років – 4414; 40-54 роки – 2925; 55-59 років – 399; 60 років і більше – 336.

У 2021 р. у віці до 14 років правопорушення були скоєні 157 особами; 14-15 років – 773; 16-17 років – 1719; 18-28 років – 25191; 29-39 років – 37601; 40-54 роки – 25853; 55-59 років – 3705; 60 років і більше – 3805.

У 2022 році у віці до 14 років правопорушення були вчинені 78 особами; 14-15 років – 388; 16-17 років – 903; 18-28 років – 17717; 29-39 років – 28152; 40-54 роки – 20557; 55-59 років – 2969; 60 років і більше – 3550.

У 2023 році у віці до 14 років правопорушення були вчинені 114 особами; 14-15 років – 540; 16-17 років – 1098; 18-28 років – 21775; 29-39 років – 36359; 40-54 роки – 29123; 55-59 років – 4118; 60 років і більше – 4824 [98].

Вивчення зазначених даних дозволяють акцентувати увагу на тому, що сформовані групи не є одноманітними за віковими проміжками. Проте це дозволяє отримати певні характеристики осіб, з якими уповноваженим особам доводиться проводити слідчі (розшукові) дії. Так, зазначеними особами у 90 % випадках є чоловіки віком 29-39 років, по відношенню до яких приймається рішення про зупинення кримінального провадження у зв'язку з їх хворобою, це близько 0,1 % правопорушників.

Ці відомості характеризують, у першу чергу, правопорушників та не відображають інших учасників й сторонніх осіб. Водночас зазначені особи

виступають тими суб'єктами, котрі у переважній більшості протистоять процесу встановлення обставин кримінального правопорушення, займають несумлінну позицію, намагаються уникнути чи мінімізувати можливість настання відповідальності. Тому наведені дані мають враховуватись під час організації розслідування та проведення слідчих (розшукових) дій. Водночас зазначені дані будуть не повними без висвітлення інформації про постраждалих від кримінальних правопорушень осіб.

Варто відзначити, що кількість потерпілих від вчинених кримінальних правопорушень у 2019 році склала 720 506 осіб, у 2020 році – 560575, у 2021 році – 197274, у 2022 році – 230939, у 2023 році – 355023, з яких загинуло у 2019 році 922 особи; у 2020 році – 1225; у 2021 році – 4937; у 2022 році – 24405; у 2023 році – 29539 [97].

Окремої уваги заслуговують й відомості, що демонструють як статеву, так і вікову характеристику постраждалих. Так, у 2019 році кількість постраждалих осіб жіночої статі склала 102448, у 2020 році – 74885; у 2021 році – 60476; у 2022 році – 61666; у 2023 році – 114163.

Натомість постраждалих неповнолітніх у 2019 році зареєстровано 293 особи, у 2020 році – 353; у 2021 році – 3661; у 2022 році – 6047; у 2023 році – 7289. При цьому кількість постраждалих малолітніх у 2019 році становила 231 особу; у 2020 році – 194; у 2021 році – 2214; у 2022 році – 2561; у 2023 році – 4206 [97].

Наведені відомості дають змогу стверджувати, що загальна кількість постраждалих, які не досягли повноліття, у 2019 році становила 524 особи, у 2020 році – 547; у 2021 році – 5875; у 2022 році – 8608; у 2023 році – 11495.

Ці дані демонструють щорічне збільшення кількості фактів, за якими потерпілими стають особи, котрі не досягли повноліття.

Водночас можемо констатувати факт збільшення кількості повнолітніх, які визнавалися потерпілими від кримінальних правопорушень. Ними у 2019 році стало 301268 осіб, у 2020 році – 234269, у 2021 році – 191399, у 2022 році – 222331, у 2023 році – 343528.

На фоні скорочення фактів реєстрації кримінальних правопорушень простежується збільшення чисельності осіб, визнаних постраждалими з одного боку та загиблих з іншого. Так, в порівнянні з 2019 роком у 2020 році кількість загиблих збільшилась на 303 випадки (або в 1,3 раза), у 2021 році – на 4015 (в 5,3 раза), у 2022 році – 23483 (в 26,4 раза) у 2023 році – на 28617 (в 32 рази). Ці дані демонструють динаміку щорічного збільшення кількості загиблих, потерпілих від кримінальних правопорушень. При цьому лише за 2023 рік співвідношення від загальної кількості постраждалих (355023 особи), де жінки склали 114163 або (32 %) особи, неповнолітні – 7289 (2 %) осіб, малолітні – 4206 (1 %) осіб, дає підстави для формування певних суджень про багатофакторність причин, що їх обумовили, та необхідності приділення їм належної уваги.

Наведені відомості визначають, що близько 96 % випадків від загальної кількості всіх зареєстрованих кримінальних правопорушень вчиняють повнолітні особи. Динаміка зазначених показників фіксує зменшення кількості кримінальних правопорушень та визнаних за ними потерпілих, що досягли повноліття. Водночас на цьому фоні можемо констатувати щорічне збільшення кількості постраждалих, які не досягли повноліття.

Таким чином, потерпілих можна охарактеризувати у переважній більшості як повнолітніх осіб чоловічої статі, летальні наслідки серед яких фіксуються в близько 10,5 % випадках кримінальних правопорушень.

Водночас аналіз наведених статистичних відомостей без врахування впливу, наприклад, пандемії COVID-19, в Україні буде не повним. Так, кількість кримінальних правопорушень у період пандемії, у порівнянні з роками до її початку, зменшилась. Це може пояснюватися тим, що правопорушники, здебільшого, ведуть аморальний спосіб життя, за своїм матеріальним станом можуть бути віднесені до незабезпечених верств населення, найбільш схильних до інфікування з тяжким, без належної медичної допомоги, перебігом хвороби, зокрема й летальними наслідками.

Іншою складовою явища, що досліджується, є те, що частина осіб

залишається без роботи або переходять на дистанційну форму її виконання, навчання, перебуває на самоізоляції. Неодноразово оголошені в державі локдауни з тимчасовим припиненням діяльності розважальних закладів (ресторанів, кафе та ін.), обумовили зменшення кількості переміщень осіб, у тому числі в стані сп'яніння, в темну пору доби. Це призвело до зниження фактів хуліганства, грабежів, розбійних нападів та ін. Перебування осіб вдома та більший нагляд за власним майном ускладнило (унеможливило) таємне заволодіння ним й призводить до зменшення кількості вчинених крадіжок. Не менш вагомим чинником, що обумовлює формування зазначених обставин, може бути несвоєчасне виявлення постраждалим факту вчинення протиправних дій, небажання в умовах пандемії звертатися до правоохоронних органів, усвідомлюючи підвищений ризик інфікування, перебування на стаціонарному лікуванні, виїзд за межі свого помешкання тощо.

Наведене може підтверджуватись й результатами вивчення судово-слідчої практики, згідно з якою кримінальне провадження розпочато по відношенню до моменту вчинення правопорушення: протягом доби у 95 % випадків, протягом місяця – 5 %. Ці відомості визначають, що факт виявлення й оцінки подій з ознаками кримінального правопорушення не завжди співпадає з моментом його вчинення.

Проте аналізована нами інформація не демонструє стан зараження інфекційними хворобами потерпілих та інших учасників кримінального провадження внаслідок участі в слідчих (розшукових) діях. Тобто ці дані не дають можливості провести залежність між інфікуванням під час проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) та летальним наслідком. Визначення кількості цих фактів може бути лише гіпотетичним. Підґрунтям для наших суджень можуть виступати відомості щодо захворювань медичних працівників та співробітників поліції. Так, в Україні на COVID-19 інфікувалися понад дванадцять тисяч медичних працівників, що складає приблизно 9% від загальної кількості хворих [29]. При цьому для деяких із зазначених хворих настали летальні наслідки [154].

У свою чергу загальна кількість правоохоронців, інфікованих на COVID-19 з початку пандемії, склала 4154 особи, з яких одужали – 3705, померло від ускладнень – 11 осіб [201].

На прикладі побудованого нами ряду даних, що ґрунтується на матеріалах статистичної звітності за результатами розслідування кримінальних правопорушень, продемонстровано лише сукупність чинників, які обумовлювали зменшення кількості зареєстрованих фактів їх вчинення. Водночас збільшення кількості фактів загибелі постраждалих в кримінальних правопорушеннях за 2020 та 2021 роки, можуть пояснюватись, зокрема, й інтенсивним перебігом в цей період інфекційного захворювання COVID-19.

З іншого боку, суттєве збільшення чисельності постраждалих, які загинули, а також кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень в 2022-2023 роках обумовлено ще й збройною агресією РФ в Україні, котра ускладнила зазначені вище процеси й фактори ризику, що суттєво погіршило як надання необхідної допомоги, так і прийняття в умовах пандемії COVID-19 профілактичних й лікувальних заходів за інфекційними захворюваннями, зокрема й туберкульозом, Віл/Снідом, гепатитом тощо.

На вказаному наголошує значна кількість дослідників. Так, ще до війни Україна мала один із найвищих показників захворюваності на туберкульоз та ВІЛ у Східній Європі та Центральній Азії. За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), у 2020 році в Україні хворіли на туберкульоз близько 32 тисячі осіб. Україна входить до 30 країн світу, у яких особливо поширений мультирезистентний туберкульоз, від якого не допомагають наявні ліки. У країні також проживає близько 260 тисяч ВІЛ-інфікованих. Це робить Україну (після Росії) другою за поширеністю вірусу в Східній Європі та Центральній Азії [247].

За останні два з половиною роки зіткнення пандемій СНІДу та COVID-19, а також економічна, гуманітарна кризи та інші проблеми поставили під загрозу глобальні заходи боротьби з ВІЛ/СНІДом, COVID-19, порушили роботу служб охорони здоров'я у багатьох країнах світу. Однак, незважаючи на усі виклики,

Україна упевнено продовжує рух у напрямку досягнення зазначених цілей [20, с. 8].

Водночас Глобальний фонд боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією прогнозує поширення зараження туберкульозом та ВІЛ у результаті агресивної війни росії в Україні. При цьому керуючий фондом Пітер Сендос наголошує, що конфлікт вплине на показники захворюваності на туберкульоз і ВІЛ-інфекцію у світі [221].

Звичайно, стан збройної агресії обумовив втрату контролю над особами, які перебували на обліку із відповідними інфекційними захворюваннями, зокрема й туберкульозом, у зв'язку із їх переміщенням, перебуванням на непідконтрольних Україні територіях і т. ін., що унеможливило отримання даних, які відображували б реальний стан захворюваності в нашій державі.

Крім того, іншого значення набувають згортання державних програм боротьби із туберкульозом.

Не меншої уваги потребує й позиція, озвучена президентом глобальної організації охорони здоров'я Vital Strategies Хосе Луїсом Кастро, який наголосив, що криза в Україні вибухнула на тлі того, що пандемія COVID-19 лише за два роки катастрофічно відкинула глобальний прогрес у боротьбі з туберкульозом на десятиліття [252].

Подібну до наведеної позицію висловлюють й інші особи. Так, менеджер екстреної програми «Лікарі без кордонів» у Женеві Кейт Уайт наголошує, що «надзвичайний тягар» війни призвів до того, що ресурси для хворих на туберкульоз та ВІЛ були перенаправлені на лікування поранених [252].

Зазначені позиції представників міжнародних організацій щодо ситуації в Україні підтверджуються й результатами проведених Центром Разумкова досліджень. Так, після початку війни найчастіше громадяни стикалися з такими проблемами в медичній сфері: значне подорожчання необхідних ліків (53%), неможливість купити необхідні ліки через їх відсутність (26%), зниження якості або неможливість отримати медичні послуги через повітряні тривоги або відключення електроенергії (25%). Ще 18% вказали на те, що прийом лікаря

або операція були скасовані через повітряну тривогу або відключення електроенергії, 15% – на неможливість зв'язатися з лікарем або викликати «швидку допомогу» через проблеми зі зв'язком, 12% не змогли отримати певні медичні послуги через військові дії або воєнний стан, 9,5% – на те, що лікар-спеціаліст, до якого їм треба було звернутися, виїхав за кордон або до іншого регіону, 8% – що їх сімейний лікар виїхав за кордон або до іншого регіону, 2% – що медичний заклад, до якого треба було звернутися, був пошкоджений або зруйнований. На руйнування медичного закладу частіше за жителів інших регіонів вказують жителі Сходу (7%), так само, як і на те, що лікар-спеціаліст, до якого їм треба було звернутися, виїхав за кордон або до іншого регіону (20%), що за кордон або до іншого регіону виїхав сімейний лікар (19%) [156].

Наведені результати опитування щодо ускладнення надання медичної допомоги підтверджуються й іншими даними, згідно з якими пошкодження (руйнування) під час війни медичних закладів, за різними оцінками, вже перевищила 500 [62].

Не менше значення мають випадки евакуації в переповнених салонах авто, залізничних вагонах, тимчасового перебування вимушено переміщених осіб тощо. Окремої уваги потребує переховування від обстрілів у непристосованих (сирих, непровітрюваних), переповнених, без дотримання заходів й засобів захисту підвалах, бомбосховищах. При цьому за результатами їх перевірки в Києві визначено придатність для використання тільки 15 % з них [22].

Це демонструє суттєві труднощі в забезпеченні умов тимчасового перебування людей, котрі мінімізували б можливості інфікування соціально небезпечними інфекціями, що в умовах збройної агресії рф проти України набуває вагомого значення.

Слід відзначити, що різного роду джерела, котрі здійснюють огляди стану здоров'я та його охорони в Україні, визначають, що в нашій державі найвищі показники смертності в Європі від: - захворювань системи кровообігу; - раку; - дорожньо-транспортних пригод; - причин, викликаних палінням, зловживанням

спиртними напоями; - недостатньої забезпеченості лікарняними ліжками, що має тенденцію до зниження їх кількості [92, с. 3].

Варто звернути увагу на соціальні й поведінкові фактори ризику, а саме: - вживання наркотичних засобів, психотропних речовин; - нехтування чи неналежне ставлення до лікування, засобів індивідуального захисту; - ризик інфікування соціально небезпечними хворобами під час перебування в місцях позбавлення волі; - труднощі в забезпеченні повноцінним лікуванням, обумовлених високим рівнем бідності населення держави та ін.

Зазначені та інші обставини обумовлюють погіршення епідеміологічної ситуації в нашій державі. Тому заходи, спрямовані на розв'язання зазначеної проблематики, є досить важливими.

Залежно від епідемічної ситуації на всій території України або на якійсь території встановлюється “зелений”, “жовтий”, “помаранчевий” або “червоний” рівень епідемічної небезпеки поширення COVID-19 (далі – рівень епідемічної небезпеки), крім періоду воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 “Про введення воєнного стану в Україні” [135], який в подальшому неодноразово продовжувався [140].

Заслужують на увагу й результати анкетування, згідно з яким уповноважені особи (100%) поінформовані про застосовані заходи під час карантинних обмежень в умовах пандемії (епідемії), що визначаються зеленими, жовтим, помаранчевим, червоним рівнями загрози.

Відповідно, кожна з наведених епідемічна ситуація визначає необхідність дотримання обмежень, що відображуються на можливості здійснення розслідування, демонструє загострення багатьох процесів у соціумі. Так, самоізоляція, з одного боку, обумовлює обмеження й погіршення спілкування, відсутність інтимізованого приватного спілкування, а з іншого – розширення сфери віртуального спілкування, комунікації, яку можна назвати скутою, обмеженою, “не живою”, що дуже пригнічує психіку людини, особливо підлітків, молодих людей, які не мають так званого комунікативного імунітету [229, с.9].

Проте вказане може використовуватись незацікавленими у встановленні

обставин кримінального правопорушення особами в реалізації заходів протидії досудовому розслідуванню. Так, під приводом самоізоляції можуть приховуватись наміри уникнення виклику для участі в проведенні слідчих (розшукових) дій, що може ускладнювати діяльність уповноважених осіб. Відповідно зазначене явище необхідно враховувати під час підготовки та проведення слідчих (розшукових) дій.. Тому труднощі комунікації із вказаними особами варто оцінювати, зокрема, й з позиції наслідків самоізоляції та протидії досудовому розслідуванню.

Заслуговує на увагу й те, що, наприклад, в США пандемія COVID-19 виявила та загострила глибоко вкорінену несправедливість у сфері охорони здоров'я, бідності, освіти, житла та расової сегрегації. Їх вплив на психічне здоров'я та психосоціальне благополуччя, зловживання психоактивними речовинами та домашнє насильство стали центром уваги у зв'язку зі зростанням злочинності [244].

Не меншої уваги потребує й складність проведення слідчих (розшукових) дій, що може бути викликана перебуванням учасників розслідування в особливо вразливому стані внаслідок втрати рідних (близьких), зокрема й під час збройної агресії РФ в нашій державі. Так, за результатами досліджень, проведених Центром Разумкова, 37% українців мають родичів або близьких знайомих, які загинули або дістали поранення внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну [156]. Це накладає свій відбиток на можливості реалізації завдань провадження в зазначених умовах.

Таким чином, ми проводимо зв'язок не тільки зі втратою рідних та близьких, майна та засобів для існування у результаті воєнних злочинів, вчинених РФ на території України, а й з ускладненням можливості надання особам, які потребували, проте не отримали необхідної медичної допомоги, що й обумовило збільшення фактів інфікування соціально небезпечними інфекціями, зокрема й з летальними наслідками.

Аналізовані нами відомості є результатом багатьох процесів, що відбуваються в соціумі та потребують належної уваги. Варто відзначити, що ставлення населення до ризику інфікування не є статичним та може

формувався під дією певних умов. Так, під час війни більшість населення держави забуває про карантинні обмеження, що може призвести до спалахів різних інфекційних захворювань, а не лише коронавірусу [28]. Відповідно, ризик інфікування для населення відійшов на другий план у порівнянні із подіями трагічного характеру, обумовленими війною РФ проти України. Водночас подібні тенденції можуть спостерігатись і з боку співробітників правоохоронних органів. Так, особливі умови несення служби поліцейськими спричинили значне емоційне і фізичне навантаження, нехтування правилами особистої безпеки та виявили відсутність достатнього штату особового складу, необхідних матеріальних ресурсів (видачі засобів захисту при незадовільному фінансуванні) для забезпечення особистої безпеки та боротьби з наслідками власне перенесеної працівниками хвороби COVID-19 [234 с. 77].

Таким чином, особиста безпека суб'єктів розслідування та їх учасників в умовах карантинних обмежень, на які накладаються умови воєнного стану в державі, набуває особливого стану та має дотримуватись.

Не меншої уваги до себе потребує й постковідний синдром, тобто комплекс симптомів, що турбують людину, яка вже одужує від COVID-19. При цьому затяжна форма хвороби, відповідно до Міжнародного класифікатора хвороб, офіційно визнана як «Стан після COVID-19 неуточнений» у зв'язку з небезпекою довгострокового погіршення стану здоров'я після перенесеної хвороби на COVID-19 [209].

Постковідний синдром — це поява симптомів погіршення самопочуття й функціонування різних органів та систем, які виникають протягом 12 тижнів чи довше після перенесеної коронавірусної інфекції.

Дослідження показало, що 58,2% осіб мали стійкі симптоми щонайменше через місяць після встановлення діагнозу, а трьома найчастішими симптомами були безсоння, закладеність носа/ринорея та втома [209].

Найпоширеніші симптоми постковіду: втомлюваність і підвищена температура тіла. Частіше до 38 градусів, але буває й вища. Скарги на кашель та ускладнене дихання, інколи втрата нюху [117]. Окрім зазначених, можуть

бути наведені й інші прояви, зокрема, біль у горлі, а також головний і м'язовий біль. Рідше – озноб і пітливість [119].

Варто відзначити, що наслідками перенесеного захворювання COVID-19 є мультиорганні ефекти або аутоімунні стани, симптоми яких тривають місяцями або роками після одужання. При цьому більш схильними до ризику розвитку вказаних станів після COVID-19 є такі групи людей, які:

- перенесли важку форму захворювання COVID-19, особливо ті, хто був госпіталізований або потребував інтенсивної терапії;
- мали проблеми зі здоров'ям до COVID-19;
- не отримали щеплення від COVID-19;
- відчують мультисистемний запальний синдром під час або після хвороби COVID-19 [208].

Таким чином, захворювання, які призводять до наслідків у вигляді ускладнень діяльності нервової системи, визначають ймовірні труднощі із згадуванням й відтворенням обставин протиправного діяння.

Не меншої уваги потребують й результати анкетування уповноважених осіб, відповідно до яких під час пандемії COVID-19 цим захворюванням вони хворіли: - у формі: - легкій – 47 %; - середній – 39 %; важкій – 14 %; - їх близькі (знайомі, колеги) у формі: - легкій – 50 %; - середній – 41%; - важкій – 8%; - з летальним наслідком – 1 %.

Наведені показники демонструють поінформованість уповноважених осіб про поширення, ризик та наслідки інфікування соціально небезпечними інфекціями. Усвідомлення загрози, з якою вони стикаються як в побуті, так і під час слідчих (розшукових) дій, визначає потребу відповідного ставлення до їх організації й поведінки.

Потребує уваги те, що на період воєнного стану:

- фізичним особам і суб'єктам господарювання рекомендовано дотримуватися протиепідемічних заходів, спрямованих на запобігання поширенню COVID-19;
- фізичним особам рекомендовано забезпечити отримання повного

курсу вакцинації від COVID-19 вакцинами, включеними ВООЗ до переліку дозволених для використання в надзвичайних ситуаціях;

- закладам охорони здоров'я – забезпечити готовність до реагування на спалахи COVID-19 в умовах воєнного стану [126].

Аналізом зазначеного можна підкреслити, що дотримання протиепідеміологічних заходів набуває рекомендаційного характеру, а норма про відсторонення від праці нещеплених працівників на період воєнного часу не застосовується. Водночас під час обстрілів заходи з попередження інфікування, наприклад, із використанням засобів індивідуального захисту чи дистанції, зокрема й під час перебування у бомбосховищах, не завжди реалізуються.

Не меншої уваги потребує і ставлення соціуму до вакцинації. Так, аналізуючи повторні ризики інфікування, епідеміолог і доцент Університету Іллінойсу в Чикаго Кетрін Уоллес зосереджує увагу на тому, що рівень важких випадків у групі невакцинованих (266 на 100 000) і частково вакцинованих (58 на 100 000) набагато вищий, ніж у повністю вакцинованій групі (19 на 100 000). Дослідниця наголошує на існуванні такого ефекту, як помилка базової ставки, який є лише одним з прикладів широко поширеної дезінформації, котра призвела до плутанини в суспільстві щодо ефективності вакцин проти COVID-19 [255].

Варто наголосити, що антивакцинаційні настрої в українському суспільстві з 2009 року і до цього часу суттєво не змінилися. Їх підґрунтям, у першу чергу, виступають факти летальних наслідків щеплених осіб [222]. Водночас причинно-наслідковий зв'язок між вказаними явищами залишається поза увагою більшості населення. Дезінформація, на кшталт того, що працівники Pfizer «бояться» робити щеплення власною вакциною [241], відбувається чіпування через вакцину людей для їх тотального контролю [90], вакцина виступає біологічною зброєю [219] та ін., розповсюджується соціальними мережами, й зокрема закритими групами, створеними чатами на кшталт Children's Health Defence [215], й формує різного роду спекулятивно-

панічні настрої населення до відповідних процесів. І лише з часом подібні прояви почали оцінюватись як спецоперація у вигляді дезінформації з боку рф, спрямованої на максимальне зменшення рівня вакцинації населення України [147], а також формування недовіри населення до державних інституцій.

Таким чином, можемо зазначити, що прийняття рішень щодо небезпеки для здоров'я відповідних вакцин має здійснюватись на підставі представлених в належному контексті даних, отриманих з авторитетних джерел. Помилковість відповідних суджень, здебільшого, має негативні наслідки для здоров'я людей, що в умовах збройної агресії може набувати загальнодержавного масштабу.

Чималої уваги потребує й такий чинник, як випадки нехтування умовами та вимогами карантинних обмежень з боку високопосадовців, які демонструють приклад для «наслідування» пересічними громадянами. Таким чином, в суспільстві набули уваги діаметрально протилежні позиції: перша з них обумовлена сприйняттям існуючої ситуації із перебільшенням ступеня загрози, зокрема й вакцинації, інша – нехтуванням небезпекою, викликаною ризиком інфікування [37, с. 271].

Просвітницькі заходи, що здійснюються у вигляді програм, шоу, розміщення білбордів, банерів, плакатів, повідомлень та ін., не набули належного поширення та ефекту в покращенні поінформованості населення щодо ситуації, що розглядається, в державі. Наведене демонструє неналежне ставлення населення до ситуації, обумовленої як епідеміями попередніх років, так і пандемією COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Одним з кроків з боку керівництва нашої держави в подоланні існуючого стану можна назвати прийняття на найвищому рівні рішення про примусову вакцинацію, як один з найефективніших методів профілактики інфекційних та неінфекційних хвороб [15], яка стосується співробітників: центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів; місцевих державних адміністрацій та їх структурних підрозділів; установ вищої, післядипломної, професійної (професійно-технічної), загальної середньої, в тому числі

спеціальної, дошкільної, позашкільної освіти, установ спеціалізованої освіти і наукових установ незалежно від типу і форми власності. З часом до переліку також увійшли: працівники державних установ, організацій, підприємств критично важливих сфер для економіки; соціальні працівники; листоноші; співробітники місцевого самоврядування, комунальних підприємств та установ. Зазначені заходи спрямовані на формування безпечного середовища в державі через формування колективного імунітету її громадян.

Вагомою складовою процесів, що аналізуються нами, є те, що Міністерство цифрової трансформації повідомило, що ЄС офіційно визнав відповідність українських Covid-сертифікатів про вакцинацію (паперового та електронного в застосунку «Дія») європейським [177]. Водночас в Україні набули поширення факти виявлення використання підроблених сертифікатів про вакцинацію, поширенню яких протидіють державні органи [89], фігурантами яких виступають різні верстви населення, зокрема й колишні депутати [115]. Діяння зазначених осіб підпадають під ознаки ч. 4 ст. 358 КК України, що передбачає покарання у вигляді штрафу до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років. Однак поліцейські не перевіряють оригінальність сертифікатів про вакцинацію, а конторолують дотримання самоізоляції [115].

До того ж поширення набули внесення медичними працівниками відомостей до бази даних вакцинованих осіб стосовно особи, яка фактично не робила щеплення для запобігання Covid-2019. А за виявленими правоохоронцями фактами правопорушники подають апеляції на дії уповноважених осіб щодо законності підстав проведення обшуків та вилучених під час їх проведення об'єктів, що мають відношення до кримінального провадження. Так, 20.01.2022 р. Кропивницьким апеляційним судом досліджено матеріали апеляційної скарги ОСОБА_1 на ухвалу слідчого судді Кіровського районного суду м. Кіровограда від 24 грудня 2021 року про арешт майна в кримінальному провадженні, внесеному 02 грудня 2021 року до

Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 42021122010000143, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст. 368 КК України, а саме отримання службовими особами неправомірної вигоди за внесення відомостей до бази даних вакцинованих осіб стосовно особи, яка фактично не робила щеплення для запобігання Covid-2019 [173].

Тож наявність Covid-сертифікатів про вакцинацію або ПЛР-тестів не гарантує безпечного середовища для учасників кримінального провадження та сторонніх осіб. Відповідно, представлені учасниками перед проведенням слідчих (розшукових) дій зазначені документи потребують перевірки на предмет їх справжності, зокрема й із використанням застосунку «Дія». Водночас непоодинокими є приклади розробки сайтів-двійників застосунку «Дія», з використанням яких і генерувались підроблені Covid-сертифікати [37, с.271]. Факти підробки Covid-сертифікатів про вакцинацію або ПЛР-тестів, що набули масового характеру, ускладнюють оцінку реальної картини захворюваності в країні, а звідси й визначення ступеню ризику інфікування учасників слідчих (розшукових) дій та сторонніх осіб, формування помилкового уявлення суспільства про недієвість щеплення тощо.

Водночас заслуговують на увагу й випадки використання умов епідемії (пандемії) з протиправними намірами. Так, на виконання спільного протиправного наміру з метою власного збагачення на порушення вимог, встановлених Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання закупівлі товарів, робіт і послуг, необхідних для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на території України» від 20.03.2020 № 225, злочинною групою військових службових осіб організовано закупівлю респіраторів РУ 60М з класом захисту FFP2. Однак фактичної поставки зазначених респіраторів не сталося, а командир військової частини НОМЕР_1 полковник ОСОБА_5 через підлеглих військових службових осіб, аби приховати нестачу респіраторів, дав команду використати наявні

необліковані надлишки списаних респіраторів РУ-60 (старого зразка), які зберігаються у військовій частині НОМЕР_1 за адресою: АДРЕСА_1 [182].

Окремого значення набули факти здійснення посадовими особами закупівель товарів за завищеними цінами з ухиленням від проведення торгів та привласненням бюджетних коштів [7].

Резонанс в суспільстві від цього обумовив необхідність взяття на особистий контроль керівництвом Офісу Генерального прокурора України проваджень за цими фактами [37, с.271].

Все зазначене дозволяє виділити перелік чинників, що формують умови організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії), якими можуть бути названі наступні:

- низький рівень володіння населенням знаннями та неналежне ставлення до заходів убезпечення від зараження в умовах епідемій взагалі та пандемії COVID-19 зокрема;

- неналежне проведення з боку державних та громадських організацій роз'яснювальної роботи серед населення щодо заходів попередження ризику інфікування та подолання епідемії (пандемії);

- труднощі усвідомлення реальних показників кількості осіб, які вже перехворіли та зробили щеплення;

- одночасне поширення декількох інфекційних захворювань рівня епідемії, пандемії;

- відсутність рекомендацій з організації й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії);

- використання незацікавленими у результатах розслідування особами умов епідемії (пандемії) для здійснення протидії досудовому розслідуванню;

- збройна агресія РФ проти України та ін. [37, с.272].

Водночас М.М. Єфімов до вказаного переліку чинників, які утворюють умови організації та тактики проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії), також вважає за необхідне віднести наступні:

- відсутність дотримання відповідних санітарних норм у окремих

приміщеннях територіальних підрозділів правоохоронних органів;

– недотримання протиепідеміологічних заходів окремими працівниками територіальних підрозділів правоохоронних органів;

– відсутність належного контролю за особами, які задіяні у проведенні слідчих (розшукових) дій, в розрізі дотримання відповідних протиепідеміологічних заходів [48, с. 247].

Сукупність оглянутих нами чинників не є вичерпною, проте дозволяє сформулювати загальні уявлення щодо процесів та явищ, які формують відповідні умови реалізації уповноваженими особами завдань кримінального провадження. Слід відзначити, що умови збройної агресії для нашої країни визначаються випробуванням для всіх без винятку сфер життєдіяльності її людей.

Це визначає необхідність окремо згрупувати перелік складових компонентів, що наповнюють такий зазначений нами чинник, як збройна агресія РФ проти України, котрі збільшують ризик інфікування особливо небезпечними інфекціями, зокрема:

- перебування у непристосованих (сирих, непривітрованих, переповнених і т.ін.), без дотримання заходів й засобів убезпечення від інфікування інфекційними хворобами підвалах, бомбосховищах, під час переховування від обстрілів, в салонах авто, залізничних вагонах під час евакуації, тимчасового перебування вимушено переміщених осіб тощо;

- припинення участі у програмах боротьби з поширенням туберкульозу, Віл-інфекції у зв'язку з окупацією територій, де знаходяться відповідні пацієнти, або їх безконтрольний виїзд, уникнення від постановки на облік як носія соціально небезпечного захворювання у відповідній медичній установі у місці тимчасового перебування;

- несвоєчасне та нерегулярне приймання лікарських препаратів особами з ВІЛ, туберкульозом чи іншими захворюваннями;

- перенаправлення виділених на відповідні програми коштів на надання невідкладної медичної допомоги постраждалим від збройної агресії РФ в

Україні і т. ін.;

- руйнування медичних закладів, зокрема й спеціалізованих, та ін.

Слід зазначити, що деталізація чинника «Збройна агресія РФ проти України» шляхом виділення його змістовного наповнення компонентами, з одного боку є умовною, проте з іншого демонструє необхідність усвідомлення суті процесів, на які уповноважена особа відповідного впливу не має, проте потребує належного врахування в організації своєї діяльності.

Крім того, зазначене обумовлено, з одного боку, підвищенням ймовірності неконтрольованого інфікування та ускладненого своєчасного лікування, прийняття заходів профілактики розповсюдження інфекційних захворювань, а з іншого – неадекватним (перебільшеним, зменшеним) рівнем сприйняття учасниками й сторонніми особами ризику та наслідків зараження, що потребують врахування уповноваженими особами під час планування й проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії).

Таким чином, наведені та інші відомості демонструють сукупність причин, що створюють умови суспільних, кримінальних процесуальних відносин, які необхідні в діяльності органів досудового розслідування під час організації й проведення слідчих (розшукових) дій.

Висновки до розділу 1

1. Незважаючи на те, що за більшістю інфекційних захворювань проведено значну кількість наукових досліджень із визначенням заходів і засобів профілактики інфікування й лікування, вони залишаються небезпечними для життя й здоров'я людини. Водночас спрямування зусиль уповноваженими особами має здійснюватись у напрямку використання цих досліджень під час організацій і проведення слідчих (розшукових) дій, що проводяться в умовах епідемії (пандемії).

2. В основу положень досліджень криміналістичного забезпечення

організації проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій) мають бути покладені існуючі методичного, організаційного, тактичного та ін. характеру рекомендації як криміналістичної, так і інших наук, зокрема медицини, психології, логіки, фізики та ін. Плановість та системність діяльності уповноважених осіб має будуватись на усвідомленні залежності між причиною (організацією та плануванням проведення слідчих (розшукових) дій та наслідками (прогнозованим та отриманим результатом), а також застосуванні необхідних заходів й засобів в реалізації покладених на них функцій.

3. Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) варто розглядати як сукупність взаємопов'язаних між собою дій, з розробки криміналістичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності застосування уповноваженими особами засобів та методів в реалізації завдань кримінального провадження.

4. Чинниками, що формують умови організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії) є наступні: - низький рівень володіння населенням знаннями та неналежне ставлення до заходів убезпечення від зараження в умовах епідемій взагалі та пандемії COVID-19 зокрема; - неналежне проведення з боку державних та громадських організацій роз'яснювальної роботи серед населення щодо заходів попередження ризику інфікування та подолання епідемії (пандемії); - відсутність реальних показників кількості осіб, які вже перехворіли та отримали щеплення; - одночасне поширення декількох інфекційних захворювань рівня епідемії, пандемії; - відсутність рекомендацій з організації й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій); - використання незацікавленими у результатах розслідування особами умов епідемій (пандемій) для здійснення протидії досудовому розслідуванню; - збройна агресія рф проти України тощо.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЙ (ПАНДЕМІЙ)

2.1. Можливості отримання криміналістично значущої інформації під час епідемій (пандемій).

Різним аспектам виявлення й використання інформації під час проведення слідчих (розшукових) дій приділяло свою увагу чимало вчених, однак з належним виявленням під час проведення слідчих (розшукових) дій та подальшим використанням інформації уповноважені особи відчують труднощі.

Варто відзначити, що значна кількість інформації отримується вербальним шляхом, запорукою чому стає процес спілкування. Комунікативний процес, на якому ґрунтується більшість отримуваної в рамках кримінального провадження інформації, значною мірою залежить від вміння уповноваженої особи налагоджувати ефективне спілкування з його учасниками та сторонніми особами. Існуючі позиції науковців збігаються у тому, що встановлення психологічного контакту є запорукою успішної спільної діяльності уповноваженої особи та відповідного учасника розслідування.

Зазначене твердження набуло рівня постулату, який словником української мови визначається як незаперечна істина, що не потребує доведення [1].

Однак без врахування таких умов, як епідемія (пандемія), встановлення психологічного контакту може бути ускладненим, а відтак і результативність діяльності уповноважених осіб не матиме необхідного рівня ефективності.

Заслужовує на увагу й виділення типових процесів, що відбуваються в ході налагодження комунікації між особами.

Так, проведене В. В. Баранчуком вивчення даного питання дозволяє

відзначити, що у психологічному плані розвиток контакту між людьми може пройти ряд стадій, зокрема:

1. Взаємне оцінювання, яке полягає у зовнішньому сприйнятті один одного та формуванні першого враження.

2. Взаємна зацікавленість у взаємодії, що носить двосторонній характер, який необхідно підтримувати. Формування у співрозмовника інтересу до контакту здійснюється шляхом забезпечення зацікавленості об'єкта в особі співрозмовника та спілкуванні конкретно з ним.

3. Відокремлення під час подальшого розвитку контакту з об'єктом зацікавленості завершується встановленням довірчих відносин, тобто соціально-психологічним виокремленням людей у певну спільність «ми». Така спільність характеризується обміном важливими для співрозмовників думками, що розкривають глибинні сторони особистості на основі впевненості у партнері [3, с. 1-15; 38, с. 319].

Упущення з розгляду або приділення неналежної уваги складовим, що розглядаються, обумовлюватиме меншу ефективність емоційного налаштування. Кожна із вказаних стадій потребуватиме витрат ресурсів (часу, сил та засобів), кількість яких значною мірою залежить і від зайнятої відповідним учасником позиції. Так, сумлінна позиція, зазвичай, простежується у потерпілих, свідків, наміри й зусилля яких зосереджені на з'ясуванні всіх обставин кримінального провадження. Емоційне налаштування у визначеній обстановці в уповноваженої особи труднощів, переважно, не викликає.

Нейтральна позиція характерна особам з неупередженим ставленням до сторін провадження. Встановлення психологічного контакту у даному випадку в основному труднощів для суб'єкта розслідування не викликає, проте має бути спрямована на мінімізацію можливості перетворення зайнятої відповідними учасниками позиції на несумлінну.

Несумлінна позиція, здебільшого, притаманна таким учасникам, як, наприклад, підозрювані, потерпілі, зацікавлені у відповідних результатах

свідки, котрі намагаються умисно або в силу своєї помилки «обілити» винуватця або «очорнити» потерпілого і т. ін.

Уповноважені особи за даної позиції, у порівнянні із попередньо висвітленими, відчуватимуть більше труднощів у встановленні психологічного контакту.

Таким чином, наведене дозволяє наголосити, що чим гірша позиція відповідного учасника до кримінального провадження, тим більших зусиль це вимагає від уповноваженої особи в формуванні ділових стосунків. Встановлення контакту, як наголошує В. М. Плетенець, вимагає від слідчого знань психології, врахування індивідуально-психологічних особливостей допитуваного, типологічних якостей, психічного стану на момент допиту, обумовлюють необхідність пошуку та індивідуального «підходу» слідчого до кожної особи [111, с. 213-214].

Під впливом наведених уповноваженою особою фактів учасники розслідування, які добросовісно помиляються, можуть змінити своє ставлення, що сприятиме процесу емоційного налаштування.

Таким чином, зайняте відповідним учасником несумлінне ставлення до кримінального правопорушення не має сприйматись, як причина відмови у встановленні психологічного контакту. Перехід учасника провадження з несумлінної позиції на сумлінну варто розглядати як одну з ознак встановленого контакту. Отже формуються умови, в яких відбуватиметься спілкування, в ході якого задаватиметься ритм, темп, використовуватимуться необхідні засоби й заходи і т. ін.

Водночас суб'єктам розслідування доцільно усвідомлювати, що висловлення аргументації власної правоти кожним учасником обумовлюватиме високу вірогідність як встановлення всіх обставин кримінального провадження, так і формування конфлікту. Конфлікт починається з того моменту, коли хоча б один з взаємодіючих суб'єктів усвідомлює відмінність своїх інтересів і принципів від інтересів та принципів іншого суб'єкта й починає односторонні дії зі згладжування цих відмінностей на свою користь (ще не розуміючи чітко, в

чому вони полягають) [70].

Енциклопедія сучасної України визначає конфлікт (від лат. *conflictus* – зіткнення) як зіткнення протилежних інтересів, поглядів, оцінок, цінностей. Це протиріччя, що виникає між людьми чи колективами у процесі спілкування, їхньої спільної діяльності через непорозуміння або протилежність інтересів, відсутність згоди між двома та більше сторонами [45].

У випадку своєчасного виявлення конфлікту ефективність управління ним, зокрема й засобами психологічного впливу, буде більшою, а його вирішення вимагатиме менших зусиль.

Варто наголосити, що завданнями психологічного впливу на особу є: виховання і перевиховання; активізація психічної діяльності осіб, що дозволяє отримати правильні і повні відомості про факти; спростування свідчень, в яких навмисно спотворюються відомі допитуваним особам факти; створення психологічно плідного клімату у ході проведення правоохоронних заходів [96].

У цьому відношенні, як наголошує В. Ю. Шепитько певний інтерес становлять способи впливу на людей, запропоновані Дейлом Карнегі, серед яких до застосування рекомендуються наступні: 1) виявляти щирий інтерес до інших людей; 2) більше усміхатись; 3) пам'ятати, що для людини звук її імені – найбільш солодкий і найбільш важливий звук людської мови; 4) бути добрим слухачем, заохочувати інших розповідати вам про себе; 5) вести розмову в колі інтересів співрозмовника; 6) давати людям відчуття їх значущість і робити це щиро [197, с.198].

Викладені способи впливу на учасників провадження мають використовуватися уповноваженими особами в їх емоційному налаштуванні на конструктивний діалог. Проте суб'єкти розслідування не мають переходити межу психологічного впливу, перетворюючи його на психічне насильство.

Не меншої уваги потребує й визначення часу проведення слідчих (розшукових) дій по відношенню до моменту встановлення психологічного контакту. Так, ми вважаємо, що процесуальні дії мають здійснюватися одразу після налагодження контакту з відповідними учасниками. Відтермінування

проведення процесуальних дій може бути використане протидіючою стороною у здійсненні тиску на відповідних учасників. Це ускладнить (унеможливить) отримання повних та всебічних відомостей про обставини вчиненого кримінального правопорушення.

Водночас за наявності умов відкритого, загостреного стану протистояння процесуальні дії з відповідним учасником доцільно відкласти до вирішення конфлікту та встановлення тих відносин, що дозволять ефективно провести слідчу (розшукову) дію. Підставами для подібного рішення можуть бути неготовність особи до повноцінної участі та переконання уповноваженої особи у доцільності перенесення даної дії на інший час і т.ін.

Варто відзначити, що в криміналістичній літературі рекомендується встановлення психологічного контакту починати зі спілкування на нейтральні теми. А поради щодо попереднього вивчення роду діяльності, хоббі відповідної особистості, можуть сприяти окресленню ключових тем, що перебувають у колі інтересів відповідного учасника для більш ефективного емоційного налаштування на спілкування.

Слід відмітити, що в зазначеному процесі тема епідемії (пандемії) може виступати як нейтральною, так і ключовою. Однак уповноваженій особі необхідно враховувати, що наявність трагічного характеру явищ (наприклад, летальних наслідків серед близьких (знайомих) з причин інфікування) може негативно вплинути на його встановлення.

Ми вважаємо за доцільне використовувати нейтральний підхід до теми інфекційних захворювань шляхом визначення зв'язку між ступенем поширення захворювання, ставленням соціуму до застосування засобів індивідуального захисту та ін. Водночас питання з'ясування наявності таких захворювань, як туберкульоз, СНІД (ВІЛ) та ін., можуть ускладнити встановлення психологічного контакту. Тому це вимагає від уповноваженої особи відповідної тактовності в обговоренні зазначених тем. Крім того, уповноваженій особі доцільно уникати двозначності трактувань та некоректності з категоричністю висловів, які можуть сприйнятись негативно й

призвести до формування конфліктної ситуації.

Таким чином, тема епідемії (пандемії) в процесі встановлення психологічного контакту з учасником слідчих (розшукових) дій може:

- упускатись із розгляду;
- згадуватись як існуючий факт;
- отримувати значну кількість уваги.

Відповідно обговорення теми епідемії (пандемії) може набувати як другорядного, так і основного значення. Запропонований нами поділ має умовний характер, однак може сприяти усуненню непорозумінь у спілкуванні, налагодженню конструктивного діалогу та ділових взаємовідносин під час проведення слідчих (розшукових) дій.

При проведенні слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) уповноважена особа має приділити увагу таким обставинам:

- ступеню поінформованості про способи інфікування та засоби профілактики;
- застосованим по відношенню до особи заходам тиску, у тому числі тими, що ґрунтуються на ризику зараження інфекційною хворобою під час участі в слідчих (розшукових) діях;
- змісту заходів та засобів, спрямованих на мінімізацію можливості інфікування при проведенні процесуальних дій;
- наявності в особи інфекційної хвороби;
- факту одужання після перенесеного захворювання;
- наявності відповідних щеплень (на прикладі SARS-CoV-2 – Covid-сертифікату про вакцинацію);
- відсутності інфекційного захворювання, що підтверджується наявністю негативного ПЛР-тесту і т. ін.

Нами наведений лише орієнтовний перелік обставин, котрий у відповідності до кожного окремого випадку може бути розширений чи змінений. Проте наведена сукупність питань, на нашу думку, спрямовується на з'ясування:

- рівня забезпечення безпеки учасників розслідування;
- ступеню готовності відповідного суб'єкта до участі в слідчих (розшукових) діях в умовах, що розглядаються;
- визначення можливості й доцільності проведення процесуальних дій.

Варто зазначити, що ряд питань з наведеного нами переліку може бути використано і для встановлення психологічного контакту.

Так, проанкетовані суб'єкти розслідування наголосили, що в умовах пандемії COVID-19 встановленню психологічного контакту сприяє обговорення з учасниками слідчих (розшукових) дій наступних питань: ступінь їх поінформованості про стан епідеміологічної ситуації в країні – 83 %; факт перенесеного захворювання особисто чи близьких (знайомих) – 79 %; перелік застосовуваних ними заходів та засобів убезпечення від інфікування – 73 %; рівень їх знань про способи інфікування – 61 %; наявність відповідних щеплень (на прикладі SARS-CoV-2 – Covid-сертифіката про вакцинацію) – 37 %; відсутність інфекційного захворювання (на прикладі SARS-CoV-2 – наявність негативного ПЛР-тесту) – 11 %.

Крім того, момент обговорення тих чи інших питань можуть мати різний результат у встановленні психологічного контакту та проведення слідчих (розшукових) дій. Так, на початку пандемії SARS-CoV-2 більшість не усвідомлювала наслідків, тому й нехтувала засобами й заходами забезпечення безпеки. Згодом усвідомлення можливих наслідків обумовило необхідність прийняття заходів убезпечення від інфікування. З часом зазначені заходи знов нівілювались іншими подіями в державі, зокрема військовою агресією РФ проти України.

Це демонструє відсутність однозначності щодо порядку дій та їх ситуаційний характер. Проте обрання тем для встановлення психологічного контакту має бути виваженим з позиції як актуальності для суспільства в цілому, так і окремого учасника зокрема. Водночас нейтральність тем для встановлення психологічного контакту може, з одного боку, мати менший результат їх застосування, проте з іншого мінімізуватиме можливість

ускладнення його формування, якщо відповідна тема для особи пов'язана з болем втрати близьких, рідних, негативними наслідками особисто перенесеного захворювання тощо. Правильність визначення теми та її подачі для встановлення психологічного контакту демонструватиметься поведінковою реакцією відповідного учасника, що визначатиме необхідність уповноваженої особи переключати увагу на іншу або приділяти більше уваги обраній. Готовність слідчого до зазначеного визначатиме результативність його діяльності.

Не меншої уваги потребує й необхідність висвітлення з боку суб'єкта розслідування ряду обставин, без чого налагодження емоційного контакту, на нашу думку, може бути ускладненим.

Так, в умовах епідемії (пандемії) обов'язково мають бути роз'яснені: зміст та значення використання технічних (інженерних) засобів забезпечення безпеки учасників слідчих (розшукових) дій від інфікування інфекційними хворобами; заходи організаційного характеру, спрямовані на отримання вагомої інформації про обставини кримінального правопорушення в умовах епідемії (пандемії) і т. ін.

За необхідності можуть роз'яснюватись: епідемічний стан в державі, відповідному регіоні; заходи й засоби, спрямовані на убезпечення від інфікування в побуті та під час проведення слідчих (розшукових) дій, досвід їх використання уповноваженою особою і т. ін.

Можуть висвітлюватись й інші заходи та засоби, які застосовуються при проведенні слідчих (розшукових) дій в досліджуваних нами умовах. Цим забезпечуватиметься психологічне налаштування на участь в процесуальних діях; з'ясуватиметься наявність та ступінь тиску на учасників; готовність їх брати участь в розслідуванні; зайнята позиція (сумлінна, несумлінна); визначатиметься сформована ситуація та шляхи її вирішення, можливість проведення відповідних слідчих (розшукових) дій та прогнозування їх результатів.

Окремого значення в організації й проведення допиту набувають умови

збройної агресії РФ проти України. Особливо це стосується тих суб'єктів, які стали жертвами насильства (психічного, фізичного, сексуального) з боку окупантів. Проведення допитів на деокупованих територіях досить часто проводиться у пристосованих для цього приміщеннях або відкритій місцевості. Ускладнення зосередження на обставинах, що потребують з'ясування, ускладнюють результативність проведення допитів.

Не меншого значення у даному випадку набувають й можливості уповноваженої особи підготуватись до проведення допиту відповідних учасників, отримати необхідну орієнтуючу інформацію, спланувати хід проведення процесуальної дії, визначити послідовність застосування тактичних прийомів. У той же час пред'явлення знарядь вчинення кримінальних правопорушень та інших об'єктів, особливо значних розмірів, може мати відповідні труднощі їх зберігання в непристосованих для цього приміщеннях. Особливо це стосується тих випадків, коли слідчі (розшукові) дії проводяться в імпровізованих (пристосованих для тимчасового використання) приміщеннях.

Ці умови обумовлюють необхідність зосередження більшої уваги змісту вільної розповіді та застосуванню інших прийомів. Водночас варто враховувати, що допитувані, які були жертвами насильства, можуть неадекватно відреагувати на тактичні прийоми, що обумовлюють демонстрацію недовіри, сумнівів у свідченнях тощо.

Наведений нами перелік має орієнтовне, рекомендаційне значення й може у здійсненні роз'яснення застосовуватись вибірково. Однак упущення з розгляду зазначених та інших обставин з досить високою вірогідністю обумовлюватимуть настання негативних наслідків, зокрема: відмову під будь-яким приводом від участі; зрив вже розпочатої слідчої (розшукової) дії; зайняття несумлінної позиції; формальне ставлення до її проведення; складність (неможливість) концентрації уваги на ході проведення дії тощо. Наведене та інше ускладнюватиме (унеможливлуватиме) отримання доказової інформації, що неодмінно відобразатиметься на судовій перспективі кримінальних проваджень. Тому це дозволяє наголосити, що уповноважена

особа, окрім навичок організації й планування проведення окремих слідчих (розшукових) дій, має володіти відомостями щодо епідемічної ситуації в державі (відповідному регіоні, місцевості), ризиків інфікування, профілактики, вміти аргументовано доводити свою точку зору та переконувати учасників, котрі стали об'єктами маніпуляцій з боку відповідних суб'єктів, а також суспільних настроїв панічного характеру і т. ін.

Завдання, які потребують вирішення, та шляхи їх реалізації в найближчій та подальшій перспективі уповноважена особа визначає під час планування [39, с.30].

У той же час без належного емоційного налаштування, що передбачають умови епідемії (пандемії), можуть формуватися несприятливі обставини, що ускладнюватимуть умови організації й проведення кримінального провадження в цілому. Так, учасники можуть більш легко піддаватися тиску з боку незацікавлених у розслідуванні осіб, змінювати свої свідчення, перетворюватися із об'єктів протидії на її суб'єктів. Відповідно будь-які сумніви з боку учасників розслідування визначатимуться не на користь реалізації завдань кримінального провадження. Таким чином, встановлення психологічного контакту не має обмежуватися лише розрахунком на проведення окремої слідчої (розшукової) дії.

Вербальний характер отримання інформації набуває вагомого значення, однак ефективність слідчих (розшукових) дій невербального характеру, без належно встановленого емоційного контакту буде ускладненою, а за рядом випадків унеможливленою. Наше твердження ґрунтується на тому, що вербальна інформація може ставати основою для результативного проведення слідчих (розшукових) дій невербального характеру.

Таким чином, встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії) спрямоване на забезпечення:

- відчуття захищеності від загроз (ризиків інфікування, тиску);
- профілактики застосування заходів протидії досудовому розслідуванню;

- налаштування на ділову обстановку у спілкуванні;
- отримання більш повних та ґрунтовних відомостей під час проведення вербальних та змішаних, а відтак і нонвербальних слідчих (розшукових) дій.

Відповідно встановлення психологічного контакту має сприйматися більш широкою категорією, аніж налаштування емоційного контакту між відповідними суб'єктами розслідування, не кажучи про її обмеження лише рамками якоїсь окремої слідчої (розшукової) дії.

Водночас встановлений психологічний контакт не є категорією статичною й може посилюватись чи послаблюватись. Виявлення цих змін зумовлюватиме необхідність визначення їх ступеня, необхідність підтримання (відновлення, посилення), кількість зусиль задля цього тощо. Окремої уваги з боку уповноваженої особи потребує з'ясування причин, що обумовили відповідні зміни. В цілому це надасть можливість оцінити ступінь готовності відповідного учасника до подальшої участі в розслідуванні в умовах епідемії (пандемії).

Варто відзначити, що категорія «Інформація» має з одного боку суттєве поширення у соціумі та діяльності людей, з іншого – характеризується значною кількістю існуючих трактувань. Так, «Інформація» (*informatio*) – роз'яснення чого-небудь, інформування, повідомлення про будь-що, про будь-який факт, явище, подію тощо.

Водночас можна зустріти значну кількість спроб авторів розв'язати зазначену проблематику. Так, запропоноване А. О. Дегтяр визначення інформації розглядається як певна сукупність різних повідомлень, зведень, даних про відповідні предмети, явища, процеси, відносини, які будучи зібраними, систематизованими і перетвореними на придатну для використання форму, відіграють у процесі прийняття й реалізації управлінських рішень виняткову роль [41, с. 91]. Організаційного характеру значення отримуваних відомостей визначає можливість прийняття своєчасних й обґрунтованих рішень.

Заслуговує на увагу й визначення, що інформація – це сукупність різноманітних знань, сигналів, відомостей про фактичні та інші процеси й явища, що їх певна система сприймає (збирає, зберігає, обробляє) від навколишнього середовища (вхідна інформація), видає в навколишнє середовище – систему (вихідна інформація) або зберігає її в собі (внутрішня інформація) і використовує для визначених цілей, в тому числі і для менеджменту [166, с. 63].

Не меншої уваги потребує й наявне в Законі України «Про інформацію» визначення «Інформація» як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. В цьому ж законі визначені основні види інформації – це: 1) інформація про фізичну особу; 2) інформація довідково-енциклопедичного характеру; 3) інформація про стан довкілля (екологічна інформація); 4) інформація про товар (роботу, послугу); 5) науково-технічна інформація; 6) податкова інформація; 7) правова інформація; 8) статистична інформація; 9) соціологічна інформація; 10) інші види інформації [137].

Наведений закон надає визначення інформації через висвітлення її видів, можливих напрямів її використання. Зазначені визначення демонструють суттєву кількість підходів до тлумачення змісту та значення категорії «Інформація» в таких науках, як: біологія, економіка, математика, політологія, психологія, соціологія та інших, що ускладнює формування єдиного підходу до її визначення й сприйняття, що може бути пояснено значним смисловим наповненням категорії, що розглядається.

Не меншої уваги потребують й існуючі трактування цієї категорії в криміналістичній науці.

Так, на думку В. В. Тіщенка, криміналістична інформація – це відомості процесуального й непроцесуального характеру про розслідувану подію та її учасників, які отримані слідчим або іншим суб'єктом кримінальної процесуальної та оперативно-розшукової діяльності під час розслідування за допомогою прийомів і методів, рекомендованих криміналістикою, і можуть

використовуватися як докази, характеризувати їх джерела, сприяти їх виявленню, а також вирішенню різних методичних і тактико-організаційних завдань [170, с. 51]. Реалізація, зазначеного В. В. Тіщенком, зосереджена на всебічному розслідуванні з наданням належної оцінки відповідним подіям, явищам й фактам.

Водночас І. О. Ієрусалімов висловлює позицію, що кримінальна інформація – це будь-які відомості, отримані в результаті цілеспрямованого пізнання злочинів і злочинної діяльності, які можуть бути використані для вирішення різноманітних завдань, що стоять перед суспільством і наукою: створення умов для викорінювання злочинності, для правотворчої діяльності, розкриття та попередження злочинів тощо [55, с.90].

Наведена І. О. Ієрусалімовим позиція щодо викорінення злочинності в умовах, коли фокус уваги державних інституцій зосереджений на подоланні збройної агресії РФ, може бути оцінена як складно реалізованою. Не меншої уваги заслуговує й позиція В. В. Бірюкова, який надає визначення криміналістично значущої інформації як відомостей, котрі не залежать від походження й основного цільового призначення, мають значення для встановлення певних обставин, об'єктів і фактів у процесі розслідування, а також для розвитку та вдосконалення криміналістичних знань [10, с. 115–116].

Не меншої уваги заслуговує й позиція В.І. Галагана, який наголошує, що криміналістична інформація – це будь-якого роду відомості, які відносяться до події, що розслідується, отримані процесуальним і непроцесуальним шляхом у процесі розслідування злочину слідчим або працівником органу дізнання, які можуть бути доказами у справі чи сприяти їх отриманню [27, с.11].

Оцінка сучасного стану цієї категорії та її вплив на процес досудового розслідування, на нашу думку, буде неповною без надання уваги позиції засновника криміналістичної науки.

Так, ще Г. Грос стверджував, що причиною невдалого результату багатьох розслідувань, за якими не встановлюються правопорушники, здебільшого було: незнання слідчим важливих прийомів, які застосовували

злочинці; невміння працювати з виявленими слідами, розібрати шифрований лист; спілкуватися з експертами; неухвалене ставлення до дрібних доказів, незнання кримінальної антропології [224, с. 12–13; 56, с. 221–225].

Проте визначені чинники певною мірою простежуються й у сучасних умовах розслідування, що ускладнюється недостатнім рівнем знань уповноважених осіб щодо специфічних умов (наприклад, епідемії (пандемії), збройної агресії РФ проти України та ін.), що формуються у відповідний момент.

Таким чином, від рівня володіння криміналістичними знаннями значною мірою залежить результат практичної діяльності уповноважених осіб у пошуку відомостей про обставини кримінального правопорушення.

Наведене відображує пряму залежність між результатами розслідування й вмінням суб'єкта, що його здійснює, виявляти й використовувати вагому інформацію. При цьому нехтування обставинами (фактами, явищами, подіями), які сприймаються несуттєвими, можуть обумовлювати труднощі формування цілісного уявлення про подію та винних осіб.

Самостійно відображуваними об'єктами в процесі виникнення криміналістично значущої інформації про суспільно небезпечне діяння рівною мірою є всі структурні елементи протиправної діяльності. Відповідно об'єкти, що містять інформацію й виявлені під час розслідування, є її носіями й джерелами [9, с. 55–56]. Водночас варто відмітити, що пошук відомостей про обставини скоєного кримінального правопорушення доцільно здійснювати з урахуванням їх джерела.

У свою чергу, як наголошує В. В. Тіщенко, джерелами або носіями інформації в криміналістичній літературі, називають об'єкти, що містять у собі криміналістично значущу інформацію, яка використовується з метою доказування й прийняття обґрунтованих процесуальних і тактичних рішень. Як стверджує автор, джерело інформації міститься й зберігається в її носії як у формі, що містить у собі її зміст [171, с. 148]. Погоджуючись із думкою науковця, водночас вважаємо, що окрім процесуальних і тактичних, вагомого

значення в діяльності уповноваженої особи мають й рішення організаційного, управлінського й іншого характеру.

У розслідуванні, як наголошує В.С.Кузьмічов, необхідно враховувати п'ять основних груп інформації: 1) дані про злочинну діяльність; 2) дані про фактичні обставини конкретного розслідуваного злочину; 3) дані про осіб, які підозрюються (обвинувачуються); 4) дані про правовий режим застосування криміналістичних прийомів і засобів; 5) дані, що впливають на прийняття тактичних рішень [76, с.176].

Тож перед правоохоронцями виникає необхідність виявлення носіїв інформації, її отримання, закріплення у відповідності до вимог кримінального процесуального законодавства, що дасть можливість її подальшого використання.

На відміну від доказової, як наголошує В. О. Коновалова, орієнтувальна інформація не є формалізованою, її джерела можуть бути як офіційного, так і неофіційного й навіть інтуїтивного характеру (здогадка слідчого) [68, с. 188].

Таким чином, аналізовані нами позиції науковців дозволяють наголосити, що в процесі проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії), воєнного стану та інших надзвичайних умов діяльності, уповноваженою особою повинні виявлятися й використовуватися відомості як доказового, так і орієнтуючого значення.

Наша позиція підтверджується й іншими науковцями, які визначають відповідну специфіку організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій у відповідних умовах [239, с. 67; 191, с. 174].

Тому інформацію щодо обставин вчиненого кримінального правопорушення варто сприймати як криміналістично значиму.

Отримана інформація виступає підґрунтям у пошуку ще не встановлених відомостей, прийняття процесуальних, організаційних, управлінських й інших рішень, виваженість й ґрунтовність яких значною мірою залежить від кількості та якості наявних у розпорядженні уповноваженої особи даних.

У свою чергу вказаними нами умовами необхідно розглядати

організаційно-тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій із ризиком інфікування інфекційними хворобами.

Приділяючи увагу вивченню вказаних закономірностей, можуть:

- отримуватись нові відомості;
- піддаватись критичному аналізу вже зібрані дані;
- формуватися припущення про помилковий або правильний характер висунутих версій;
- закріплюватись або трансформуватись внутрішнє переконання суб'єкта розслідування і т. ін.

На підставі цього дотримуватиметься або змінюватиметься вектор кримінального провадження, прийматимуться організаційно-управлінські, тактичні й інші рішення й визначатимуться шляхи їх реалізації, що в умовах епідемії (пандемії) набуває окремого значення.

Вивчення наведених нами визначень інформації взагалі та такого її різновиду, як криміналістично-значима дозволяють отримати підґрунтя для їх диференціації за змістовим наповненням, значенням й спрямованістю на отримання відомостей про відповідні обставини (факти, явища, події). Варто відзначити те, що криміналістично значима інформація має розглядатись з позиції фактичних даних, які перебувають у причинно-наслідковому зв'язку із вчиненим кримінальним правопорушенням. Відповідно зусилля правоохоронців мають спрямовуватись на отримання доказового значення інформації, котра утворена в результаті вчиненого кримінального правопорушення, пояснює механізм протиправного діяння взагалі та спосіб його здійснення з позиції таких його складових як підготовка, безпосереднє вчинення та маскування зокрема. Таким чином можемо наголосити, що криміналістично значима інформація розглядається як відомості, отримані уповноваженою особою в реалізації завдань кримінального провадження. Проте, здійснити це без отримання орієнтуючого значення відомостей складно, а іноді неможливо.

Водночас обом вказаним категоріям даних, з боку уповноважених осіб,

має приділятися належна увага, з урахуванням умов епідемії (пандемії). Вони накладатимуть свій відбиток на зміст діяльності, обумовлюватимуть можливості отримання необхідної й достатньої для прийняття рішень даних.

Варто відмітити, що авторами у визначення категорії «інформація» закладається необхідність врахування відповідних обставин її формування та збереження. Водночас необхідно відмітити факт лавиноподібного збільшення кількості інформації в суспільстві, обсяг якої щороку збільшується на 30 % [59].

Потреба опрацювання постійно зростаючої кількості даних для виділення з неї вагомої у встановленні обставин кримінального правопорушення вимагає від правоохоронців відповідної кількості часу, сил та засобів. При цьому існуючі разом із цим факти розпорошення уваги, пов'язані з ускладненням пошуку й виділенням ключових джерел інформації, призводять до розширення можливостей випадкового чи умисного їх пошкодження або знищення як сторонніми, так і незацікавленими у розслідуванні особами.

Не меншого значення в цій діяльності набуває й час, що проходить від моменту кримінального правопорушення до виявлення його слідів. При цьому зосередження уваги на негайному зборі інформації про обставини кримінального правопорушення забезпечить цей процес результативністю.

Принцип невідкладності, як наголошує М. В. Салтевський, полягає у проведенні дій, спрямованих на збирання доказової інформації та нейтралізацію факторів, що впливають на її втрату [152, с. 271]. Слід відзначити, що залежність між інтенсивністю проведення уповноваженою особою процесуальних дій забезпечує збір інформації, знищити чи пошкодити яку незацікавленим у розслідуванні особам складно або неможливо.

Необхідно підкреслити, що можливості науково-технічного прогресу значною мірою використовуються правопорушниками як в реалізації вчинення кримінального правопорушення, так і для мінімізації викриття його факту й причетних до нього осіб. Це обумовлено зменшенням кількості утворених слідів, необхідністю прийняття специфічних заходів з їх виявлення й вилучення, котрі не завжди в змозі здійснити (реалізувати) правоохоронці.

Зазначене дозволяє наголосити, що в умовах збільшення обсягу загальної кількості інформації виділення з неї криміналістично вагомої демонструє тенденцію до ускладнення в реалізації.

Наведене нами підтверджується позиціями деяких дослідників, котрі наголошують на необхідності відмови від надання пріоритету кількості накопичених масивів інформації над їх змістом. Так, акцент, як наголошує Сет Стивенс-Давидовиц, зміщується не в бік того, скільки інформації можна накопичити, замість того, щоб зробити упор на те, що із накопиченими даними можна зробити та на які питання дати відповіді [160, с.79].

Можемо наголосити, що без своєчасності й повноти одержання, накопичення й систематизації у найкоротший час необхідної й достатньої кількості інформації у формі, доступній для подальшого використання судом в прийнятті обґрунтованих рішень, складно, а в умовах епідемії (пандемії) ще більш проблематично.

Вважаємо за необхідне наголосити на тому, що наведену нами сукупність дії з інформацією може здійснювати як сторона обвинувачення, так і захисту, що може надавати перевагу в реалізації необхідної мети тим сторонам кримінального провадження, котрі більш вміло це реалізують.

Суттєві у встановленні обставин кримінального провадження відомості стороною захисту можуть помилково сприйматися, подаватися й інтерпретуватися у відповідному контексті, фальсифікуватись, знищуватись, приховуватись і т. ін. Ці прояви мають оцінюватись суб'єктами розслідування з позиції їх реалізації відповідними особами як умисно, так і випадково, на підставі чого визначатиметься зайнята відповідним учасником позиція й шляхи її покращення у разі оцінки як несумлінної, а також закріплення сумлінної. Зазначене може бути реалізоване своєчасним коригуванням уповноваженою особою власних дії із демонстрацією відповідним учасникам зусиль, спрямованих на всебічне розслідування, мінімізацію здійснення тиску незацікавленими у розслідуванні особами, ризиків інфікування інфекційними хворобами і т. ін.

Водночас окремої уваги потребує отримання інформації про механізм вчинення кримінального правопорушення, його учасників під час особливого режиму діяльності.

Особливі умови діяльності уповноважених осіб вимагають відповідного розуміння соціальних, економічних, нормативно-правових процесів у державі, що обумовлює прийняття організаційних, тактичних, управлінських та інших рішень, спрямованих на отримання необхідної кількості відомостей під час проведення слідчих (розшукових) дій. У той же час умови глобалізації й цифровізації процесів призводять до збільшення кількості відомостей з одного боку та ускладнення її приховування – з іншого. Це в умовах збройної агресії РФ проти України отримує відповідне відображення в багатьох інформаційних ресурсах. Водночас накладення умов епідемії (пандемії) та збройної агресії РФ проти України потребує відповідного підходу до реалізації уповноваженими особами покладених на них завдань.

Таким чином, отримання інформації значною мірою залежить від умов проведення слідчих (розшукових) дій, прийняття уповноваженою особою заходів із запобігання тиску з боку незацікавлених у розслідуванні учасників, роз'яснення, змісту й значення слідчих (розшукових) дій, прийняття заходів до унеможливлення інфікування.

Зазначене демонструє необхідність усвідомлення багатогранності проблематики отримання криміналістично значимої інформації в умовах епідемії (пандемії).

Таким чином, наведене вище дозволяє підкреслити, що зайнята відповідним учасником позиція до кримінального правопорушення не має бути перешкодою у встановленні психологічного контакту. Перехід учасника провадження з несумлінної позиції на сумлінну варто розглядати однією з ознак встановленого контакту й формування умов спілкування. Процесуальні дії з відповідним учасником за умов відкритого, загостреного стану протистояння доцільно відтермінувати до моменту вирішення конфлікту та можливості продуктивної участі в їх проведенні.

Обрання тем для встановлення психологічного контакту з позиції їх нейтральності/акутальності для суспільства в цілому, так і окремого учасника зокрема, має здійснюватись з позиції можливих ускладнень, якщо відповідне питання для особи пов'язане з болем втрати близьких, рідних чи іншими негативними обставинами.

Правильність визначення теми та її подачі для встановлення психологічного контакту демонструватиметься поведінковою реакцією відповідного учасника, що визначатиме необхідність уповноваженої особи переключення уваги на іншу або приділення більшої уваги обраній, а момент реалізації зазначеного демонструватиме ступінь готовності слідчого до пошуку шляхів розв'язання умов, що формуються.

Забезпечення якості отримання повних та всебічних відомостей про обставини скоєного кримінального правопорушення й мінімізації протидіючої сторони у здійсненні тиску на відповідних учасників може реалізовуватись шляхом проведення слідчих (розшукових) дій одразу після налагодження контакту з відповідними учасниками.

Криміналістично значима інформація має розглядатись з позиції фактичних даних, які перебувають у причинно-наслідковому зв'язку із вчиненим кримінальним правопорушенням. Відповідно зусилля правоохоронців мають спрямовуватись на отримання доказового значення інформації, котра утворена в результаті вчиненого кримінального правопорушення, пояснює механізм протиправного діяння взагалі та спосіб його здійснення з позиції таких його складових, як підготовка, безпосереднє вчинення та маскування, зокрема.

В умовах збільшення обсягу загальної кількості інформації, виділення з неї криміналістично вагової демонструє тенденцію до ускладнення реалізації, що обумовлює необхідність прийняття уповноваженими особами специфічних заходів з диференційованим підходом до її виявлення й вилучення, зокрема й із застосуванням досягнень науково-технічного прогресу.

2.2. Організація і тактика проведення початкових слідчих (розшукових) дій.

Пізнавальний процес під час проведення слідчих (розшукових) дій спрямований на встановлення обставин вчиненого кримінального правопорушення, що мало місце в минулому. Ретроспективне пізнання події формує значну кількість труднощів повного встановлення всіх її обставин шляхом невідкладного проведення слідчих (розшукових) дій.

Академічний тлумачний словник визначає термін «невідкладний» як те, що не можна відкладати; який треба здійснювати, розв'язувати негайно [1]. Неведене тлумачення дозволяє наголосити, що всі слідчі (розшукові) дії можуть характеризуватись невідкладністю проведення. Проте ряд з них набувають того рівня значимості в отриманні доказової інформації, що не можуть бути замінені іншими слідчими (розшуковими) діями, а проведення їх згодом не матиме очікуваного результату. Таким чином, запорукою результативного проведення, наприклад, подальших слідчих (розшукових) дій стають дані, отримані під час першочергових процесуальних дій, фактично тих, з яких починається розслідування.

Чинний КПК України містить перелік слідчих (розшукових) дій, з яких за критерієм невідкладності як першочергові можуть бути визначені такі, як:

1. огляд: місцевості, приміщення, речей та документів (ст. 237 КПК України);
2. допит та одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб (ст. 224 КПК України).

Слід відзначити, що проанкетовані уповноважені особи визначили наступні першочергові слідчі (розшукові) дії, огляд місцевості (73 %), приміщення (75 %), речей та документів (41 %), а також допит (89 %) та одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб (97 %), які в умовах епідемії (пандемії) викликають найбільше труднощів організаційного й тактичного характеру. Водночас зазначені результати характеризують у першу чергу кримінальні правопорушення загальнокримінальної спрямованості.

Останні, згідно з даними Офісу Генерального прокурора України [97], складають переважну більшість.

Варто відзначити, що за кримінальними правопорушеннями, наприклад економічної спрямованості, першочерговою слідчою (розшуковою) дією може бути визначений обшук, огляд, допит. Водночас вважаємо за необхідне зосередити увагу на особливостях проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій), з якими стикається переважна більшість уповноважених осіб із визначенням особливостей їх організації й проведення.

Окрім зазначених, можуть бути наведені й інші процесуальні дії, яким притаманні риси першочерговості. Проте саме наведені СРД набувають особливого значення на початку розслідування, коли більшість обставин не відома й підлягає з'ясуванню, а підготовка та їх проведення визначає труднощі для правоохоронців, що посилюються умовами епідемії (пандемії). Тому огляду й допиту вважаємо за необхідне приділяти більше належної уваги.

Слід наголосити, що становлення обставин кримінального правопорушення здійснюється під час проведення слідчих (розшукових) дій. Серед них огляду як практикою, так і закріпленим в кримінальному процесі положенням його проведення надається окремого значення. Так, огляд місця події визначається єдиною слідчою (розшуковою) дією, що може бути проведена до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Варто відзначити, що судово-слідча практика демонструє проведення оглядів місця події у 71 % випадків.

Залежно від характеру відображення на місці події можна уявити ситуації, коли подія злочину: - має дійсне відображення; - не має повного відображення; - не знаходить свого явного відображення; - має фальшиве відображення. Ці ситуації вимагають відповідної інтерпретації [73, с. 85]. Водночас оцінка відповідного місця події визначається комплексним підходом до вивчення всієї сукупності даних, виявлених за місцем події та з інших джерел. На підставі цього можуть бути отримані відомості, що підтверджують або спростовують відповідні припущення про місце події та його обставини.

Тому, на нашу думку, ситуації необхідно не уявляти, а оцінювати й розв'язувати. Реалізація зазначеного можлива за умов належної підготовки з мінімізацією часу до моменту проведення огляду.

Варто наголосити, що до прибуття на місце проведення огляду необхідно забезпечити його охорону. Особливої уваги потребує огороження території, зокрема й стрічкою, що з одного боку визначатиме її межі, з іншого – не потребуватиме необхідності постійного пояснення й перенаправлення, наприклад, перехожих у громадських місцях. Це мінімізуватиме можливість випадкового чи цілеспрямованого доступу до місця події та знищення (пошкодження) наявних слідів та ризику інфікування особливо небезпечними інфекціями.

Особливу увагу необхідно приділяти об'єктам з явними та ймовірними слідами кримінального правопорушення, котрі можуть надати інформацію орієнтуючого, діагностичного чи ідентифікаційного характеру. Варто враховувати, що сліди біологічного походження можуть бути залишені інфікованими особами й становити ризик для учасників процесуальної дії та сторонніх осіб. Це обумовлює необхідність визначення місць їх виявлення та прийняття заходів до їх вилучення.

Варто зазначити, що кількість учасників в умовах епідемії (пандемії) може набувати відповідного значення. Так, здійснення уповноваженою особою, окрім складання протоколу, до прикладу, фотографування, виявлення, фіксації слідів на місці події, обумовить відмову від участі, наприклад, спеціалістів-криміналістів.

Зменшення кількості учасників може бути реалізовано в умовах, скажімо, закритих приміщень, де забезпечити безпечну відстань між учасниками складно / неможливо, а функції спеціаліста (наприклад, фото-, відеофіксації обстановки) будуть виконані без суттєвого погіршення якості відповідними суб'єктами (у першу чергу уповноваженою особою). Особливого значення в забезпеченні безпеки відповідних учасників та сторонніх осіб може набувати отримання від спеціалістів відповідного профілю діяльності

(епідеміологів, дезінфекціоністів, інфекціоністів, вірусологів та інших) консультацій. У їх змісті важливості набуває зосередженість на об'єктах, що можуть нести загрозу зараження особливо небезпечними інфекційними захворюваннями, діях відповідних учасників, засобах й заходах захисту від інфікування тощо. Певна увага має приділятися огляду предметів, що можуть бути носіями особливо небезпечних інфекційних захворювань й містяться в речовинах біологічного походження (кров, сперма, слина тощо).

Мінімізація кількості учасників обумовлює необхідність витрат більшої кількості часу та перебування у відповідному місці, що може збільшувати ризик інфікування соціально небезпечними інфекціями.

Не меншої уваги потребує й можливість збільшення кількості учасників огляду місця події шляхом залучення в якості спеціалістів: епідеміологів, дезінфекціоністів, інфекціоністів, вірусологів.

Отже, як показує слідча практика, необхідною є присутність кількох спеціалістів, які в сукупності, кожний за своєю спеціальністю володіють всім набором необхідних спеціальних знань, включаючи навички роботи зі спеціальними засобами [164, с. 425] .

Зазначене доцільно розглядати з одного боку як спрямованість на реалізацію завдань даної процесуальної дії, а з іншого – убезпечення від інфікування у разі контактування учасників з ймовірним джерелом небезпеки. Мінімізація загрози може забезпечуватись правильним застосуванням знань спеціаліста відповідного профілю діяльності. Розширення переліку учасників огляду з чітким розподілом завдань кожного з них обумовлюватиме зменшення проміжку часу їх перебування у відповідному місці. Наведене нами ґрунтується на залежності між кількістю отриманих відповідною особою збудників інфекції, а також на показниках їх вірулентності й патогенності з перспективою інфікування та протікання захворювання, обумовленого часом перебування в небезпечному середовищі. При цьому, чим меншу кількість збудників інфекції отримав відповідний учасник, тим буде мінімізовано: - вірогідність інфікування; - тяжкість протікання хвороби; - наслідки перенесеного

захворювання для організму тощо.

Вивченням матеріалів кримінальних проваджень з'ясовано, що в огляді брали участь: спеціалісти-криміналісти у 97 % випадках; вибухотехнічної служби – 9 %; судово-медичний експерт (медик) – 5 %; газової служби, електричних мереж – 1 %.

Слід звернути увагу, що зменшення часу перебування в небезпечних умовах під час огляду місця події може бути здійснено шляхом одночасного його проведення декількома слідчо-оперативними групами з чітким розподілом меж та завдань між ними. При цьому, скажімо, однією групою може проводитись огляд на подвір'ї домогосподарства або прилеглої території, іншою – безпосередньо в будинку (квартирі). Реалізація відповідного поділу здійснюватиметься з урахуванням кількості й складності об'єктів, їх безпеки (наприклад, вибухові пристрої, зруйновані будівлі і т.ін.), ландшафту місцевості, що підлягають огляду, кількості й видів застосовуваних техніко-криміналістичних засобів і т.ін.

У випадку проведення огляду на відкритій місцевості, вона може бути розбита на квадрати, сектори чи вектори здійснення дослідження обстановки між відповідними учасниками. Умови відкритої місцевості, на нашу думку, потребують до себе дотримання таких правил, як збереження відстані між учасниками з урахуванням напрямку та сили вітру. По відношенню до напрямку вітру учасники мають розміщуватись ланцюгом з одного боку та перебувати з підвітряного боку по відношенню до об'єкту огляду – з іншого. Тож фронтальному методу пізнання обстановки місця огляду має надаватись перевага. Водночас на розсуд уповноваженої особи можуть застосовуватись й інші тактичні прийоми. Крім того, варто збільшувати відстані між учасниками у випадку необхідності переміщуватись по місцевості зі зміною вектору руху та напрямку й сили вітру. Цим мінімізуватиметься можливість передачі інфекції від однієї особи до іншої у випадку відсутності видимих ознак захворювання (тобто в інкубаційний період), а також від ймовірного джерела загрози на місці огляду. Водночас збільшення відстані між учасниками має бути обрано таким

чином, щоб це не завадило повноцінній участі в проведенні огляду.

Наведене мінімізуватиме кількість часу, який проводить кожен учасник на місці події із ризиком інфікування суспільно небезпечними хворобами. Вагомого значення може набувати й здійснення даної процесуальної дії з перервами, наприклад, на провітрювання помешкання, заміни індивідуальних засобів захисту, обробки дезінфікуючими засобами предметів, що використовуються при проведенні огляду, уточнення та коригування завдань його учасникам і т.ін.

Водночас зменшення чи збільшення кількості учасників огляду варто розглядати як варіант організаційних заходів, рішення про яке має бути виваженим, обґрунтованим, обумовленим відповідними умовами, добре спланованим й спрямованим на підвищення результативності його проведення.

За такої умови, у разі збільшення кількості учасників, не мають допускатись дублювання їх функцій, у випадку зменшення – залишитись поза увагою будь-яка обставина. Це обумовлює необхідність чіткого розподілу завдань кожному учаснику даної процесуальної дії, а також контролю за змістом їх виконання. Відповідно керівна функція уповноваженої особи в організації й проведенні огляду в умовах епідемії (пандемії) має бути посиленою.

Вагомого значення в цій діяльності може набувати збір інформації на місці кримінального правопорушення із використанням сучасних науково-технічних засобів [108, с. 31].

Так, можливості використання 3-D сканерів дозволить мінімізувати необхідність витрат часу на формування моделі цілісної картки місця події. При цьому зазначене стосується як приміщень, так і відкритої місцевості та набуває особливого значення у випадку значної кількості об'єктів. Однак належного поширення зазначені технічні засоби в практичній діяльності не набули.

Не меншої уваги потребують до себе й застосування дронів. Дрони з видом від першої особи (FPV (First Person View) дрон) – це тип безпілотного

літального апарата (БПЛА), що належить до категорії зброї, відомої як боєприпаси, що блукають [250]. Дроном дистанційно, з використанням окулярів або екрана (планшета, смартфона) для перегляду відео зі встановленої на ньому камери, в умовах реального часу керує оператор.

FPV-дрони в переважній більшості оснащуються камерами високої роздільної здатності, тепловізійними датчиками та іншим спеціальним обладнанням, з використанням якого сприймається навколишня обстановка та в реальному часі надається оператору на землі. Це дозволяє з більшою точністю керувати ним на підставі сприйнятого зображення, що передає камера дрона.

Їх можливості продемонстровано на прикладі здійснення аеророзвідки й дослідження територій у військовій справі. Не меншого значення використання дронів набуло й в діяльності поліцейських європейських країн та США. Результатами їх застосування можуть бути названі такі, як зниження на 10 % злочинності, у тому числі скорочення на 25 % насильницьких пограбувань та на 22 % викрадення транспортних засобів. Крім того, на 90 % зменшився час реагування на екстрені виклики, а також з використанням дронів здійснено 513 затримань [257].

Таким чином, зазначене може, на нашу думку, бути запозичене для використання в процесі проведення слідчих (розшукових) дій. Особливого значення це набуває під час збору інформації на звільнених від окупації територіях, заражених особливо небезпечними інфекційними захворюваннями, де часу на проведення, наприклад, огляду в традиційний спосіб з міркувань забезпечення безпеки учасників немає. Відповідно застосування дронів визначається тією можливістю дистанційного отримання відомостей про обстановку місця події, її загальний вигляд з убезпеченням від ризику життя та здоров'ю учасників та сторонніх осіб.

Відповідно дрони можуть бути використані для дослідження та формування цілісної картини місця події у разі проведення огляду ділянок місцевості за умов:

- значної площі, що потребує дослідження (наприклад, при

авіакатастрофах);

- суттєвої кількості об'єктів, скажімо, при обстрілах, масових похованнях, вчинених під час збройної агресії РФ в Україні;
- складного ландшафту (гірська або заболочена місцевість);
- унеможливленого доступу до місцевості (техногенних катастроф, як наприклад, підрив Каховської ГЕС, та ін.);
- небезпеки (близькість до місць бойових дій, деокупованих територій з об'єктами, що можуть бути замінованими), обумовленої ризиком контакту з вибухонебезпечними об'єктами та їх частинам;
- ризиком інфікування й розповсюдження особливо небезпечних захворювань (інформація про поширення сибірської виразки, коли, наприклад, окупанти відкопують скотомогильники [86]) та ін.

Наведений перелік не є вичерпним, проте демонструє умови, що ускладнюють/унеможливають проведення огляду місця події в традиційний спосіб та обумовлюють доцільність застосування технічних засобів (дрони, 3-D сканери та ін.).

Судово-слідча практика визначає, що під час огляду застосовувались наступні технічні засоби: фото-, відеокамера – 100 %; металошукачі – 71 %; службові собаки – 17 %; дрони – 9 %; газоаналізатор (трупощукач) – 3 %.

Прийняття рішення щодо способу дій має здійснюватись у кожному конкретному випадку та ґрунтуватись на необхідності реалізації завдань огляду з мінімізацією можливості інфікування інфекційними захворюваннями учасників та сторонніх осіб.

Результати проведеного нами дослідження визначають, що організаційно-підготовчі заходи мають вагомe значення в забезпеченні результативного проведення огляду місця події та предметів, реалізація яких визначається умовами забезпечення безпеки учасників та сторонніх осіб.

Не меншого значення в отриманні доказової інформації займає й така слідча (розшукова) дія як допит.

Допит, як наголошує М. В. Салтевський, є досудовою, слідчою і судовою

дією, у процесі якої орган розслідування або суд одержують інформацію від допитуваного про обставини, що мають значення для встановлення істини у справі [152, с. 358].

Своєю чергою В. Ю. Шепітько визначає, що допит – це процесуальна дія, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, котрі беруть в ньому участь, та спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі [198, с.187]

Наведені та думки інших вчених не мають суттєвої різниці в трактуванні допиту й характеризують його як процес спілкування, спрямований на отримання інформації про обставини кримінального правопорушення. Варто відзначити, що слідча (розшукова) дія, що розглядається, в діяльності уповноважених осіб займає суттєву кількість часу.

Варто відзначити, що криміналістична наука напрацювала значну кількість тактичних прийомів допиту. Водночас ефективність його проведення може бути критерієм, що визначає правильність організації діяльності у відповідності до умов, що склались на відповідний момент. Серед обставин діяльності окремого значення набувають як сформована на відповідному етапі розслідування слідча ситуація, зайнята кожним окремим учасником позиція та інші. Не меншого значення в зазначеному має й така умова проведення допиту як епідемія (пандемія), що обумовлює необхідність коригування, а іноді докорінного організаційно-підготовчих заходів й тактики його проведення.

Водночас і для більш досвідчених уповноважених осіб проведення допиту з ризиком інфікування його учасників суспільно-небезпечними інфекціями, серед яких суттєвого поширення отримав COVID-19, може набувати суттєвих труднощів.

Наведене підтверджується результатами анкетування уповноважених осіб, які визначили, що у 37 % вони особисто та, на їх думку, 70 % учасників кримінального провадження відчують труднощі в здійсненні комунікації в умовах пандемії COVID-19. При цьому уповноважені особи без практичного

досвіду вбачають цю проблему більш гостро ніж із досвідом. Це пояснюється більш широким та глибоким сприйняттям останніми задачі, усвідомленням шляхів успішного здійснення відповідної діяльності взагалі та спілкування зокрема.

Спілкування – це не тільки процес прийому та передання інформації, а й стосунки принаймні двох осіб, де кожна є активним суб'єктом взаємодії. Можемо наголосити, що уповноважена особа, реалізуючи свої завдання, зацікавлена в процесі отримання інформації та має докласти зусиль для аналізу установок об'єкта інформації (об'єкта спілкування), його мотивів, цілей. При цьому значущість інформації, якою володіє відповідний об'єкт, може обумовлювати ступінь прагнення задокументувати її зміст. Це, наприклад, стосується випадків виявлення єдиного свідка якоїсь події, або того, який, на думку уповноваженої особи, є сумлінним і не відстоює жодну зі сторін провадження.

Надані свідчення потребуватимуть як інтепретації в доступну для сприйняття форму із хронологічною послідовністю висвітлення ключових та другорядних обставин в змісті протоколу. Водночас це вдається реалізувати шляхом комунікативного впливу, який відбувається за умови прийняття єдиної системи значень усіма учасниками спілкування. Якщо не має такого загального розуміння, можуть виникати перепони у процесі спілкування, так звані комунікативні бар'єри, які постають унаслідок дії психологічних факторів – різних диспозицій, установок, ціннісних орієнтацій людей, їх індивідуально-психологічних особливостей тощо [145, с. 470].

Наведене може визначатись намірами учасника уникнути від надання правдивих, повних свідчень, зокрема й шляхом симулювання поганого самопочуття та неготовності до сприйняття-передачі інформації, що ускладнюють/унеможливають його участь в проведенні допиту.

Судово-слідча практика визначає, що допит свідків та потерпілих спрямовувався на з'ясування: обставин вчинення кримінального правопорушення, характеру дій злочинців у 100% випадків; причин та умов, що

сприяли скоєнню злочину – 57 %; відомостей про минулі взаємини з підозрюваним – 17 %.

Зазначене ще більше ускладнюється проведенням допиту за такої умови як пандемія COVID-19, коли учасники можуть відчувати й демонструвати труднощі висвітлення обставин кримінального правопорушення, обумовленого не так зайнятою несумлінною позицією, як дискомфортом перебування у відповідному місці (наприклад, у службовому кабінеті уповноваженої особи) чи усвідомленням ризику інфікування особливо небезпечною інфекцією.

За цих обставин недостатній рівень знань учасників допиту щодо шляхів інфікування та способів запобігання, або неналежна увага їх роз'ясненню й застосуванню відповідних заходів з боку уповноваженої особи можуть призвести до непорозумінь у визначенні ціннісних орієнтацій й формуванню конфліктних ситуацій. Це ускладнить, а в ряді випадків унеможливить отримання необхідної кількості відомостей для встановлення всіх обставин кримінального правопорушення. Від вміння проводити допит з різними категоріями осіб, з урахуванням сформованої ситуації, залежить кількість допитів (повторні чи додаткові) та ресурсів (часу, сил та засобів), що будуть витрачені на отримання необхідних відомостей про обставини кримінального правопорушення.

Наведені відомості підтверджуються й результатами вивчення кримінальних проваджень, згідно з якими допит проводився: один раз у 19 % випадків; більше одного разу – 81 %.

Все зазначене дозволяє наголосити, що комунікативні навички уповноважених осіб мають напрацьовуватися й удосконалюватись постійно. Існуючі умови пандемії COVID-19 не будуть перепорою в спілкуванні з відповідними учасниками допиту за умов усвідомлення ними змісту застосованих заходів з мінімізації ризику інфікування. Відчуття захищеності виступає ключовою умовою в налаштуванні допитуваного на надання повних та всебічних відомостей про обставини кримінального правопорушення.

Таким чином, соціальна взаємодія між уповноваженою особою та

учасниками допиту значною мірою залежить від норм та цінностей соціуму тощо.

Їх враховування й опрацювання у кожному конкретному випадку організації допиту визначатиме результати його проведення.

На прикладі допиту підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень, як однієї з найскладніших слідчих (розшукових) дій, науковці виділяють певну сукупність організаційно-підготовчих заходів.

Так, як наголошує С.С. Чернявський, підготовка до допиту підозрюваних має складатися з організаційних заходів, зокрема:

- вивчення матеріалів кримінального провадження;
- вивчення особи допитуваного;
- складання плану допиту [195, с. 532].

У той же час М.І. Скригонюк зазначає, що підготовка до допиту підозрюваних повинна включати у себе такі заходи:

- визначення місця і часу проведення допиту;
- діагностика проблем (перешкод), які можуть виникнути під час допиту підозрюваного;
- визначення кола учасників допиту;
- створення необхідної обстановки для якісного проведення допиту [155, с. 160].

У якості організаційно-підготовчих заходів до проведення допиту підозрюваних А.В. Хірсін виділяє такі:

- ретельна підготовка до проведення слідчої (розшукової) дії;
- запобігання (недопущення) інформаційним контактам між затриманими особами;
- проведення невідкладних допитів на місці затримання злочинців;
- виявлення спроб протидіяти досудовому розслідуванню та негайна їхня нейтралізація;
- проведення попередньої розвідувальної бесіди перед допитом підозрюваних;

- диференціація допитуваних залежно від наявної у слідчого доказової бази на кожного з учасників злочинної групи;
- використання конфліктів між учасниками організованої злочинної групи [189, с. 11].

Наведений вченими перелік організаційно-підготовчих заходів може бути використаний як при допиті підозрюваних, так й осіб з іншим процесуальним статусом. Різна за кількістю складових, які ними наводяться як організаційно-підготовчі дії до проведення допиту, визначає необхідність враховування умов, зокрема й такої, як епідемія (пандемія), в яких ця діяльність здійснюється.

Водночас можемо навести й результати судово-слідчої практики, згідно з якою допити підозрюваних були спрямовані на: з'ясування події кримінального правопорушення (100% випадків); з'ясування даних, що мають тактичне значення (100%); з'ясування причин та умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення (97%); виявлення співучасників (53%).

Зазначене дозволяє наголосити, що організаційно-підготовчі заходи до проведення допиту, незалежно від процесуального статусу допитуваного, можуть реалізовуватись шляхом:

- вивчення кримінального провадження;
- окреслення кола осіб, які підлягають допиту та визначення послідовності проведення;
- отримання необхідної оперативної інформації про допитуваних осіб;
- з'ясування сформованої слідчої ситуації, що склалася на відповідному етапі розслідування, та зайнятих позицій відповідних учасників;
- визначення місця й часу проведення та способу виклику;
- підбору об'єктів (предметів, матеріалів), що пред'являтимуться допитуваному;
- підготовки науково-технічних засобів фіксації процесуальної дії;
- формування переліку учасників слідчої (розшукової) дії;
- окреслення предмета допиту;
- визначення переліку й послідовності застосування тактичних прийомів;

- складання плану проведення допиту та ін.

В умовах епідмії (пандемії) наведені організаційно-підготовчі заходи мають реалізовуватись з урахуванням необхідності забезпечення безпеки учасників слідчих (розшукових) дій та сторонніх осіб.

При цьому існуючі положення, визначення місця, часу, перелік тактичних прийомів будуть обумовлені наявністю технічної можливості проведення з убезпеченням від інфікування учасників та сторонніх осіб. У даному випадку мова може йти про спеціально обладнане приміщення або застосування відповідних науково-технічних засобів з трансляцією аудіо- та відеозображення учасників допитів в режимі відеоконференції, застосування засобів індивідуального захисту.

Не меншого значення потребує необхідність врахування можливості особи брати участь в проведенні процесуальних дій з урахуванням фізичного, психоемоційного стану готовності до спілкування. Так, відсутність медичних протипоказань щодо участі в слідчих (розшукових) діях осіб, які перехворіли і ще певний час потребують реабілітаційного процесу (відновлення), не визначають їх готовність до допиту.

Варто відзначити, що серед наслідків для осіб, які перехворіли інфекційними захворюваннями, зокрема й COVID-19, може бути названа гіпоксія. Киснєве голодування клітин головного мозку обумовлює більш повільні обмінні процеси, а це призводить до складності пригадування та викладення змісту обставин вчиненої події.

Тому застосовувані суб'єктом розслідування тактичні прийоми мають враховувати й цю обставину. Так, «наступальний» характер дій уповноваженої особи, інтенсивний темп допиту можуть призвести до труднощів у наданні негайних, логічно побудованих й достатньо аргументованих, з деталізацією обставин події, свідчень допитуваних.

Це може бути помилково сприйняте слідчим як ефективне застосування тактичних прийомів. Оцінка результатів проведення допиту без врахування відповідних умов може призвести до формування помилкового внутрішнього

переконання щодо зайнятої відповідною особою недобросовісної позиції, ступеня поінформованості, форми співучасті тощо. У свою чергу організація й проведення інших слідчих (розшукових) дій будуватиметься на основі цих даних, що ускладнюватиме реалізацію завдань кримінального провадження.

Проте зазначене варто оцінювати як недоліки здійснення уповноваженою особою організаційно-підготовчих заходів до проведення допиту. Таким чином, тактичні прийоми мають правильно обиратись, застосовуватись, а отримані відомості – інтерпретуватись. Тому пріоритетними мають бути ті тактичні прийоми, які не потребують негайної реакції на їх застосування, а сприятимуть можливості отримання інформації від особи взагалі. Тобто пріоритет серед інших має надаватись вільній розповіді, а також постановці коротких й простих для сприйняття нагадуючих, деталізуючих, уточнюючих запитань тощо.

Мінімальна кількість правильно поставлених питань передбачає короткі, з однозначним трактуванням, відповіді на них. Застосування складних питань може ускладнити правильність їх сприйняття та надання коректних відповідей, вимагатиме значних зусиль над їх обдумуванням і висвітленням змісту, що призводитиме до швидкої втоми та труднощів зосередження на предметі допиту. Це визначатиме необхідність здійснення перерв як для відпочинку, так і для проведення незаражувальних заходів, відтермінування процесуальної дії на невизначений строк, обумовлений різним ступенем необхідної реабілітації. Проміжок часу на відновлення функцій головного мозку обумовлений ступенем наслідків (ускладнень після перенесеного захворювання), що займатиме певний термін та може відобразитись на результатах і строках розслідування.

Водночас судово-слідча практика визначає, що допит потерпілого свідка проводився: протягом місяця у 39 % випадках; більш ніж через місяць – 61 %. Це, на нашу думку, демонструє з одного боку затягування з його здійсненням, з іншого – може бути оцінено з позиції необхідності належної підготовки до його проведення, вимушеною чи іншою обставиною. Тому в кожному конкретному випадку організація й проведення допиту має характеризуватись індивідуальним підходом, з урахуванням умов, що склались. При цьому

уповноваженій особі не доцільно розраховувати на зміну обставин під час здійснення цієї процесуальної дії повторно чи додатково в майбутньому. Це обумовлено тим, що з часом обставини події можуть забуватись, наповнюватись стороннім змістом, втрачати для постраждалого свою актуальність, оскільки пріоритетом може ставати здоров'я, а не примарна перспектива викриття злочинців.

Ускладнення з'ясування змісту вчиненого кримінального правопорушення не сприятиме реалізації завдань кримінального провадження. Тому ми вважаємо за доцільне здійснювати допит відповідного учасника лише один раз, з мінімізацією часу з моменту вчинення кримінального правопорушення до його проведення. Повноцінна реалізація обумовлює належну підготовку, в якій потрібно заздалегідь, як наголошує М.М. Єфімов, підготувати перелік обставин, зміст яких потребує з'ясування у конкретної особи [49, с. 201], набуває вагомого значення.

Не меншої уваги потребує й можливість застосування відповідних положень в КПК України, що в умовах ризику інфікування соціально небезпечними інфекціями з летальним наслідком набувають вагомого значення судової перспективи кримінального провадження.

Відповідно стаття 225 КПК України визначає можливості проведення допиту свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні у виняткових випадках, пов'язаних із необхідністю отримання їх показань, якщо через існування небезпеки для життя і здоров'я свідка чи потерпілого, їх тяжкої хвороби, наявності інших обставин, що можуть унеможливити їх допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, то сторона кримінального провадження може звернутися до слідчого судді із клопотанням провести допит такого свідка чи потерпілого в судовому засіданні, в тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб [74]. Наведені положення фактично спрямовуються на судову перспективу відповідного кримінального провадження.

Наявність даного інституту являє собою виняток із правил щодо

негайного дослідження фактів, згідно з якими суд має вивчити докази відразу ж; суд не має права вважати доказами інформацію, котра знаходиться у показаннях, документах та речах, котрі не являлися об'єктом аналізу суду, окрім обставин, що зазначені у ст. 23 КПК України [187, с.276].

Наведені положення можуть бути застосовувані у випадку тяжкого перебігу захворювання свідка чи потерпілого з вірогідністю летального наслідку для них.

Водночас труднощі реалізації зазначеного можуть полягати в тому, що інтенсивне прогресування хвороби, наприклад COVID-19, може унеможливити реалізацію зазначених положень, оскільки прогнозування летального наслідку захворювання може бути ускладненим, що унеможливить організаційно-підготовчі заходи проведення даного допиту.

Наше твердження ґрунтується на тому, що допит свідка чи потерпілого під час досудового розслідування у судовому порядку здійснюється у відповідності до такої послідовності: 1) слідчий звертається із клопотанням про здійснення допиту потерпілого чи свідка у судовому порядку до слідчого судді; 2) дане клопотання має бути погоджено з прокурором; 3) клопотання має бути зареєстроване у автоматизованій системі документообігу відповідного суду; 4) якщо слідчий суддя узгодить клопотання, то здійснюється допит свідка чи потерпілого у судовому засіданні; 5) проведення допиту за місцем знаходження тяжкохворого свідка чи потерпілого у придатному для цього приміщенні; 6) здійснення самого допиту [187, с.279].

Необхідність дотримання наведеної процедури може вимагати певного часу, який не завжди може бути забезпечений уповноваженою особою, правильно оцінюючи ризик летального наслідку відповідного учасника від інфекційного захворювання.

Водночас уповноваженій особі необхідно враховувати й те, що у разі поганого самопочуття, з усвідомленням високої вірогідності настання для відповідного учасника летального наслідку, він може відмовитись від надання свідчень, ставлячись байдуже до судової перспективи провадження та

передбаченої для свідків та потерпілих кримінальної відповідальності. Унеможливленим може бути й допит особи, яка перебуває в тяжкому стані (наприклад, в палаті інтенсивної терапії).

Таким чином, наведене вище визначає необхідність використання уповноваженою особою розглянутих положень КПК України як крайній захід. Врахування зазначених труднощів зумовлюють необхідність максимально швидкого проведення допитів відповідних учасників кримінального провадження з мінімізацією можливості настання негативних наслідків.

Окремої уваги потребує й одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб. Оскільки розглядуваній слідчій (розшуковій) дії було приділено значної уваги з боку науковців, вважаємо за необхідне зосередитись на основних аспектах й особливостях її проведення в умовах епідемії (пандемії).

Варто відзначити, що стаття 224 КПК України визначає, що слідчий, прокурор мають право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей в їхніх показах. Спроби усунення розбіжностей, що стосуються обставин, які входять в предмет доказування, досить часто призводять до конфлікту, обумовленого необхідністю одночасної участі осіб з різними зайнятими позиціями щодо змісту вчиненого кримінального правопорушення та їх ставлення до нього.

Судово-слідча практика визначає, що учасниками одночасних допитів двох чи більше вже допитаних осіб були: співучасники (5 % випадків); підозрюваний та потерпілий (38 %); підозрюваний та свідок (65 %).

Ситуація, що склалася, як наголошує К.О. Чаплинський, з одного боку обумовлена певною складністю при підготовці й проведенні слідчої (розшукової) дії, з іншого – недостатністю криміналістичних знань і професійних комунікативних вмінь слідчого поліції стосовно його проведення [193].

Наведене може ускладнювати проведення розглядуваної, а в подальшому й інших процесуальних дій. Так, на низькій ефективності слідчої (розшукової)

дії наголошує С. М. Стахівський, який на підставі дослідження кримінальних проваджень та оперативних матеріалів з'ясував, що близько 31 % одночасних допитів були безрезультатними або мали негативні наслідки, що ускладнило проведення досудового слідства. Поясненням вказаного, на думку науковця, може бути те, що проведення «очних ставок» має певні організаційно-тактичні особливості, що зумовлено, насамперед, такими чинниками:

- розширеним складом учасників слідчої (розшукової) дії;
- ускладненим інформаційним обміном між її учасниками;
- сильним психологічним впливом підозрюваних на свідків та потерпілих;
- підвищеним ступенем тактичного ризику тощо [159, с. 25].

Зазначені обставини можуть бути доповнені тим, що в умовах епідемії (пандемії) для більшості учасників ризик інфікування може виступати вагомим чинником в прийнятті рішення на участь в даній процесуальній дії. Від цього залежить можливість її проведення взагалі й отримувати результати зокрема.

Наша позиція підтримується й результатами досліджень інших науковців, які приділяли увагу розгляду особливостей проведення одночасного допиту в умовах пандемії коронавірусу COVID-19 та епідемії туберкульозу [44].

Це підтверджується й даними судово-слідчої практики, згідно з якими одночасні допити двох чи більше вже допитаних осіб проводились: один раз у 9 % випадків, два і більше рази – 91 %, що сприяло усуненню протиріч у свідченнях у 7 % кримінальних проваджень. Окремої уваги потребують і дані, що визначають необхідність (6 %) проведення даної процесуальної дії, але вона не проводилась.

Судово-слідча практика визначає, що під час допитів та одночасних допитів двох чи більше вже допитаних осіб здебільшого пред'являлися: речові докази (3 %) та фототаблиці, схеми, плани, креслення (17 %).

При цьому критичній оцінці мають підлягати позитивного, на перший погляд, характеру результати, наприклад, зізнання у причетності до кримінального правопорушення, під час одночасного допиту несумлінного

учасника. Увага у даному випадку має приділятися не тільки закріпленню фактичними даними свідчень, а й критичному їх аналізу. Завдяки цьому добре спланована лінія поведінки стороною захисту не буде помилково сприйматись як результативність діяльності уповноваженої особи.

Не меншої уваги потребують й негативного характеру наслідки застосування тактичних прийомів. При цьому готовність суб'єкта розслідування визначається як вмінням своєчасно виявляти й оцінювати відповідні прояви, так і прийманням рішень, спрямованих на їх розв'язання. Зазначене значною мірою залежить від вміння уповноваженої особи здійснювати психологічний вплив на допитувану особу та долати, у випадку його здійснення, учасниками розслідування та іншими особами. Психологічний вплив – це навмисне, цілеспрямоване втручання у процеси психічного відображення дійсності іншої людини [6, с. 36].

Треба відзначити, що психологічний вплив може мати взаємний характер між учасниками одночасного допиту. При цьому вагомого значення набуває можливість слідчого контролювати й керувати цим процесом.

Особливого значення це набуває в тих умовах, коли для уповноваженої особи проведення слідчих (розшукових) дій є повсякденною діяльністю, в якій відповідний учасник виступає одним з багатьох. Водночас для відповідного учасника уповноважена особа виступає представником держави, що наділила його правами й обов'язками. При цьому до такого обов'язку, як забезпечення гарантованих Конституцією України прав і свобод, найбільш часто апелюють несумлінні учасники. Намагаючись знайти важіль тиску на уповноважену особу, може застосовуватись значна кількість заходів й засобів, серед яких і умови епідемії (пандемії) можуть посідати певне місце.

Необхідно зазначити, що ризик інфікування може стати підставою для формування конфліктної обстановки, зриву, відмови від участі в проведенні одночасного допиту, здійснення тиску на сумлінних учасників.

Наведене надає підстави наголосити, що проведення даної процесуальної дії за участю більше двох учасників обумовлено:

- складністю забезпечення безпеки від інфікування;
- можливістю зриву даної дії (шляхом відмови чи переривання її ходу відповідним учасником);
- труднощами одночасного контролю за значною кількістю учасників та керування ходом її проведення з боку уповноваженої особи;
- вірогідністю зміни сумлінними учасниками позиції на несумлінну під тиском незацікавлених у результатах розслідування осіб;
- ймовірністю погіршення умов проведення інших процесуальних дій.

Цей перелік варто оцінювати не так підставою для відмови від одночасного допиту з більш ніж двома учасниками, як сукупністю тих обставин, що необхідно враховувати при прийнятті рішення про його проведення. Таким чином, рішення про проведення даної процесуальної дії має бути зваженим, із визначенням переконливих підстав для цього, основою, в яких будуть організаційного й тактичного характеру дані.

Так, наприклад, подолання зайнятої недобросовісної позиції може бути реалізовано тільки шляхом одночасного залучення декількох учасників, які відчуючи підтримку один одного, можуть протистояти силі темпераменту й характеру недобросовісного учасника. Особливого значення зазначене набуває в розслідуванні фактів вчинення протиправних діянь групою осіб. Окремої уваги уповноважена особа має приділити готовності до виявлення проявів тиску з боку недобросовісних учасників та застосуванню заходів їх подолання.

Прогнозування реакції учасників й розвитку подій, як результат застосування відповідних тактичних прийомів, має здійснюватись уповноваженою особою ще під час підготовки до даної процесуальної дії. При цьому належної уваги має приділятися готовності як власної, так і учасників до її проведення в умовах ризику інфікування соціально небезпечними інфекціями. Вагомим аргументом переконання відповідної особи до участі може мати проведення відповідної процесуальної дії в режимі відеоконференції.

У відповідності до ст. 232 КПК України допит, впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування можуть бути проведені у режимі

відеоконференції у випадках:

- 1) неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- 2) необхідності забезпечення безпеки осіб;
- 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- 4) необхідності вжиття заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;
- 5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею, достатніми [74].

Наведений перелік підстав проведення відповідних процесуальних дій в режимі відеоконференції повною мірою відображає умови, що можуть формуватись під час епідемії (пандемії).

Судово-слідча практика визначає, що відеоконференція використовувалась у 5 % випадків вивчених матеріалів кримінальних проваджень. З її використанням проводились такі слідчі (розшукові) дії: допит у 79 % випадків; пред'явлення для впізнання: осіб – 3 %; речей – 18 %.

При цьому, якщо положення щодо забезпечення безпеки визначалось як гарантування недоторканності відповідного учасника від зазіхань на його життя та здоров'я з боку незацікавлених у розслідуванні осіб, то в умовах епідемії (пандемії) це може спрямовуватись на мінімізацію можливості інфікування соціально небезпечними інфекціями.

Допит в режимі відеоконференції проводиться у відповідності до положень допиту під час судового засідання. Його тактика, як наголошують С. О. Книженко та Т. П. Матюшкова, має свої властивості: - розгорнуте коло учасників; - складний обмін відомостями між учасниками даної слідчої (розшукової) дії; - уповноважені особи, що мають проводити допит, мають спершу вивчити показання, що були зафіксовані у ході досудового розслідування; - важливу роль судді у процесі допиту; - дану слідчу (розшукову) дію здійснює не тільки суддя, а й інші учасники процесу; - допит

здійснюється на засадах змагальності; - деякі свідчення мають бути повторені; - допит проводиться на принципах гласності та відкритості [67 с. 3].

Особливого значення набуває використання режиму відеоконференції в умовах епідемій, пандемій [105 с. 214].

При цьому підготовка до проведення даної дії має бути реалізована з визначенням відповідного місця та технічних засобів комунікації й трансляції ходу проведення, а також забезпечення від стороннього доступу до каналу зв'язку. Це вимагає від особи, що його проводить, належних знань, умінь та навичок стосовно підготовки (активації технічних засобів відеозапису, перевірки наявності вільного місця на внутрішньому носії відеозапису, перевірки працездатності технічних засобів відеозапису тощо) та порядку проведення одночасного допиту в режимі відеоконференції [163, с. 190].

Належне сприйняття ходу даної процесуальної дії має також забезпечити можливість ставити питання відповідним учасникам й отримувати відповіді на них, чим буде забезпечено реалізацію прав та обов'язків, визначених КПК України. Водночас забезпечення зв'язку має бути здійснено з урахуванням ризику перебоїв в діяльності мобільного оператора [4] та втрати, таким чином, можливості проведення даної процесуальної дії.

Не меншого значення в обранні місця проведення допиту набуває потреба врахування ряду обставин. Так, транспортування стаціонарно хворої особи до суду є неможливим без погіршення стану його здоров'я. З іншого боку – виїзне засідання до місця лікування особи на особливо небезпечну вірусну інфекцію може наражати на ризик інфікування інших учасників та сторонніх осіб. Ми не виключаємо, що під час проведення допиту може погіршитись самопочуття хворого, тому залучення лікаря для здійснення нагляду (контролю за станом пацієнта) є важливим. Це потребує від уповноваженої особи належним чином спланувати проведення допиту, щоб мінімізувати можливості ризику інфікування, настання інших негативних наслідків, зокрема й летальних, та отримати повну й достатню для встановлення обставин кримінального правопорушення інформацію.

Таким чином, зазначене дозволяє наголосити, що результативний, невідкладний характер проведення таких першочергових слідчих (розшукових) дій як огляд, допит та одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб в умовах епідемії (пандемії), вимагає належної підготовки до них. Мінімізація можливості інфікування соціально небезпечними хворобами під час огляду місця події може реалізовуватись шляхом коригування: - кількості учасників; - часу контакту з імовірним джерелом небезпеки; - заходів перебування у відповідному місці; - методів пізнання обстановки; - засобів захисту, зокрема й індивідуального. Посилення інтенсивності тактичних прийомів допиту в умовах епідемії (пандемії) може мати як позитивний, так і негативний вплив на зміни умов проведення процесуальної дії, що відобразатиметься на отриманні результату. Тому готовність уповноваженої особи до їх застосування й прийняття рішень у випадку негативних наслідків має бути на більш високому рівні.

2.3. Організаційно-тактичні особливості проведення подальших слідчих (розшукових) дій.

Не меншого значення в процесі пізнання обставин кримінального правопорушення й реалізації завдань кримінального провадження набуває підготовка й проведення подальших слідчих (розшукових) дій, якими можуть бути наступні:

- освідування особи (ст. 241 КПК України);
- пред'явлення для впізнання: особи (ст. 228 КПК України), речей (ст. 229);
- обшук (ст. 233-236 КПК України) та інші.

Ми не зменшуємо значення в реалізації завдань кримінального провадження інших процесуальних дій, проте саме наведені набувають труднощів в організації й проведення в умовах епідемії (пандемії) та

потребують до себе підвищеної уваги. Водночас можемо наголосити, що спрямованість слідчих (розшукових) дій зосереджена на зборі підтверджуючих та виправдовуючих провину відповідної особи даних. Формування доказів повинно здійснюватись системно у сукупності, необхідній та достатній для оголошення правопорушнику підозри.

Варто відзначити, що здійснений нами поділ слідчих (розшукових) дій на першочергові та подальші є умовним, проте основою для цього, зокрема, визначається й необхідністю винесення: - постанови дізнавача, слідчого, прокурора (для проведення освідування), а в разі відмови від освідування воно проводиться примусово виключно на підставі постанови прокурора; - ухвали слідчого судді (для проведення обшуку); - достатньої кількості даних з певної кількості джерел інформації в прийнятті рішення про проведення пред'явлення для впізнання, обшуку та ін.

Проанкетовані уповноважені особи серед подальших слідчих (розшукових) дії визначили освідування особи (83 %); пред'явлення для впізнання особи (87 %) та предметів (41 %); обшук (89 %), які в умовах епідемії (пандемії) викликають найбільше труднощів організаційного й тактичного характеру.

Це, на нашу думку, обумовлює необхідність зосередження належної уваги даним процесуальним діям. Треба відзначити, що здійснений нами поділ слідчих (розшукових) дій на першочергові та подальші є умовним, проте основою для цього визначається необхідністю отримання за рядом з них: - постанови прокурора (для проведення освідування); - ухвали слідчого судді (для проведення обшуку); - достатньої кількості даних з певної кількості джерел інформації в прийнятті рішення про проведення пред'явлення для впізнання, обшуку тощо.

Тож наведене демонструє, що можливість реалізації зазначених дій, з одного боку, передбачає необхідність отримання уповноваженою особою рішення відповідного суб'єкта процесуальної діяльності, а з іншого обумовлює потребу володіння для цього даними, отримати які, в переважній більшості, без

проведення першочергових процесуальних дій не є можливим.

Слід відзначити, що вагомого значення у встановленні обставин вчиненого кримінального правопорушення може набувати така слідча (розшукова) дія як освідування. Його розглядають як різновид слідчого огляду, специфічним об'єктом якого є тіло живої людини [85].

Варто зазначити, що ст. 193 КПК України 1960 року, у залежності від суб'єкта, котрий його здійснював, визначає два різновиди освідування – слідче й судово-медичне. При цьому за вказівкою слідчого судово-медичне освідування, як слідчу дію, проводив судово-медичний експерт або лікар. За результатами його проведення судово-медичний експерт складав акт судово-медичного освідування, а лікар – довідку, котрі сприймалися у кримінальному провадженні як документи.

Чинний КПК України (ч. 1 ст. 241) визначає, що дізнавач, слідчий, прокурор здійснює освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на його тілі, одязі, в якому він перебуває, слідів кримінального правопорушення та їх вилучення або виявлення особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу.

При цьому юридичне проведення освідування на підставі постанови дізнавача, слідчого, прокурора про проведення освідування утворює додаткову запоруку охорони особистих прав людини, дотримання їх фактичної тілесної недоторканності, що відіграє важливу роль при освідуванні [82, с. 3].

Освідування, як наголошує К.О. Чаплинський, є самостійною слідчою (розшуковою) дією, яка полягає в огляді тіла живої людини для виявлення й фіксації наявності або відсутності особливих прикмет, слідів кримінального правопорушення та інших ознак і властивостей, що мають значення для кримінального провадження [192].

Нині до завдань освідування відносять виявлення на тілі особи специфічних прикмет, слідів кримінального правопорушення. Але при здійсненні даної слідчої (розшукової) дії часто з'являються труднощі з упуцненням точної конкретизації понять «особливі прикмети» і «сліди

кримінального правопорушення», що у чинному кодексі не зазначено [173, с. 44].

Водночас можемо наголосити, що «особливими» варто визначати ті ознаки, утворення яких на тілі пов'язане із пережитими фактами, процесами. Ці сліди на тілі людини, як слушно стверджують Є.Д. Лук'янчиков та В.Є. Лук'янчиков, часто виявляються у вигляді подряпин, укусів, хірургічних операцій, крові та інших слідів кримінального правопорушення [84].

Водночас «сліди кримінального правопорушення» є результатом певних дій, що пояснює його механізм з позиції причинно-наслідкового зв'язку між застосованими діями та наслідками на тілі відповідної особи.

При цьому, як наголошує Е. Ф. Іскендеров, вилучені стороною обвинувачення сліди кримінального правопорушення, що були зафіксовані у протоколі освідування, стають предметом відповідного експертного дослідження [69, с. 46]. Диференціація зазначених слідів та ознак на тілі освідуваного може бути здійснена з позиції їх відношення до кримінального правопорушення та їх значення в здійсненні правової оцінки.

Тіло людини, її одяг, супутні об'єкти можуть містити біологічні рідини. Ними, як наголошує В.М. Тертишник, можуть бути плями крові, сперми, слини та інших виділень людського організму тощо [169, с.216]. Ці рідини здатні виступати носіями інфекційних захворювань, контакт з якими під час освідування обумовлює ризик інфікування.

Заслуговують на увагу результати проведених досліджень, які визначають поширеність застосування освідування в слідчій практиці. Так, при розслідуванні умисних тяжких тілесних ушкоджень, як наголошує В.Г. Дрозд, освідування проводилося у 78,4% випадках [42, с. 10].

Водночас можуть бути наведені й інші відомості щодо застосування зазначеної дії. Так, В.С. Кузьмічов й В.В. Юсупов стверджують, що при перевірці алібі освідування проводилось у 2,8 % випадках [77, с. 104]. Суттєва різниця в зазначених даних обумовлена у першу чергу можливостями отримання з її використанням доказової інформації. Саме тоді дана

процесуальна дія має оцінюватись не тільки з позиції можливості отримання вагомої інформації про обставини кримінального правопорушення, а й ризику поширення особливо небезпечних інфекцій. Так, освідувана особа, як й інші учасники, наражаються на підвищений ризик інфікування під час проведення даної процесуальної дії.

Слід відзначити, що забезпечення конституційних прав на недоторканність особи, яка освідується, реалізується шляхом надання повноважень його проведення визначених КПК України переліком суб'єктів: слідчим або прокурором; судово-медичним експертом або лікарем. При цьому за результатами проведення освідування слідчим або прокурором складається у відповідності до норм статті КПК України протокол освідування. Водночас цей протокол такими суб'єктами освідування як судово-медичний експерт або лікар складений бути не може. Відповідно, за результатами проведеними ними дій зазначені особи компетентні на складання акта освідування або довідки. Проте проведення освідування зі складанням за результатом проведення протоколу може бути здійснено уповноваженою особою із залученням судово-медичного експерта або лікаря як спеціаліста.

Завдяки вивчення матеріалів кримінальних проваджень нами з'ясовано, що освідування проводилось такими суб'єктами: слідче (уповноваженою особою, прокурором) у 11 % випадків; судово-медичне (судово-медичним експертом, медиком) у – 89 %.

Наведений перелік суб'єктів освідування особи може бути проаналізований на предмет ступеню ризику їх інфікування особливо небезпечними інфекціями під час його проведення. Так, судово-медичний експерт або лікар, що постійно мають справу з тілом людини й можливістю поширення інфекцій, в силу своєї професійної діяльності й підготовки можуть визначатись більш підготовленими, а звідси й захищеними, ніж прокурор та слідчий. Тому це необхідно враховувати під час планування й проведення освідування особи, яке в умовах епідемії (пандемії) доцільніше доручати судово-медичному експерту чи лікарю або залучати їх до проведення чи

отримувати від них необхідні консультації.

Слід відзначити, що Кримінальний процесуальний кодекс України визначає, що у разі відмови від добровільного проходження освідування воно проводиться примусово. Надання особі можливості пройти освідування добровільно визначається процесуальною гарантією відповідної особи, яка по суті не реалізується. Як наголошують О. П. Кучинська та О. В. Щигль, законодавець запровадив правило, яке не має практичного значення – воно жодним чином не може убезпечити особу від здійснення щодо неї освідування або запропонувати слідчому, прокурору альтернативний варіант розвитку подій. Ця норма, як стверджують науковці, все ж відіграє роль певного «запобіжника», «проміжного етапу», який не дозволяє слідчому, прокурору застосовувати примус відразу (проте цього недостатньо для повноцінного забезпечення прав і свобод освідуваної особи) [78, с. 58].

Водночас потребує уваги й те, що механізм проведення даної процесуальної дії примусово не має чіткої сукупності рекомендацій до реалізації з одного боку, проте містить сукупність застережень з недопущення дій, котрі принижують честь і гідність особи з іншого, порушують його права. Особливого значення це набуває у випадку відмови від освідування свідка або потерпілого.

Підставою для примусового освідування потерпілого, як наголошує Д. О. Савицький, має бути обґрунтоване припущення щодо неправдивості його показань і наявність достатніх даних уважати, що це дозволить виявити фактичні дані на підтвердження або спростування такої версії. Примусове освідування свідка, продовжує дослідник, можливе за наявності даних уважати, що на його тілі можуть бути виявлені сліди злочину або інші докази, що мають значення для встановлення його обставин, а також оцінки правдивості його показань [151, с. 25]. У той же час уповноважена особа для прийняття подібного рішення має володіти аргументованими даними, що можуть стати підставами для цього.

Окремої уваги потребує й те, що безпека для здоров'я чи життя будь-

якого учасника є безкомпромісною вимогою проведення будь-якої процесуальної дії, зокрема й тієї, що розглядається.

В умовах епідемії (пандемії) зазначена дія проводиться лише у разі необхідності та, здебільшого, доручається судово-медичним експертам (лікарям), аби знизити контакт із тілом особи, яка може бути інфікована. Таким чином, освідкування у кримінальному провадженні містить ряд проблемних моментів, труднощі практичної реалізації яких визначаються організаційними аспектами його проведення, на яке значною мірою накладаються умови епідемії (пандемії). Врахування зазначеного обумовлює необхідність застосування всіх необхідних заходів й засобів мінімізації можливості інфікування соціально небезпечними інфекціями. Реалізація цього можлива шляхом проведення даної дії в умовах лікарень та установ, що задовольняють потреби забезпечення безпеки від інфікування.

Незважаючи на те, що дана слідча (розшукова) дія не набула належного поширення в слідчій практиці, що особливо може простежуватись в умовах епідемії (пандемії), вона може мати вагомим значення в зборі інформації, необхідної для встановлення всіх обставин кримінального правопорушення. Водночас її проведення обумовлює необхідність надання суттєвої уваги переліку заходів й застосування засобів захисту від можливості інфікування як учасників, так і сторонніх осіб.

Не меншої уваги серед слідчих (розшукових) дій потребує й пред'явлення для впізнання. Можемо відзначити, що в криміналістичній літературі проведено значну кількість досліджень, присвячених організації й тактиці її проведення. Однак деякі аспекти, які визначаються умовами епідемії (пандемії), потребують до себе відповідної уваги, що обумовлює необхідність висвітлення ключових організаційно-тактичних аспектів проведення процесуальної дії, що розглядається.

Варто відзначити, що пред'явлення для впізнання – це слідча (розшукова) дія, яка полягає в ідентифікації пред'явленого об'єкта за уявним образом, що зберігся у пам'яті особи (свідка, потерпілого, підозрюваного). Вона спрямована

на отримання доказів на основі використання «ідеальних» слідів кримінального правопорушення, що залишаються у пам'яті людей у вигляді образів [24, с.311].

Фактично зазначене визначає порівняння об'єкту, що спостерігається, із образом, який міститься в пам'яті того, що впізнає. Рішення про можливість й необхідність проведення даної процесуальної дії прийматиметься уповноваженою особою на підставі допитів та інших, наявних на відповідний момент розслідування, даних.

Як наголошує Є. Д. Лук'янчиков, наявність у слідчого відомостей процесуального та непроцесуального характеру, які дозволяють дійти висновку, що особа безпосередньо сприймала певні обставини кримінального правопорушення, запам'ятала їх і може впізнати, якщо побачить знов – це може виступати підставою [83, с.48].

Варто наголосити про існування певної кількості видів пред'явлення для впізнання, що мають свою специфіку як підготовки, так і безпосереднього проведення.

Відповідно до чинного КПК можна виділити пред'явлення особи для впізнання у натуральному вигляді та за його зображеннями (фотознімками, матеріалами відеозапису). Впізнання може відбуватися в процесі безпосереднього контакту впізнаючого з особами, яких пред'являють для впізнання, або поза їх візуальним та аудіоспостереженням [83, с. 46-53].

Водночас судово-слідча практика визначає, що пред'явлення для впізнання проводиться: речей (в 11 % випадків); підозрюваних в натурі (9%); поза візуальним спостереженням (2 %); за голосом (1 %); за ходою (1 %).

Варто відзначити, що ч. 1. ст. 228 КПК України визначає можливість пред'явлення особи для впізнання за анатомічними ознаками. Водночас ч. 9 ст. 228 КПК України визначає можливість пред'явлення для впізнання за ходою або голосом. При цьому останнє має здійснюватися поза візуальним контактом між особою, котра впізнає, та тими, які пред'явлені для впізнання. Можливості реалізації даної слідчої (розшукової) дії поза особистим контактом набувають в умовах епідемії (пандемії) вагомого значення. Це, у першу чергу, обумовлено

мінімізацією можливості інфікування учасників слідчої (розшукової) дії та сторонніх осіб.

При цьому найбільшого поширення набуло пред'явлення для впізнання за ознаками зовнішності людини. Щодо впізнання особи за візуальними ознаками зовнішності, то до особливостей відносять те, що її результативність, як наголошують А. О. Бойко та А. О. Прохорова, залежить від можливості особи, яка впізнає, запам'ятовувати та в точності відтворювати сприйняту інформацію, оскільки неналежна увага з боку слідчого або прокурора ознакам, особливостям, за яких особа впізнає правопорушника, а також обставини їх зустрічі чи події, за яких вона побачила впізнавану особу до початку впізнання, може призвести до нерезультативності [11 с.511].

Зазначеним обставинам ще під час допиту має приділятися належна увага з боку уповноваженої особи, оскільки на підставі оцінки реальних умов (тривалість, відстань сприйняття події, стан освітлення, наявність перешкод, можливості запам'ятовування й стан органів сприйняття особи, і т.ін.), в яких відбувалась відповідна подія, стануть основою в прийнятті рішення про можливість проведення даної дії.

Варто відзначити, що в умовах ризику інфікування соціально небезпечними хворобами можуть формуватись умови, за яких учасники під час допитів відмовлятимуться від висвітлення всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення, зокрема й щодо об'єктів сприйняття.

У даному випадку допитуваній особі мають визначатись можливості забезпечення безпеки, у тому числі й шляхом мінімізації контактів під час проведення слідчих (розшукових) дій за участю інших осіб. Реалізація зазначеного можлива пред'явленням для впізнання за фотознімками, матеріалами відеозаписів, обранням відповідного місця проведення і т. ін. Варто відзначити результати вивчення судово-слідчої практики, згідно з якою пред'явлення для впізнання проводилось: в службовому кабінеті – у 77 % випадків; в спеціально пристосованих приміщеннях територіального підрозділу – 19 %; в помешканнях інших установ (лікарень, диспансерів) – 4 %.

Лише на належному рівні роз'яснювальна складова діяльності уповноваженої особи з усуненням сумнівів учасника щодо участі у зв'язку із ризиком інфікування визначатиме можливість прийняття обгрунтованих рішень про необхідність та можливість проведення відповідного виду пред'явлення для впізнання.

Варто відзначити, що ч. 1 ст. 228 КПК України забороняє показувати перед проведенням впізнання впізнаючому особу, яку він має впізнати [75].

Наведене обумовлено тим, що об'єкт, який пред'являється для впізнання, має порівнюватись з образом, який зберігся під час сприйняття відповідної події кримінального правопорушення, а не тим, який побачив за умов, що не пов'язані з нею. Можливість спостереження відповідного об'єкта поза вчиненням кримінального правопорушення унеможлиблює реалізацію умов проведення даної процесуальної дії.

Так, у випадку зустрічі й впізнання поза проведенням даної слідчої (розшукової) дії, наприклад, у громадському місці, визначають недоцільність проведення процесуальної дії, оскільки факт визначення відповідного об'єкта із сукупності йому подібних вже відбувся.

Відповідно оформлення змісту впізнання, що відбулось, можливе шляхом допиту особи, яка впізнала, із висвітленням відповідних обставин (місця, часу, умов) впізнання й ознак, за якими це було здійснено.

Не меншого значення можуть набувати й інші види пред'явлення для впізнання.

Так, важливість дослідження пред'явлення для впізнання за голосом полягає, як наголошує І.В. Савельєва, у тому, що така слідча дія є унікальною і ніколи не дублюється, тому ефективність результатів впізнання значною мірою залежить від якості проведення слідчим організаційно-підготовчих заходів [150,с.487]. Так, ще під час допиту мають бути з'ясовані умови сприйняття, всі особливості голосу й мови мовця тощо. Отримані відомості визначатимуть можливість реалізації даної слідчої (розшукової) дії, прийняття необхідних заходів з підбору учасників, а також забезпечення умов її

проведення тощо. В організаційно-тактичному плані пред'явлення для впізнання за ознаками голосу, що здійснюється поза візуальним спостереженням, в умовах епідемії (пандемії) може бути реалізовано повною мірою. Саме тоді мають бути дотримані заходи й засоби індивідуального захисту, що носять загальний характер.

Підкреслене стосується й інших видів пред'явлення для впізнання, зокрема й трупів.

Умови епідемії (пандемії), збройної агресії РФ проти України та ін. можуть ускладнювати реалізацію вказаного виду пред'явлення для впізнання з одного боку, та збільшувати необхідність її проведення – з іншого.

Проблема його проведення, як зауважує Б. В. Безкоровайний, полягає в тому, що у кримінальному процесуальному законі визначено поняття об'єктів, що підлягають впізнанню, не чітко. Законодавець, продовжує автор, не роз'яснює, які саме трупи можуть бути пред'явлені для впізнання: осіб, тварин, птахів чи інших біологічних організмів. Оскільки ст. 230 КПК України стосовно пред'явлення трупа для впізнання відсилає до ч. 1, 8 ст. 228 КПК України, то, очевидно, що йдеться лише про пред'явлення трупа людини для впізнання [5, с.265].

Відсутність чіткості й однозначності в змісті обумовлює можливості різного трактування законодавчої регламентації діяльності уповноважених осіб. Це обумовлюватиме можливості використання даних недоліків з боку незацікавлених у результатах розслідування осіб.

Не меншої уваги потребує й пред'явлення для впізнання речей, яке в слідчій практиці набуло відповідного поширення.

Це спричинено тим, що реалізація організаційно-підготовчих заходів й проведення з необхідністю дотримання умов забезпечення безпеки під час пред'явлення для впізнання речей є більш простою у порівнянні з іншими видами даної процесуальної дії, зокрема й живих осіб чи трупів.

Організація й тактика проведення пред'явлення для впізнання речей напрацьована вченими-криміналістами, тому для умов епідемії (пандемії)

вважаємо за необхідне зупинитись на деяких її організаційних аспектах.

Слід визначити, що речі можуть бути носіями інфекційних захворювань, тому при поводженні із ними мають бути застосовані заходи забезпечення безпеки. Вони повинні бути здійснені незалежно від того, чи вилучені об'єкти в місцевості, де зафіксоване поширення відповідного інфекційного захворювання, чи ні.

По можливості кожен об'єкт має бути поміщений в окремий прозорий, наприклад, Zip-пакет, що унеможливуватиме їх контактування між собою. Крім того, у разі необхідності здійснення маніпуляцій із речами, які пред'являються для впізнання, необхідно використовувати індивідуальні засоби захисту. Пред'явлення для впізнання речей може також здійснюватись із використанням лабораторної шафи.

По закінченні кожен використаний при пред'явленні для впізнання предмет, якщо діставався із відповідного Zip-пакета, дезінфікується й знов поміщується до нього, опечатується. Використані об'єкти, серед яких пред'являлась відповідна річ, повертаються власникам (користувачам) з інформуванням про здійснене знезараження. Водночас отримувачами мають також бути прийняті заходи до повторного (контрольного) знезараження перед використанням відповідних предметів.

Таким чином, пред'явлення для впізнання в умовах епідемії (пандемії) потребує відповідних заходів організаційного характеру, спрямованих на убезпечення від можливості інфікування соціально-небезпечними інфекціями з одного боку та ефективного його проведення з іншого.

Не меншого значення в з'ясуванні обставин вчиненого кримінального правопорушення має й така слідча (розшукова) дія, як обшук.

Він, у відповідності до статті 234 КПК України, проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини скоєного кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було забране у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб [74].

Водночас вивчення результатів досліджень науковців дозволяє наголосити на тому, що така умова обшуку, як ризик інфікування соціально небезпечними інфекціями, залишилась поза їх увагою. Слід відзначити, що результативність його проведення значною мірою залежить від ретельної підготовки, в рамках якої отримується необхідна орієнтуюча інформація та розробляється план обшуку. На цьому наголошують вчені, які приділяли увагу даному питанню. Так, як стверджує П. Д. Біленчук, підготовка до обшуку повинна складатися з таких заходів: визначення мети і місця проведення обшуку; збирання інформації про місце обшуку; отримання інформації про особу, яка підлягає обшуку; забезпечення конспіративності підготовки обшуку; правильний добір учасників обшуку; визначення його тактики [8, с. 312].

Така інформація про обшукуваного, як володіння зареєстрованою (незареєстрованою) зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами та пристроями тощо, наявність бойового, злочинного досвіду, фахова характеристика, вид діяльності, психічні особливості, темперамент, звички, стосунки із сусідами, склад сім'ї і т. ін., обумовлюють необхідність прийняття відповідних організаційно-тактичних рішень в проведенні обшуку.

Не меншого значення набуває й отримання таких відомостей про місце обшуку, як можливі шляхи підходу/відходу, орієнтири, розташування та особливості будови, їх призначення, номер корпусу, під'їзду, поверху, наявність пожежної драбини, балконів, поєднання із сусідніми квартирами, план приміщення, кількість осіб, що проживають (перебувають) у помешканні, розпорядок їх життя тощо. Зазначені дані можуть бути використані з метою виявлення місць приховування відшукуваних об'єктів, шляхом залучення фахівців відповідного профілю, пошукових технічних засобів, визначення групи, що забезпечуватиме фізичне подолання можливого спротиву, визначення моменту проведення тощо.

Обсяг пошукових дій під час обшуку визначається у кожному конкретному випадку з урахуванням необхідності встановлення обставин вчиненого кримінального правопорушення. Інформація про об'єкти пошуку

повинна мати не тільки їх опис, а за можливості, й малюнки, фотозображення, інформацію про їх особливі ознаки і т.ін.

При проведенні обшуків за фактами убивств, як наголошує С. Ф. Здоровко, об'єкти пошуку є специфічними: вогнепальна або холодна зброя; труп або його частини; речі і цінності, здобуті злочинним шляхом; предмети, вилучені із законного обігу; живі особи та ін. [53, с. 102].

Наведене демонструє, що за кожним окремим кримінальним провадженням мають визначатись об'єкти, необхідні для встановлення обставин кримінального правопорушення, котрі можуть бути виявлені під час проведення обшуку.

Обшук житла чи іншого володіння особи має здійснюватися у той проміжок часу, коли він не буде суттєво обмежувати повсякденне життя особи, що ним володіє, але бувають такі випадки, коли дотримання даної умови може завадити меті обшуку [14, с. 31].

Врахування розпорядку життєдіяльності осіб, які перебувають у відповідному приміщенні, може обумовлюватись необхідністю прийняття рішення в обранні моменту проведення обшуку. Так, мають прийматись заходи до мінімізації кількості осіб, які можуть завадити проведенню обшуку, постраждати від дій обшукуваного і т.ін. Водночас за наявності інформації про те, що обшукуваний може приховувати об'єкти пошуку в речах чи спальному місці, наприклад гуртожитку, інших осіб, доцільним є обрання моменту проведення обшуку, коли всі або максимальна кількість мешканців відповідного помешкання перебуватимуть в ньому.

Треба відзначити, що примусовий характер даної процесуальної дії, досить часто пов'язаний з певними обмеженнями, гарантованими Конституцією України правами, наприклад, на свободу переміщення, недоторканності і т. ін. Тому проведення даної процесуальної дії вимагає дотримання прописаної Кримінальним процесуальним кодексом процедури (зокрема, отримання відповідного дозволу (ухвали слідчого судді), так і розробленої криміналістичною наукою організації й тактики проведення.

Слід зауважити, що умови епідемії (пандемії) наклали свій відбиток на необхідність формування складу учасників проведення обшуку й прийняття заходів, застосування засобів захисту його учасників та сторонніх осіб від можливості інфікування.

Водночас закони України щодо боротьби з поширенням коронавірусної хвороби COVID-19 на території України [125] надали можливість для працівників за рішенням роботодавця працювати вдома або отримати неоплачувану відпустку протягом всієї тривалості карантину.

Переведення на дистанційну форму діяльності обумовлює відсутність працівників у відповідних установах (підприємствах, організаціях). Виконуючи вимоги кримінального процесуального законодавства за цих умов, уповноважені особи залишають на видному місці ухвалу та здійснюють відкриття приміщення і розпочинають проведення обшуку без участі власника приміщення (уповноважених осіб підприємства). Проте особа не має можливості належним чином використовувати надані їй права щодо висловлення заперечень до протоколу обшуку, зазначення зауважень на протиправні дії уповноважених осіб та проконтролювати дотримання порядку проведення слідчої (розшукової) дії [50].

Крім того, дистанційна форма обумовлює й перебування такої техніки, як комп'ютери, ноутбуки й інші носії важливої для розслідування інформації у працівників за місцем їх проживання. Аргументація перед судом необхідності проведення обшуків за місцем перебування об'єктів пошуку у встановленні обставин кримінального правопорушення, даних вимагатиме з боку правоохоронців певних зусиль. Водночас труднощі реалізації зазначеного обумовлюють суттєву кількість відмов слідчими суддями в наданні на це дозволу [46].

Неведені та інші обставини потребують необхідності враховування в організації та проведенні обшуку. Як зауважує Р. Кичко, пандемія обумовила внесення певних коректив до проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема й обшуку [63].

Проте вважаємо, що дана проблематика потребує ґрунтовних наукових досліджень з приділенням належної уваги організаційному, технічному, тактичному та іншим видам забезпечення в реалізації зазначеного. Варто відзначити, що процесуальна дія, що розглядається, є психологічно насиченою з високим ступенем конфліктів. Їх формування може відбуватися й на підставі сприйняття ризику інфікування соціально небезпечними хворобами під час проведення слідчих (розшукових) дій. При цьому, чим більше учасників даної дії буде одночасно зосереджені в одному місці, тим більшої інтенсивності може набувати конфліктна ситуація, зокрема й у разі виявлення або наближення до схованки учасників обшуку. Уповноважена особа має бути обізнаною про закономірності приховування об'єктів пошуку та психологічного зв'язку з ними суб'єкта, який їх сховав.

Цей зв'язок надає можливості його використання шляхом спостереження за емоціями й реакціями особи, які проявлятимуться у разі наближення до місця схованки. Зазначений прийом в криміналістичній науці не новий та визначається як вагома складова результативного проведення обшуку.

Водночас спостереження за вказаними проявами під час проведення обшуку в умовах епідемії (пандемії) можуть ускладнюватись.

Проведеним анкетуванням уповноважених осіб встановлено, що обшуки в умовах епідемії (пандемії) проводяться:

- в штатному режимі у 57 % випадків;
- зі зменшенням часу проведення – 19 %;
- зменшенням кількості учасників – 13 %,
- збільшенням часу проведення – 12 %.

Ці відомості можуть бути пояснені з позиції забезпечення безпеки учасників, де зменшення кількості учасників призводить до збільшення часу на проведення необхідного комплексу дій при проведенні обшуку. Крім того, ці відомості обумовлюють збільшення ймовірності інфікування у разі перебування у приміщенні з джерелом небезпечної інфекції.

Зменшення мінімізації інфікування проанкетовані уповноважені особи

реалізують в організації протягів шляхом відкривання протилежних вікон в обшукуваних приміщеннях – 37 %, використанням індивідуальних засобів захисту (масок, рукавичок, окулярів) – 97 %.

Варто зауважити, що слідча (розшукова) дія та отримані під час її проведення результати досить часто стають об'єктом, щодо якого здійснюється протидія з боку незацікавлених у результатах розслідування осіб. Реалізація цих проявів може відбуватись як під час, так і після його проведення, зокрема й у судовому порядку.

Так, особа, в помешканні якої проводиться обшук, може спрямовувати свої зусилля на формування в учасників сумнівів у правомірності (підстави обшуку, перевищення меж примусових дії уповноважених осіб тощо) дій, висвловлюючи погрози настанням відповідальності. Прояви протидії досудовому розслідуванню необхідно припиняти таким чином, щоб, по-перше, продемонструвати недоцільність зайнятої позиції, по-друге – утримувати конфліктну ситуацію контрольованою, по-третє – запобігти подібним проявам у подальшому, по-четверте – забезпечити від них учасників.

Кількість цих проявів можна зрозуміти зі змісту матеріалів відкритих джерел, зокрема й Єдиного державного реєстру судових рішень [46]. Цим незацікавлені у встановленні всіх обставин кримінального правопорушення особи намагаються визнати отримані докази неналежними.

Так, захисник особи, в якій проводився обшук, після закінчення процесуальної дії в подальшому може поскаржитись на незаконність проведення таких дій, а саме: визнання протоколу обшуку та вилучених документів й речей недопустимими, докази на підставі проведення слідчої (розшукової) дії – з істотним порушенням прав людини і основоположних свобод, зокрема, через отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження [50].

Водночас проведення обшуку може ускладнюватись реалізацією положень нормативно-правових актів щодо карантинних обмежень в умовах пандемії. Так, на офіційному сайті Міністерства охорони здоров'я

України [87] зазначено, що при жовтому рівні епідемічної небезпеки, встановленому по всій Україні або в окремих регіонах, забороняється проведення масових заходів за участю більш як 1 особи на 4 кв. м площі будівлі або території.

Під час проведення обшуку в будь-якому приміщенні зі слідчим присутні декілька оперуповноважених працівників, щонайменше двоє понятих, спеціалісти відповідного профілю, а також захисники, власники помешкання (особа, в якій проводиться обшук) або співробітники підприємства тощо. Тож загальна кількість учасників даної процесуальної дії може сягати 10 осіб, що визначає необхідність площі близько 40 кв. м.

Проте реалізувати зазначене майже неможливо, оскільки більшість приміщень у квартирі чи приватному домогосподарстві не мають такої площі. Сукупна площа ряду кімнат будинку (квартири), в яких можуть бути розміщені учасники, не дозволяє повноцінної участі в проведенні обшуку. Це ускладнює проведення обшуку й отримання позитивних результатів та дає підстави для сторони захисту використовувати відповідні положення у формуванні своєї лінії поведінки та здійсненні протидії.

Таким чином, зазначене може стати однією з підстав оскарження дій уповноваженої особи й законності вилучених предметів з відповідною аргументацією. Так, під час обшуку в помешканні ОСОБА_1 було вилучено ноутбук Asus H4N0GR01N72215H, CN:5980, який перебував в користуванні його сина та використовувався для дистанційного навчання. Вилучення та арешт ноутбука позбавляє права його сина на отримання освіти в часи локдауну та пандемії, викликані коронавірусною інфекцією COVID-19. Водночас незрозуміла та необґрунтована ухвалою суду можливість використання саме ноутбука в якості доказу в кримінальному провадженні № 4202104000000094 від 02.02.2021р. за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 332 КК України [180].

Хоча колегія суддів і визначила, що доводи апелянта про відсутність правових підстав для арешту майна не є переконливими, проте факт пандемії,

викликаної коронавірусною інфекцією COVID-19, знайшов своє поширення в аргументації власної позиції стороною захисту.

Відповідно умови епідемії (пандемії) можуть використовуватись незацікавленими у розслідуванні особами на власну користь, ускладнюючи/унеможливаючи реалізацію завдань кримінального провадження. Тож ще під час підготовки до проведення обшуку мають бути визначені заходи й засоби реалізації слідчих (розшукових) дій, прийняті заходи й засоби забезпечення безпеки учасників, попереджено можливості оскарження отриманих результатів з боку незацікавлених в розслідуванні осіб.

Наведене вище дозволяє наголосити, що ефективність проведення таких подальших слідчих (розшукових) дій, як освідування, пред'явлення для впізнання, обшук та інших визначається у першу чергу даними, що отримані під час першочергових процесуальних дій, а також їх належною підготовкою, з урахуванням умов епідемії (пандемії). За цих обставин під час підготовки до проведення обшуку та інших процесуальних дій мають бути визначені заходи й засоби їх реалізації, забезпечення безпеки учасників, попередження можливості здійснення протидії з боку незацікавлених в розслідуванні осіб.

Своєю чергою, пред'явлення для впізнання в умовах епідемії (пандемії) потребує відповідних заходів організаційного характеру, спрямованих на убезпечення від можливості інфікування соціально небезпечними інфекціями з одного боку та ефективного його проведення – з іншого.

Необхідно відзначити, що серед суб'єктів, які мають право проводити освідування особи, є судово-медичний експерт й лікар. У силу своєї професійної підготовки й діяльності вони можуть характеризуватись меншим ризиком інфікування особливо небезпечними інфекціями у порівнянні з прокурором, слідчим, дізнавачем. Тому освідування особи в умовах епідемії (пандемії) доцільніше доручати судово-медичному експерту чи лікарю, або залучати їх як спеціалістів, отримувати від них необхідні консультації.

Висновки до розділу 2

1. Криміналістично значима інформація розглядається як відомості, отримані уповноваженою особою в реалізації завдань кримінального провадження, досягнути які без отримання необхідної кількості даних (орієнтуючого, діагностичного, ідентифікаційного та ін. виду), складно, а іноді неможливо. Тому комплексний підхід до оцінки й використання вказаних різновидів інформації з урахуванням умов епідемії (пандемії) забезпечить уповноважену особу підґрунтям в прийнятті організаційного, тактичного й іншого характеру рішень.

2. В умовах збільшення обсягу загальної кількості інформації, виокремлення з неї криміналістично вагової обумовлює необхідність прийняття уповноваженими особами специфічних заходів та засобів її виявлення й вилучення.

3. Встановлення психологічного контакту має забезпечувати результативність участі відповідної особи в усіх, а не лише в окремо взятій слідчій (розшуковій) дії, що забезпечить оцінку зайнятої й формування сумлінної позиції відповідного учасника як запоруку отримання уповноваженою особою криміналістично вагової інформації.

4. Невідкладність першочергових та зваженість подальших слідчих (розшукових) дії з урахуванням умов епідемії (пандемії), що можуть займати вагоме, а в ряді випадків ключове значення, мають забезпечуватись належною підготовкою уповноваженою особою до них, як передумови ефективності їх проведення.

5. Підготовка й проведення слідчих (розшукових) дій має реалізовуватись із застосуванням заходів й засобів забезпечення безпеки учасників й сторонніх осіб, врахуванням можливості протидії досудовому розслідуванню з боку незацікавлених в результатах розслідування осіб та прийняттям необхідного комплексу дій, спрямованих на її недопущення, своєчасне виявлення й подолання.

6. Вивчення уповноваженою особою організаційно-тактичних недоліків проведення як першочергових, так і подальших слідчих (розшукових) дій має спрямовуватись на недопущення повторного настання їх причин й напрацювання обумовленого умовами епідемії (пандемії) навичок й досвіду системного формування доказів у сукупності, необхідній і достатній для оголошення підозри злочинцю та судової перспективи кримінального провадження.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

3.1. Проблеми законодавчого забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій).

Сучасний розвиток суспільства обумовлений існуванням значної кількості різновидів професійної діяльності, яка регламентується інструкціями, положеннями, законами. Водночас проведення слідчих (розшукових) дій може бути віднесене до тих видів діяльності, що характеризуються нормативно-правовою регламентацією, обумовленою необхідністю обов'язкового виконання норм закону під час її реалізації. Не меншого значення набуває й те, що діяльність уповноваженої особи ґрунтується на соціальній значущості, усвідомленні обов'язку, відповідальності за процесуальні, організаційні, тактичні рішення, прийняття яких досить часто пов'язане із психологічним напруженням, необхідністю дотримання прав та врахування інтересів учасників слідчих (розшукових) дій в отриманні результату.

Основні вимоги організаційно-правового характеру до діяльності суб'єктів розслідування зосереджені в ряді Законів України та підзаконних нормативно-правових актах. Варто відзначити, що Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України складають правову основу діяльності органів досудового розслідування, про що відзначається у п.1.4. Наказу МВС України від 06.07.2017 р. №570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» [100].

Слід наголосити, що постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 року № 211 "Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19" [132] прямо не забороняє проведення слідчих (розшукових) дій. Однак понад 10 учасників (скупчення людей), зосереджених

на незначній площі відповідного приміщення варто оцінювати як масовий захід, що може наразити на небезпеку його учасників.

Проте статтею 8 Кримінального процесуального кодексу України визначається, що кримінальне провадження здійснюється з додержанням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [75].

Вагомого місця в забезпеченні права на захист набуває, як наголошує Ю.В.Сухомлин, інститут клопотань. При цьому право на захист складається з низки передбачених законом конкретних процесуальних прав підозрюваного, серед яких – право заявляти клопотання, що, зокрема, може бути реалізоване ним, а також його захисником на стадії досудового розслідування [162, с. 56]. Цим правом повною мірою користуються сторони кримінального процесу.

Адвокат Б. Забара вважає, що під час проведення слідчої (розшукової) дії, котра фактично несе загрозу життю та здоров'ю осіб, присутніх під час такого заходу, не буде дотримано принципу верховенства права та положення Основного Закону України, а також можливо розцінювати її проведення під час дії карантинних заходів слідчою (розшуковою) дією, що завдає значних моральних страждань присутнім особам через можливість зараження небезпечною вірусною інфекцією [50].

Основоположними принципами відносин між уповноваженою особою та учасниками слідчих (розшукових) дій виступають такі положення Конституції України, як: - життя та здоров'я (стаття 3); - гідність і права (стаття 21); - свобода та особиста недоторканність (стаття 29); - безпечне для життя та здоров'я довкілля (стаття 50); - відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю (стаття 56); - знання своїх прав та обов'язків (стаття 57); - презумпція невинуватості (стаття 62); - відмова від надання свідчень проти себе та близьких (стаття 63) та ін. [69].

Водночас потребують уваги й положення Конституції України, які декларують захист професійних інтересів суб'єктів розслідування щодо

примусу: - робити те, що не передбачене законодавством (стаття 19); - виконувати явно злочинні розпорядження чи накази (стаття 60); - посягати на права та свободи, честь і гідність інших людей (стаття 68) та ін. [69]. Таким чином, Основний закон визначає принципи, що обумовлюють безпечелітне їх дотримання уповноваженими особами під час слідчих (розшукових) дій.

Варто відзначити, що категорія «Принцип», яка розглядається, не має однозначного трактування. Так, однією групою дослідників ця категорія визначається як правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації [34, с. 941]. Натомість іншою – як початок чогось; того, що лежить в основі деякої сукупності фактів або знань зі збереженням первинного відтінку [33, с. 214]. Своєю чергою словник української мови визначає принцип як основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін. [1].

Зазначене дозволяє наголосити на тому, що основні ідеї (принципи) мають бути базовими в діяльності відповідних державних органів та уповноважених їй здійснювати суб'єктів.

Загальновідомим, як наголошує В. А. Шатіло, є положення про те, що в конституціях та законах, які юридично визначають основи конституційного ладу та його взаємодію із суспільством, чітко викристалізовується тенденція до формального визначення як принципів, так і методів впливу держави на суспільство [196, с. 66].

Водночас все сказане дозволяє визначити, що неухильне дотримання принципів забезпечує стабільність діяльності правової системи, суспільно-правових відносин, ефективну реалізацію державними органами своїх завдань, повноважень. У той же час основні ідеї матеріалізуються в нормативно-правових актах, що спрямовані на здійснення повноважень відповідних державних органів, суспільних відносин, зокрема й у стані, що може характеризуватись як надзвичайний правовий режим.

Стаття 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» визначає надзвичайний стан як особливий правовий режим, який може

тимчасово впроваджуватися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій [139]. При цьому стаття 4 цього Закону серед умов введення надзвичайного стану визначає такий, як виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення [139].

Необхідно відзначити, що пандемія належить до наслідків природного характеру надзвичайних ситуацій. Водночас факт здійснення одного з наймасштабніших екологічних й гуманітарних злочинів рф в Україні, а саме підриг Каховської ГЕС [91], може бути віднесений до техногенного характеру надзвичайних ситуацій. Наслідками зазначеного прогнозують спалахи інфекційних захворювань, зокрема й холери [30]. При цьому зруйнована інфраструктура, ускладнена логістика можуть унеможливити явку за викликом до правоохоронних органів та реалізацію уповноваженими особами завдань кримінального провадження.

Слід звернути увагу, що епідемія (пандемія) та збройна агресія рф проти України виступають тими надзвичайними ситуаціями, які обумовлюють необхідність коригування діяльності уповноважених осіб з організації й проведення слідчих (розшукових) дій у відповідності до значного переліку нормативно-правових актів.

Так, у діяльності уповноважених осіб вагомого значення набуває й положення Закону України «Про інформацію» [137], який регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації. При цьому стаття 2 даного Закону визначає, що основними принципами інформаційних відносин є: - гарантованість права на інформацію; - відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; - достовірність і повнота інформації; - свобода вираження поглядів і переконань; - правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; - захищеність особи від втручання в її

особисте та сімейне життя [137].

У статті 10 цього Закону за змістом інформація поділяється на такі види:

- інформація про фізичну особу; - інформація довідково-енциклопедичного характеру;

- інформація про стан довкілля (екологічна інформація);- інформація про товар (роботу, послугу); - науково-технічна інформація; - податкова інформація; - правова інформація;

- статистична інформація; - соціологічна інформація; - критична технологічна інформація [137].

Зазначені положення варто оцінювати не лише з позиції можливості стороннього доступу з боку незацікавлених у розслідуванні осіб до відомостей кримінального провадження, а й вірної оцінки тих подій, що супроводжують процеси в державі, визначають зміст діяльності уповноваженої особи з організації розслідування та проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Водночас недостатня медіаграмотність населення, труднощі критичного аналізу інформації, захисту персональних даних від несанкціонованого доступу до них можуть стати підґрунтям для маніпуляцій суспільною думкою щодо багатьох процесів в державі та світі, де ризик поширення пандемії може посідати вагоме місце в структурі дезінформації, популяризації конспірологічних теорій, здійснюваної країною-агресором, обумовлюючи деструктивну поведінку населення, ускладнюючи, таким чином, реалізацію завдань державних органів взагалі та таких, що здійснюють протидію злочинності зокрема.

Недопущення подібних явищ та процесів обумовили прийняття Стратегії інформаційної безпеки, що визначає захист інформації та персональних даних та заходи, спрямовані на їх вжиття [142].

Потреба фундаментальних досліджень загальних принципів, завдань і механізмів реалізації Стратегії інформаційної безпеки обумовило необхідність прийняття доктрини інформаційної безпеки України. У ній визначено

інформаційно орієнтовані права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, найбільш вагома серед яких полягає в: - опитуванні осіб за їх згодою, використовуючи їх добровільну допомогу; - знятті інформації з каналів зв'язку, застосуванні інших технічних засобів отримання інформації; - контролі шляхом відбору за окремими ознаками телеграфу і поштових відправлень; - здійсненні візуального спостереження в громадських місцях із застосуванням фото-, кіно-, і відеозйомки, оптичних та радіоприладів, інших технічних засобів; - отриманні від юридичних та фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, які готуються або вчинені, та піддають загрози безпеці суспільства і держави; - створенні і застосуванні автоматизованих інформаційних систем [128, с.8].

Положення стратегії інформаційної безпеки, що розглядаються, є беззаперечним, серед них окреме значення посідає суспільна безпека. Остання є категорією багатоаспектною, що знайшло своє відображення в нормативно-правових актах України, котрі спрямовуються на її забезпечення. Так, Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» визначає поняття, права і обов'язки осіб, щодо яких здійснюються заходи забезпечення безпеки та органів, які її забезпечують щодо осіб, котрі беруть участь у кримінальному судочинстві. При цьому стаття 1 «Поняття забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» даного Закону визначає, що у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні кримінальних правопорушень, а також у судовому розгляді кримінальних проваджень – це здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя [130].

Заслуговує на увагу й лист Ради суддів України, в якому з посиланням на Постанову № 211 «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» судам рекомендовано на період з 16 березня до 3 квітня 2020 року встановити особливий режим роботи, а саме: подачу

документів засобами поштового зв'язку та електронною поштою, припинення прийому канцелярією вхідної кореспонденції, відкладення засідань (крім тих, що потребують невідкладного розгляду), розгляд справ шляхом відеоконференції [148].

Водночас самостійне обрання кожним судом обмежень, викликаних епідеміологічною ситуацією відповідного регіону, визначає індивідуальні умови діяльності та взаємодії з іншими державними органами. Проте відсутність загального підходу до організації діяльності обумовлює ускладнення планування й реалізацію органами досудового розслідування своїх завдань. Особливого значення це набуває у разі необхідності отримання уповноваженою особою, наприклад, ухвал на проведення обшуку, що може відобразитись на результативності їх проведення. Водночас зазначене може обумовлювати труднощі організаційного характеру, що можуть відчувати уповноважені особи в реалізації завдань кримінального провадження, спрямовані на забезпечення безпеки його учасників. Ці труднощі набули особливого значення на початку пандемії, що у подальшому були врегульовані.

Дотримання гарантованих статтею 50 Конституції України прав кожного громадянина України на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди виступає основною умовою діяльності уповноважених осіб. Крім того, згідно з п. 4 ч. 3 ст. 129 Конституції України основними засадами судочинства є змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості. Здійснення правосуддя суддями у відкритих судових засіданнях з безпосередньою участю сторін процесу в умовах оголошення Кабінетом Міністрів України карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, створює загрозу для життя та здоров'я суддів і учасників судових засідань.

Тому виникає закономірне твердження, що суд, враховуючи положення, де життя та здоров'я громадянина виступають найвищою цінністю, визначає це

аргументованою підставою для перенесення розгляду на інший час. Водночас КПК України не має положення, що давало б підстави призупинення провадження у зв'язку із ризиком для життя та здоров'я учасників провадження, обумовлених пандемією.

Однак це мінімізувало б можливості сприйняття деякими учасниками, зокрема й постраждалими, рішень уповноваженої особи про відтермінування проведення слідчих (розшукових) дій як бездіяльність. Водночас проведені із запізненням та з порушенням вимог кримінально-процесуального закону, за наявності заінтересованості в результатах кримінального провадження або інших обставин, які викликають обґрунтований сумнів в їх неупередженості, визначається причиною затягування розслідування та причиною клопотання перед судом необхідності відсторонення слідчого від розслідування на цій підставі [184].

Протилежного значення набуває приклад, коли відводи сторони захисту ґрунтуються на неможливості потрапити до уповноваженої особи у зв'язку із пандемією. При цьому, посилаючись на положення п.3 ч.1 ст.138 КПК України, епідемії (або інші обставини) визначаються як такі, що належать до обставин непереборної сили, які визнаються поважними причинами неприбуття особи на виклик. Так, клопотання про відвід уповноваженої особи від участі у кримінальному провадженні, відомості про яке внесені до ЄРДР за № 12020110000000187 від 20.03.2020 р., аргументується тим, що зазначений слідчий своїми діями демонструє очевидний обвинувальний ухил, здійснює досудове розслідування з порушенням встановленого приписами КПК України порядку, зокрема, щодо викликів підозрюваного та подання аналогічних клопотань про застосування йому запобіжного заходу. При цьому достеменно знаючи обґрунтовані причини неприбуття підозрюваного за викликами, які йому оформлені, однак фактично не могли бути доставлені та вручені в установленому порядку, зважаючи на короткі терміни між їх створенням та датою, на яку викликався підозрюваний [185].

Наведені відомості надають можливість визначити, що стан епідемії

(пандемії) накладає свій відбиток на реалізацію завдань кримінального провадження, тому має обіймати вагоме місце в організації та плануванні проведення слідчих (розшукових) дій. Підвищення ефективності їх здійснення із мінімізацією можливості використання з метою протидії досудовому розслідуванню вбачається в необхідності володіння належним рівнем законодавчої бази взагалі та її правильного застосування. Прогнозування можливості використання стороною захисту будь-яких шпарин та недоліків у законодавчому забезпеченні діяльності взагалі та в умовах епідемії (пандемії) має спрямовуватись на своєчасну їх оцінку, профілактику та подолання.

Як приклад, варто навести скаргу адвоката в інтересах власника тимчасово вилученого майна третьої особи ОСОБА_1 в порядку ст. 303 КПК України про визнання бездіяльності слідчого Індустріального ВП ГУНП в Харківській області Мазалова М.С. по незаконному утриманню автомобіля та свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу протягом трьох місяців, що унеможливує користування своїм майном, здійснення підприємницької діяльності та надання допомоги своїм літнім батькам в умовах ситуації, що склалась внаслідок пандемії [183].

Таким чином, обстановка пандемії подається більш переконливою підставою оскарження рішень уповноважених осіб на арешт майна, потреба використання якого виступає невід'ємною умовою повноцінності реалізації своїх життєвих потреб. Тобто наголос у даному випадку – саме на пандемії, яка ускладнює/унеможливує повноцінну життєдіяльність у соціумі.

Потребує уваги й Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», стаття 1 якого визначає, що завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [138].

Водночас епідемії (пандемії) мають сприйматись тими умовами, що потребують належної уваги в забезпеченні безпеки соціуму й держави. Їх реалізація також закладена в Закон України "Про захист населення від інфекційних хвороб", який визначає правові, організаційні та фінансові засади діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, спрямовані на запобігання виникненню і поширенню інфекційних хвороб людини, локалізацію та ліквідацію їх спалахів та епідемій, встановлює права, обов'язки та відповідальність юридичних і фізичних осіб у сфері захисту населення від інфекційних хвороб [136].

Захисту населення, зокрема й шляхом попередження інфекційних хвороб, надається вагомого значення і в інших нормативно-правових актах. Так, потребують уваги визначені статтею 10 «Основні принципи профілактики інфекційних хвороб», якими є: - визнання захисту населення від інфекційних хвороб одним із пріоритетних напрямів діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; - дотримання підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та громадянами санітарно-гігієнічних та санітарно-протиепідемічних правил і норм при здійсненні будь-яких видів діяльності; - комплексність проведення профілактичних, протиепідемічних, соціальних і освітніх заходів, обов'язковість їх фінансування; - безоплатність надання медичної допомоги особам, хворим на інфекційні хвороби, у державних і комунальних закладах охорони здоров'я та в державних наукових установах; - соціальний захист осіб, які хворіють на інфекційні хвороби чи є бактеріоносіями; - державна підтримка відповідних наукових розробок і вітчизняних виробників медичних імунобіологічних препаратів, лікарських і дезінфекційних засобів та виробів медичного призначення, що застосовуються для профілактики, діагностики та лікування інфекційних хвороб [136].

Варто відзначити, що окремого значення в подоланні інфекційних хвороб займають й інші нормативно-правові акти. Так, заслуговує на увагу Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом

імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», в якому відповідно до норм міжнародного права визначається порядок правового регулювання діяльності у сфері профілактики, лікування, догляду і підтримки, необхідних для забезпечення ефективної протидії поширенню хвороби, зумовленої вірусом імунодефіциту людини, та відповідні заходи щодо правового і соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ. Варто відзначити й ч. 4 статті 1 даного Закону, де визначаються ВІЛ-групи населення, яким з урахуванням особливостей їх поведінки та поведінки їхнього оточення загрожує підвищений ризик контакту з джерелом ВІЛ. Визначення та перегляд переліку таких груп здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, з урахуванням критеріїв та рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я [141].

Водночас роз'яснення окресленої категорії «особи підвищеного ризику» знаходить своє відображення в Наказі Міністерства охорони здоров'я України від 15.09.2023 № 1632 «Про затвердження Переліку ключових груп щодо інфікування ВІЛ та критеріїв їх визначення». У ч. I міститься Перелік ключових груп щодо інфікування ВІЛ-критерії визначення груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ, де до ключових груп віднесені: - статеві партнери та партнерки ВІЛ-позитивних людей; - люди, які вживають наркотики ін'єкційно; - чоловіки, які мають сексуальні стосунки з чоловіками; - люди, які надають сексуальні послуги; - статеві партнери та партнерки людей, які вживають наркотики ін'єкційно; - особи, які утримуються в установах виконання покарань та попереднього ув'язнення, особи, звільнені з установ виконання покарань; трансгендерні люди [134].

Водночас заслуговують на увагу й визначення категорій осіб, ймовірність інфікування яких соціально небезпечними інфекціями, у порівнянні з іншими, може бути вищою. Так, до груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ можуть бути віднесені особи, що перебувають у складних життєвих обставинах, а саме: - особи, які утримуються в установах виконання покарань; -

бездомні; - імігранти; - звільнені від відбування покарань у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк; - безпритульні та бездоглядні діти, у тому числі діти з сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які не отримують належного батьківського піклування [134].

Варто наголосити, що наведений перелік осіб може бути віднесений до групи підвищеного ризику інфікування й іншими соціально небезпечними інфекціями. Це обумовлює необхідність враховування зазначеного в діяльності уповноважених осіб під час організації й проведення слідчих (розшукових) дій з метою мінімізації можливості нараження на небезпеку інфікування учасників та інших осіб.

Через війну в Україні є ризик збільшення поширення ВІЛ-інфекції, зокрема через сексуальне насильство, більшу кількість оперативних втручань, травм, у тому числі ушкоджень серед медичних працівників як на полі бою, так і в умовах лікувальних закладів. Зазначене стосується й уповноважених осіб та інших учасників слідчих (розшукових) дій під час контактування з рідинами біологічного походження, об'єктами, що можуть їх містити [118].

Готовність до попередження інфікування ВІЛ визначається правильним та своєчасним застосуванням медикаментозної постконтактної профілактики, що є короткостроковим курсом антиретровірусного лікування, метою якого є зниження вірогідності інфікування ВІЛ-особи, яка зазнала підвищеного ризику такого інфікування [141]. Це передбачає приймання антиретровірусних препаратів невдовзі після травми чи контакту, аби перешкодити інфікуванню ВІЛ [118].

Водночас рівень поширення та небезпеки даного захворювання обумовив прийняття державою заходів, що спрямовуються на довгостроковий (стратегічний) підхід до розв'язання даної проблеми, що закріплений документально.

Так, головною метою Стратегії є подолання епідемій ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу, вірусних гепатитів як глобальних загроз громадському здоров'ю та благополуччю населення, покращення якості і

тривалості життя, зменшення рівня захворюваності, інвалідизації та смертності шляхом створення та функціонування ефективних, інноваційних, гнучких систем надання якісних і доступних послуг профілактики, діагностики, лікування, догляду та підтримки, що базуються на правах та потребах людини і пацієнта [143].

Реалізація Стратегії здійснюється шляхом прийняття для застосування нормативно-правових актів, що регулюють відповідні суспільні відносини. Недеталізований план у даному випадку визначає концептуальні засади здійснення протидії особливо небезпечному інфекційному захворюванню, що розглядається. При цьому знаходять визначення довгострокові, планові параметри реалізації цілей, завдань із використанням для цього відповідних державних інституцій.

Зміст Державної стратегії у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року спрямований на впровадження заходів з підвищення загального рівня поінформованості та розуміння масштабів проблем, пов'язаних з ВІЛ-інфекцією/СНІДом, туберкульозом, вірусними гепатитами, особистих ризиків та способів їх уникнення серед населення та ключових груп [143].

Значної уваги в реалізації наведеного має приділятися не тільки профілактиці інфікуванню, а й мінімізації наслідків перебігу хвороби, за рахунок набуття імунітету отриманого, зокрема, й у результаті вакцинації населення від особливо небезпечних інфекцій.

Цим формуватимуться умови середовища, що характеризуватиметься безпекою та комфортом як для людини взагалі, так і для учасників кримінального провадження зокрема.

Не меншої уваги потребують й визначення контактних осіб, які в період від двох днів до або 14 днів після виникнення симптомів у пацієнта з підтвердженим або ймовірним діагнозом COVID-19: - розмовляли з людиною, що має передбачуваний або підтверджений діагноз COVID-19, на відстані в межах 1 метра протягом більше 15 хвилин; - перебували в безпосередньому

фізичному контакті з людиною, що має передбачуваний або підтверджений діагноз COVID-19; - безпосередньо надавали допомогу людині, котра має передбачуваний або підтверджений діагноз COVID-19, без використання належних засобів індивідуального захисту; - знаходилися в інших видах взаємодії, зазначених в оцінці ризику на місцевому рівні [2].

Якщо в зазначених рекомендаціях наводяться умови безпосереднього надавання допомоги людині, яка має передбачуваний або підтверджений діагноз COVID-19, без використання належних засобів індивідуального захисту, то Кабінет Міністрів України визначає, що 14-денний строк самоізоляції не розповсюджується на осіб, які під час виконання службових обов'язків використовували засоби індивідуального захисту відповідно до рекомендацій щодо їх застосування, з моменту контакту із хворим [127]. Дане положення повною мірою може стосуватися уповноважених осіб, котрі не застосовували індивідуального, адміністративного або інженерного контролю заходів забезпечення безпеки власного, учасників слідчих (розшукових) дій та сторонніх осіб.

Окрім засобів контролю, вагомого значення надається й проведенню профілактичних щеплень. Їх здійсненню проти дифтерії, кашлюка, кору, поліомієліту, правця, туберкульозу включаються до календаря щеплень та інших відповідних інфекційних хвороб в обов'язковому порядку підлягають працівники окремих професій, виробництв та організацій, діяльність яких може призвести до зараження цих працівників та (або) поширення ними цих хвороб. У разі відмови або ухилення від обов'язкових профілактичних щеплень у порядку, встановленому законодавством, ці працівники відсторонюються від виконання зазначених видів робіт [136].

Не меншого значення в оцінці й мінімізації ризику інфікування набуло й тестування на наявність в організмі антитіл відповідних інфекцій, що є обов'язковим для осіб, які мали встановлений контакт з особою, хворою на коронавірусну хворобу (COVID-19). При цьому регулярне тестування запроваджується для осіб, які здійснюють заходи, пов'язані з недопущенням

поширення коронавірусної хвороби (COVID-19), зокрема працівників Національної поліції та Національної гвардії, незалежно від того, чи мали вони встановлений контакт із особою, хворою на коронавірусну хворобу (COVID-19) [136].

Зазначене повною мірою відображається за змістом діяльності уповноважених осіб, які контактують за родом діяльності зі значною кількістю учасників слідчих (розшукових) дій та сторонніх осіб, що ускладнює (унеможлиблює) відслідковування моменту й механізму інфікування інфекційною хворобою.

Заслужують на увагу й результати анкетування уповноважених осіб, які вимагали результати ПЛР-тестування на COVID-19 в учасників слідчих (розшукових) дій у 31 % випадків.

Наведені відомості демонструють як ставлення населення до тестування, вакцинації, так і відсутність належного механізму, що обумовлював би їх обов'язковість для участі в слідчих (розшукових) діях.

Варто зазначити, що діяльність в умовах епідемії (пандемії) пов'язана з ризиком інфікування суспільно небезпечними інфекціями з подальшими наслідками захворювання для організму людини. Ризик – це усвідомлена можливість небезпеки, можливість збитків або неуспіху в якійсь справі [17].

Ризик, як умова діяльності, визначає необхідність врахування значної кількості обставин при проведенні слідчих (розшукових) дій. Вагоме місце в цій діяльності посідають аналіз, оцінка й управління ризиком.

Так, Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [131] визначає, що аналіз ризику – це процес, що складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: оцінка ризику, управління ризиком та повідомлення про ризик, де оцінка ризику – науково обґрунтований процес, який складається з визначення та характеристики небезпеки, оцінки впливу, характеристики ризику. Водночас управління ризиком – процес вибору альтернативних рішень на підставі результатів оцінки ризику та, у разі необхідності, вибору і впровадження відповідних засобів управління

(контролю), включаючи регуляторні заходи.

Повідомлення про ризик – взаємний обмін інформацією про ризик між спеціалістами з оцінки ризику, особами, що здійснюють управління ризиком, заінтересованими сторонами [157].

Наведені положення значною мірою демонструють поінформованість суспільства як умови, що забезпечує можливості адекватного сприйняття ризиків та реагування на них. Відповідно, правильна оцінка уповноваженою особою ризиків в умовах, що розглядаються, забезпечить усвідомлення й прогнозування відповідних наслідків не тільки для учасників слідчих (розшукових) дій, а й сторонніх осіб. Таким чином, зазначене демонструє, що умови епідемії (пандемії) займають належну увагу як з боку державних, так і міжнародних інституцій. Так, Україна є членом Всесвітньої організації охорони здоров'я – спеціалізованої установи ООН, яка 12.03.2020 року оголосила про початок пандемії COVID-19 [103] та 05.05.2023 року – про відміну глобальної надзвичайної ситуації в галузі охорони здоров'я у зв'язку з пандемією COVID-19 [25] та надала рекомендацію про перехід до довгострокового її лікування.

Реалізація захисту населення нашої держави від інфекційних хвороб визначається повноваженнями Кабінету Міністрів України встановлювати й скасовувати карантин. Він встановлюється на період, необхідний для ліквідації епідемії чи спалаху особливо небезпечної інфекційної хвороби з можливістю перебудови режиму роботи підприємств, установ, організацій, внесення інших необхідних змін щодо умов їх виробничої та іншої діяльності [136].

Вказане положення набуло реалізації у відповідному рішенні найвищого органу виконавчої влади, що реалізує адміністративно-розпорядчі функції управління державою. Так, Кабінетом Міністрів України 12.03.2020 р. з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, встановлено карантин [132], який відмінено 01.07.2023 р. [124].

Відповідно й режим надзвичайної ситуації природного характеру у даному випадку скасовано. Таким чином, як посилення, так і послаблення

карантинних обмежень відбувається на підставі відповідних чинників, серед яких можуть бути названі такі, як: - врахування кількості заражень; - оцінка можливості системи охорони здоров'я; - прогнозування майбутнього поширення вірусу тощо. При цьому розробка плану відходу від жорстких обмежень реалізується в об'єднанні зусиль чиновників з експертами та робочими групами з різних міністерств задля розробки варіантів сценаріїв та відповідних планів дій на найближчі тижні. Головною ж метою зазначеного визначається збір якомога більшої кількості інформації та мінімізація ризиків для здоров'я населення [221].

Проте варто відзначити, що інфекції, які обумовлювали формування поширення інфекційного захворювання COVID-19 рівня пандемії, та інших рівня епідемії, продовжують інфікувати населення нашої держави. Так, незважаючи на оголошення закінчення ВООЗ пандемії, МОЗ України фіксує спалах відповідного захворювання, що обумовлює необхідність прийняття відповідних рішень. Тому затверджено Зміни до Стандартів медичної допомоги «Коронавірусна хвороба (COVID-19)», в яких, зокрема, визначається, що результат швидкого тесту на визначення антигену SARS-CoV-2 та/або тесту на визначення антигену SARS-CoV-2 методом ІФА повинен бути підтверджений за допомогою ПЛР лише в осіб без симптомів захворювання та які не є контактними особами із підтвердженим випадком COVID-19 [133].

Тому й заходи забезпечення безпеки з вивченням ризиків зараження під час проведення слідчих (розшукових) дій потребують належної оцінки, прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Проаналізовані нами нормативно-правові акти державних та міжнародних інституцій дозволяють зазначити, що всі вони спрямовані на подолання загроз, виликаних поширенням особливо небезпечних інфекційних захворювань рівня епідемії (пандемії), збройною агресією рф проти України та іншими, формують умови надзвичайних правових режимів діяльності. При цьому організація слідчих (рошукових) дій потребує дотримання нормативно-правових актів, які визначають специфіку їх проведення, обумовлену умовами

епідемії (пандемії), без порушення гарантованих Конституцією України прав людини в реалізації завдань кримінального провадження.

Як посилення, так і послаблення карантинних обмежень обумовлені необхідністю: - врахування кількості заражень; - оцінки можливості системи охорони здоров'я; - прогнозування майбутнього поширення вірусу та інших, що визначають обгрунтовані й своєчасні рішення державних органів, спрямовані на забезпечення життєдіяльності населення та державних інституцій.

Неодноразово оголошені локдауни під час COVID-19 демонструють усвідомлення державними інституціями ступеню необхідності прийняття заходів мінімізації загроз для життя та здоров'я людей від будь-яких інфекційних захворювань. Це знаходить своє відображення в багатьох процесах, зокрема й у змінах суспільних відносин, спрямованих на забезпечення діяльності населення в умовах епідемій (пандемій), чим фактично забезпечується повноцінна діяльність відповідних державних органів взагалі й досудового розслідування зокрема.

Діяльність уповноваженої особи з позиції таких складових, як: - оцінка ризику; - управління ризиком; - повідомлення про ризик, забезпечить усвідомлення й прогнозування відповідних наслідків не тільки для учасників слідчих (розшукових) дій, а й сторонніх осіб, що визначатиме можливість організації для результативного їх проведення у відповідних умовах.

3.2. Можливості запровадження міжнародного досвіду в організації й проведенні слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій)

Міжнародний досвід завжди виступав вагомою складовою формування європейського вектору розвитку України. Серед широкого кола сфер діяльності особливого значення впровадження набуває передовий досвід міжнародних установ й організацій, який імплементується в законодавство нашої держави, діяльність її органів, зокрема й правоохоронних.

Запит на пошук необхідного вектора вирішення проблеми організації й проведення слідчих (розшукових) дій в Україні виник задовго до пандемії COVID-19, проте з її настанням набув особливого значення. При цьому досить довго недооцінювались раніше сформовані показники поширення епідемій, наприклад, за такими інфекційними захворюваннями, як кір, віспа, ВІЛ/СНІД, туберкульоз та інші, котрі в нашій державі, у порівнянні з європейськими країнами, набували найбільшого поширення, на чому наголошувалось у попередніх підрозділах нашого дослідження.

Тому приділення уваги міжнародному досвіду діяльності у багатьох сферах суспільних відносин може бути ваговою складовою в розробці рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності організації й проведення уповноваженими особами процесуальних дій в умовах епідемії (пандемії).

Водночас ці умови значно ускладнювались й збройною агресією рф на території нашої держави. Так, з моменту повномасштабного вторгнення (22.02.2022 року) до скасування статусу пандемії COVID-19 ВООЗ (05.05.2023 року) [25] та введення режиму надзвичайної ситуації в єдиній державній системі цивільного захисту, а також карантин на всій території України через COVID-19 Кабінетом Міністрів України (30.06.2023 року) [178] пройшло 16 місяців.

Водночас прийняте ВООЗ рішення не визначає припинення поширення зазначеного й інших інфекційних захворювань. Так, COVID-19 нікуди не зник, а люди продовжують хворіти й померати, що обумовлює необхідність щеплень [178]. При цьому нікуди не зникли й збудники інших інфекційних захворювань, що викликають інфікування з одного боку та необхідність проведення процесуальних дій – з іншого.

Варто відзначити, що умови пандемії, епідемій вимагають від уповноважених осіб готовності до сприйняття всіх осіб як: небезпечних носіїв захворювання; потенційних суб'єктів інфікування. На підставі цього має формуватися ставлення до ризиків й культура поведінки суб'єктів

розслідування, що обумовлюватиме можливості реалізації покладених на них функцій.

Наприклад, у ФРН з метою постійного одержання первинної та подальшої криміналістично значущої інформації здійснюється робота у межах аналітичної розвідки – комплексного організаційно-тактичного заходу, що здійснюється спецпідрозділами у боротьбі з організованою злочинністю [72, с.118].

Треба відзначити, що саме організована злочинність з найбільшою ймовірністю проявів протидії досудовому розслідуванню може використовувати ризик інфікування як важель впливу на учасників провадження. Не виключена ліквідація відповідної особи з використанням вірусної інфекції, що в умовах її поширення рівня епідемії чи пандемії може залишитись поза увагою правоохоронців як умисний факт. Несприйняття учасниками провадження та сторонніми особами змісту обмежень, обумовлених умовами епідемії (пандемії), визначають необхідність пошуку відповідних шляхів розв'язання зазначеної проблеми.

В умовах епідемії (пандемії) особистий приклад уповноваженої особи з роз'яснювальною роботою може визначатись однією з вагомих складових здійснення управлінської діяльності з отриманням позитивного результату. Так, під час взаємодії з населенням важливо, щоб співробітники поліції дотримувалися тих самих правил, за реалізацією яких стежать. Наприклад, під час пандемії COVID-19 поліціанти, які інформують громадськість про соціальне дистанціювання в шість футів (майже 2 метри) і потребу носити маску, мають це демонструвати власним прикладом [211]. Цим закладаються гарантії для безпеки співробітників та громадян, моделюється соціальна поведінка й ставлення до відповідних обмежень.

Водночас непоодинокими є факти недотримання зазначених вимог співробітниками поліції [206]. Подібні випадки фіксуються не тільки в США та європейських країнах, а й в нашій державі, що можуть призводити до несприйняття з боку соціуму вимог, які представники держави самі не

виконують. Таким чином, є висока вірогідність формування суспільного резонансу до односторонності реалізації положень відповідних нормативно-правових актів, а також сумнівів в дієвості проголошеного верховенства права в державі. Правова держава – це така держава, в якій на основі чинного права реально забезпечується здійснення прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина, окремих груп людей та громадянського суспільства в цілому, де держава й людина несуть взаємну відповідальність згідно з чинним правовим законом [167, с. 100].

Умови пандемії не тільки не є підставою відмови від однакової міри відповідальності перед законом всіх: державних органів, окремих громадян, а навпаки, потребують взаємного усвідомлення реальності проблеми й пошуку шляхів її розв'язання. Один з варіантів зазначеного може здійснюватись з використанням математичного моделювання, яке допомагає CDC (Centers for Disease Control and Prevention) та партнерам реагувати на пандемію COVID-19, інформуючи про рішення щодо планування й розподіл ресурсів та реалізації заходів соціального дистанціювання та інших втручань [212].

Отримувані в результаті застосування математичного апарату дані стають підставою для проведення інших ґрунтовних вивчень. Так, проведене групою вчених дослідження здійснено з диференційованим підходом до ризику інфікування – передачі інфекції в умовах домашніх та соціальних (робочих) контактів дозволило визначити залежність ступеня інфікування від: тривалості контакту; кількості контактів з людьми (безпосередніми поширювачами інфекції), предметами (опосередкованими поширювачами інфекції) тощо [238].

Водночас заслуговує на увагу дослідження, в якому наголошується на залежності між ризиком інфікування та ймовірністю контактів із зараженими біологічними рідинами, що під час епідемій високоінфекційних захворювань, таких, як лихоманка Ебола, важкий гострий респіраторний синдром або коронавірус (COVID-19), набуває особливої небезпеки [240].

Варто відзначити, що контакти із зараженими біологічними рідинами переважно визначаються для медичних працівників, проте в силу специфіки їх

діяльності можуть мати місце й для уповноважених осіб.

Подібні дослідження стали підставою для структуризації ризиків, з якими стикаються працівники у відповідності до роду їх діяльності.

Так, управління з охорони праці США (Occupational Safety and Health Administration, OSHA) [99] здійснює диференціацію ризиків захворювання на робочому місці на наступні рівні:

1. Низький рівень ризику притаманний для робочих місць (роду діяльності), що має найменші професійні контакти із співробітниками та громадськістю.

2. Середній рівень ризику характерний для діяльності, що передбачає частий та тривалий контакт з особами, яким невідомо або вони не підозрюють про наявність в них інфекційного захворювання. До даної категорії діяльності можуть бути віднесені співробітники, які взаємодіють з громадськістю, наприклад, працівники шкіл, підприємств, закладів торгівлі з чималим потоком людей тощо.

3. Високий рівень визначається для працівників охорони здоров'я та моргів, які стикаються з хворими, або в яких підозрюється наявність захворювання COVID-19.

4. Дуже високий рівень визначається у разі виконання медичними працівниками аерозольних процедур або збору чи обробки аналізів, взятих у осіб, які хворіють чи підозрюються на наявність захворювання COVID-19.

У контексті розглядуваної класифікації ризиків захворювання під час робочих контактів вважаємо за необхідне визначити місце в ній діяльності уповноважених осіб з організації розслідування й проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Так, значна кількість контактів з громадськістю, що обумовлена організацією й проведенням розслідування взагалі й таких слідчих (розшукових) дій, як допит, слідчий експеримент, пред'явлення для впізнання та ін. може бути віднесена до середнього рівня ризику інфікування. Численні взаємини співробітників правоохоронних органів обумовлюють ризик, по-

перше, інфікування, по-друге – розповсюдження ними соціально-небезпечних інфекцій.

Водночас проведення, наприклад, таких слідчих (розшукових) дій, як освідування, ексгумація, огляд трупів чи об'єктів, що обумовлюють контактування з речовинами біологічного походження, може бути оцінений як високий або дуже високий.

Варто відзначити, що носієм найбільшої небезпеки традиційно визначається така біологічна рідина, як кров. Водночас потенційно інфекційними вважаються: цереброспінальна рідина, синовіальна рідина, плевральна рідина, перитонеальна рідина, перикардіальна рідина та амніотична рідина. Ризик передачі вірусного гепатиту В, С та ВІЛ-інфекції через ці рідини невідомий; потенційний ризик для медичного працівника від професійного впливу не був оцінений епідеміологічними дослідженнями в медичних установах. Фекалії, виділення з носа, слина, мокротиння, піт, сльози, сеча та блювотні маси не вважаються потенційно інфекційними, якщо вони не містять крові [254].

Не меншої уваги в здійсненні оцінки ступеню ризику інфікування потребує ймовірність учасника слідчих (розшукових) дій бути носієм відповідної інфекції.

Якщо джерело впливу невідоме або його неможливо перевірити, інформацію про це, де, та за яких обставин стався контакт, слід оцінити епідеміологічно на ймовірність передачі відповідного інфекційного захворювання. Певні ситуації, а також тип впливу можуть свідчити про підвищений або знижений ризик. Так, важливим фактором є поширеність гепатиту В, гепатиту С або ВІЛ у групі населення (тобто в установі чи спільноті), з якої походить заражений вихідний матеріал [254].

Під час оцінки уповноважена особа має врахувати й факт прибуття відповідного учасника з відповідної місцевості нашої держави, із-за кордону й діяти у відповідності до існуючих рекомендацій. Наприклад, тимчасове керівництво для клініцистів в Англії розглядає, зокрема, й чуму у мандрівників,

що повертаються додому [242, с.5], що потребує відповідної уваги до осіб, які перебували в місцях, де фіксувалось поширення рівня інфекційних захворювань. На підставі зазначеного здійснюватиметься оцінка ступеня вірогідності інфікованості відповідного учасника та оцінюватиметься ступінь ризику поширення інфекції при проведенні з ним необхідних слідчих (розшукових) дій.

Таким чином, як до середнього, так і до високого ступеня ризику інфікування може бути віднесена не тільки діяльність уповноважених осіб, а й учасників відповідних слідчих (розшукових) дій. Від усвідомлення застосування певного ступеня забезпечення безпеки визначаються можливості відповідного рівня залученості до процесу проведення слідчих (розшукових) дій окремими учасниками та отримання результатів від їх проведення.

Саме тоді диференційований підхід до оцінки ризиків інфікування обумовлює необхідність розробки відповідного ступеневого комплексу дій з їх недопущення.

Так, Національний інститут охорони праці та здоров'я США (The Nacional Institut for Ozzupational Safeti and Gealth, NIOS) визначає контроль за впливом професійних ризиків як основним методом захисту працівників із запровадженням ієрархії засобів контролю, до якого включені: вилучення (ізоляція) та заміна, інженерний контроль, адміністративний контроль, засоби індивідуального захисту [225].

У відповідності до зазначених рівнів ризику інфікування можуть бути надані рекомендації щодо здійснення ефективних управлінських рішень.

Варто відзначити, що інфекційний контроль – це комплекс заходів, спрямованих на запобігання появі та поширенню інфекційних захворювань шляхом впливу на механізми передавання інфекції [58]. Водночас досліджуваний комплекс має різний ступінь реалізації відповідних заходів та засобів захисту учасників процесуальних дій.

Так, вилучення розглядається з позиції ізоляції, видалення з ланцюга джерело загрози – реципієнт якоїсь складової, уникнення, унеможливлення

контактів, що можуть обумовити розповсюдження інфекції. Зазначений вид контролю пов'язаний із встановлюваним на відповідний період карантинном, необхідним для ліквідації епідемії чи спалаху особливо небезпечної інфекційної хвороби. Особи, які, перебуваючи на території карантину, мали достовірно встановлені контакти з хворим на особливо небезпечну інфекційну хворобу, підлягають поміщенню в ізолятор [16, с.238].

Самостійно рішення про ізоляцію, зазвичай, приймається у тому випадку, коли: - очікуються результати тесту на захворювання; - близько контактував з особами, які захворіли на соціально небезпечну хворобу; - нещодавно повернувся з місцевості, де зафіксовано спалах інфекційної хвороби, тощо. Вилучення варто розглядати як найкращий рівень забезпечення безпеки взагалі, проте це унеможлиблює/ускладнює проведення з учасником провадження слідчих (розшукових) дій. Швидкість доступу до відповідного учасника кримінального провадження на відповідний проміжок часу обумовлений інтенсивністю протікання хвороби та процесом його одужання. Зазначений стан визначає неможливість безпосередньої участі в слідчих (розшукових) діях, що може обумовлювати їх проведення у режимі відеоконференції.

Проведеним анкетуванням уповноважених осіб з'ясовано, що із ізоляцією відповідних учасників провадження вони стикались у 100 % випадках, з якими в 3 % випадків слідчі (розшукові) дії проводили в режимі відеоконференції.

Інженерні засоби контролю передбачають ізоляцію джерела загрози від учасників слідчої (розшукової) дії. Технічні засоби захисту працюють шляхом усунення небезпечних умов або створення бар'єра від небезпеки.

Так, Національний інститут безпеки та гігієни праці США (NIOSH) рекомендує використання інженерних засобів та дієвих методів, щоб запобігти контакту з кров'ю та іншими рідинами організму за підозри інфікування вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), вірусом гепатиту В (HBV) і вірусом гепатиту С (HCV) тощо, що можуть передаватись через інфіковані об'єкти [248].

Добре продумані інженерні засоби контролю можуть бути ефективними

для захисту від інфікування без суттєвого впливу на продуктивність праці або особистий комфорт учасників. Це реалізується в приміщеннях з вентиляцією негативного (пониженого) тиску та засобами обробки приміщень з використанням кварцевих ламп, УФ-опромінювачем, дезінфікуючими розчинами і т.ін.

Під спеціальним приміщенням територіального підрозділу Національної поліції України, створеному для роботи із інфекційно хворими, Є.С. Почтова розуміє відповідно облаштоване приміщення територіального підрозділу Національної поліції, в якому дотримано усіх заходів протитуберкульозного інфекційного контролю [120, с. 128].

Незважаючи на те, що проведені Є.С. Почтовою дослідження надають характеристику та обґрунтування спеціальних приміщень для проведення слідчих (розшукових) дій в умовах ризику інфікування інфекційними хворобами, проте вони не набули належного поширення в територіальних підрозділах поліції.

Наведене підтверджується й результатами проведеного анкетування уповноважених осіб, які на питання про наявність спеціально обладнаного приміщення в територіальних підрозділах Національної поліції для проведення слідчих (розшукових) дій із ризиком інфікування всі проанкетовані уповноважені особи дали негативну відповідь. На питання здійснення заходів мінімізації інфікування під час слідчих (розшукових) дій інженерний контроль використовують 7 % проанкетованих уповноважених осіб.

Проанкетовані уповноважені особи наголосили, що приміщення відповідного призначення зазвичай використовуються на території медичних установ (17 %) або шляхом пристосування існуючих в територіальних підрозділах поліції (31 %).

Причиною зазначеного є те, що початкова вартість інженерних засобів контролю може бути вищою, ніж у деяких інших методів контролю, але в довгостроковій перспективі експлуатаційні витрати часто нижчі, а в деяких випадках можуть забезпечити економію коштів в інших сферах процесу [217].

Варто відзначити, що з деякими доопрацюваннями під потреби здійснення інфекційного контролю в умовах епідемії (пандемії) можуть використовуватися й кімнати для пред'явлення для впізнання поза візуальним спостереженням або інші приміщення.

Водночас для проведення слідчих (розшукових) дій існуючі приміщення уповноваженими особами використовуються як виняток і тільки тоді, коли інші заходи не переконали відповідних учасників в можливості здійснення контролю над ризиком інфікування. Тому й результативність застосування даних заходів захисту визначається як один з небагатьох, якщо не єдиним способом долучення відповідного учасника до проведення слідчих (розшукових) дій. Емоційний комфорт, обумовлений відчуттям безпеки, обумовлює зосередженість учасника на ході процесуальної дії, а не на уникненні можливого ризику інфікування.

Водночас не всі слідчі (розшукові) дії можуть бути проведені з використанням приміщень, обладнаних у відповідності до вимог інженерного характеру захисту. Так, огляд місця події, слідчий експеримент з метою перевірки та уточнення показань на місці та інші не можуть бути здійснені з використанням зазначених стаціонарних приміщень. Ми не виключаємо можливості використання автомобілів, обладнаних за відповідним рівнем захисту кабіни (кунгу). Водночас не можемо стверджувати про їх поширення в практичних підрозділах. Крім того, їх використання ускладнюватиме/унеможливиюватиме застосування відповідних методів пізнання й тактичних прийомів, необхідних для повноцінного проведення відповідних слідчих (розшукових) дій. Відповідно отримання необхідної й всебічної в проведенні даних процесуальних дій інформації нам не вбачається можливим.

Адміністративний контроль передбачає сукупність процедур з організації й проведення слідчих (розшукових) дій з удосконалення діяльності й ефективного застосування наявних ресурсів. Водночас даний вид контролю вимагає від учасників кримінального провадження дотримання нормативних

вимог з одного боку та не передбачає постійного й однозначного вирішення проблеми – з іншого. Тобто це варто розглядати як систему управління процесами, яка не допускає відхилень від визначеного режиму функціонування. Показник ефективності в даному випадку полягатиме у досягненні поставлених завдань та своєчасному коригуванні процесу реалізації відповідної діяльності, оцінці значення застосовуваних заходів в забезпеченні безпеки учасників та сторонніх осіб як умови досягнення цілей.

Цей контроль передбачає певне коригування організації діяльності уповноваженими особами з урахуванням умов, часу, місця, застосовуваних засобів й заходів, сукупністю та послідовністю тактичних прийомів і т.ін. Водночас вони передбачають більшого емоційного навантаження на відповідних учасників, що може призводити до зниження якості проведення слідчих (розшукових) дій. Тому належне їх проведення без втрати результативності передбачає належне ставлення уповноваженої особи до процесу організаційно-підготовчих заходів. Крім того, нетиповий підхід вимагає від уповноваженої особи належної готовності до коригування планів діяльності, пошуку підходу до організації й проведення слідчих (розшукових) дій.

Проведеним анкетуванням уповноважених осіб нами з'ясовано, що засоби адміністративного контролю ними застосовуються у 45 % випадках. Таким чином наведені дані демонструють недостатню кількість застосування даного виду контролю. Поясненням цього може бути те, що уповноважені особи не мають належного рівня знань й досвіду здійснення організації й проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії), які вимагають побудову діяльності з позиції комплексного підходу до керування відповідними процесами. Неготовність до їх реалізації з чітким дотриманням та послідовним виконанням дій, застосуванням заходів та засобів обумовлює відмову уповноважених осіб від застосування даного виду контролю на користь інших.

Засоби індивідуального захисту варто оцінювати як найбільш доступні,

проте з найнижчим рівнем забезпечення безпеки. До засобів індивідуального захисту можуть бути віднесені костюми, маски, рукавички, окуляри, щитки, дезінфікуючі розчини на основі спирту і т.ін.

На урядовому сайті Республіки Польща надаються рекомендації щодо використання в умовах епідемії (пандемії) для прикриття носа і рота тільки маски [102].

Водночас вагомого значення набувають як якість захисного обладнання, так і правильність його використання. Так, професор Джонатан Віллі, президент RCUK (Research Councils UK), наголошує на тому, щоб рекомендувати засоби індивідуального захисту рівня 3 для убезпечення медичних працівників [256].

Потребує уваги й те, що респіратори N95 тривалий час визначались найкращими одноразовими індивідуальними засобами, які можуть фільтрувати не менше 95 відсотків частинок у повітрі, включаючи вірус, що викликає COVID-19 [202].

Водночас можемо констатувати, що жоден засіб не дає абсолютної гарантії захисту від інфікування, що підтверджується й результатами інших досліджень. Так, Пітер Крук зазначає, що незважаючи на носіння респіраторів N95, принаймні один з дев'яти медичних працівників заразився атиповою пневмонією [213]. Таким чином, зазначені дані підтверджують результати проведених досліджень щодо ефективності відповідних засобів індивідуального захисту.

Не меншого значення в забезпеченні захисту набуває і такий засіб, як костюм, запровадження якого відбулося під час епідемії чуми, що обумовило закріплення його асоціативної назви як «Протичумний костюм», призначений для захисту медичного персоналу, який постійно контактує з хворими. Він забезпечує захист шкірного покриву, органів дихання та слизових оболонок очей [144]. Водночас й протичумні костюми, у залежності від призначення до конкретних умов застосування, розподіляються на 4 класи захисту. Тривалість роботи в такому костюмі становить 3 години, а в жарку пору 2 години. Це

обумовлює необхідність врахування зазначених обставин з метою використання потенціалу зазначеного захисного засобу.

Розповсюдження епідемії (пандемії), зокрема й COVID-19, обумовлює перегляд ставлення до процедур діяльності не тільки медичних працівників, а й уповноважених осіб з організації й проведення слідчих (розшукових) дій.

Проведеним анкетуванням уповноважених осіб з'ясовано, що засоби індивідуального захисту ними застосовуються у 97 % випадків.

За такої умови ними використовувались: маски – 100 %, рукавички – 83 %; використання антисептичних засобів до та після проведення процесуальної дії – 67 %; окуляри – 31 %. Використання інших засобів, на кшталт захисного забрала, захисних костюмів – не практикується.

Водночас аналізуючий комплекс має різний ступінь реалізації відповідних заходів та засобів захисту учасників процесуальних дій.

Зазначене дозволяє визначити відповідні кожному рівню ризику інфікування засоби й заходи захисту. Так, для низького та середнього рівня ризику інфікування доцільним є використання індивідуальних засобів захисту, а для високого та дуже високого – ще й інженерного, адміністративного, індивідуального захисту.

Засоби індивідуального захисту можуть застосовуватися як окремо, так і в сукупності із заходами інженерного адміністративного контролю. Водночас заходи інженерного адміністративного контролю мають застосовуватись разом із засобами індивідуального захисту.

У сукупності вони можуть підвищити ефективність захисту та мінімізувати ризик інфікування інфекційною хворобою взагалі та за умов допущених недоліків застосування інших видів контролю, зокрема й адміністративного.

Водночас проведене нами дослідження визначає, що найбільшого поширення набули засоби індивідуального захисту, найменшого – інженерного. Це, на нашу думку, обумовлено такими чинниками, як доступність та можливість проведення слідчих (розшукових) дій з їх використанням.

Слід відзначити, що такий захід контролю, як вилучення (ізоляція), варто розглядати як найкращий рівень забезпечення безпеки з одного боку та найпростіший в реалізації для уповноваженої особи, проте проведення слідчих (розшукових) дій з учасником, по відношенню до якого він застосований, може викликати труднощі в реалізації.

Варто підкреслити, що людський фактор може нівелювати зміст та значення заходів інфекційного контролю. Тому ймовірність помилок під час організації й проведення слідчих (розшукових) дій має бути врахована й мінімізована з використанням відповідних засобів контролю. Реалізувати це можливо шляхом інструктажу із визначенням змісту, значення заходів інфекційного контролю, проголошенням порядку дій взагалі та у випадку формування позаштатних ситуацій зокрема, а також поетапного виконання дій із належним їх інспектуванням. Це дозволить повноцінно використовувати існуючі види контролю з мінімізацією ризику інфікування при проведенні слідчих (розшукових) дій.

Водночас готовність уповноважених осіб доцільно розглядати й з позиції можливості доведення до відома учасників слідчих (розшукових) дій змісту заходів інфекційного контролю.

При цьому 57 % проанкетованих уповноважених осіб визначили, що заходи, які здійснюються, впливають на прийняте відповідним учасником рішення щодо готовності до участі в слідчих (розшукових) діях.

Так, без роз'яснення змісту й значення учасники слідчих (розшукових) дій погоджувались на участь в них при застосуванні таких видів контролю: - ізоляція, що фіксувалась з 81 % учасників; - інженерного – 63 %; - адміністративного – 45 %; - індивідуального захисту – 31 %.

Водночас уповноважені особи наголосили, що після проведення роз'яснювальної роботи учасники демонстрували свою готовність до участі в слідчих (розшукових) діях із застосуванням таких заходів контролю: - ізоляція, що простежувалась з 97 % учасників; інженерного – 93 %; - адміністративного – 71 %; - індивідуального захисту – 39 %.

Наведені відомості демонструють суттєву зміну ставлення учасників кримінального провадження до застосовуваних заходів інфекційного контролю після роз'яснення їх змісту й значення.

Це може бути пояснено недостатньою поінформованістю учасників щодо змісту та результатів їх застосування в забезпеченні від інфікування. Водночас учасники можуть переконатись у тому, що уповноважена особа компетентна у питаннях інфекційного контролю й у змозі приймати необхідні заходи з їх реалізації. Роз'яснювальні заходи у даному випадку набувають вагомого значення налаштування відповідних учасників на робочу атмосферу, умови діяльності.

При цьому розподіл зазначених заходів підкреслює рівень володіння відповідними учасниками інформації щодо змісту та значення застосовуваних заходів та їх ефективності. Так, наприклад, близько третини осіб демонструють свою готовність до участі в слідчих (розшукових) діях у разі застосування лише засобів індивідуального захисту.

Таким чином, засоби індивідуального захисту реально оцінюються учасниками як недостатні в забезпеченні безпеки їх участі в процесуальних діях. Водночас у сукупності з іншими заходами інфекційного контролю збільшується й кількість учасників, яка надає свою згоду на участь в процесуальних діях, від чого залежить результативність їх проведення. Крім того, переважна більшість учасників демонструє готовність до участі в умовах ізоляції, що може гарантувати найвищу безпеку від інфікування особливо небезпечними інфекціями.

Водночас аналізовані нами відомості демонструють недостатню увагу й поінформованість з боку уповноважених осіб щодо існуючих засобів інфекційного контролю та можливостей їх використання в організації й проведенні слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії).

Тож забезпеченість відповідними засобами інфекційного контролю та готовність до їх застосування набувають вагомого значення з організації й проведення процесуальних дій в умовах епідемії (пандемії).

Зазначена проблема може бути вирішена із використанням можливостей телекомунікаційних засобів повідомлень про вчинені правопорушення, зокрема й програми NW (Neighbourhood watch), PCSP (Policing and Community Safety Partnership) [237] та ін. Дана програма спрямована на більш швидке реагування на правопорушення, викриття його учасників та наданні їх діям правової оцінки.

Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд, а також захисник (за його згодою) використовують, а інші учасники кримінального провадження можуть використовувати інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування під час реалізації своїх повноважень, прав та інтересів, за умов та в порядку, що визначені положенням про таку систему [129].

Перехід на електронний документообіг у розвинених країнах світу поступово запроваджується в нашій державі. Так, на прикладі Чеської республіки [219] та інших держав світу, в яких розслідування здійснюється в електронному вигляді, в МВС України запроваджено запуск проекту системи електронного кримінального провадження eCase.

Розвиток електронного кримінального провадження потребує практичних кроків для впровадження, завдяки цьому ми отримаємо: суттєве спрощення кримінальної процесуальної діяльності; автоматизацію значної кількості процесуальних процедур; економію витратних процедур; запровадження ефективних методів електронної комунікації між учасниками процесу; усунення корупційних ризиків [161, с. 191]. Це дозволяє правильно організувати збір необхідної кількості доказової інформації [165].

Водночас зазначені переваги можуть виступати умовою отримання необхідної інформації від учасників кримінального провадження із ризиком інфікування соціально небезпечними інфекціями.

Проаналізувавши питання електронного провадження, визначені КПК Естонії, І. Г. Каланча наголошує про існування відповідних процедур, зокрема: 1) електронна форма доказів (до доказів належать відеозапис слідчої дії, судового засідання, оперативно-розшукового заходу, інші фото-

відеозаписи, що містять необхідну інформацію); 2) електронна форма процесуальних рішень (передане телефоном повідомлення про злочин фіксується в письмовій формі або за допомогою звукозапису); 3) процесуальні дії (дистанційний допит); 4) негласні слідчі дії (проникнення в комп'ютерну систему); 5) судовий розгляд (проведення судової справи в електронно-цифровому форматі); 6) заходи забезпечення (клопотання, заяви, скарги передаються безпосередньо через систему електронних справ) [61, с. 214–215].

Окремої уваги набули й можливості повідомлення про обставини кримінального правопорушення від осіб, без необхідності їх особистого відвідування територіальних підрозділів поліції. Так, можливості Google-форм [114] знайшли своє використання й в Україні для отримання відомостей про обставини вчинених кримінальних правопорушень, повідомити про які в інший спосіб неможливо. Таким чином, в умовах епідемії (пандемії) використання відповідних форм може бути спрямоване на можливість мінімізації контактів й ризику інфікування.

Збір відомостей про обставини вчинених кримінальних правопорушень, зокрема й щодо збройної агресії РФ проти України, можуть спрямовуватись на фіксацію даних, що знаходяться у вільному доступі, у першу чергу соціальних мереж, месенджерів тощо. При цьому група журналістських розслідувань «Bellingcat» надає рекомендації зі збереження, зокрема, й шляхом архівування контенту [227], що набуває особливого значення в фіксації викладеного правопорушниками й свідками протиправного діяння інформації (дописи, фото, відеозаписи тощо) в соціальних мережах.

Потребує уваги й надання федеральним судам США можливості вести електронні справи з доступом до інформації про судові рішення, електронної подачі судових документів через інтернет із використанням системи Case Management / Electronic Case Files [253].

Запровадження зазначеного досвіду значно прискорилось у зв'язку із умовами пандемії в Україні. Так, приймаючи рішення про перенесення розгляду справи на підставі оголошення Кабінетом Міністрів України

карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, створює загрозу для життя та здоров'я суддів і учасників судових засідань, суд ухвалює такі рішення:

- повідомити учасників справи про можливість подати процесуальні документи (заяви, клопотання, скарги, відзиви тощо), письмові та електронні докази на електронну адресу суду, через особистий кабінет в системі "Електронний суд", поштою, факсом або через дистанційні засоби зв'язку, вчинити інші процесуальні дії в електронній формі з використанням власного електронного цифрового підпису, прирівняного до власноручного підпису з урахуванням вимог Закону України "Про електронні документи та електронний документообіг" та Закону України "Про електронні довірчі послуги";

- рекомендувати учасникам справи ознайомитися з матеріалами справи за наявності такої технічної можливості, здійснювати в дистанційному режимі, шляхом надсилання сканкопій матеріалів судової справи на електронну адресу, зазначену у відповідній заяві, яку подавати через дистанційні засоби зв'язку [179].

Таким чином, зазначене може бути проаналізоване на предмет запровадження міжнародного досвіду в діяльності правоохоронних органів України, спрямованого на поліпшення якості надання послуг з одного боку та спрощення доступу до них – з іншого.

Це в умовах епідемії (пандемії) може виступати чинником реалізації гарантованих Конституцією прав і свобод громадянина під час здійснення завдань кримінального провадження.

Варто відзначити, що діяльність поліцейських багатьох країн світу чітко регламентована відповідними протоколами, відходити від дотримання яких визначається необхідністю реалізації своїх функцій за певних обставин.

Так, Закон «Про поліцію та докази по кримінальним провадженням» (РАСЕ) надає право проведення термінового інтерв'ю правопорушника без попередження і без присутності адвоката, якщо, на думку поліцейського, існує

неминуча загроза [1]. При цьому небезпека для особи, в умовах епідемії (пандемії) може бути однією з умов, що формують виняток із правил. Відповідно термінове опитування особи має припинитись, як тільки: отримано відповіді на необхідні запитання або усунуто ризик, обумовлений тим, що зволікання з проведенням опитування може призвести до пошкодження або знищення, пов'язаних із правопорушенням доказів; знищення доказів, перешкоджання діяльності інших осіб; фізичної шкоди іншим особам; знищення майна; пошкодження майна; попередження інших, ще не затриманих правопорушників [235].

Отож отримання інформації здійснюється на підставі необхідності реалізації боротьби зі злочинністю, відновлення порушених прав та свобод громадян, відтермінування здійснення яких ускладнить / унеможливить реалізацію відповідних завдань.

Збір відомостей про обставини скоєних кримінальних правопорушень, орієнтований на технології, які ще не знайшли належного місця в діяльності правоохоронних органів України, можливий шляхом використання досвіду фахівців з міжнародних організацій. Так, спільна діяльність з міжнародними інституціями у зборі відомостей за фактами кримінальних правопорушень має вагоме значення в подальших судових перспективах притягнення до відповідальності винуватців. Зазначена діяльність реалізовується українськими та міжнародними прокурорами Міжнародного кримінального суду [228] в притягненні до відповідальності вищого керівництва рф за протиправні діяння, вчинені в Україні.

Водночас збір матеріалів за фактами військових кримінальних правопорушень, в якому беруть участь міжнародні спеціалісти [251], має здійснюватись з дотриманням заходів забезпечення безпеки їх учасників від можливості інфікування інфекційними хворобами.

Умови діджиталізації й розвитку науково-технічного прогресу обумовлюватимуть збільшення можливості отримання даних з мінімізацією особистісних контактів. Це варто сприймати як мінімізацію ризику інфікування

соціально небезпечними інфекціями. З іншого боку необхідність діяти в умовах епідемії (пандемії) обумовлюватиме прогнозування й потребу розвитку дистанційних форм отримання даних задля підвищення ефективності діяльності. Застосування передових методів аналізу інформації може допомогти правоохоронним органам встановити пріоритетні напрями в своїх зусиллях і здійснювати по-справжньому продуману поліцейську діяльність на основі оперативних даних [149].

Тому прогнозування має стосуватись не тільки можливостей отримання відомостей в умовах епідемії (пандемії), а й забезпечення прав відповідних осіб, контролю за ризиком інфікування під час участі в слідчих (розшукових) діях відповідних учасників та сторонніх осіб. Відповідно як оціночна, так і прогностична функції мають використовуватися уповноваженими особами в своїй діяльності взагалі та в умовах епідемії (пандемії) зокрема.

Ознайомлення з міжнародним досвідом діяльності в умовах епідемії (пандемії) обумовлює необхідність перегляду уповноваженими особами процесів організації й проведення окремих слідчих (розшукових) дій та прийняття заходів, спрямованих на мінімізацію можливості інфікування під час їх проведення. Окремого значення в діяльності уповноважених осіб в умовах епідемії (пандемії) набуває запровадження ієрархії засобів контролю, до якого включені: вилучення (ізоляція), інженерний контроль, адміністративний контроль, засоби індивідуального захисту, пропорційне, у відповідності до загрози, застосування яких забезпечить належний рівень захисту учасників слідчих (розшукових) дій від інфікування соціально небезпечними інфекціями. При цьому роз'яснювальна діяльність уповноважених осіб щодо змісту й значення застосовуваних заходів інфекційного контролю забезпечить значне покращення ставлення учасників до можливої участі в слідчих (розшукових) діях.

3.3. Механізм забезпечення безпеки учасників при проведенні слідчих (розшукових) дій під час надзвичайних ситуацій

Людська діяльність взагалі й такий її вид як організація та проведення слідчих (розшукових) дій завжди супроводжується ризиками та загрозами, що можуть впливати на результати її здійснення. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються статтею 3 Конституції України найвищою соціальною цінністю. Забезпечення безпеки являє собою складну багатоаспектну систему заходів та засобів в її реалізації. Комплексність категорії, що розглядається, визначається дослідженнями, здійсненими в рамках таких галузей знань, як: конституційне право, безпека життєдіяльності, психологія, соціологія, медицина, кримінальний процес, криміналістика та ін.

Водночас поза належною увагою науковців залишилися питання забезпечення безпеки учасників слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) та збройної агресії РФ проти України. Відсутність рекомендацій щодо діяльності уповноважених осіб у відповідних умовах обумовлюють труднощі організації й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій, що відображується на результатах їх проведення й криміногенній ситуації в нашій державі, а також оцінці соціумом діяльності правоохоронних органів як незадовільної. Таким чином, без комплексного підходу до розгляду змістовного наповнення досліджуваного нами поняття «безпека», складно або майже неможливо вирішити визначені ст. 2 КПК України завдання кримінального провадження з одного боку та забезпечити гарантовані Конституцією України права його учасників – з іншого.

«Безпеку» тлумачний словник української мови визначає як стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує [172].

Варто відзначити, що аналізуюча категорія «Безпека» наповнюється значною кількістю складових, проте в діяльності уповноважених осіб з її реалізації як психічна, так і фізична складові обіймають першочергове місце. В тій чи іншій мірі уповноважена особа може застосовувати заходи й засоби з її

дотримання. Проте досить часто формуються умови, коли здійснити належний захист самотужки уповноважена особа не в змозі, що обумовлює необхідність звернення до відповідних органів з метою забезпечення ними відповідного рівня безпеки.

Так, Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, котрі беруть участь у кримінальному судочинстві» [130] регламентуються права та обов'язки органів, що забезпечують безпеку, права і обов'язки осіб, котрі потребують захисту. Заходи забезпечення безпеки, визначені у ст. 7 згаданого закону, реалізуються шляхом: особистої охорони, охорони житла та майна; видачі спеціальних засобів індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку; використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуального спостереження; заміни документів та зміни зовнішності; зміни місця роботи або навчання; переселення в інше місце проживання; поміщення до шкільної виховної установи або установ органів соціального захисту населення; забезпечення конфіденційності відомостей про особу; закритий судовий розгляд [130]. Розглядуваний нормативно-правовий акт спрямований на забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, котрі потребують захисту.

«Захист» Великим тлумачним словником визначається як недопущення вчинення чогось, заборона, охорона (кого/чого-небудь від нападу, замаху, ворожих дій) [18]. Наведені положення, у першу чергу, зосереджені на забезпечення фізичної безпеки, проте й інші її складові, наприклад, як психічна, котра реалізується за замовчуванням, хоч на цьому не акцентується увага.

Потребує уваги й Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», статтю 1 якого отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави визначається одним із завдань оперативно-розшукової діяльності [52].

Заслужують розгляду й позиції вчених щодо зазначеної категорії. Так, визначення оптимальної лінії поведінки з боку посадових осіб правоохоронного органу при застосуванні заходів забезпечення безпеки передбачає, як стверджує

В. С. Зеленецький, необхідність урахування конкретної ситуації. Автором наголошується, що на практиці в процесі боротьби зі злочинністю реалізуються різні варіанти застосування одного й того ж засобу безпеки в різних сформованих ситуаціях, що дозволяє говорити про функціональну поліваріантність засобів безпеки [54, с. 116]. Наведене обумовлює ситуаційний підхід до дій відповідних суб'єктів розслідування у забезпеченні безпеки осіб, які її потребують. Безпеку, стверджує Б. В. Щур, необхідно сприймати, зокрема, як: найбільш оптимальну систему заходів; сукупність (систему) тактичних прийомів забезпечення безпеки; оптимальні криміналістичні рекомендації щодо забезпечення безпеки; структурну залежність заходів безпеки [200, с. 11]. Мета зазначених вченими позицій із забезпечення безпеки фактично спрямована на подолання проявів протидії кримінальному судочинству.

Реалізація зазначеного здійснюється з використанням положень КПК України [75], що наділяє правами на забезпечення заходів безпеки такі категорії учасників кримінального провадження, як: підозрюваний, обвинувачений (ч. 12 ст. 42 КПК України: «заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо»); потерпілий (ч. 5 ст. 56. КПК України: «за наявності відповідних підстав на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла»); свідок (ч. 8 ст. 66. КПК України: «заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом»). Подібними правами наділені й інші учасники, зокрема перекладач (ч. 4 ст. 68 КПК України); експерт (ч. 7 ст. 69 КПК України); спеціаліст (ч. 6 ст. 71 КПК України); представник персоналу органу пробації (ч. 2 ст. 72-1 КПК України).

Положення аналізованих нами статей першочергово спрямовані на убезпечення від можливості здійснення фізичного та/або психічного тиску на учасників провадження.

Комплексне забезпечення безпеки та надійний захист цінностей, які охороняються, О. М. Литвинов визначає основною метою запобігання

злочинності, досягнення чого може бути здійснене через обмеження дії багатьох криміногенних чинників [80, с. 420], а також наділенням колом повноважень відповідних суб'єктів.

У даному випадку мова може йти про суб'єктів, зміст діяльності яких вимагає глибокого розуміння процесів та явищ, відповідної фахової освіти, навичок застосування методик та їх наслідків для психічного здоров'я людини. Вагомого значення це набуває у випадку перебування особи в стані особливої вразливості, як результату подій насильницького, трагічного, сексуального чи іншого характеру, що визначають доцільність залучення уповноваженою особою для цього відповідних фахівців та застосування відповідних засобів.

Реалізація зазначеного можлива шляхом здійснення залучення психолога до виведення особи зі стресу, депресії до контактного стану. При цьому психологічна безпека неповнолітніх (малолітніх), які стали жертвами насильства, визначається основною умовою в їх готовності до висвітлення обставин події, а також їх реінтеграції в соціум.

Не меншого значення набуває й можливість використання таких засобів як: - приладдя для самостійного відтворення дитиною подій шляхом малювання (олівці, ручка, фломастери, папір), ліпки (пластилін); - набір карток (із зображеннями різних частин тіла, анатомічними малюнками, зображеннями емоцій, зображеннями подій тощо); - м'які іграшки тварин, іграшки-автомобілі, іграшки-будинки тощо (для застосування в ігровій формі); - анатомічно-деталізовані ляльки і т. ін. [104, с. 216-217]. З використанням зазначених та інших засобів може бути реалізоване завдання усунення психологічного бар'єра в спілкуванні, формування відчуття захищеності як умови побудови діалогу та отримання криміналістично вагової інформації.

Водночас потребує уваги й те, що, наприклад, в Нідерландах поліція, як один із важливих елементів спорядження, тримає в машині плюшевих ведмедиків [249], яких надають дітям, котрі переживають важкі часи через нещасні випадки їхніх близьких, щоб полегшити їх страждання.

Окремої уваги потребує те, що наша держава переймає досвід багатьох

країн, котрі стикались із фактами насильства (фізичного, сексуального, психічного та ін.), що в умовах збройної агресії рф проти України набуває важливого значення.

За результатами візиту представників фонду Д. Муквеге та Глобального Фонду допомоги постраждалим від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, було анонсовано відкриття центрів з надання допомоги (медичної, медикаментозної, психологічної, правової) громадянам, котрі стали жертвами сексуального насильства під час збройної агресії рф в Україну [112, с.230].

Зазначені центри побудовані за аналогією з уже існуючими, що створювались для формування безпечного простору, забезпечення фізичного лікування та зцілення, психосоціальної підтримки й емоційного відновлення, соціально-економічної реінтеграції та юридичного захисту і послуг постраждалих, що сприяють довгостроковому, стійкому відновленню громад [112, с.230].

Слід відзначити, що окремого значення в формуванні й сприйнятті відповідними учасниками безпечного середовища набуває проведення відповідних дій в умовах спеціально обладнаних приміщень («Зелена кімната», «Кризова кімната», «Кімната, лагідна до дитини» і т. ін.) [71, с. 117], що полегшує реалізацію зазначених цілей.

Крім того, «Кімнати, лагідні до дитини», обладнані технічними засобами аудіо-, відеозв'язку, можуть застосовуватись при проведенні слідчих (розшукових) дій із забезпеченням безпеки їх учасників, обумовлених умовами епідемії (пандемії).

Сприйняття захищеності, отримання необхідної допомоги (медичної, психологічної та ін.), сприйняття спрямованості здійснюваних дій уповноваженими особами на відновлення порушених прав постраждалих є основними передумовами висвітлення потерпілими та/або свідками факту вчинених протиправних дій сексуального характеру та, як наслідок, результативного розслідування й судового розгляду [112, с.232].

Сукупність вищезгаданих складових діяльності зазначених установ

демонструє усвідомлення державою проблеми як суттєвої, що ґрунтується на даних, які отримуються з різних джерел. Так, за результатами проведених ООН досліджень, визначено, що понад 20% жінок з-поміж біженців та внутрішньо переміщених осіб зазнавали сексуального насильства [94].

Водночас ці відомості не відображують реальної картини кількості жертв вказаного виду кримінального правопорушення, що підтверджується й матеріалами інших дослідників. Так, журналіст Бетан Маккернан у статті «Зґвалтування як зброя: виявлено величезні масштаби сексуального насильства в Україні» в таблоїді *The Guardian* зосереджує увагу на труднощах усвідомлення масштабів здійснених фактів сексуального насильства з боку окупантів [232].

На латентності відповідних фактів та масштабах проблеми насильства з боку загарбників залишається лише припускати. Так, на підставі результатів діяльності О. Квітко, з'ясовано, що з 94 її пацієнтів лише п'ятеро наважились заявити владі про зґвалтування, яке вчинили російські солдати [231].

Ще менш доступними є відомості про інфікування жертв соціально небезпечними хворобами, що демонстрували б механізм зараження в розглянутих надзвичайних умовах та їх наслідки для організму. Слід відзначити, що для кваліфікації зґвалтування на війні не обов'язкове безпосереднє застосування фізичної сили, а достатньо створення умов, за яких відмовитися від сексу небезпечно для життя чи здоров'я або це призведе до негативних наслідків для людини чи її близьких [95]. Наведені обставини визначаються основою для міжнародного договору, що заснував Міжнародний кримінальний суд. Так, відповідно до Римського статуту, на основі якого працює суд, до сексуального насильства під час війни відносять: зґвалтування; сексуальне рабство; примус займатись проституцією; примусова вагітність; примусова стерилізація; інші форми, такі, як погрози насильством, пошкодження статевих органів, тортури [51].

Наведені нами приклади демонструють суттєву проблему, з якою стикається соціум нашої держави. Подібні явища простежуються й по

відношенню до інших проявів протиправної діяльності окупаційного режиму рф в Україні, зокрема й масових знищень, катувань громадян України.

Так, ООН опублікувала новий звіт щодо кількості загиблих українців через війну росії проти України, згідно з яким 9177 українців загинуло і 15993 було поранено [12]. Проте ООН наголошує, що жертв війни може бути більше.

Кількість закатованих, розстріляних та похованих у невстановлених місцях, кремованих, зокрема й з метою приховання причин смерті та кількості загиблих, силою депортованих, зокрема й дітей [106] та жертв (свідків, очевидців) подій насильницького, трагічного та іншого характеру може бути суттєво більшою.

Варто відзначити й розроблений з 1984 року протокол Інтерполу [218], який спрямовується як на встановлення загиблих внаслідок великих катастроф, масових розстрілів, так і ідентифікації можливих винуватців. Аналізований нами протокол кожні п'ять років удосконалюється на підставі можливостей науково-технічного прогресу, з урахуванням умов та потреб отримання криміналістично значущої інформації. Наведене набуває вагомого значення у виявленні масових поховань як наслідків збройної агресії рф в Україні з подальшою оцінкою, зокрема й міжнародними правовими інституціями, відповідних фактів.

Потреба в цьому протоколі викликана тим, що державні органи не завжди можуть мати вже наявні структури для роботи у виняткових обставинах масових поховань під час конфлікту, порушень прав людини або катастроф, законодавчу базу, за якою ці процеси регулюються законодавчими актами, законодавством та процесуальними нормами постраждалої країни [66]. Тому існування відповідного протоколу надає відповідним державам інструментарій у зборі необхідної кількості даних про обставини вчинених кримінальних правопорушень.

На виявлення й документування даних фактів спрямована діяльність державних та міжнародних прокурорів Міжнародного кримінального суду [228]. Якість діяльності зазначених суб'єктів визначатиме перспективу

надання юридичної оцінки, зокрема й у міжнародних судових інституціях, всім скоєним на території нашої держави протиправним діянням та причетним до них особам.

Таким чином, вказане визначає, що закон міжнародних збройних конфліктів достатньо кодифікований і має потужні правові механізми міжнародного контролю [243, с. 8].

Водночас потребують уваги й обставини, що обумовлюють ускладнений підрахунок кількості загиблих (закатованих, розстріляних і т. ін.), пов'язаний із тим, що особи, які могли б повідомити про відповідні факти, перебувають на тимчасово окупованих територіях України, вивезені силою до РФ, ув'язнені, не мають доступу до засобів комунікації, бояться за власне чи життя близьких, рідних, виїхали за межі держави та не хочуть (не наважились) поінформувати когось про факти пережитих подій. Частина з них перенесла значні психічні, психологічні, фізичні травми із посттравматичним стресовим розладом. Він характеризується нав'язливими думками, кошмарами та спогадами; уникненням нагадувань про травму; негативними асоціаціями та настроєм; підвищеною настороженістю і порушенням сну. Водночас травма може бути неочевидною, постраждалий може не мати мотивації обговорювати складну тему, проте це може призвести до комплексу когнітивних, афективних, поведінкових і соматичних проявів [204]. Когнітивні дисфункції можуть значно посилюватись внаслідок перенесеного коронавірусного чи іншого захворювання.

Відповідно постраждалі досить часто уникають висвітлення подій трагічного характеру, які їм довелось пережити, що унеможливорює надання їм необхідної (психологічної, фізичної, юридичної та ін.) допомоги, правової оцінки, зокрема й в міжнародних інституціях, діянням відповідних суб'єктів, усвідомлення загальної картини явища як проблеми та розробки механізму його подолання.

Варто відзначити, що основним посилом заохочення в українському суспільстві на даний час виступає звільнення тимчасово окупованих територій,

притягнення до відповідальності винуватців агресії рф в Україні. Їх реалізація можлива шляхом публічного висвітлення результатів прийнятих організаційних, управлінських, правових рішень як державного, так і міжнародного рівня.

Так, окремої уваги потребує факт передачі Офісом Генерального прокурора до суду першого провадження про звалтування, вчиненого російським військовим в березні 2022 р. в Броварському районі Київської області [93].

Таким чином, зазначена проблема може бути вирішена тільки комплексним підходом до всіх (фізичне, психічне, психологічне та ін.) складових здоров'я постраждалих й формування безпечного середовища.

При цьому безпека сприяє формуванню системи установок, думок, поглядів, що обумовлюють емоційні та поведінкові компоненти особистості. Забезпечення безпеки варто розглядати процесом формування сприятливих умов в реалізації свободи вибору та контролю умов власних дій відповідною особою.

Відчуття небезпеки учасником не дозволить зосередитися на ході проведення процесуальних дій, що обумовлюватиме їх неналежний результат та ускладнить (унеможливить) судову перспективу. Тому теза В. М. Плетенця про те, що між ступенем тиску на учасників провадження та кількістю наданих ними відомостей про обставини вчиненої події може простежуватися прямо пропорційна залежність [109, с.240], знаходить своє відображення і в умовах проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії) та збройної агресії рф проти України.

Так, усвідомлення відповідним учасником ризику інфікування обумовлюватиме прийняття ним рішення, зміну зайнятої позиції з сумлінної на несумлінну, формальне ставлення до проведення за його участі в слідчих (розшукових) діях, уникнення під будь-яким приводом від участі в них і т. ін.

Забезпечення учасникам слідчих (розшукових) дій відповідного рівня безпеки значною мірою залежить від сформованих на відповідний момент

обставин, котрі визначають можливості реалізації у відповідності до внутрішніх переконань, знань, вмінь та здатності уповноваженої особи застосовувати комплекс необхідних заходів й засобів. Наведені особисті якості й професійний рівень відповідного співробітника органу розслідування визначають готовність до розв'язання сформованих ситуацій, здійснення чого можливе, у першу чергу, на підставі належного сприйняття та її оцінки.

Варто відмітити, що епідемії (пандемії) інфекційних захворювань визначаються небезпеками природно-техногенного характеру [194, с.11]. Водночас протидію досудовому розслідуванню та пов'язаний із нею вплив на учасників провадження варто розглядати як небезпеку, що має соціальне походження. Проте як епідемії (пандемії), так і протидія кримінальному судочинству можуть виступати умовами проведення слідчих (розшукових) дій та, у залежності від ступеня (рівня) загрози учасникам кримінального провадження чи сторонніх осіб, можуть набувати як імперативного, так і дискреційного значення. Це може бути пояснено з позиції того, що окремо існуючі зазначені умови не несуть такого негативного впливу на учасників та хід кримінального провадження, як у випадку поєднання з кратним посиленням наслідків. Зазначене може бути здійснене шляхом використання незацікавленими у розслідуванні особами до учасників провадження маніпулювання у вигляді перебільшення ризику зараження інфекційною хворобою як способу прояву протидії досудовому розслідуванню. Результатом даного засобу психічного тиску буде певна реакція особи, обумовлена адекватністю сприйняття окремим учасником певного ризику, що залежить як від об'єктивних, так і суб'єктивних чинників, котрі склались на відповідний момент. Їх розгляд доцільно здійснювати як диференційовано, так і в сукупності у кожному окремому випадку [216, с. 154].

Це забезпечить сприйняття безпеки як категорії, що складається з масиву компонентів, кожен з яких та у сукупності визначають її рівень. Варто зазначити, що стан системи, за відсутності будь-якої загрози, фактично визначає концепцію абсолютної безпеки, зміст якої полягає у необхідності

знати і дотримуватись правил, що забезпечуватимуть безпеку середовища перебування людини. Водночас «нульовий ризик» інфікування інфекційними хворобами під час організації й проведення слідчих (розшукових) дій не завжди може бути забезпечений із використанням науково-технічних засобів, організаційно-тактичних заходів.

Оскільки положення цілковитої захищеності від небезпек є категорією умовною, реалізація вказаної системи поглядів в сучасних умовах не є можливою, що обумовило перехід до абстрактної ідеї прийняттого (допустимого) ризику. Сутність даної концепції, як наголошує Л. І. Григор'єва, полягає у прагненні створити таку мінімальну безпеку, яку сприймає суспільство у певний час, виходячи з рівня життя, соціально-політичного та економічного становища, розвитку науки й техніки [32, с.9].

Таким чином, розглядаючи організацію й проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії), доцільно говорити не про формування цілковитої безпеки, а про відповідність застосовуваних засобів й заходів до запиту соціуму та учасників слідчих (розшукових) дій, як його представників, на безпеку як одного з провідних принципів кримінальної процесуальної діяльності.

Реалізація запиту на забезпечення безпеки, у першу чергу, можлива шляхом проведення роз'яснення з демонстрацією засобів забезпечення безпеки та безпідставності причин, що обумовили формування перебільшеного негативного ставлення відповідних учасників. Таким чином може бути здійснено зняття тривоги, викликаної недостатньою поінформованістю відповідних учасників кримінального провадження та сторонніх осіб.

При цьому прийнятті з боку уповноважених осіб та учасників слідчих (розшукових) дій заходи забезпечення безпеки можуть збігатись та розходитись в оцінці їх достатності. Діаметральні позиції можливі, у першу чергу, тоді, коли, на думку учасників, уповноваженою особою недостатньо приділено уваги формуванню безпечної участі в слідчих (розшукових) діях. Досягнення консенсусу можливе шляхом аргументованого (зокрема й шляхом

демонстрації результатів міжнародних та вітчизняних досліджень аналізованої проблематики) роз'яснення учасникам слідчих (розшукових) дій достатності змісту й обсягу застосовуваних заходів й засобів безпеки у відповідності до рівня загрози.

У той же час варто мати на увазі, що роз'яснювальна діяльність уповноваженої особи немає сприйматись відповідним учасником як нав'язування волі й бачення, оскільки це з досить високою вірогідністю обумовлюватиме формування конфліктних ситуацій та мінімізуватиме довіру до сказаного.

Таким чином, усунення непорозумінь у сприйнятті участі із ризиком інфікування може бути здійснене шляхом демонстрації з роз'ясненням уповноваженою особою відповідних положень застосованих заходів забезпечення безпеки, в рамках яких учасники слідчої (розшукової) дії мають переконатись у:

- повноті проведеного інструктажу щодо дій із забезпечення безпеки;
- ґрунтовності наданої щодо змісту та значення використання заходів й засобів, спрямованих на убезпечення проведення процесуальних дій, інформації;
- можливості дострокового закінчення (зупинення) слідчої (розшукової) дії у разі виникнення нештатної ситуації, що ускладнює (унеможливує) реалізацію запланованих заходів забезпечення безпеки;
- наявності засобів й заходів, а також готовності до їх застосування уповноваженою особою до вирішення нештатних ситуацій;
- відповідності проголошеного та застосовуваного комплексу засобів й заходів забезпечення безпеки від інфікування інфекційними хворобами під час проведення процесуальних дій.

Наведений перелік не є вичерпним, проте демонструє ті ключові положення, на яких ґрунтуватимуться доводи уповноваженої особи. Це дозволяє наголосити, що вміння уповноваженої особи переконувати та доводити інформацію, демонструвати наявність засобів, заходів, забезпечення

безпеки та навички користування виступають вагомим важелем в прийнятті відповідною особою рішення про участь у слідчих (розшукових) діях. При цьому переконання учасників має ґрунтуватись на реальних заходах та засобах забезпечення безпеки й не повинні викликати сумнівів у доцільності та формувати підґрунтя для уникнення від участі в процесуальних діях.

Все зазначене дозволяє виділити чинники, на яких ґрунтується діяльність уповноваженої особи в досліджуваних умовах, зокрема:

- можливість реалізації, що варто розглядати як наявності умов, котрі сприяють, чи обставин, які допомагають, а також внутрішніх сил та здатності уповноваженої особи в застосуванні заходів й засобів забезпечення безпеки;

- відповідність – узгодженість між змістом роз'яснювальних положень, здійснюваними заходами й завданнями (цілями) кримінального провадження, тобто співвідношення між запитом на безпеку з боку учасників слідчих (розшукових) дій та діями уповноваженої особи щодо їх забезпечення;

- достатність – сукупність наявності чи відсутності того обсягу, що входить до змісту діяльності з реалізації відповідних положень захисту, тобто того обсягу заходів та засобів, що задовольняють їх потребу.

Визначення причин у формуванні умов проведення слідчих (розшукових) дій сприятиме пізнанню цілісності обстановки, аналіз якої забезпечить комплексний характер діяльності уповноважених осіб. Реалізація зазначеного забезпечить визначення допущених недоліків з аналізом причин та наслідків, як невід'ємної складової їх усунення.

Всебічний підхід до забезпечення безпеки учасників та сторонніх осіб під час підготовки й подальшого проведення слідчих (розшукових) дій визначає необхідність:

- ознайомлення із спеціальною літературою, отримання консультації спеціалістів відповідного профілю діяльності (наприклад, лікаря-інфекціоніста, епідеміолога та ін.);

- підготовки робочого місця з урахуванням необхідних й достатніх заходів забезпечення безпеки;

- готовності працівників (психологічна налаштованість, добрий стан самопочуття і т. ін.) до перебування у відповідному приміщенні, використання обладнання, засобів;
- визначення необхідних й можливих тактичних прийомів, переліку запитань, обумовлених часовими та ситуаційними рамками проведення слідчої (розшукової) дії;
- мінімізації можливості стороннього доступу до місця проведення процесуальної дії;
- планування перерв у роботі;
- опрацювання можливості дострокового закінчення (зупинення) у разі виникнення нештатної ситуації, що ускладнює (унеможлиблює) реалізацію необхідного рівня заходів забезпечення безпеки;
- розгляду умов продовження процесуальних дій тільки після усунення виявлених порушень (допущених недоліків чи прорахунків) і т. ін.

Наведена сукупність обставин, що підлягають визначенню, не є вичерпною, проте дозволяє усвідомити зміст діяльності уповноваженої особи та учасників слідчих (розшукових) дій, спрямованих на забезпечення безпеки в умовах ризику інфікування соціально небезпечними інфекціями. Критичний аналіз суб'єктом розслідування застосовуваних заходів й готовності до дій в умовах епідемії (пандемії) визначатиме можливість й доцільність проведення відповідних процесуальних дій.

Проанкетовані уповноважені особи визначили, що враховують умови епідемії (пандемії) в змісті підготовки до слідчої (розшукової) дії у 49 % випадків, а у безпосередньому її проведенні – 31 %.

Водночас проанкетовані уповноважені особи визначили, що відчуття учасником стану захищеності впливає на:

- кількість наданої ним інформації – 53 %;
- зайняту ним позицію сумлінності – 39 %;
- результативність проведення з ним інших слідчих (розшукових) дій – 29 %;

- значущість наданих відомостей у встановленні обставин події – 17 %.

Зазначені відомості дозволяють ствердити, що відчуття учасниками слідчих (розшукових) дій захищеності визначає як зайняту ними позицію, кількість, так і значущість наданої ним інформації.

Наведене може бути інтепретовано у відповідності до причинно-наслідкового зв'язку, де безпека за певних обставин виступає умовою формування такого явища, як ступінь готовності учасника до процесуальних дій.

При цьому, чим вищим, незважаючи на здійснювані заходи й застосовувані засоби захисту, є ризик інфікування, тим більш аргументованими мають бути рішення уповноваженої особи про невідкладне проведення слідчих (розшукових) дій, а застосовувані заходи забезпечення безпеки – безкомпромісними.

Тому із використанням «Теорії ймовірності» [168] ризик поширення інфекції доцільно розглядати не тільки з позиції закономірних явищ, що обумовлюють факт його настання, а й випадкових явищ (подій). У комплексі вони можуть формувати складно прогнозовану й контрольовану сукупність наслідків, в якій з відповідною долею вірогідності може відбуватись таке аналізоване нами явище, як ризик інфікування особливо небезпеченими інфекціями під час проведення слідчих (розшукових) дій.

При цьому факт інфікування, незважаючи на застосовані заходи й засоби, доцільно розглядати з позиції таких складових шкали вимірювання, як:

- випадковий, що може бути пояснений казусом, тобто обставинами (подіями) поза волевиявлення уповноваженої особи, учасників кримінального провадження, сторонніх осіб в забезпеченні безпеки;

- закономірний, розуміння якого доцільно здійснювати з позиції упущення якоїсь складової дотримання учасниками слідчих (розшукових) дій заходів й застосування засобів забезпечення безпеки.

При цьому, якщо в побуті жертва інфікування може визначати причинами недостатність заходів забезпечення безпечного середовища, зокрема й з боку

держави, то зараження під час проведення слідчих (розшукових) дій сприйматиметься некомпетентністю конкретної уповноваженої особи. Водночас прийняття заходів убезпечення від інфікування й відповідальність за наслідки в побуті особа бере на себе, то під час слідчих (розшукових) дій – персоналізовано покладає на уповноважену особу. На останню, як обов'язок забезпечення відповідних умов та принципів здійснення діяльності, покладається й існуючими нормативно-правовими актами.

Не меншої уваги потребує й те, що рівень забезпечення безпеки відповідними категоріями учасників провадження з різних соціальних, культурних, вікових груп тощо може сприйматися по-різному. Так, молоді та особи літнього віку можуть більш недбало ставитись до заходів та засобів забезпечення безпеки. Натомість освічені й поінформовані категорії населення можуть більш усвідомлено відноситись до наслідків можливого інфікування соціально небезпечними хворобами.

Пояснення зазначеного виходить зі ступеня поінформованості щодо фактів, явищ, подій, зокрема й про ризики інфікування небезпечними інфекційними захворюваннями під час епідемії (пандемії) та їх наслідки, сприйняття й оцінка яких для різних категорій чи груп населення може мати варіативний характер. Водночас інтенсивність протікання інфекційних захворювань з летальними наслідками тим вища, чим більшим є, наприклад, вік інфікованого, кількість супутніх захворювань та інші причини.

Таким чином, неналежне ставлення осіб у залежності від їх віку, соціального статусу та інших критеріїв не має сприйматись уповноваженими особами підставою для формального відношення з дотримання заходів забезпечення їх безпеки, а потребує враховування під час підготовки до проведення процесуальних дій як одна з його складових.

Втім уповноважена особа має докласти необхідних й достатніх зусиль для формування у відповідних учасників свідомого, адекватного ставлення до забезпечення безпеки – як власної, так і сторонніх осіб, що має виступати умовою мінімізації можливості поширення інфекційних захворювань під час

проведення слідчих (розшукових) дій.

Вказане дозволить сформувати правильну оцінку уповноваженою особою та учасниками умов, застосовуваних заходів й засобів та їх наслідків для кожного з них і сторонніх осіб. Тобто відсутність ілюзії забезпечення цілковитої безпеки обумовлює необхідність активної участі всіх учасників у формуванні й дотриманні того її рівня, що забезпечить мінімізацію можливості їх інфікування інфекційними хворобами.

Забезпечення безпечних умов проведення слідчих (розшукових) дій варто сприймати як самоорганізованість учасників з критичністю ставлення до подій (явищ), в яких вони беруть участь, з суворим дотриманням відповідного алгоритму дій, спрямованого на реалізацію безпеки.

При цьому незначне допущення помилки, формалізації діяльності (притаманні, у першу чергу, суб'єктам, які на певному етапі діяльності в аналізованих умовах можуть втрачати пильність та реальність усвідомлення ризику), зміни в дотриманні заходів й використанні відповідних засобів, посилені певними умовами (наприклад, збройної агресії рф проти України, протидії кримінальному судочинству та ін.), може докорінно змінити ступінь ймовірності настання відповідних наслідків. Ними можуть бути несприятливі умови, несумлінна позиція учасників, інфікування соціально-небезпечними інфекціями і т. і.н., обумовлені неможливістю забезпечення безпеки учасників слідчих (розшукових) дій.

Таким чином, зазначене повною мірою пояснюється «Теорією хаосу» [207], положення якої, у відповідності до умов, що розглядаються нами, доцільно розглядати в механізмі забезпечення безпеки при проведенні слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії).

Це дозволяє наголосити, що забезпечення безпеки учасників слідчих (розшукових) дій в надзвичайних умовах (епідемії (пандемії), збройної агресії рф проти України та ін.) вимагає комплексного, всебічного підходу, що у сукупності формуватиме дієвий механізм її реалізації.

Забезпечення безпеки учасників розслідування варто розглядати як

умову, що обумовлює обсяг й доказове значення отримуваної інформації, а також кількість витрачених уповноваженими особами на це часу, сил та засобів. Організація та планування діяльності уповноважених осіб визначається постулатом ефективності проведення ними організації розслідування в цілому та слідчих (розшукових) дій зокрема. Таким чином, суб'єкти розслідування мають організувати й провести СРД із забезпеченням, визначеним Конституцією та іншими нормативно-правовими актами України, безпеки їх учасників, мінімізацією можливості зловживання цією умовою з боку незацікавлених у розслідуванні осіб та отриманням максимальної кількості вагомих для встановлення всіх обставин кримінального провадження даних.

Пошук шляхів забезпечення безпеки має виступати одним з важливих заходів підготовки та проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) та включати розгляд таких складових, як: - психологічну, яка полягає у готовності осіб до участі в проведенні слідчих (розшукових) дій; - фізичну – реалізовану як комплекс заходів інженерного захисту (наприклад, використання спеціально обладнаних приміщень); - технічну – застосовуваних засобів індивідуального захисту, технічних засобів аудіо,- відеофіксації і т.ін., що можуть вплинути на процеси організації й проведення слідчих (розшукових) дій. Виключення з розгляду будь-якої з них обумовлюватиме неповноту та ускладнену можливість дотримання, визначених КПК України, загальних засад кримінального провадження.

На підставі положень «Теорії хаосу» забезпечення безпечних умов проведення слідчих (розшукових) дій уповноваженій особі доцільно формувати шляхом самоорганізованості учасників, з критичністю ставлення до подій (явищ), в яких вони беруть участь, з суворим дотриманням відповідного алгоритму дій, спрямованого на реалізацію безпеки. Таким чином, відсутність ілюзії забезпечення цілковитої безпеки обумовлює необхідність активної участі всіх учасників у формуванні й дотриманні того її рівня, що забезпечить мінімізацію можливості їх інфікування інфекційними хворобами.

Висновки до розділу 3

1. Суттєва кількість нормативно-правових актів, що характеризується своєю різноманітністю й постійними змінами викликає потребу витрат витрат часу, сил та засобів уповноважених осіб на вірне їх застосування, без чого регулювання суспільних відносин, сформованих умовами надзвичайних ситуацій (епідемія (пандемія), збройна агресія РФ проти України та ін.) не представляється можливим.

Діяльність уповноваженої особи ґрунтується на соціальній значущості, усвідомленні обов'язку, відповідальності за процесуальні, організаційні, тактичні рішення, прийняття яких досить часто пов'язане із психологічним напруженням, необхідністю дотримання прав та врахування інтересів учасників слідчих (розшукових) дій в отриманні результату, де основні ідеї (принципи) повинні виступати основою функціонування відповідних державних органів. Здійснення уповноваженими суб'єктами діяльності з урахуванням оцінки, управління, повідомлення про ризик, забезпечить усвідомлення й прогнозування ймовірних наслідків як для учасників слідчих (розшукових) дій, так і сторони осіб із визначенням можливості й доцільності прийняття необхідних організаційних заходів для результативного їх проведення в умовах епідемії (пандемії).

2. В умовах недостатнього рівня знань та навичок діяльності використання міжнародного досвіду для правоохоронних органів нашої держави має виступати основою для напрацювання власної практики реалізації покладених на них функцій взагалі та організації й проведення слідчих (розшукових) дій з прийняттям заходів забезпечення безпеки учасників від інфікування особливо небезпечними інфекціями зокрема.

Ієрархію способів контролю (вилучення (ізоляція), інженерний, адміністративний, індивідуального захисту) за ступенем впливу професійних ризиків необхідно розглядати як основний метод захисту осіб під час епідемії (пандемії) та інших надзвичайних умов, з урахуванням можливості

використання відповідних засобів й заходів, обумовлених їх наявністю й доступом до них, а також ефективністю їх застосування, обумовленою відповідним рівнем підготовки уповноважених осіб.

Залежність між застосовуваними заходами й засобами визначається ступенем ризику інфікування, де для низького та середнього рівня небезпеки зараження доцільним є використання індивідуальних засобів захисту, для високого та дуже високого – видалення (ізоляція), інженерного, адміністративного, індивідуального захисту.

3. Віднесення осіб до груп підвищеного ризику розповсюдження соціально небезпечних інфекцій визначає необхідність прийняття уповноваженою особою під час організації до проведення слідчих (розшукових) дій, тієї сукупності заходів й засобів, що мінімізує можливості наразити на небезпеку інфікування учасників, себе та інших осіб. Правильна й своєчасна оцінка з усвідомленням ризиків, формування яких обумовлено надзвичайними умовами діяльності (епідемія (пандемія), збройна агресія рф проти України, протидія досудовому розслідуванню та інші), сукупність яких може значно посилювати їх негативний ефект на організацію й проведення слідчих (розшукових) дій, забезпечить прогнозування пошуку шляхів недопущення негативних наслідків для їх учасників, сторонніх осіб, зокрема й з використанням рекомендацій як державних, так і міжнародних інституцій.

4. Забезпечення безпеки під час підготовки та проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) має включати розгляд психологічного, фізичного та інших її компонентів як ключових, в реалізації намірів повного та всебічного отримання даних про обставини скоєного кримінального правопорушення та повноцінного відновлення постраждалих. Усвідомлення учасником слідчих (розшукових) дій неналежного рівня заходів, спрямованих на убезпечення від інфікування інфекційними хворобами під час їх проведення може визначати займану ними позицію, зокрема: зміну свідчень, уникнення виклику під приводом ризику інфікування, зменшення часу участі в слідчій (розшуковій) дії, замовчуванням фактів, формальним висвітленням їх

змісту, відмовою від дачі свідчень тощо.

5. Забезпечення безпечних умов проведення слідчих (розшукових) дій варто здійснювати на підставі самоорганізованості всіх учасників, з критичним ставленням до подій (процесів), в яких вони беруть активну участь, з усвідомленням відсутності ілюзії цілковитої безпеки та необхідністю суворого дотримання кожним відповідного алгоритму дій в її реалізації. Лише у даному випадку розуміння й формування конструктивного принципу може йти мова про підвищення ефективності практичної реалізації уповноваженою особою діяльності із забезпечення мінімізації можливості інфікування інфекційними хворобами учасників кримінального провадження та сторонніх осіб в проведенні слідчих (розшукових) дій.

ВИСНОВКИ

На підставі проведених досліджень можемо дійти ряду висновків, що відображують результати досягнення мети та свідчать про виконання всіх завдань, поставлених у роботі.

1. Розробка рекомендацій з організації та проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій) обумовлена відсутністю монографічних досліджень у галузі криміналістики з розглядуваної проблематики, а також із труднощами, з якими стикаються працівники практичних підрозділів при виконанні покладених на них функцій у розглядуваних умовах. Основою здійсненого дисертаційного дослідження стали напрацювання методичного, організаційного, тактичного характеру процедури забезпечення діяльності органів досудового розслідування з таких наук, як криміналістика, медицина, психологія, логіка та ін. вітчизняних та закордонних дослідників, а також результатів вивчення кримінальних проваджень, анкетування уповноважених осіб.

2. Перелік чинників з організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії) з деталізацією такого з них, як збройна агресія РФ проти України систематизовано за критеріями, що визначають сутність організаційних і тактичних рішень уповноваженої особи. Їх прийняття має враховувати об'єктивні та суб'єктивні обставини, де рівень готовності уповноваженої особи та учасників кримінального провадження до участі в процесуальних діях з ризиком інфікування особливо-небезпечними інфекційними захворюваннями визначається ключовим.

Виокремлено чинники впливу на організацію і тактику проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії), а саме: низький рівень володіння населенням знаннями та неналежне його ставлення до заходів убезпечення від зараження в умовах епідемій взагалі та пандемії COVID-19, зокрема; неналежне проведення з боку державних та громадських організацій роз'яснювальної роботи серед населення щодо заходів попередження ризику

інфікування та подолання епідемії (пандемії); труднощі усвідомлення реальних показників кількості осіб, які вже перехворіли та щепилися; одночасне поширення кількох інфекційних захворювань рівня епідемії, пандемії; використання незацікавленими у результатах розслідування особами умов епідемії (пандемії) для здійснення протидії досудовому розслідуванню; відсутність науково обґрунтованих рекомендацій з організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії).

Серед означених вище чинників окремо потрібно виділити збройну агресію рф проти України, що зі свого боку вплинула на соціальні процеси, що збільшують ризик інфікування особливо-небезпечними інфекціями, зокрема: перебування у непристосованих (сирих, не провітрюваних, переповнених тощо), без дотримання заходів і засобів убезпечення від інфікування інфекційними хворобами підвалах, бомбосховищах, під час переховування від обстрілів, салонах авто, залізничних вагонах під час евакуації, тимчасового перебування вимушено переміщених осіб тощо; припинення програм боротьби з поширенням туберкульозу, ВІЛ-інфекції у зв'язку окупацією територій, де перебувають інфіковані, або їх безконтрольний виїзд, уникнення від постановки на облік як носія соціально-небезпечного захворювання у відповідній медичній установі у місці тимчасового перебування; несвоєчасне та нерегулярне приймання лікарських препаратів особами з ВІЛ, туберкульозом чи іншими захворюваннями; перенаправлення виділених на відповідні програми коштів на надання невідкладної медичної допомоги постраждалим від збройної агресії рф в Україні; руйнування медичних закладів, зокрема й спеціалізованих та ін.

3. Встановлення психологічного контакту з використанням нейтральних/актуальних тем для суспільства в цілому та окремого учасника є вагомим аспектом отримання криміналістично значущої інформації під час епідемій (пандемій). Ознакою правильності здійсненого вибору теми для формування обстановки співпраці є висловлення готовності до участі в слідчих

(розшукових) діях, перехід з несумлінної позиції на сумлінну тощо, закріплення яких потребує негайного проведення відповідних процесуальних дій.

Використання технічних засобів (3D-сканерів, FPV-дронів та ін.) під час проведення слідчих (розшукових) дій обумовлено такими труднощами (неможливістю): потрапити на місце події у зв'язку з його значною площею, рельєфом, наслідками інших надзвичайних ситуацій; приділити належний обсяг часу, необхідного для повного та всебічного сприйняття й фіксації обстановки, а також забезпечити учасників у зв'язку з ризиком (інфікування в місцевостях поширення особливо небезпечних інфекційних хвороб, обстрілів чи контакту із вибухонебезпечними предметами у районах, наближених до ведення бойових дій, на деокупованих, проте із ризиком неналежного розмінування, територіях тощо) для учасників.

Під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах епідемії (пандемії) особливого значення набуває отримання інформації при проведенні вербальних слідчих (розшукових) дій. При цьому обґрунтовано необхідність встановлення психологічного контакту та розроблено тактичні прийоми його проведення. Ознакою правильності здійсненого вибору теми для формування обстановки співпраці є висловлення готовності до участі в слідчих (розшукових) діях, перехід з несумлінної позиції на сумлінну тощо.

4. Проведення в умовах епідемії (пандемії) таких початкових слідчих (розшукових) дій, як огляд, допит, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб та інших вимагає належної підготовки до них із визначенням: кількості (збільшення чи зменшення) учасників; проміжку часу контакту з імовірним джерелом небезпеки; методів пізнання обстановки; переліку й послідовності тактичних прийомів; сукупності заходів й засобів захисту тощо, спрямованих як на реалізацію завдань відповідних дій, так і мінімізацію можливості інфікування інфекційними захворюваннями учасників та сторонніх осіб.

Рішення про допит свідка чи потерплого під час досудового розслідування у судовому порядку, з його проведенням разово, зокрема у

режимі відеоконференції, має прийматись з мінімальним проміжком часу – від діагностування тяжкого протікання особливо-небезпечного інфекційного захворювання з вірогідним летальним наслідком для відповідного учасника кримінального провадження.

5. Результативність таких подальших слідчих (розшукових) дій, як освідування, пред'явлення для впізнання, обшук тощо обумовлена належною підготовкою до їх здійснення, підґрунтям чого мають виступати якісно проведені й змістовно наповнені першочергові процесуальні дії, котрі в своїй сукупності визначають судову перспективу кримінального провадження. Проведення освідування особи в умовах ризику інфікування особливо небезпечними інфекціями доцільно доручати судово-медичному експерту, лікарю, або залучати їх як спеціалістів чи отримувати від них необхідні консультації. Умови ефективного проведення пред'явлення для впізнання та обшуку визначаються: ретельністю організаційно-підготовчих заходів; готовністю до застосування тактичних прийомів, а також засобів й заходів, спрямованих на мінімізацію можливості інфікування особливо небезпечними інфекційними хворобами; рівнем убезпечення учасників від проявів протидії досудовому розслідуванню із своєчасним їх виявленням й подоланням уповноваженою особою та ін.

6. Регулювання соціальних відносин, зумовлених надзвичайними ситуаціями (пандемія, збройна агресія РФ проти України та ін.) визначено з урахуванням потреб адаптації до них законодавства та активізації всіх державних інституцій із застосуванням чинних нормативно-правових актів. Засадами діяльності відповідних державних органів та уповноважених її здійснювати суб'єктів є основні ідеї (принципи), що ґрунтуються на соціальній значущості, усвідомленні обов'язку, й відповідальності за процесуальні, організаційні, тактичні та інші рішення, прийняття яких ґрунтується на Конституції України.

7. Використання передового закордонного досвіду в умовах недостатнього рівня знань та навичок є основою для напрацювання власної

практики правоохоронними органами нашої держави в реалізації покладених на них функцій, взагалі, та організації й проведення слідчих (розшукових) дій із вжиттям заходів забезпечення безпеки учасників від інфікування особливо-небезпечними інфекціями, зокрема. Ієрархію засобів контролю розповсюдження інфекційних захворювань (вилученні (ізоляції), інженерного, адміністративного, індивідуального захисту) необхідно розглядати з точки зору впливу професійних ризиків як основного методу захисту учасників кримінального провадження та сторонніх осіб в умовах епідемій (пандемій) та інших надзвичайних умов діяльності з урахуванням таких критеріїв, як: наявність відповідних засобів, а також готовність уповноважених осіб до їх застосування. Правильна й своєчасна оцінка суб'єктом розслідування ризиків спрямована на усвідомлення й прогнозування наслідків не лише для учасників слідчих (розшукових) дій, а й сторонніх осіб, що в умовах епідемій (пандемій) потребує належної уваги як з боку державних, так і міжнародних інституцій.

8. Забезпечення безпеки під час підготовки й проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемій (пандемій) має включати розгляд її компонентів (психологічного, фізичного тощо) як умови отримання повних та всебічних даних про обставини вчиненого кримінального правопорушення. Наслідками усвідомлення учасником слідчих (розшукових) дій неналежного рівня заходів убезпечення від інфікування інфекційними хворобами під час їх проведення є займана ними позиція, що проявляється у зміні свідчень та уникненні виклику під приводом ризику інфікування, зменшенні часу участі в слідчій (розшуковій) дії, замовчуванні обставин події та поверхневим висвітленням їх змісту, відмовою від свідчень тощо.

Сприйняття взаємної відповідальності, що формується на підставі самоорганізованості всіх учасників, з критичним ставленням до подій (процесів), в яких вони беруть активну участь, з усвідомленням відсутності ілюзії цілковитої безпеки та необхідністю суворого дотримання відповідного алгоритму дій є ключовими вимогами до створення безпечних умов проведення слідчих (розшукових) дій.

Зміст проведеного нами дослідження демонструє, що вирішення завдань з удосконалення діяльності органів розслідування щодо організації й проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) залишаються актуальними й для подальших наукових розробок у цьому напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник (1970-1980) URL: <https://sum.in.ua/s/>.
2. Аспекти введення карантину у відношенні осіб, які контактували з хворими, COVID-19 URL : https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/333901/WHO-2019-nCoV-IHR_Quarantine-2020.3-rus.pdf?sequence=10&isAllowed=y.
3. Баранчук В. В. Етапи формування психологічного контакту при допиті / В. В. Баранчук. // Теорія і практика правознавства. - 2013. - Вип. 2. С.1-15 URL :http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=tipp_2013_2_68
4. Бедрак В. Атака на Київстар: що відомо про причини та наслідки збою у мережі URL : <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20231212-ataka-na-kyuivstar-shho-vidomo-pro-prychyny-ta-naslidky-zboyu-u-merezhi/>
5. Безкоровайний Б. В. Основні напрями вдосконалення правових і тактичних засад ідентифікації за уявним образом під час проведення впізнання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (107). С. 259-270.
6. Берназ В. Д. Рішення слідчого (криміналістичний, процесуальний та психологічний аспекти) / В. Берназ, С. Смаков. Одеса, 2005. 361 с.
7. Бідняк В. А., Бідняк Г. С., Чаплинський К. О. Теоретичні, правові та праксеологічні засади використання спеціальних знань під час розслідування злочинів, пов'язаних із державним фінансуванням в галузі охорони здоров'я : монографія. Одеса : Гельветика, 2021. 260 с.
8. Біленчук П. Д. Криміналістика : підруч. / П. Д. Біленчук, В. К. Лисиченко, Н. І. Клименко та ін. ; за ред. П. Д. Біленчука. – 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Атіка, 2001. 544 с. : іл.
9. Біленчук П. Д. Процесуальні та криміналістичні проблеми

дослідження обвинуваченого (проблеми комплексного вивчення особи обвинуваченого в стадії попереднього слідства) : монографія. Київ : Атіка, 1999. 352 с.

10. Бірюков В. В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів : монографія. Луганськ : ЛДУВС, 2009. 663 с.

11. Бойко А. О., Прохорова А. О. Пред'явлення особи для впізнання: процедурні особливості та порушення на практиці. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 510-514.

12. Бойко М. Скільки мирних жителів загинуло в Україні через війну Росії: дані ООН URL: <https://tsn.ua/ato/skilki-mirnih-zhiteliv-zaginulo-v-ukrayini-cherez-viynu-rosiyi-dani-oon-2365768.html>

13. Борисов В. І. Наукові дослідження з проблем криміналістики : досягнення і перспективи. *Актуальні проблеми криміналістики* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Харків, 25-26 верес. 2003 р.) / [ред. кол.: М. І. Панов (гол. ред), В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін.]. Харків, 2003. С. 22–24.

14. Бортун М. І. Процесуальні аспекти проведення обшуку. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. №3. С. 28-35.

15. Вакцинація. За чи проти? Що про це каже закон. *Офіційний сайт Міністерства юстиції України*. URL : <https://minjust.gov.ua/m/vaktsinatsiya-zachi-proti-scho-pro-tse-kaje-zakon>.

16. Великий енциклопедичний юридичний словник / За редакцією акад.. НАН України Ю.С. Шемшученка. Київ : ТОВ «Видавництво "Юридична думка"», 2007. 992 с.

17. Великий тлумачний словник сучасної мови. URL : <https://slovnyk.me/dict/vts/%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA>.

18. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. Київ ; Ірпінь : Перун, 2003. 1440 с.

19. Великий тлумачний словник української мови (з дод. І допов.) /

Уклад. І Голов. Ред.. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1725 с.

20. ВІЛ-інфекція в Україні. *Інформаційний бюлетень*. Київ, 2022. № 53. 117 с. URL : https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/HIV_in_UA_53_2022.pdf.

21. Вірусні гепатити. Центр громадського здоров'я МОЗ України. URL : <https://www.phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/virusni-gepatiti>.

22. Віталій Кличко: Досить політизувати тему укриттів. *Офіційний портал Києва*. URL : https://kyivcity.gov.ua/news/vitaliy_klichko_dosit_politizuvati_temu_ukrittiv_treba_pratsyuvati_i_vipravlyati_situatsiyu_vsim_razom/.

23. ВОЗ. Перспективы внедрения принципов общественного здравоохранения в профилактику и лечение инфекций, передаваемых половым путем, в странах Восточной Европы и Центральной Азии. 2002. 27 с.

24. Волобуєв А. Ф., Степанюк Р. Л., Малярова В. О. Криміналістика: підручник. у 2 т. Т. 1. Харків, 2018. 384 с.

25. ВООЗ оголосила про закінчення пандемії COVID-19 URL : <https://suspilne.media/467216-vooz-ogolosila-pro-zakincenna-pandemii-COVID-19/>.

26. ВООЗ скасувала статус пандемії COVID-19. *Укрінформ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3705279-vooz-skasovala-status-pandemii-Covid19.html>.

27. Галаган В. И. Использование следователем информации на первоначальном этапе расследования: автореф. дис... канд. юрид. наук/ Укр. акад. внутр. справ. Київ: УАВС, 1992. 18 с.

28. Гетьман А. Як війна витіснила пандемію: цифр по Україні немає, але хвороба не зникла. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3442868-ak-vijna-vitisnila-pandemiu-cifr-po-ukraini-nemaie-ale-hvoroba-ne-znikla.html>.

29. Голос України. Підтримали законопроекти про страхування медиків та збільшення тестування на коронавірус. URL: <http://www.golos.com.ua/article/330676>.

30. Голубовська О. Найстрашніше – це холера. Інфекціоніст про можливі наслідки підриву Каховської ГЕС *Українські національні новини* URL : <https://www.unn.com.ua/uk/news/2031187-naustrashnishe-tse-kholera-infektsionist-pro-mozhlivi-naslidki-pidrivu-kakhovskoyi-ges>.
31. Гострі вірусні гепатити. URL : <https://compendium.com.ua/uk/tutorials-uk/infektsiyi/gostri-virusni-gepatiti/> <https://compendium.com.ua/uk/tutorials-uk/infektsiyi/gostri-virusni-gepatiti/>.
32. Григор'єва Л. І. Ризик у безпеці життєдіяльності: оцінка й управління : [методичні рекомендації до самостійної роботи та виконання індивідуальних розрахункових робіт] / Л. І. Григор'єва, Ю. А. Томілін, А. М. Огородник. Миколаїв : Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 52 с.
33. Гринчишин Д. Г., Гумецька Л. Л., Карпова В. Л. Короткий тлумачний словник української мови. Київ : Рад. школа, 1978. 421 с.
34. Гриценко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. Адміністративне право України : підручник / під ред. І. С. Гриценка. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
35. Дановська І. І. Криміналістичне забезпечення слідчої діяльності в органах внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2012. 280 с.
36. Демченко І. О. Адаптивна поведінка як фактор ефективної діяльності уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 217-226.
37. Демченко І. О. Загальна характеристика чинників, що впливають на процес організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 269-274.
38. Демченко І. О. Особливості встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1 (116). 416 с.
39. Демченко І. О. Особливості планування проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий журнал Visegrad*

Journal on Human Rights. 2021. № 6. С. 29-33.

40. Департамент охорони здоров'я Тернопільської облдержадміністрації: основні відомості про туберкульоз у світі та в Україні. URL : <https://uozte.gov.ua/ua/pages/325>

41. Дегтяр А. О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення: [моногр.] / А. О. Дегтяр. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2006. 224 с.

42. Дрозд В. Г. Організаційні і тактичні аспекти розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.09 / В.Г. Дрозд. Київ, 2009. 16 с.

43. Дрозд В.Г. Окремі питання регламентації початку досудового розслідування в умовах проведення правової реформи. *Підприємництво, господарство і право* , 2017. №12. С. 268-272.

44. Дрозд В.Г. Проблемні питання проведення одночасного допиту в умовах пандемії коронавірусу COVID-19 та епідемії туберкульозу *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Випуск 5, том 1С. 153-157. URL : http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/5/tom_1/26.pdf

45. Енциклопедія сучасної України *Конфлікт: веб-сайт*. URL : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=3235.

46. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua>.

47. Єфімов М.М. Криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень проти моральності *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С.224-228. URL <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2020/9/40.pdf>

48. Єфімов М. М. Організаційно-тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 3. С.247.

49. Єфімов М. М. Особливості встановлення психологічного контакту

при проведенні допиту під час розслідування злочинів проти моральності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 201.

50. Забара Б. Проведення обшуку під час карантинних заходів. : чи відповідатиме така слідча дія вимогам закону та морально-етичним принципам? *Видавництво «Юридична практика»*. URL : <https://pravo.ua/provedennja-obshuku-pid-chas-karantinnih-zahodiv-chi-vidpovidatime-taka-slidcha-dija-vimogam-chinnogo-zakonodavstva-ta-moralno-etichnim-principam/>.

51. Загородній М. Як діяти у разі сексуального насильства під час війни? Інструкція URL : <https://life.pravda.com.ua/society/2022/03/25/247975/>.

52. Закон України Про оперативно-розшукову діяльність : наук. - практ. коментар. / Я. Ю. Кондратьєв, І. П. Козаченко, І. Ф. Обушевський. Київ : РВВ МВС України, 1993. 120 с.

53. Здоровко С. Ф. Тактичні операції при розслідуванні вбивств, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Здоровко Сергій Федорович. Харків., 2002. 209 с.

54. Зеленецький В. С. Обеспечение безопасности субъектов уголовного процесса / В. С. Зеленецький, Н. В. Куркин. Харьков : КримАрт, 2000. 404 с.

55. Ієрусалімов І. М. Забезпечення використання науково-технічних досягнень у слідчій діяльності: Навчальний посібник. Київ : Науковий світ, 2000. 54 с.

56. Ієрусалімов І.О., Приходько Ю.П. Поняття та завдання техніко-криміналістичного забезпечення розслідування злочинів // *Прикарпатський юридичний вісник*.-2015.- Випуск 3 (9), том 2.-С.221-225.

57. Ільїнська І. Ф. Популярно про ВІЛ-інфекцію. Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім Ф. Г. Яновського. URL : <http://www.ifp.kiev.ua/doc/people/vil-pop/vil-pop3.htm>

58. Інфекційний контроль ТБ. URL : <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/tuberkuloz/infekciyniy-kontrol-tb>.

59. Інформаційний вибух і глобалізація світової політики URL :

https://enigma.ua/articles/informatsiyniy_vibukh_i_globalizatsiya_svitovoi_politiki

60. Іскендеров Е. Ф. Кримінальні процесуальні гарантії сторони обвинувачення як суб'єкта доказування під час проведення освідування у досудовому розслідуванні. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 3. С. 44–50.

61. Каланча І. Г. Електронний сегмент кримінального процесу Естонії. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 3. С. 212–216.

62. Кирилюк Т. МОЗ України: Під час війни пошкоджено 500 медзакладів, 40 з них – зруйновано URL : <https://www.dw.com/uk/moz-ukrainy-providomliaie-pro-poshkodzhennia-500-medzakladiv-40-z-nykh-zruinovano/a-61720855>.

63. Кичко Р. Обшук в умовах карантину. Видавництво «Юридична практика». URL : <https://pravo.ua/obshuk-v-umovah-karantinu/>.

64. Кір – причини захворювання, симптоми та профілактика. *Офіційний сайт Донецької обласної державної адміністрації*. URL : <https://dn.gov.ua/news/kir-prichini-zahvoryuvannya-simptomi-ta-profilaktika>

65. Кір – це небезпечне вірусне захворювання. *Сайт полтавської центральної районної клінічної лікарні*. URL : <http://pcri.pl.ua/?p=1737>.

66. Клінкнер М. та Сміт Е. Борнмутський протокол про захист і розслідування масових поховань URL : <https://www.icmp.int/wp-content/uploads/2022/02/11489-FMC-Mass-Graves-Project-UKRAINE-V3.0-PI-RES.pdf>.

67. Книженко С. О., Матюшкова Т. П. Правові, організаційні і тактичні основи проведення дистанційного досудового розслідування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 5. С. 1-15.

68. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2008. 240 с.

69. Конституція України 28 червня 1996 року, ред. від 15.05.2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.03.2022)

70. Конфліктна ситуація, причини її виникнення та методи подолання URL

: <https://studfile.net/preview/5015937/page:3/>

71. Концептуальні положення механізму захисту прав дітей: український та зарубіжний контекст : кол. монограф. / Кол. авт. ; за наук. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Л. Р. Наливайко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 130 с.

72. Корнієнко М. В. Протидія організованій злочинності в країнах ЄС та США. Київ, 2002. С. 118.

73. Криміналістика: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Ю. Шепітька. - 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2004. 728 с.;

74. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». Харків : Одиссей, 2012. 360 с.

75. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 05.06.2022).

76. Кузьмичов В. С. Із історії розвитку знання про криміналістичні засоби і методи слідчої діяльності. *Науковий вісник УАВС*. 1996. № 1. С.70.

77. Кузьмичов В. С., Юсупов В. В. Алібі у розкритті злочинів: Навчальний посібник /В. В. Кузьмичов, В. В. Юсупов. Київ : КНТ, 2007. 264 с.

78. Кучинська О. П., Щиголь О. В. Гарантії прав особи при проведенні освідування: сучасний стан, актуальні проблеми та шляхи їх вирішення. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 4. С. 54–62.

79. Лисенко В. В. Криміналістичне забезпечення діяльності податкової міліції (теорія і практика) : монографія. Київ : Логос, 2004. С. 11.

80. Литвинов О. М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні : монографія. Харків : Вид-во ХНУВС, 2008. 446 с.

81. Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : монографія . Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. С. 111.

82. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є. Правові та організаційні питання освідування. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Сер.: «Право». 2015. № 1(11). С. 1-19.

83. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є. Пред'явлення для впізнання – засіб інформаційного забезпечення розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. № 4. 2015. С. 46-53.

84. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчикова В. Є. Учасники освідування. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2015_1_14.

85. Лук'янчиков Є. Д., Петряєв С. Ю. Еволюція нормативного регулювання освідування. *Криміналістика і судова експертиза*. Київ, 2019. С. 158-169.

86. Львівська обласна військова адміністрація. Окупанти підхопили сибірську виразку, розривши скотомогильник на Запоріжжі. URL : <https://bomok.com.ua/novyny/okupanty-pidhopyly-sybirsku-vyrazku-rozryvshy-skotomogylnyk-na-zaporizhzh/>

87. Міністерство охорони здоров'я України «Карантинні заходи». URL : <https://Covid19.gov.ua/karantynni-zakhody>.

88. Міністерство соціальної політики. Відсутність інклюзивної освіти та бідність – основні перешкоди деінституціалізації: результати моніторингу сімей Полтавської області, куди повернули дітей з інтернатів через пандемію URL : <https://www.msp.gov.ua/news/19144.html>.

89. МОЗ, Мінцифра та Кіберпол протидіють поширенню підроблених COVID-сертифікатів. *Офіційний сайт МОЗ України*. URL : <https://moz.gov.ua/article/news/moz-mincifra-ta-kiberpol-protidijut-poshirennju-pidroblenih-covid-sertifikativ>

90. Необхідність чи тотальний контроль: через пандемію активізувалися прихильники чипування людей URL : <https://intecracy.ventures/ua/massmedia/neobkhidnist-chy-totalnyi-kontrol-cherez-pandemiiu-aktyvizuvalysia-prykhylnyky-chypuvannia-liudei.html>

91. Новицький Д. Підрив Каховської ГЕС: чотири категорії наслідків та

план подальших дій. *Економічна правда.* URL :
<https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/14/701156/>.

92. Огляд стану здоров'я та охорони здоров'я в Україні (жовтень 2000)
 URL: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0013/130360/E72372R.pdf.

93. ОГПУ направив до суду першу справу щодо зґвалтування під час війни російським військовим URL : <https://www.unian.ua/war/ogpu-napraviv-do-sudu-pershu-spravu-shchodo-zgvaltuvannya-pid-chas-viyni-rosiyskim-viyskovim-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11847753.html>.

94. ООН: Понад 20 % вимушених переселенців з України стверджують, що зазнавали сексуального насильства. URL :
<https://www.epochtimes.com.ua/ostanni-novyny-ukrayiny/oon-ponad-20-vymushenyh-pereselenciv-z-ukrayiny-stverdzhuyut-shcho-zaznavaly-seksualnogo-nasytstva-142306>

95. Осадча Я. Що робити, якщо ви стали жертвою або свідком сексуального насилля під час війни URL :
<https://life.pravda.com.ua/society/2022/04/12/248209/>

96. Основи психології слідчої діяльності та окремих учасників кримінального провадження URL : <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Material-po-Temi-7-yurydychna-psykholohiya-1.pdf>.

97. Офіс Генерального прокурора. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування URL:
<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. (дата звернення: 25.01.2024)

98. Офіс Генерального прокурора України. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2>. (дата звернення: 25.01.2024)

99. Офіційний сайт Occupational Safety and Health Administration. URL :
<https://www.osha.gov/>.

100. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#n9>.

101. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/coronavirus/ukraine/>.
102. Офіційний сайт уряду Республіки Польща. URL : <https://www.gov.pl/web/coronavirus-ua/further-steps>. (дата звернення 26.01. 2022)
103. Офіційний сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я. URL : <http://www.euro.who.int/ru/health-topics/health-emergencies/coronavirus-COVID-19/news/news/2020/3/who-announces-COVID-19-outbreak-a-pandemic>
104. Павлова Н. В. Використання демонстраційних засобів (анатомічних ляльок) під час допиту малолітньої особи *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1 С. 215-220.
105. Павлова Н.В. Проведення допиту та впізнання у режимі відеоконференції при розслідуванні шахрайства в умовах особливих правових режимів (епідемії, пандемії, воєнного стану та ін.) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* : Науковий журнал. 2023. Спеціальний випуск № 2 (127). 332 с. С. 213-218
106. Перун В. ОБСЄ оприлюднила звіт про депортованих до Росії українських дітей URL : https://lb.ua/society/2023/05/04/554053_obsie_oprilyudnila_zvit_pro.html
107. Печенка А. М., Дземан М. І. Гострі респіраторні захворювання: питання клінічної діагностики та лікування (лекція). *Український медичний часопис*, 5 (79) – IX/X 2010. С. 94-103 URL : <https://www.umj.com.ua/wp/wp-content/uploads/2010/10/2634.pdf?upload>.
108. Пиріг І. В. Організація і тактика проведення огляду місця події у сучасних умовах розвитку науки і техніки. *Криміналістичний вісник: наук.-практ. зб.* / [редкол.: І. М. Охріменко (голов. ред.) та ін.]; ДНДЕКЦ МВС України; НАВС. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2019. No 2 (32). С. 30-37.
109. Плетенець В. М. Деякі аспекти забезпечення безпеки осіб в умовах протидії досудовому розслідуванню. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2020. № 3 С. 239-247.
110. Плетенець В. М. Неприятливі умови розслідування злочинів,

кваліфікованих відповідно до ст. 259 КК України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць*. 2013. № 2 (66). С. 556.

111. Плетенець В. М. Особливості встановлення психологічного контакту при допитах за участю захисника. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць*. 2016. № 3 (82). С. 296.

112. Плетенець В. М. Сексуальне насильство в умовах воєнного стану в Україні: становище й шляхи підвищення ефективності його виявлення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2022 № 2 (98). С. 284.

113. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія / В. М. Плетенець. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 424 с.

114. Повідомлення про воєнний злочин під час російського вторгнення URL : [https:// docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSekz-Qb2xK6kydCaEjZugLEBLwCMVbWMKgf5SE0wXOJ_Zd5rbw/viewform](https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSekz-Qb2xK6kydCaEjZugLEBLwCMVbWMKgf5SE0wXOJ_Zd5rbw/viewform). (дата звернення: 01.06.2022)

115. Поліція притягує до відповідальності колишню нардепку за використання підробленого Covid-сертифіката. URL : <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/policiya-prityaguje-do-vidpovidalnosti-kolisnyu-nardepku-za-vikoristannya-pidroblenogo-Covid-sertifikata>.

116. Поліцейські на вулиці не перевіряють оригінальність COVID-сертифікатів, проте вони мають перевіряти, чи не порушує громадянин умови самоізоляції. *Укрінформ* URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3347690-policia-ne-perevirae-covidsertifikati-na-vulici-klimenko.html>

117. Постковідний синдром та як з ним боротися. *Офіційний сайт Луцької міської адміністрації*. URL : <https://www.lutskrada.gov.ua/pages/postkovidnyi-syndrom-ta-iak-z-nym-borotysia>.

118. Постконтактна профілактика інфікування ВІЛ в умовах воєнного

часу. URL : <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/vilsnid/profilaktika-vilsnidu/postkontakt-na-profilaktika-pkr>.

119. Постковідний синдром: що це, як з ним впоратися (рекомендації МОЗ). *Медицина справа Платформа медзакладу* URL : <https://medplatforma.com.ua/news/4687-shcho-take-postkovd-ta-yak-z-nim-borotися-rekomendats-moz>.

120. Почтова Є. С. Організація й тактика проведення слідчих (розшукових) дій в умовах ризику інфікування віл-інфекцією або туберкульозом. дис... канд.. юрид наук. Дніпро. 2020. 293 с. URL : <https://dduvs.in.ua/naukova-diyalnist/spetsializovani-vcheni-radi/svrdf/df005/>.

121. Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2006 р. № 1383. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npras/50038495>. (дата звернення: 30.09.2023)

122. Положення про Міністерство охорони здоров'я України : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2006 р. № 1542. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/53786660>. (дата звернення: 30.09.2022)

123. Положення про Міністерство праці та соціальної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2006 р. № 1543. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/53786853>. (дата звернення: 05.07.2023)

124. Про відміну на всій території України карантину, встановленого з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2023 р. N651 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/KP230651?an=1>. (дата звернення: 30.09.2023)

125. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 17 березня 2020 року № 530-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>. (дата звернення: 23.01.2023).

126. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України :

Постанова КМУ від 9 грудня 2020 р. № 1236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-2022-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 30.10.2023)

127. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова КМУ від 09 грудня 2020 р. № 1236 URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantynu-ta-zaprova-dzhennya-obmezhuvalnih-protiepidemichnih-zahodiv-1236-091220>. (дата звернення 11.03.2021)

128. Про доктрину інформаційної безпеки України : Указ Президента України від 23.04.2008, № 377. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 22.03.2023)

129. Про електронний обіг документів у кримінальному процесі. : проект закону України від 15.03.2021 р. N 5246 URL : https://jurliga.ligazakon.net/news/203948_zakon-pro-elektronniy-obg-dokume-ntv-u-krimnalnomu-protses-priyuyato-shcho-vn-peredbacha. (дата звернення: 30.09.2023)

130. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23 грудня 1993 року. *Відомості Верховної Ради України*, 1993. № 11. Ст. 51. (дата звернення: 03.10.2022)

131. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України, від 24 лютого 1994. №4004-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>. (дата звернення: 30.09.2023)

132. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zapobigannya-poshiml10320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koro-navirusu-COVID-19>. (дата звернення:21.07.2021)

133. Про затвердження Змін до Стандартів медичної допомоги «Коронавірусна хвороба (COVID-19)» : Наказ МОЗ України від 02.08.2023

№ 1396 «URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1396282-23#Text>. (дата звернення 11.09.2023)

134. Про затвердження Переліку ключових груп щодо інфікування ВІЛ та критеріїв їх визначення : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 15.09.2023 № 1632 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1804-23#n6>. (дата звернення: 05.06.2022)

135. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України 24.02.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text/>.(дата звернення: 03.10.2022)

136. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 10.12.2021 № 1645-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>. (дата звернення: 30.09.2023)

137. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>. (дата звернення: 18.03.2023)

138. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 23.01.2023)

139. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 № 1550-iii. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/T001550?an=909137>. (дата звернення: 23.01.2023)

140. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 341/2022 від 23.05.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2022#n2>. (дата звернення: 17.11.2022)

141. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ : Закон України від 12 грудня 1991 № 1972-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1972-12#Text>. (дата звернення: 23.01.2023)

142. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про Стратегію інформаційної безпеки" : Указ Президента України від 15 жовтня 2021 року №685/2021 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021->

41069. (дата звернення: 21.08.2022)

143. Про схвалення Державної стратегії у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року :Розпорядження КМУ від 27 листопада 2019 року № 1415-р URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-derzhavnoyi-strategi-a1415r>. (дата звернення: 17.11.2022)

144. Протичумний костюм: одягання, знімання, дезінфекція. *Медицина справа*. 2022. URL : <https://www.medsprava1.com.ua/news/6030-zapasi-yakih-preparatv-sld-zrobiti-u-raz-radatsy-nogo-urajennya-vooz>.

145. Психологія : Підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 5-те вид., стереотип. Київ : Либідь, 2005. 560 с.

146. Рабченюк М., Якунов Є. Вірусна епідемія. *Українформ 2009*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2880632-virusna-epidemia-2009-ak-sebulo.html>.

147. Рада національної безпеки і оборони України Звіт Центру протидії дезінформації при РНБО України «Антивакцинна пропаганда – інформаційна кампанія проти України» URL : https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/5111.html?fbclid=IwAR2YWkDEUSaB3cTIGmggxHdpQ KUtHSNzN36hLIPhdeCZB_9XoJBBLR_c8c. (дата звернення: 07.12.2023)

148. Рада судів України. Лист від 16.03.2020 р. N 9рс-186/20. Щодо встановлення особливого режиму роботи судів України. URL : <http://rsu.gov.ua/uploads/news/no9rs-18620-vid-16032020-verhovn-92b86c6546.pdf>. (дата звернення: 17.11.2022)

149. Руководство ОБСЕ по полицейской деятельности на основе оперативных данных и информации. Вена : ОБСЕ, 2017. URL : <https://www.osce.org/files/f/documents/a/9/357211.pdf>. (дата звернення 10.11.2020)

150. Савельева І. В. Проблемні питання правового регулювання

проведення впізнання за голосом у досудовому розслідуванні «Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу»: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 5 листопада 2019 р.). Київ, 2019. С. 486-490.

151. Савицький Д. О. Захист прав особи при проведенні освідування. Розкриття злочинів за новим Кримінальним процесуальним кодексом України: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 8 листоп. 2012 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2012. С. 24–26.

152. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підруч. / Салтевський М. В. Київ : Кондор, 2005. 588 с.

153. Сезонний грип. *Офіційний сайт ВООЗ*. URL : https://www.who.int/health-topics/seasonal?gclid=CjwKCAiAu5agBhBzEiwAdiR5tPAMl-r3HI916ZrUZMnE3cwjs3JVEsg8Z6rN2Rh4lTmyOZwpVphjsxoCqvEQAvD_BwE#tab=tab_1 influenza-

154. Скасування статусу пандемії COVID-19: у МОЗ повідомили, скільки українців захворіли і чи небезпечний ще вірус. URL : <https://sud.ua/uk/news/ukraine/269638-otmena-statusa-pandemii-COVID-19-v-minzdrave-soobschili-skolko-ukraintsev-zaboleli-i-opasen-li-esche-virus>.

155. Скригонюк М. І. Криміналістика: Підручник / М. І. Скригонюк. Київ : Атіка, 2005. 496 с.

156. Соціально-економічне самопочуття громадян України: підсумки року війни (лютий–березень 2023р.) *Центр Разумкова*. URL : <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/sotsialnoekonomichne-samopochuttia-gromadian-ukrainy-pidsumky-roku-viiny-liutyi-berezen-2023r>.

157. Спеціалізоване інтернет-видання *Аптека* URL: https://www.apteka.ua/search_gcse?q=%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7+%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D1%83

158. Статистика з ВІЛ/СНІДу. *Центр громадського здоров'я МОЗ України*.

URL : <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/vilsnid/statistika-z-vilsnidu>.

159. Стахівський С. М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів: [Науково-практичний посібник] / Стахівський С.М. Київ : Атіка, 2009. 64 с.

160. Стівенс-Давідовіц С. Усі брешуть, але інтернет знає твої думки. Видавництво К.Fund. 2018. 1052 с.

161. Столітній А. В. Вдосконалення електронного сегменту кримінального провадження. *Науковий журнал «Право і суспільство»*. 2017. № 2. С. 187–191.

162. Сухомлин Ю. В. Подання, розгляд і вирішення клопотань учасників кримінального провадження на стадії досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2019. 260 с.

163. Тарасенко О. С. Відеоконференція як захід встановлення дистанції під час проведення слідчих (розшукових) дій у межах протидії поширенню інфекційних хвороб. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 5. Т. 1. С. 187-191. URL : http://nvppp.in.ua/vip/2020/5/tom_1/31.pdf.

164. Тарасенко О. С. Застосування спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі інтернет. *Юридична наука* № 6(108). 2020. С. 424–432. URL <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/issue/view/22/33>

165. Тарасенко О.С., Стрільців О. М., Волков О. О. та ін. Особливості розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із розповсюдженням в мережі Інтернет забороненого контенту : метод. рек. за заг. ред. Ю. Ю. Орлова. К. : ГСУ, Нац. акад. внутр. справ, 2016. 78 с

166. Твердохліб М. Г. Інформаційне забезпечення менеджменту: Навч. посібник / М. Г. Твердохліб. [Вид. 2-ге, доп. та перероб.]. Київ : КНЕУ, 2006. 224 с.

167. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

168. Теорія ймовірностей та математична статистика: навч. посіб./ О. І. Кушлик-Дивульська, Н. В. Поліщук, Б. П. Орел, П. І. Штабальок. Київ : НТУУ

«КПШ», 2014. 212 с.

169. Тертишник В. М. Гарантії істини та захисту прав і свобод людини в кримінальному процесі: [монографія]/ Тертишник В. М. Дніпропетровськ : Юридична академія МВС України, Арт-Прес, 2002. 432 с.

170. Тіщенко В. В. Інформаційні процеси в розслідуванні злочинної діяльності. Інформаційне забезпечення протидії організований злочинності : збірник наукових статей / за ред. М. П. Орзіха, В. М. Дрьоміна. Одеса : Фенікс, 2003. С. 51–61.

171. Тіщенко В. В. Теоретичні й практичні основи методики розслідування злочинів : монографія. Одеса : Фенікс, 2007. 260 с.

172. Тлумачний словник української мови: у 4 т. / Уклад.: Б. Грінченко. Київ, 1907-1909. Т. 1. С. 43

173. Топчій В. В., Карпенко Н. В. Проблемні питання освідчування і застосування примусу для його проведення. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1 (2). С. 43-52.

174. Туберкулез в Украине: сколько человек заболели и умерли за 6 лет. URL : <https://ru.slovoidilo.ua/2021/06/08/infografika/obshhestvo/tuberkulez-ukraine-skolko-chelovek-zaboleli-i-umerli-6-let>.

175. Туберкульоз: Клінічна настанова, заснована на доказових даних. *Державний експертний центр МОЗ України 2021*. 444 с. URL : https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/2021_11_18_kn_tuberkuloz.pdf.

176. У МОЗ розповіли, коли очікується зростання захворюваності на грип та COVID-19. *Центр громадського здоров'я МОЗ України*. URL : <https://www.phc.org.ua/news/u-moz-rozpovili-koli-ochikuetsya-zrostannya-zakhvoryuvanosti-na-grip-ta-COVID-19>.

177. Українські COVID-сертифікати в Дії офіційно визнані ЄС. *Офіційний веб-сайт Урядовий портал*. URL : <https://www.kmu.gov.ua/en/news/ukrayinski-covid-sertifikati-v-diyi-oficijno-viznani-yes>.

178. Уряд продовжив дію карантину через COVID-19. *Урядовий портал*. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-prodovzhyv-diiu-karantynu-cherez-COVID-19>.

179. Ухвала господарського суду Запорізької області від 27.04.2021 Справа № 908/2938/20. URL : <https://opendatabot.ua/court/96568584-c51a7d11bfc0646174d3a33ee3f544c1>.

180. Ухвала Дніпровського апеляційного суду за провадженням № 11-сс/803/179/22 Справа № 202/4440/21. URL : <https://reestr.court.gov.ua/Review/93142463>.

181. Ухвала Кропивницького апеляційного суду за провадженням 11-сс/4809/28/22 від 20.01.2022 р. URL : <https://opendatabot.ua/court/102700255-487d6c0dd5ee24f3e997efca43791d4e>.

182. Ухвала Октябрського районного суду м. Полтави від 18.10.2021 р. за провадженням № 1-кк/554/14403/2021 у кримінальному провадженні № 42020170690000018 від 28.04.2020 за ч. 3 ст. 191 КК України. URL : <https://opendatabot.ua/court/100410541-8b3a54b2aa4d17b2a46fff88f967d4b4>.

183. Ухвала Орджонікідзевського районного суду м. Харкова за справою № 644/14/20 провадженням № 1-кк/644/20/20 від 30.03.2020 р. URL : <https://court.opendatabot.ua/cause/644%2F14%2F20>.

184. Ухвала слідчого судді Тростянецького районного суду Вінницької області за справою № 147/947/20 провадженням № 1-кк/147/237/20 від 16 жовтня 2020 року URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/92223826>.

185. Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва за справою № 761/27580/20, провадженням № 1-кк/761/17245/2020 URL : <https://opendatabot.ua/court/91887233-c55dae73cac8f1a05163814e54b2a0b3>.

186. Фармацевтична енциклопедія URL : <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/755/patogennist>.

187. Хаммуді А. В. Особливості допиту потерпілого, свідка під час досудового розслідування в судовому засіданні. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. № 4(76). С. 276-284.

188. Хвороба, спричинена вірусом ебола. *Центр громадського здоров'я МОЗ України*. URL : <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/osoblivo-nebezpechni-infekcii/virusni-gemoragichni-garyachki/ebola>.

189. Хірсін А. В. Криміналістичне забезпечення розслідування корисливо-насиленої організованої злочинної діяльності: автореф. дис. ... на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09 / Хірсін Андрій Васильович. Академія адвокатури України, Київ, 2006. 18 с.

190. Центр громадського здоров'я МОЗ України. *Офіційний сайт*. URL : <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/infekciyna-zakhvoryuvanist-naselennya-ukraini>

191. Чаплинський К.О. Актуальні проблеми досудового розслідування в умовах надзвичайних правових режимів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* : Науковий журнал. 2023. Спеціальний випуск № 2 (127). 332 с. С. 173–178 . URL : https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/sp2/NV_spec_2-2023-173-178.pdf

192. Чаплинський К. О. Освідування як об'єкт криміналістичного дослідження. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2013_2_63.

193. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монограф. / Чаплинський К.О. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011. 496 с.

194. Чеботарьова О. В. Конспект лекцій з дисципліни «Безпека життєдіяльності» (для студентів всіх форм навчання за напрямками підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит») / О. В. Чеботарьова, І. О. Мікуліна; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ, 2014. 124 с.

195. Чернявський С.С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування [Текст] : [монографія] / Чернявський С. С. Київ : «Хай-Тек Прес», 2010. 624 с.

196. Шатіло В. А. Принципи діяльності державної влади і методи їх здійснення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. № 1 (99). С. 66-70.

197. Шепітько В. Ю. Криміналістика : курс лекцій. – 2-е изд., перераб. и доп. / Шепітько В. Ю. Харків : ООО «Одиссей», 2005. 368 с.

198. Шепітько В. Ю. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В.Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін./ За ред. проф. В. Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2008. 464 с.

199. Що таке вірусні гепатити і як із ними жити? *Офіційний сайт Вінницької обласної військової адміністрації* URL : <https://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/38463-shcho-take-virusni-hepatyty-i-iaak-iz-numu-zhyty>.

200. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинним групами : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Б. В. Щур. Харків: Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого», 2005. 20 с.

201. Яцкевич М. Суспільне: новини. В Україні збільшилась кількість правоохоронців, які захворіли на COVID-19 URL : <https://suspilne.media/62837-v-ukraini-zbilsilas-kilkist-pravo-ohoronciv-aki-zahvorili-na-COVID-19/>.

202. Aaron Steckelberg, Bonnie Berkowitz Why most of us should be wearing N95 masks URL : <https://www.washingtonpost.com/health/2022/01/20/n95-mask-effectiveness/>

203. Bar D. Irshad Davos WEF Meeting on ‘Preparing for Disease X’ Sparks Controversy Amid Misinformation Concerns. URL: <https://bnnbreaking.com/breaking-news/health/davos-wef-meeting-on-preparing-for-disease-x-sparks-controversy-amid-misinformation-concerns/>

204. Barnhill J. New York-Presbyterian Hospital. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) URL : <https://www.msdmanuals.com/uk/professional/psychiatric-disorders/anxiety-and-stressor-related-disorders/posttraumatic-stress-disorder-ptsd>

205. Basic knowledge about coronavirus. *Официальный сайт Federal Ministry of Health*. URL : <https://www.zusammengegencorona.de/en/basic-knowledge-about-coronavirus/> .

206. Bellware K. Violent arrest in New York raises questions about police enforcement of social distancing orders URL : <https://www.washingtonpost.com/nation/2020/05/05/donni-wright-nyc-arrest/>.

207. Britannica Chaos theory mathematics and mechanics URL : <https://www.britannica.com/science/chaos-theory>.

208. Centers for Disease Control and Prevention. Long Covid URL : <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/long-term-effects/index.html>

209. Centers for Disease Control and Prevention Post-COVID Conditions: Overview for Healthcare Providers URL : <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/hcp/clinical-care/post-covid-conditions.html>

210. Children's Health Defence <https://healthfeedback.org/outlet/childrens-health-defense/>

211. Community engagement during times of crisis: COVID-19 and beyond URL : <https://www.policingproject.org/news-main/2020/5/20/community-engagement-during-times-of-crisis-COVID-19-and-beyond>

212. COVID-19 Forecasting and Mathematical Modeling URL : https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/forecasting/mathematical-modeling.html?CDC_AA_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fcoronavirus%2F2019-ncov%2FCovid-data%2Fmathematical-modeling.html.

213. Crook P. Cardiopulmonary resuscitation in the COVID-19 era – Will the risk-benefit shift in resource-poor settings? URL : [https://www.resuscitationjournal.com/article/S0300-9572\(20\)30153-2/fulltext](https://www.resuscitationjournal.com/article/S0300-9572(20)30153-2/fulltext).

214. Dale T. Health leaders raise concern over measles. *BBC News*. URL : <https://www.bbc.com/news/uk-england-york-north-yorkshire-67680944>.

215. Dehghani A., Masoumi G. Could SARS-CoV-2 or COVID-19 Be a Biological Weapon? National Library of Medicine URL :

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8266003/>.

216. Demchenko I. O. Security as a condition for organizing and conducting investigative (search) actions during an epidemic (pandemic) (Безпека як умова організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії) *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs :Scientific Journal*. 2021. Special Issue № 1 (113). 356 p.

217. Directory of Engineering Controls. URL: <https://www.cdc.gov/niosh/engcontrols/>

218. Disaster Victim Identification (DVI). URL : <https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/Disaster-Victim-Identification-DVI>

219. E-Case Management System. URL : <http://www.euam-ukraine.eu/ua/news/opinion/modern-e-case-management-system-will-have-radical-impact-on-criminal-investigation-in-ukraine-2/>. (дата звернення: 14.03.2019)

220. Elham Abol Fateh Experts Expect Increase in TB, AIDS Cases in Ukraine due to War URL : <https://see.news/experts-expect-increase-in-tuberculosis-aids-cases-in-ukraine-due-to-war/>

221. First plan detailing gradual lift of lockdown measures to be presented mid-April. URL : <https://today.rtl.lu/news/luxembourg/a/1497111.html>.

222. Fitzsimons T. Ustymovych Y. The first death after the Pfizer vaccine in Ukraine: what is the connection with the inoculation. *NBC News*. URL : <https://en.thepage.ua/news/first-death-after-pfizer-vaccine-in-ukraine-causes-and-connection-with-vaccine>.

223. Giedre Peseckyte Tuberculosis patients in Ukraine at risk, some refugee groups to be tested URL : <https://www.euractiv.com/section/health-consumers/news/tuberculosis-patients-in-ukraine-at-risk-some-refugee-groups-to-be-tested/>.

224. Gross H. Handbuch fur Untersuchungsrichter Polizeibeamte, Gendarmen u s . w. - Graz, 1893. - VII, 620 s. URL : https://www.academia.edu/24622511/Hans_Gross_Werke_des_Wissenschaftlers_und_Arbeiten_%C3%BCber_ihn_aus_den_B%C3%BCcherbest%

C3%A4nden_der_wissenschaftlichen_Bibliothek_der_Nationalen_Jurij_Fedkowskytsch_Universit%C3%A4t_Czernowitz_Zum_100_Todestag_Bibliografisches_Verzeichnis.

225. Hierarchy of controls. URL : <https://www.cdc.gov/niosh/topics/hierarchy/>.

226. High infectiousness immediately before COVID-19 symptom onset highlights the importance of contact tracing View ORCID Profile W.S. Hart, P. K. Maini, R. N. Thompson. URL : <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.11.20.20235754v1>.

227. How to Archive Telegram Content to Document Russia's Invasion of Ukraine. URL : <https://www.bellingcat.com/resources/how-tos/2022/03/08/how-to-archive-telegram-content-to-document-russias-invasion-of-uk-raine/>. (дата звернення: 01.06.2022)

228. John T., Ochman O., Sidhu S. Russian troops use rape as 'an instrument of war' in Ukraine, rights groups allege CNN. URL : <https://edition.cnn.com/2022/04/22/europe/ukraine-sexual-violence-allegations-russia-cmd-intl/index.html>.

229. Kosmeda T., Osipova T., Slipets'ka V. Changes in communication and language thinking of Ukrainians in the era of the coronavirus pandemic: Innovative creativity. URL : https://www.researchgate.net/publication/366881555_Changes_in_communication_and_language_thinking_of_Ukrainians_in_the_era_of_the_coronavirus_pandemic_Innovative_creativity.

230. Kostev K., Smith L., Koyanagi A., Konrad M., Jacob L. Post-COVID-19 conditions in children and adolescents diagnosed with COVID-19 National Library of Medicine URL : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9107066/>.

231. Limaye Y. Ukraine conflict: 'Russian soldiers raped me and killed my husband' *BBC New*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61071243>

232. McKernan B. Rape as a weapon: huge scale of sexual violence inflicted in Ukraine emerges URL : <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/03/all-wars-are-like-this-used-as-a-weapon-of-war-in->

ukraine?fbclid=IwAR2LiKAcIjFSRSrqUyQg7dW9chr2J7G-2mPGQBhEZfxy
Olmeeyd2oXEopGs

233. Morín J. L. Beyond Policing: The Problem of Crime in America. URL : [https:// www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9805993/](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9805993/).

234. Myslyva O., Nykyforova O., Kuntsevych Iu.. The modern methods of first aid (premed care) teaching in the police institutions. *Philosophy, Economics and Law Review*. Volume 2, 2021, pp. 215– 227. URL : https://phelr.dduvs.in.ua/?page_id=1958.

235. National Investigative Interviewing Strategic Steering Group (NISSG) URL : [https://zakon.co.uk/ admin/resources/downloads/urgent-interviews-acposition-statement.pdf](https://zakon.co.uk/admin/resources/downloads/urgent-interviews-acposition-statement.pdf)

236. Ng Y., Li Z., Chua X., and others. Evaluation of the Effectiveness of Surveillance and Containment Measures for the First 100 Patients with COVID-19 in Singapore — January 2–February 29, 2020, URL : [https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85082144428 &origin=inward&txGid=71fe6ac1c6fd4bd0e3f96962cb1049f7](https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85082144428&origin=inward&txGid=71fe6ac1c6fd4bd0e3f96962cb1049f7).

237. Official site of the government service of Northern Ireland URL : [https:// www.nidirect.gov.uk/articles/ neighbourhood-watch](https://www.nidirect.gov.uk/articles/ neighbourhood-watch). (дата звернення: 07.10. 2020)

238. Oon Tek Ng MRCP a c d, Kalisvar Marimuthu MRCP a b c e , Vanessa Koh PhD a c. and others SARS-CoV-2 seroprevalence and transmission risk factors among high-risk close contacts: a retrospective cohort study URL : <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1473309920308331?via%3Dihub#bib13>.

239. Pavlova Natalia Features of conducting some investigative actions in a fraud investigation in conditions of extraordinary legal regimes (epidemics, pandemics, martial state) «*Visegrad Journal on Human Rights*» 2023. № 5. P.66-74

240. Personal protective equipment for preventing highly infectious diseases due to exposure to contaminated body fluids in healthcare staff Jos H Verbeek, Blair Rajamaki, Sharea Ijaz, Riitta Sauni, Elaine Toomey, Bronagh Blackwood, Christina Tikka, Jani H Ruotsalainen, F Selcen Kilinc Balci. URL :

<https://www.cochranelibrary.com/cdsr/doi/10.1002/14651858.CD011621.pub5/full>.

241. Pfizer CEO calls those spreading vaccine misinformation «criminals!». URL : <https://www.nbcnews.com/news/us-news/pfizer-ceo-calls-spreading-vaccine-misinformation-criminals-rcna5124>.

242. Plague: interim guidance for clinicians in England managing suspected cases. Public Health England 2017. 19 p. URL : https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/743275/Plague_clinical_guidance.pdf.

243. Pyrih I., Bidniak H., Pletenets V. Armed conflicts in the economic, social and legal context of the present: causes, regularities and contradictions. *Economic Annals-XXI* . 2019, Vol. 175 Issue 1/2, p. 4-9. 6p. URL : https://web.archive.org/web/20200307031323id_/http://soskin.info/userfiles/file/Economic-Annals-pdf/DOI/ea-V175-01.pdf.

244. Statement on the fifteenth meeting of the IHR (2005) Emergency Committee on the COVID-19 pandemic. *Офіційний сайт БООЗ*. URL : [https://www.who.int/news/item/05-05-2023-statement-on-the-fifteenth-meeting-of-the-international-health-regulations-\(2005\)-emergency-committee-regarding-the-coronavirus-disease-\(COVID-19\)-pandemic?Adgroupsurvey={adgroupsurvey}&gclid=Cj0KCQjwpPKiBhDvARIsACn-gzCnd7JxiY2kyF4xXTgqW5eoEpR7VQzvWT7P12](https://www.who.int/news/item/05-05-2023-statement-on-the-fifteenth-meeting-of-the-international-health-regulations-(2005)-emergency-committee-regarding-the-coronavirus-disease-(COVID-19)-pandemic?Adgroupsurvey={adgroupsurvey}&gclid=Cj0KCQjwpPKiBhDvARIsACn-gzCnd7JxiY2kyF4xXTgqW5eoEpR7VQzvWT7P12)

97b

245. Steckelberg A., Berkowitz B. Why most of us should be wearing N95 masks URL : <https://www.washingtonpost.com/health/2022/01/20/n95-mask-effectiveness/>.

246. Sullivan D. Syphilis: Symptoms, Diagnosis, Treatment, and Prevention. Healthline. URL : <https://www.healthline.com/health/std/syphilis>.

247. The global fund. War in Ukraine: Maintaining Lifesaving HIV and TB Services. URL : <https://www.theglobalfund.org/en/ukraine/>.

248. The National Institute for Occupational Safety and Health (NIOSH) Bloodborne Infectious Diseases (HIV/AIDS, Hepatitis B & C) URL :

<https://www.cdc.gov/niosh/topics/bbp/>.

249. Thegeneralfact URL : <https://thegeneralfacts.com/the-reason-behind-the-dutch-police-keeping-teddy-bears-in-their-cars/>.

250. Timsit A., Khurshudyan I, Taylor A., Nef W. What are kamikaze drones? Here's how Russia and Ukraine are using them. *The Washington Post*. URL : <https://www.washingtonpost.com/world/2022/10/17/kamizake-drones-russia-ukraine/>

251. UK team to investigate sexual violence in Ukraine, says Truss [Інтернет-ресурс] URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/29/uk-to-send-investigators-to-ukraine-to-gather-evidence-of-war-crimes-truss-says>.

252. Ukraine's tuberculosis progress 'stopped in one day' URL : <https://www.france24.com/en/live-news/20220323-ukraine-s-tuberculosis-progress-stopped-in-one-day>.

253. Unated States courts. URL : <https://www.pacer.gov/cmecf/>. (дата звернення: 14.03.2021)

254. Updated U.S. Public Health Service Guidelines for the Management of Occupational Exposures to HBV, HCV, and HIV and Recommendations for Postexposure Prophylaxis. URL : <https://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/rr5011a1.htm>

255. Wallace K., opinion contributor COVID-19 vaccines work — misreading the data can make you think otherwise URL : <https://thehill.com/opinion/healthcare/569730-COVID-19-vaccines-work-misreading-the-data-can-make-you-think-otherwise/>

256. Wyllie J. RCUK Statement on PHE PPE Guidance URL : <https://www.resus.org.uk/about-us/news-and-events/rcuk-statement-phe-ppe-guidance>

257. Zazulia N. IPP Drones Aiding in Arrests for California Police Department URL : <https://www.aviationtoday.com/2019/02/12/cape-chula-vista-ipp-drone/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ,

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Демченко І. О. Адаптивна поведінка як фактор ефективної діяльності уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2021. №4. С.217-226.

2. Демченко І. О. Загальна характеристика чинників, що впливають на процес організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. №4. С.269-274.

3. Demchenko I.O. Security as a condition for organizing and conducting investigative (search) actions during an epidemic (pandemic) (Демченко І.О. Безпека як умова організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* (Спецвипуск 2021. №1) С.152-156.

4. Демченко І. О. Особливості встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. №1. С.318-323.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав з юридичного напрямку:

5. Демченко І.О. Особливості планування проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий журнал Visegrad Journal on Human Rights* 2021. № 6. С.29-33.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Демченко І.О. «Поняття криміналістичного забезпечення під час розслідування злочинів в умовах пандемії»: *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення*

безпеки України та світу: матеріали Міжн. науково-практ. конф. (м. Дніпро 27 лист. 2020 р.). Дніпро: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 67-68.

7. Демченко І.О. «Проблеми законодавчого забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій в умовах пандемії та шляхи їх вирішення»: *«Актуальні проблеми криміналістики та судової експертизи»: регіональний семінар (м. Дніпро 28 травня 2021 р.). Дніпро: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2021, С.123-125.*

8. Демченко І.О. «Стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)»: *Modern science: concepts, theories and methods of basic and applied research» матеріали Міжн. науково-практ. конф. (м.Вінниця 25 червня 2021 р.). UKR - Відень, AUT). С.78-79.*

9. Демченко І. О. Особливості формування комунікативних навичок слідчого. *«Юридическая наука и практика» посвященной дню таджикской науки: материалы Программы – приглашения 1-ой международной научно-практической конференции, (г. Душанбе 29 апреля 2022 г.). С.121-123.*

10. Демченко І. О. Безпека учасників слідчих (розшукових) дій як умова їх проведення під час епідемії (пандемії). *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення): матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2 груд. 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 380 с. С.351-353.*

**Узагальнення результатів 217 кримінальних
проваджень**

№	З а п и т а н н я	%
1.	Кримінальне провадження розпочато по відношенню до моменту вчинення правопорушення:	
	протягом доби	95
	протягом місяця	5
	протягом року	0
2.	Запобіжний захід, обраний у відношенні підозрюваних:	
	домашній арешт	69
	тримання під вартою	13
	застава	11
	особисте зобов'язання	5
	особисте зобов'язання	2
3	Підозра оголошена:	
	протягом 3 діб з моменту початку кримінального провадження	14
	протягом 10 діб	25
	3) протягом 2 місяців	50
4	Термін провадження:	
	не продовжувався	81
	продовжувався	19
	- від 2 до 3 місяців	17
	- від 3 до 6 місяців	2
	Проводилися наступні слідчі (розшукові) дії:	
5.2	Огляд місця події:	
	проводився	71
	не проводився	29
5.3	В огляді брали участь спеціалісти	
	криміналісти	97
	вибухо-технічної служби	9
	судово-медичний експерт (медик)	5
	газової служби, електричних мереж	1
5.4	Під час огляду застосовувались:	
	фото, відеокамера	100
	металошукачі	71
	службові собаки	17
	дрони	9
	газоаналізатор (трупощукач)	3

	3-d сканери	-
6.1	Допит потерпілих свідків проводився:	
	протягом місяця	39
	більш ніж через місяць	61
6.2	Допит свідків та потерпілих був спрямований на з'ясування:	
	обставин вчинення кримінального правопорушення, характеру дій злочинців	100
	причини та умови, що сприяли вчиненню злочину	57
	відомостей про минулі взаємини з підозрюваним	17
6.3	Допит проводився:	
	1 раз	19
	більше одного разу	81
6.4	Допит підозрюваних був спрямований на:	
	з'ясування події кримінального правопорушення	100
	з'ясування даних, що мають тактичне значення	100
	з'ясування причин та умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення	97
	виявлення співучасників	53
6.5	Одночасні допити двох чи більше вже допитаних осіб проводились:	
	один раз	9
	два і більше рази	91
	сприяли усуненню протиріч у свідченнях	7
	були необхідними, проте не проводились	6
6.6	Учасниками одночасних допитів двох чи більше вже допитаних осіб були:	
	співучасники	5
	підозрюваний та потерпілий	38
	підозрюваний та свідок	65
6.7	Під час допитів та одночасних допитів двох чи більше вже допитаних осіб пред'являлися:	
	речові докази	3
	1) фототаблиці, схеми, плани, креслення	17
	нічого не пред'являлося	80
7.1	Пред'явлення для впізнання:	
	речей	11
	підозрюваних в натурі	9
	1) поза візуальним спостереженням	2
	за голосом	1
	ходою	1
7.2	Пред'явлення для впізнання проводилось:	
	у службовому кабінеті	77
	у спеціально пристосованих приміщеннях територіального підрозділу	19

	у помешканнях інших установ (лікарень, диспансерів)	4
7.3	Освідування проводилось	1
	Наступними суб'єктами:	
	Слідче (уповноваженою особою, прокурором)	11
	2) Судово-медичне (судово-медичним експертом, медиком)	89
8	Відеоконференція використовувалась:	5
	під час проведення таких слідчих (розшукових) дій	
	допит	79
	пред'явлення для впізнання:	
	- осіб	3
	- речей	18

**Узагальнення результатів анкетування уповноважених осіб
(всього 211 осіб)**

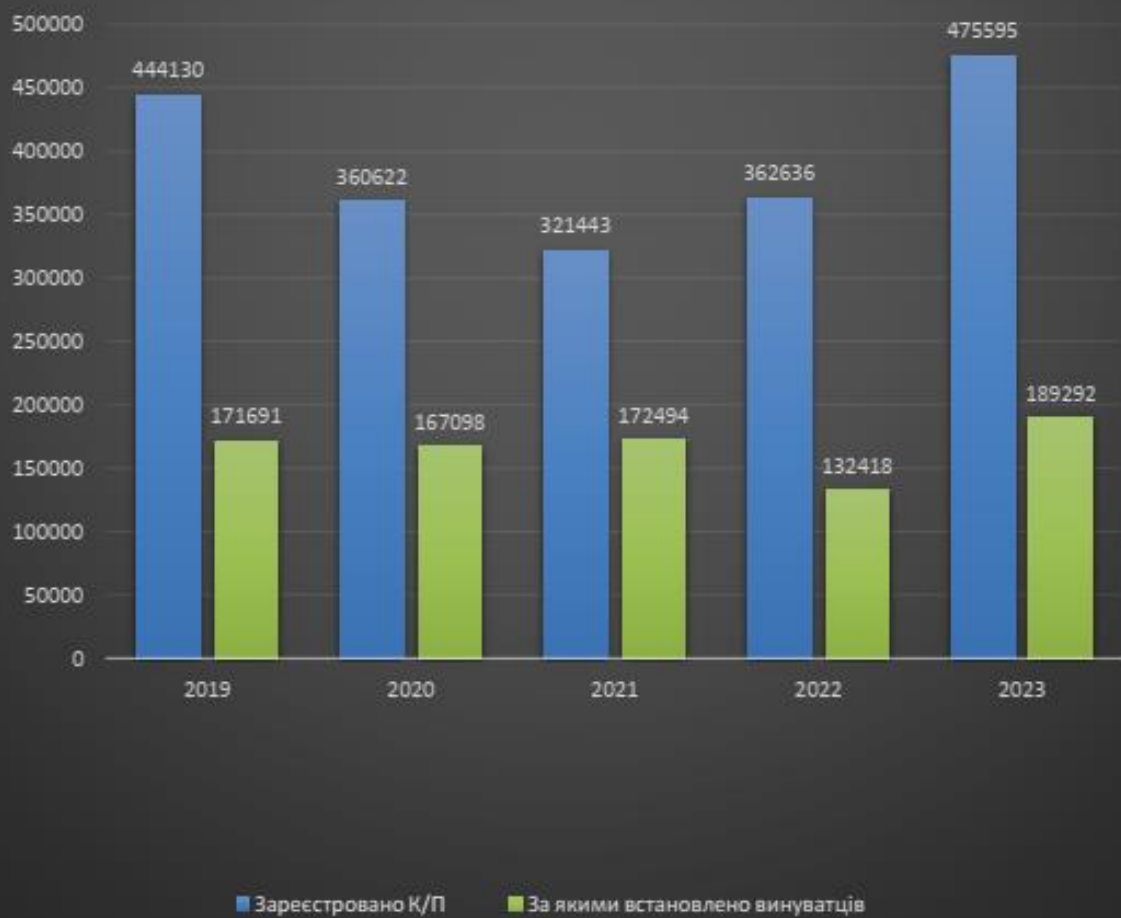
№	З а п и т а н н я	%
1.	1. Вкажіть ставлення до вимог забезпечення заходів безпеки учасників кримінального провадження	
	дотримуються	49
	нехтуються	31
	використовують як засіб протидії досудовому розслідуванню	20
2.	2. Вкажіть наслідки організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії)	
	труднощі в організації й проведенні	87
	неможливість отримання очікуваного результату без врахування цих умов	13
3	Вкажіть причини труднощів	
	відсутність досвіду діяльності в подібних умовах	100
	відсутність рекомендацій	100
	недостатність усвідомлення учасниками змісту проведення слідчих (розшукових) дій	79
	перебільшення сприйняття ризику інфікування	67
4	Вкажіть основні прояви труднощів організації діяльності	
	хвилюванні власне	23
	хвилювання учасників слідчих (розшукових) дій	31
5	Вкажіть чи поінформовані Ви про застосовувані заходи під час карантинних обмежень в умовах пандемії (епідемії), що визначаються зеленим, жовтим, помаранчевим, червоним рівнями загрози.	
	Так	100
	Ні	0
	<i>На чому це ґрунтувалось:</i>	
	1) хворіли особисто у формі:	
	- легкій	47
	- середній	39
	- важкій	14
	2.) Хворіли близькі (знайомі, колеги) у формі:	
	- легкій	50
	- середній	41
	- важкій	8
	- з летальним наслідком	1

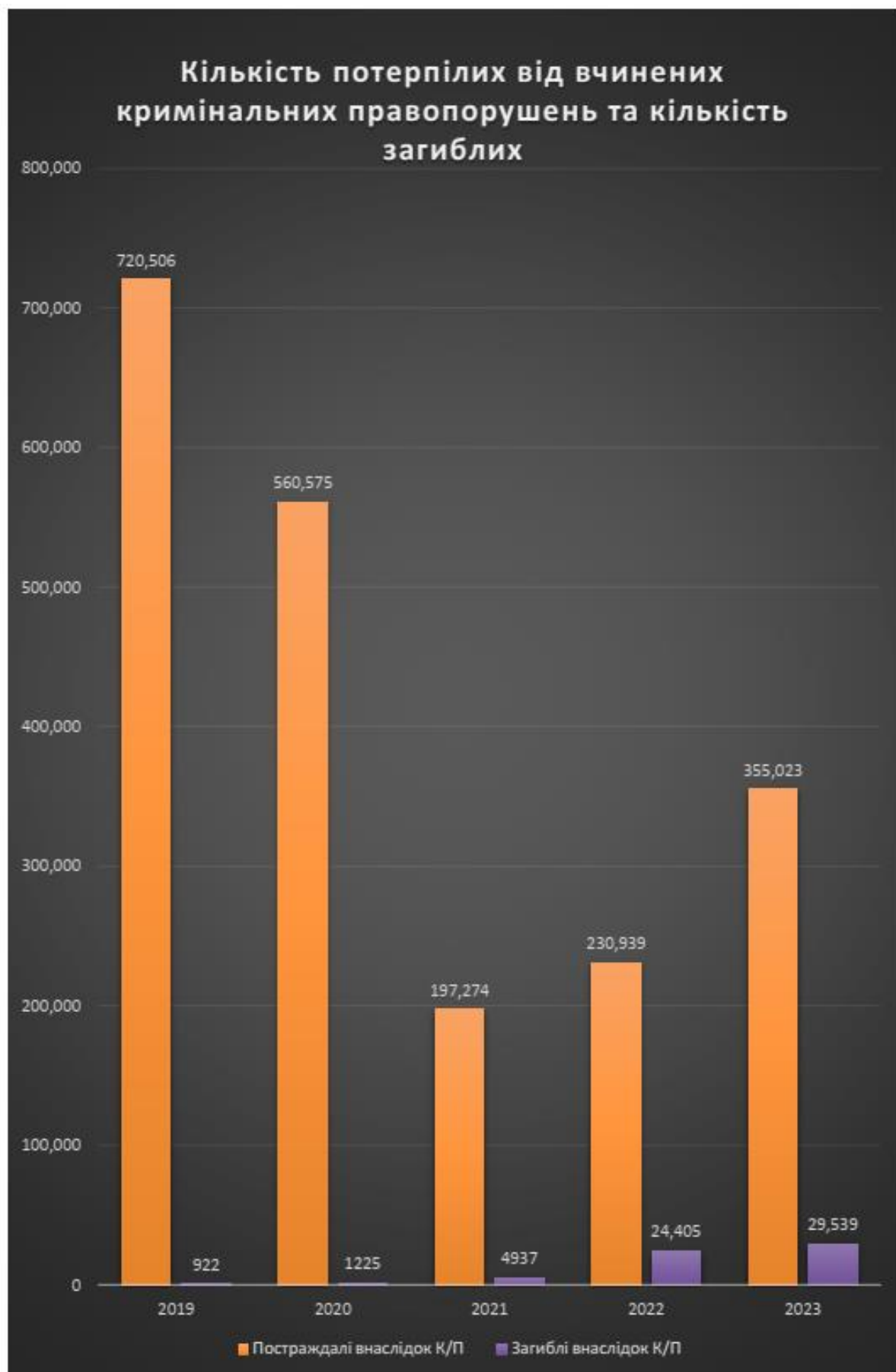
6	Вкажіть як встановленню психологічного контакту в умовах пандемії COVID-19 сприяє обговорення з учасниками слідчих (розшукових) дій питань щодо:	
	1) ступеня їх поінформованості про стан епідеміологічної ситуації в країні	83
	2) факт перенесеного захворювання особисто чи близьких (знайомих)	79
	3) перелік застосовуваних ними заходів та засобів убезпечення від інфікування	73
	4) рівень їх знань про способи інфікування	61
	5) наявність відповідних щеплень (на прикладі SARS-CoV-2 – Covid-сертифікату про вакцинацію)	37
	6) відсутність інфекційного захворювання (на прикладі SARS-CoV-2 – наявність негативного ПЛР-тесту)	11
7	Вкажіть чи відчувались труднощі в здійсненні комунікації в умовах пандемії COVID-19	
	1) вони особисто	37
	2) учасники кримінального провадження	70
8	Вкажіть чи змінюється проведення обшуків в умовах епідемії (пандемії)	
	1) в штатному режимі	57
	2) зі зменшенням часу проведення	19
	3) зі зменшенням кількості учасників	13
	4) зі збільшенням часу проведення, обумовленого зменшенням чисельності учасників	12
9	Вкажіть як здійснюється мінімізація інфікування під час слідчих (розшукових) дій	
	1) відкривання протилежних вікон в приміщеннях	37
	2) використання засобів контролю:	
	ізоляція (видалення)	100
	інженерного	7
	адміністративного	45
	індивідуальних засобів захисту	97
10	Вкажіть застосовувані Вами засоби індивідуального захисту	
	1) маски	100
	2) рукавички	83
	3) використання антисептичних засобів до та після проведення процесуальної дії	67
	4) окуляри	31
	5) захисні забрала	-
	6) захисні костюми	-
11	Вкажіть чи вимагали ви в учасників слідчих (розшукових) дій результати ПЛР-тестування на COVID-19	
	1) Так	31

	2) Ні	69
12	Вкажіть чи проводили Ви слідчі (розшукові) дії в режимі відеоконференції під час ізоляції відповідних учасників провадження вони стикались	
	1) Так	3
	2) Ні	97
13	Вкажіть ступінь погодження на участь в слідчих (розшукових) діях при застосуванні відповідних видів контролю без роз'яснення їх змісту й значення.	
	1) ізоляція	81
	2) інженерного	63
	3) адміністративного	45
	4) індивідуального захисту	31
14	Вкажіть ступінь погодження на участь в слідчих (розшукових) діях при застосуванні відповідних видів контролю після роз'яснення їх змісту й значення	
	1) ізоляція	97
	2) інженерного	93
	3) адміністративного	71
	4) індивідуального захисту	39
15	Вкажіть чи є в територіальному підрозділі спеціально обладнане помешкання, спрямоване на мінімізацію ризику інфікування при проведенні слідчих (розшукових) дій	
	1) Так	-
	2) Ні	100
16	Вкажіть як реалізуються заходи інженерного контролю	
	1) пристосуванням окремого приміщення	31
	2) використанням спеціально обладнаних помешкань медичних установ	17
17	Вкажіть першочергові слідчі (розшукові) дії, що викликають найбільших організаційного й тактичного характеру труднощів в умовах епідемії (пандемії)	
	Огляд:	
	- місцевості	73
	- приміщення	75
	- речей та документів	41
	Допит	89
	Одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб	97
18	Вкажіть подальші слідчі (розшукові) дії, що викликають найбільших організаційного й тактичного характеру труднощів в умовах епідемії (пандемії)	
	Освідування особи	83
	Пред'явлення для впізнання:	

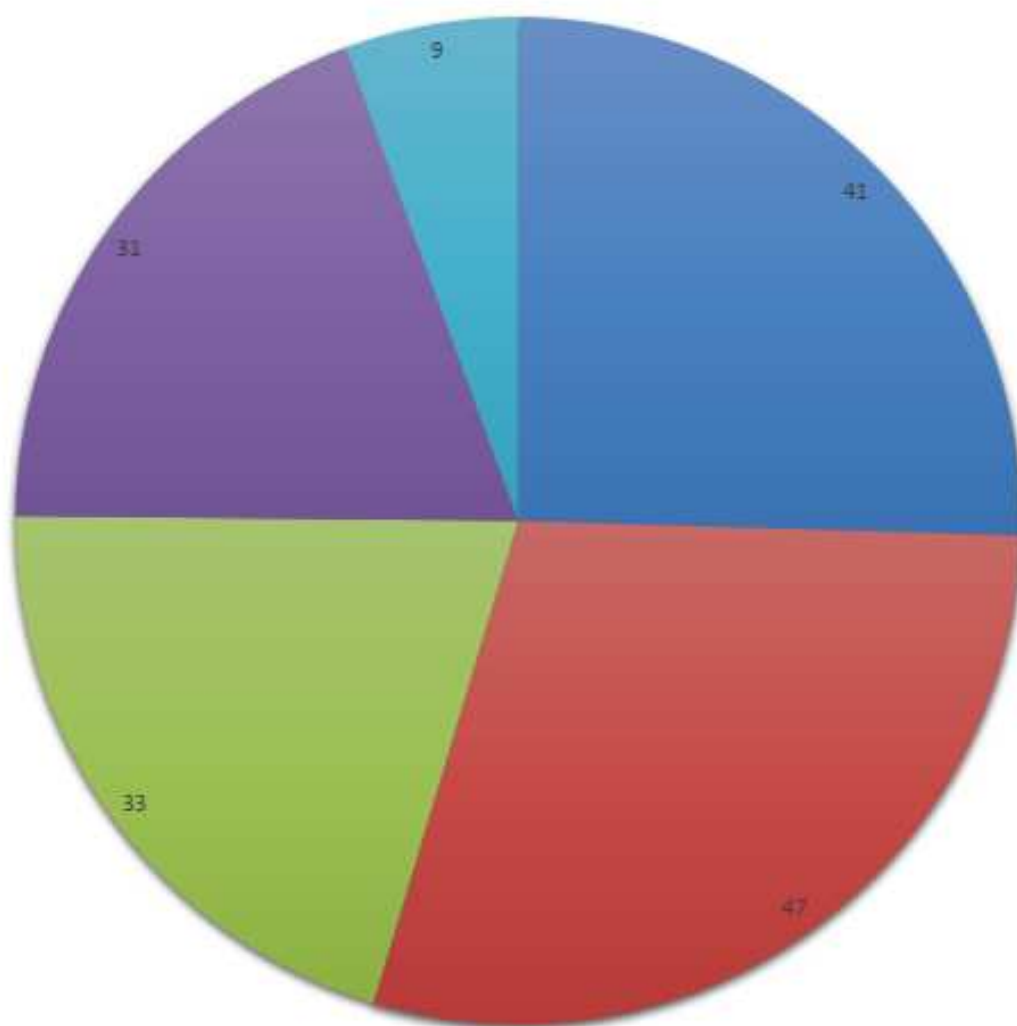
	- особи	87
	- предметів	41
	Обшук	89
19	Вкажіть чи враховуються Вами умови епідемії (пандемії) при проведенні слідчих (розшукових) дій	
	1) Так	98
	2) Ні	2
	<i>Вкажіть коли це враховується</i>	
	1) під час підготовки	49
	2) під час її проведенні	31
20	Вкажіть чи впливають на результати слідчої (розшукової) дії відчуття учасником стану захищеності	
	1) Так	98
	2) Ні	2
	<i>Вкажіть на що саме це впливає</i>	
	1) кількість наданої інформації	53
	2) зайняту ним позицію сумлінності	39
	3) результативність проведення з ним інших слідчих (розшукових) дій	29
	4) значущість наданих відомостей у встановленні обставин події	17

Показники діяльності органів досудового розслідування

Кількість проваджень, зупинених у зв'язку з захворюванням підозрюваного

■ 2019 ■ 2020 ■ 2021 ■ 2022 ■ 2023

ЗАТВЕРДЖУЮПроректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
полковник поліції**Ігор ЛУГОВИЙ**

2023 року

26.12.2023

5195/2023/Д

АКТ**впровадження у наукову діяльність**

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ основних результатів дисертації Демченко Ірини Олександрівни «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність (081 – «Право»)

Комісія у складі:

голови: т.в.о. начальника відділу організації наукової роботи Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидата історичних наук, доцента Прошина Д.В.

членів комісії: професора кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук, доцента Рогальської В.В.

доцента кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук Бойка О.П.

склала цей акт про те, що нею розглянуто результати дисертаційного дослідження здобувача кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Демченко Ірини Олександрівни «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 12.00.09 –

кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність (081 «Право») у вигляді наукових статей, тез доповідей на міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференціях та регіональних семінарах, зокрема:

Демченко І. О. Адаптивна поведінка як фактор ефективної діяльності уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2021. №4 р. С.217-226.

Демченко І. О. Загальна характеристика чинників, що впливають на процес організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2021. №4. С.269-274.

Demchenko I.O. Security as a condition for organizing and conducting investigative (search) actions during an epidemic (pandemic) (Демченко І.О. Безпека як умова організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* (Спец випуск 2021. №1) С.152-156.

Демченко І.О. Особливості планування проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий журнал Visegrad Journal on Human Rights* 2021. № 6. С.29-33.

Демченко І. О. Особливості встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2022. №1. С.318-323.

Демченко І.О. Сутність криміналістичного забезпечення організації розслідування в умовах пандемії. Міжнародна науково-практична конференція *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу* (м. Дніпро 27 листопада 2020 р.) С. 67-68.

Демченко І.О. Стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) Міжнародна науково-практична конференція. *Modern science: concepts, theories and methods of basic and applied research* (Вінниця, UKR - Відень, АУТ 25 червня 2021 р.) С.78-79.

Демченко І. О. Безпека учасників слідчих (розшукових) дій як умова їх проведення під час епідемії (пандемії). Міжнародна науково-практична конференція. *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення)*. (м. Дніпро, 2 грудня 2022 р.). С.351-353.

Комісія вважає, що представлені наукові статті, тези доповідей, в яких опубліковані результати проведеного наукового дослідження, мають необхідний теоретичний, методологічний рівень і практичну значимість, та можуть бути використані при проведенні наукових досліджень в галузі криміналістики та актуальних питань застосування кримінального процесуального законодавства, у тому числі при проведенні наукових досліджень на замовлення практичних підрозділів Національної поліції.

Голова комісії:

Денис ПРОШИН

Члени комісії:

Вікторія РОГАЛЬСЬКА

Олексій БОЙКО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Заслужений діяч науки і техніки України
пожковник поліції

Олександр ЮНІН

_____ 2023 року

АКТ №5/12-2023

**впровадження в освітній процес
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
результатів дисертаційного дослідження**

«27» 12 _____ 2023 року

м. Дніпро

Про впровадження в освітній процес
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ основних результатів
дисертації Демченко Ірини Олександрівни
дослідження «Криміналістичне забезпечення
організації й тактики проведення слідчих
(розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)»
на здобуття наукового ступеня
(кандидата юридичних наук) доктора філософії
за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний
процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність (081 –
«Право»

Комісія у складі:

голови: начальника навчально-методичного відділу
Дніпропетровського державного університету внутрішніх
справ, кандидата біологічних наук, доцента Кириченко С.В.
членів комісії: - професора кафедри кримінального процесу та стратегічних
розслідувань кандидата юридичних наук, доцента
Федченка В.М.
- професора кафедри кримінального процесу та стратегічних
розслідувань кандидата юридичних наук, доцента
Рогальської В.В.

Комісія склала цей акт з приводу того, що нею розглянуто результати дисертаційного дослідження здобувачки кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Демченко Ірини Олександрівни дослідження «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність (081 «Право») у вигляді наукових статей, тез доповідей на міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференціях та регіональних семінарах, зокрема:

Демченко І. О. Адаптивна поведінка як фактор ефективної діяльності уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2021. №4 р. С.217-226.

Демченко І. О. Загальна характеристика чинників, що впливають на процес організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2021. №4. С.269-274.

Demchenko I.O. Security as a condition for organizing and conducting investigative (search) actions during an epidemic (pandemic) (Демченко І.О. Безпека як умова організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* (Спец випуск 2021. №1) С.152-156.

Демченко І.О. Особливості планування проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий журнал Visegrad Journal on Human Rights* 2021. № 6. С.29-33.

Демченко І. О. Особливості встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2022. №1. С.318-323.

Демченко І.О. Сутність криміналістичного забезпечення організації розслідування в умовах пандемії. Міжнародна науково-практична конференція *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу* (м. Дніпро 27 листопада 2020 р.) С. 67-68.

Демченко І.О. Стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) Міжнародна науково-практична конференція. *Modern science: concepts, theories and methods of basic and applied research* (Вінниця, UKR - Відень, АУТ 25 червня 2021 р.) С.78-79.

Демченко І. О. Безпека учасників слідчих (розшукових) дій як умова їх проведення під час епідемії (пандемії). Міжнародна науково-практична конференція. *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення)*. (м. Дніпро, 2 грудня 2022 р.). С.351-353.

Комісія вважає, що представлені наукові статті, тези доповідей отримані на основі проведеного наукового дослідження, мають необхідний теоретичний і методологічний рівень та можуть використовуватися в освітньому процесі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ при підготовці фахівців для підрозділів органів досудового розслідування з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Досудове розслідування», «Тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій».

Голова комісії:

Світлана КИРИЧЕНКО

Члени комісії:

Володимир ФЕДЧЕНКО

Вікторія РОГАЛЬСЬКА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор
 Національної академії
 внутрішніх справ
 доктор юридичних наук, професор
 заслужений діяч науки і техніки
 підполковник поліції

Сергій ЧЕРНЯВСЬКИЙ

2023 року

АКТ

**впровадження у науково-дослідну діяльність та освітній процес
 Національної академії внутрішніх справ результатів
 дисертаційного дослідження**

Про впровадження у науково-дослідну діяльність та освітній процес Національної академії внутрішніх справ основних результатів дисертаційного дослідження Демченко Ірини Олександрівни на тему: «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії (081 – Право) за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Комісія у складі:

- голови:** заступника начальника навчально-методичного відділу Національної академії внутрішніх справ, кандидата юридичних наук, капітана поліції Бистрицького Б.Ю.
- членів комісії:** професора кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора, підполковника поліції Черноус Ю.М.
 завідувача кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидата юридичних наук, доцента, капітана поліції Антощука А.О.

відповідно до Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2023-2024 навчальний рік склала цей акт з приводу того, що комісією розглянуто основні результати дисертаційного дослідження ад'юнкта кафедри криміналістики та домедичної підготовки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Демченко Ірини Олександрівни на тему: «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії (081 Право) за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Основні результати дослідження використовуються у НДіДКР Національної академії внутрішніх справ для подальшої розробки проблемних питань організаційно-тактичного забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії або пандемії. Результати дисертації відображено у наукових публікаціях здобувачки наукового ступеня доктора філософії (наукових статтях і тезах доповідей на конференціях):

Демченко І.О. Адаптивна поведінка як фактор ефективної діяльності уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2021. №4 р. С.217-226.

Демченко І.О. Загальна характеристика чинників, що впливають на процес організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2021. №4. С.269-274.

Demchenko I.O. Security as a condition for organizing and conducting investigative (search) actions during an epidemic (pandemic) (Демченко І.О. Безпека як умова організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* (Спец випуск 2021. №1) С.152-156.

Демченко І.О. Особливості планування проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий журнал Visegrad Journal on Human Rights* 2021. № 6. С.29-33.

Демченко І.О. Особливості встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2022. №1. С.318-323.

Демченко І.О. Сутність криміналістичного забезпечення організації розслідування в умовах пандемії. Міжнародна науково-практична конференція *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу* (м. Дніпро 27 листопада 2020 р.) С. 67-68.

Демченко І.О. Стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) Міжнародна науково-практична конференція. *Modern science: concepts, theories and methods of basic and applied research* (Вінниця, UKR - Відень, АУТ 25 червня 2021 р.) С.78-79.

Демченко І.О. Безпека учасників слідчих (розшукових) дій як умова їх проведення під час епідемії (пандемії). Міжнародна науково-практична конференція. *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення)*. (м. Дніпро, 2 грудня 2022 р.). С.351-353.

Члени комісії дійшли висновку, що надані матеріали свідчать про належний науковий та практичний рівень розробки теми дисертаційного дослідження, ґрунтуються на достатній кількості опрацьованих законодавчих, наукових та емпіричних джерел, використовуються при підготовці науково-практичних рекомендацій та у системі підвищення кваліфікації слідчих та інших категорій практичних працівників Національної поліції та Міністерства внутрішніх справ України.

Комісія вважає, що представлені наукові статті та тези доповідей І.О. Демченко, отримані на основі проведеного наукового дослідження, мають необхідний теоретичний і методологічний рівень та практичну значимість, а також були враховані профільними кафедрами Національної академії внутрішніх справ при проведенні наукових досліджень.

**Заступник начальника навчально-методичного відділу
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук
капітан поліції**

Богдан БИСТРИЦЬКИЙ

**Професор кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
підполковник поліції**

Юлія ЧОРНОУС

**Завідувач кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент
капітан поліції**

Андрій АНТОЩУК

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор
Харківського національного
університету внутрішніх справ
заслужений юрист України
доктор юридичних наук, професор

«04» **Олександр МУЗИЧУК** 2024 року

АКТ**впровадження у науково-дослідну діяльність**

**Харківського національного університету внутрішніх справ
результатів дисертаційного дослідження Демченко Ірини Олександрівни
«Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих
(розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття наукового
ступеня доктора філософії (081 Право) за спеціальністю 12.00.09 –
кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-
розшукова діяльність**

Комісія у складі:

- голови: завідувача кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки факультету №1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук, доцента Корнієнка В.В.
- членів комісії: професора кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки факультету №1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора Юхна О.О.
начальника відділу організації наукової діяльності та захисту інтелектуальної власності Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук, доцента Абламського С.Є.

склала цей акт з приводу того, що комісією розглянуто результати дисертаційного дослідження ад'юнкта кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Демченко Ірини Олександрівни на тему: «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії (081 Право) за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Основні теоретико-прикладні результати дисертаційного дослідження, виконаного Демченко І.О., використовуються у науково-дослідницькій роботі Харківського національного університету внутрішніх справ з метою подальшої розробки проблемних питань організаційно-тактичного забезпечення

проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії або пандемії, а також методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.

Основні результати дисертації відображено у наступних наукових публікаціях здобувачки, зокрема:

Демченко І.О. Адаптивна поведінка як фактор ефективної діяльності уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2021. №4 р. С.217-226.

Демченко І.О. Загальна характеристика чинників, що впливають на процес організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2021. №4. С.269-274.

Demchenko I.O. Security as a condition for organizing and conducting investigative (search) actions during an epidemic (pandemic) (Демченко І.О. Безпека як умова організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* (Спец випуск 2021. №1) С.152-156.

Демченко І.О. Особливості планування проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий журнал Visegrad Journal on Human Rights*. 2021. № 6. С.29-33.

Демченко І.О. Особливості встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2022. №1. С.318-323.

Демченко І.О. Сутність криміналістичного забезпечення організації розслідування в умовах пандемії. Міжнародна науково-практична конференція *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу* (м. Дніпро 27 листопада 2020 р.) С. 67-68.

Демченко І.О. Стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) Міжнародна науково-практична конференція. *Modern science: concepts, theories and methods of basic and applied research* (Вінниця, UKR - Відень, АУТ 25 червня 2021 р.) С.78-79.

Демченко І.О. Безпека учасників слідчих (розшукових) дій як умова їх проведення під час епідемії (пандемії). Міжнародна науково-практична конференція. *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення)*. (м. Дніпро, 2 грудня 2022 р.). С.351-353.

Члени комісії дійшли висновку, що надані матеріали свідчать про відповідність спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність; належний науковий, теоретичний та практичний рівень розробки дисертаційного дослідження на тему: «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)»; актуальність, вчасність і практичну значущість дослідження, ґрунтуються на достатній кількості опрацьованих законодавчих, наукових та емпіричних джерел, використовуються при підготовці науково-практичних рекомендацій та у

системі підвищення кваліфікації слідчих та інших категорій практичних працівників Національної поліції та Міністерства внутрішніх справ України. Комісія вважає, що представлені наукові статті та тези доповідей, отримані на основі проведеного наукового дослідження, мають необхідний теоретичний і методологічний рівень та практичну значимість, а також були враховані профільними кафедрами Харківського національного університету внутрішніх справ при проведенні наукових досліджень.

Голова комісії:

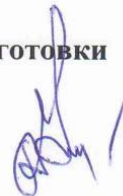
**завідувач кафедри криміналістики,
судової експертології та домедичної підготовки
Харківського національного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Василь КОРНІЄНКО

Члени комісії:

**професор кафедри криміналістики,
судової експертології та домедичної підготовки
Харківського національного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Олександр ЮХНО

**начальник відділу організації
наукової діяльності та захисту
інтелектуальної власності
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент**

Сергій АБЛАМСЬКИЙ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
Дніпропетровського НДЕКЦ МВС
кандидат юридичних наук, доцент

Володимир КОРОТАЄВ

11 / 13 2024 р.

АКТ

впровадження у практичну діяльність Дніпропетровського НДЕКЦ МВС результатів дисертаційного дослідження Демченко Ірини Олександрівни «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Комісія у складі:

Голови:	першого заступника директора Дніпропетровського НДЕКЦ МВС Тетяни Ревякіної
Членів комісії:	т.в.о. заступника завідувача лабораторії криміналістичних видів досліджень Дніпропетровського НДЕКЦ МВС Геннадія Комизи завідувача сектору дактилоскопічного обліку лабораторії криміналістичних видів досліджень Дніпропетровського НДЕКЦ МВС Ольги Гейко старшого судового експерта лабораторії криміналістичних видів досліджень Дніпропетровського НДЕКЦ МВС Ірини Репешко

склала цей акт про те, що нею розглянуто результати дисертаційного дослідження здобувача кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Демченко Ірини Олександрівни «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність (081 «Право») у вигляді наукових статей, тез доповідей на міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференціях та регіональних семінарах, зокрема:

Демченко І. О. Адаптивна поведінка як фактор ефективної діяльності уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2021. №4 р. С.217-226.

Демченко І. О. Загальна характеристика чинників, що впливають на процес організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2021. №4. С.269-274.

Demchenko I.O. Security as a condition for organizing and conducting investigative (search) actions during an epidemic (pandemic) (Демченко І.О. Безпека як умова організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* (Спец випуск 2021. №1) С.152-156.

Демченко І.О. Особливості планування проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий журнал Visegrad Journal on Human Rights* 2021. № 6. С.29-33.

Демченко І. О. Особливості встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2022. №1. С.318-323.

Демченко І.О. Сутність криміналістичного забезпечення організації розслідування в умовах пандемії. Міжнародна науково-практична конференція *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу* (м. Дніпро 27 листопада 2020 р.) С. 67-68.

Демченко І.О. Стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) Міжнародна науково-практична конференція. *Modern science: concepts, theories and methods of basic and applied research* (Вінниця, UKR - Відень, AUT 25 червня 2021 р.) С.78-79.

Демченко І. О. Безпека учасників слідчих (розшукових) дій як умова їх проведення під час епідемії (пандемії). Міжнародна науково-практична конференція. *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення)*. (м. Дніпро, 2 грудня 2022 р.). С.351-353.

Комісія вважає, що представлені матеріали дисертаційного дослідження, фахові наукові статті та тези доповідей, отримані на основі проведеного наукового дослідження, мають необхідний теоретичний і методологічний рівень та практичну значимість, а також можуть бути впроваджені у діяльність Дніпропетровського НДЕКЦ МВС України.

Голова комісії:

Тетяна РЕВЯКІНА

Члени комісії:

Геннадій КОМИЗА

Ольга ГЕЙКО

Ірина РЕПЕШКО

ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник УСР
в Дніпропетровській області
ДСР НП України
полковник поліції

впровадження у практичну діяльність УСР в Дніпропетровській області ДСР НП України результатів наукового дослідження Демченко Ірини Олександрівни «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Комісія у складі:

голови: начальник 9-го відділу (моніторингу та координації) УСР в Дніпропетровській області ДСР НП України, підполковник поліції, кандидат юридичних наук А.В. Макашов

члени комісії: начальник 8-го відділу (інформаційно-аналітичного забезпечення) УСР в Дніпропетровській області ДСР НП України, майор поліції Д.С. Приходько
старший оперуповноважений 4-го відділу (протидії ОЗГ в органах державної влади) УСР в Дніпропетровській області ДСР НП України майор поліції П.А. Петраш
старший оперуповноважений 5-го відділу (боротьби з ОЗГ з ознаками корупції) УРВ в Дніпропетровській області ДСР НП України майор поліції Д.М. Мирошніченко

склала цей акт про те, що нею розглянуто результати дисертаційного дослідження здобувача кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Демченко Ірини Олександрівни «Криміналістичне забезпечення організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність (081 «Право») у вигляді наукових статей, тез доповідей на міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференціях та регіональних семінарах, зокрема:

Демченко І. О. Адаптивна поведінка як фактор ефективної діяльності уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії). *Вісник Луганського*

державного університету внутрішніх справ. 2021. №4 р. С.217-226.

Демченко І. О. Загальна характеристика чинників, що впливають на процес організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2021. №4. С.269-274.

Demchenko I.O. Security as a condition for organizing and conducting investigative (search) actions during an epidemic (pandemic) (Демченко І.О. Безпека як умова організації й проведення слідчих (розшукових) дій під час епідемії (пандемії) *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* (Спец випуск 2021. №1) С.152-156.

Демченко І.О. Особливості планування проведення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії). *Науковий журнал Visegrad Journal on Human Rights* 2021. № 6. С.29-33.

Демченко І. О. Особливості встановлення психологічного контакту в умовах епідемії (пандемії). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2022. №1. С.318-323.

Демченко І.О. Сутність криміналістичного забезпечення організації розслідування в умовах пандемії. Міжнародна науково-практична конференція *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу* (м. Дніпро 27 листопада 2020 р.) С. 67-68.

Демченко І.О. Стан наукової розробленості криміналістичного забезпечення організації проведення слідчих (розшукових) дій в умовах епідемії (пандемії) Міжнародна науково-практична конференція. *Modern science: concepts, theories and methods of basic and applied research* (Вінниця, UKR - Відень, AUT 25 червня 2021 р.) С.78-79.

Демченко І. О. Безпека учасників слідчих (розшукових) дій як умова їх проведення під час епідемії (пандемії). Міжнародна науково-практична конференція. *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення)*. (м. Дніпро, 2 грудня 2022 р.). С.351-353.

Комісія вважає, що представлені наукові статті та тези доповідей, отримані на основі проведеного наукового дослідження, мають необхідний теоретичний і методологічний рівень та практичну значимість, а також можуть бути впроваджені у діяльність УСР в Дніпропетровській області ДСР НП України.

Голова комісії:

Антон МАКАШОВ

Члени комісії:

Данило ПРИХОДЬКО

Павло ПЕТРАШ

Дмитро МИРОШНИЧЕНКО